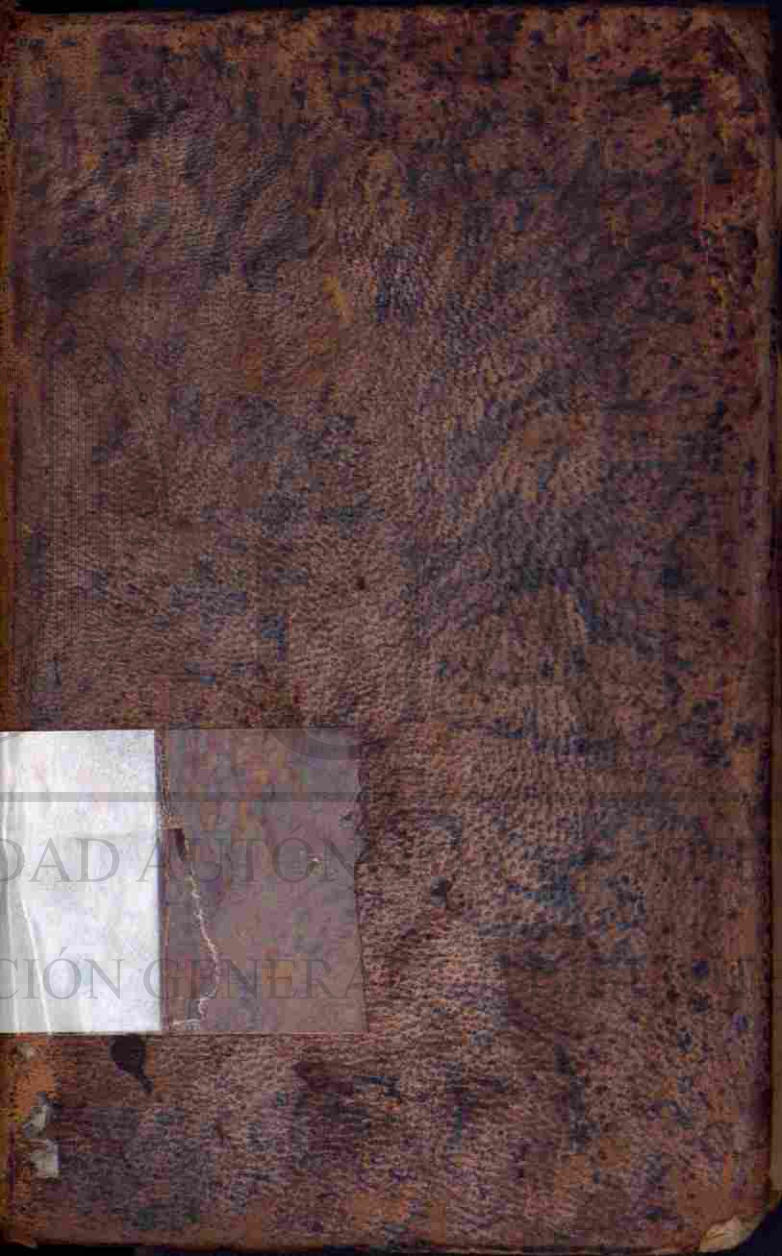

LIGORII
THEOLOGIA
MORALIS.

BX1757
L5
1838
V.2
c.1

241

1080046255

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

241

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
ALERE FLAMMAM VERITATIS

BEATI ALPHONSI LIGORII,

OLIM EPISCOPI S. AGATHÆ GOTHORUM,

ET RECTORIS MAJORIS CONGREGATIONIS SS. REDEMPTORIS,

THEOLOGIA MORALIS,

IN COMPENDIUM REDACTA, ET IN DUO VOLUMINA DISTRIBUTA;

OPERA ET INDUSTRIA

Andreae Galani Presbyteri,

Ad usum Theologiae Candidatorum.

EDITIO PRIMA MEXICANA.

110388

VOLUMEN SECUNDUM.

UANL
UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

MEXICI: M.DCCC.XXXVIII.

Apud Marianum Galvan.

Superiorum Permissu.

37970

FONDO BIBLIOTECA PÚBLICA
DEL ESTADO DE NUEVO LEON

LIBER IV.

DE OBLIGATIONIBUS SPECIALIBUS UNIUSCUJUSQUE STATUS.

TRACTATUS PRIMUS.

DE STATU RELIGIOSO.

CAPUT PRIMUM.

De natura, et obligationibus Status Religiosi.

1. *Quaest.* 1. Quid est status Religiosus? R. Est stabile, et perpetuum vivendi institutum, ab Ecclesia approbatum, tendens ad Christianam perfectionem per vota perpetuae castitatis, paupertatis, et obedientiae. Hinc ad essentiam Religionis tria requiruntur: 1 est Ecclesiae approbatio; licet enim ordines regulares olim ab Episcopis approbari possent, postea tamen in Conc. Lateranensi sub Innoc. III. statutum est, ne nova institueretur Religio, nisi a Rom. Pontifice confirmata: 2. tria vota substantialia, quae tamen non est necesse ut sint solemnia, sed possunt esse tantum simplicia, ut declaravit Greg. XIII. in Bulla *Ascendente Domino*. Denique traditio, facta superiori, qua quis se Deo consecrat in perpetuum sub regula ab Ecclesia approbata. Unde non sunt Religiosi, qui edito voto perpetuae castitatis, obedientiam vovent Confessario; cum ita non subjiciantur jurisdictioni spirituali, quae a Deo per ejus Vicarium oriri debet.

2. *Quaest.* 2. An Religiosus ad Episcopatum assumptus maneat a votis absolutus? Quaestio non est de voto Castitatis, quo certe obstrictus remanet ratione Ordinis. Quoad alia, affirmant aliqui cum Soto, Medina, et Vazquez, probantque ex Can. *statutum* 18. ubi dicitur; *Monachus. quem Canonica electio a jugo Regulae Monasticae professionis absolvit, et sacra Ordinatio de Monacho Episcopum facit* cet. Quae tamen verba de solis efectis, non de ipsa votorum substantia intelligunt communiter DD. Theologi, qui docent cum S. Th. eos non absolvi a votis, nisi in quantum ipsorum observatio repugnat muneri Egiscopali. Ratio autem est, quia Religiosus, factus Episcopus, manet Religiosus ut fatentur omnes, et satis ostendit ipsa obligatio deferendi habitum ex c. *Clerici de vita, et hon. Cleric.* ergo manet obstrictus votis, quae sunt de essentia religionis. Accedit, talia vota, cum sint personalia, comitari personam ipsam, quantum novus ejus status id ferat. Ita D. Th. 2. 2. q. 88. Idem habet aliis in locis, ex quibus deducitur 1. Episcopos Regulares non posse de ullis bonis testari: 2. non posse bona Ecclesiae libere impendere, nisi ad sui, et familiae suae sustentationem, et ad eleemosynas et alios pios usus.

3. Et quanquam obedire Praelatis non teneantur, nec ad observandam Regulam sui ordinis, nec peccent, illam transgredientes; ex quadam tamen honestatis ratione debent se illi conformare, quod vitae Episcopalis ratio permittat. Ab aliis autem votis Ordinis sui, praeter substantialia, omnino liberi sunt, ut notant Salmant. et alii. Atque id quod de Religiosis Episcopis dictum est, intellectum volumus de Abbatibus, primam Dioecesim habentibus cum jurisdictione Episcopali. Non ita se res habet in Regularibus ad Parochos assumptis; hi enim et tenentur gestare vestem Religiosam, et servare Regulam in omnibus, quae

cum ipsorum munere stare possunt. Alicubi tamen consuetudo obtinuit, ait Laymanus, ut in rebus ad disciplinam Ecclesiasticam pertinentibus, et in plerisque aliis soli Episcopo subjiciantur.

4. *Quaest.* 3. Quaenam requirantur conditiones, ut professio religiosa sit valida? R. Tres: 1. est aptitudo voventis, scilicet ut decimum sextum aetatis annum expleverit, annumque integrum probationis exegerit, nec ullum habeat substantiale impedimentum, ut Ordinem profiteatur. Quoad moniales autem Tridentinum statuit, ut non suscipiant vestem Regularem ante 12. annum completum. Exploranda est etiam voluntas puellarum ab Episcopo, vel ejus delegato, etiam in Monasteriis exemptis; quae tamen conditio obligat quidem sub gravi, sed omnino necessaria non est ad valorem professionis: 2. conditio est mutuus consensus tum subditi voventis, tum Praelati acceptantis, idque fit communiter cum approbatione majoris, vel praecipuae partis Communitatis secundum cujusque Ordinis statuta: 3. est, ut professio fiat omnino libere, et sponte, nullo cogente gravi metu etiam reverentiae, nec importunis precibus, et blanditiis; haec enim omnia, vel singula, attenta personae conditione, possunt metum incutere, et irritare professionem. Professus autem intra quinquennium potest reclamare, ut nullam probet professionem suam, secus vero elapso quinquennio post pacificam professionem. Causae autem nullitatis agnoscendae sunt a Praelato regulari, et simul ab Ordinario pro viris; pro feminis a solo ordinario, si monasterium sit ipsi subjectum; si vero sit exemptum, ab Ordinario simul, et Praelato Regulari. Vide alia in Bulla Bened. XIV. quae incipit. *Si datam hominibus.*

5. *Quaest.* 4. Ad quid teneatur Religiosus vi suae professionis? R. Teneri ad progrediendum aliquo modo in via perfectionis, licet non teneatur esse

perfectus. Porro debet studere perfectioni propriae sui status: 1. per vota substantialia: 2. per alia praecepta Ordinis sui peculiaria: 3. per custodiam suae regulae. Quando autem graviter peccaret Religiosus contra obligationem tendendi ad perfectionem, non eodem modo ab omnibus explicatur. Certum est, graviter peccare, qui ex contemptu transgreditur regulas, etiamsi levem, aut nullam culpam per se inducentes. S. Th. Suarez, et omnes communiter. Certum item est, cum graviter peccare, si suo exemplo aliis sit scandali occasio, et inducat ad relaxationem: 3. si apud se statuat nullo modo curare perfectionem cum ex vi professionis teneatur servare suum statum.

6. An autem graviter peccet Religiosus, qui velit quidem servare vota, et praecepta sub gravi obligantia, ceteras autem regulas, et consuetudines non curet, sed libere transgrediatur? Prima sententia satis probabilis affirmat, quia ipsum propositum non curandi de regulis secum fert virtualem ipsarum contemptum. Secunda tamen communior sententia negat cum Suarez, Valent. et S. Th. quaest. 168. *art.* 9. ubi mortalis peccati solum damnat Religiosum, cum ex contemptu regulam transgreditur, vel agit contra regulam. aut Praelati expressum praeceptum obligans, ut intelligitur, sub gravi. Nam Religiosus paratus servare praecepta, quae respectu aliorum fidel um non sunt nisi consilia, aliquo modo videtur tendere ad perfectionem. Nec obligatio ad procurandam perfectionem inducit novam obligationem praeter illam, quam secum ferunt media, seu instrumenta sui ordinis; scilicet gravem, si media sint vota, aut gravia praecepta, et levem, si sint consilia aut regulae leviter obligantes.

7. Notant tamen DD. eum, qui ita paratus sit, ex aliis capitibus raro a gravi peccato excusandum, tum propter periculum transgrediendi vota substantialia, tum ratione scandali, tum propter damnum ordini suo imminens ex disciplinae relaxatione. Notant pariter gravis culpae reum fore Praelatum, qui ita negligat corrigere leves culpas, ut ex ejus negligentia oriatur gravis relaxatio. Unde tenetur subditorum defectus in commune damnum vergentes non solum punire, sed etiam inquirere, ut docet S. Th. 2. 2. q. 33. a. 2. ad 4. prudenter, et absque nimia solicitudine, plura dissimulans, et pauca castigans, ut ait S. Bernardus *lib. de Consid.*

CAPUT II.

De Votis Religiosis.

8. *Quaest.* 2. Ad quid teneatur Religiosus ex voto paupertatis? R. Nihil habere proprium, hoc est, non habere dominium, vel certe liberam facultatem circa bona temporalia, ut constat ex c. *Non dicatis* 12. q. 1. c. *monachi*. Itaque religiosi solemni ritu professi se abdicarunt omni dominio rei cujusque temporalis, et cujuscumque juris ad illud, et facultate utendi re qualibet pretio aestimabili, sine permissione Superioris. Retinent autem jus. et dominium bonorum spiritualium, honoris, famae, et similium, uti et jus eligendi, praesentandi, conferendi regulare beneficium, ut docet S. Th. 2. 2. q. 186. art. 7. In iis autem Religiosis, qui solemnia vota nondum emiserint, manere potest dominium rerum temporalium, ut vocant radicale, non tamen jus actuale de illis pro suo arbitrio utendi, in cujus abdicatione essentia religiosae paupertatis consistit.

9. Profecto non repugnat voto paupertatis, Religiosos habere bona in communi, sive mobilia, sive immobilia, ut declaravit Trid. *Sess.* 25. *de Reg.* An autem privatus Regularis possit habere peculium cum

facultate superioris, res est utrinque controversa. Sunt qui negent illud esse licitum tum ex jure antiquo, tum ex jure novo Trident. utpote repugnans essentiae paupertatis. Alii concedunt, vetitum quidem jure antiquo non esse, sed esse prohibitum a Trid. Ita Suarez T. 3. de Relig. Tr. 8. c. 14. Vazquez, Salmant. et alii. Nemo tamen acrius adversus peculia invehitur, quam P. Concina in opusculo *de Disciplina Apost. Monast.* ubi Regulares, vel minimum peculium habentes vocat filios irae, filios perditionis, cet. Jam vero fundamentum praecipuum hujus sententiae sunt verba Trid. Sess. 25. c. 2. de Regul. *Nemini igitur Regularium tam virorum, quam mulierum liceat.... tanquam propria, aut etiam nomine Conventus possidere, et tenere, sed statim Superiori tradantur, Conventuique incorporentur. Nec deinceps liceat Superioribus bona stabilia alicui concedere, etiam ad usumfructum, vel usum, administrationem, aut commendam. Administratio autem bonorum Monasteriorum, seu Conventuum ad solos Officiales eorumdem, ad nutum Superioris amovibiles, pertineat. Mobilium vero usum ita superiores permittant, ut eorum suppellex statui paupertatis, quam professi sunt, conveniat, et cet.*

10. Quibus Concilii verbis videtur omnino Religiosis interdictum habere peculium stabile, nec posse Superiores concedere subditis facultatem hujusmodi. Nihilominus alii censent hoc decreto nihil novi juris esse statutum, sed confirmatum esse jus antiquum, quo Regularibus prohibetur libera peculii administratio absque facultate Superioris, et Superior illam dare prohibetur sine justa causa, et cum debita dependentia, in qua stat tota essentia paupertatis. Haec mihi interpretatio non placet, licet gravibus alioqui probetur DD. Verum ratione consuetudinis, quae hodie viget in multis Ordinibus, puto rigorem Concilii ita esse usu temperatum, ut liceat, saltem, in Monasteriis non reformatis, permittente Superiore, peculium habere ad usus honestos, modo Religiosi sint parati bona a se abdicare ad nutum Superioris, si tamen illis aliunde subveniatur juxta regulae consuetudinem; alias non tenentur dimittere. Hac ratione Card. Bellarminus excusavit Moniales, quae ex consuetudine legitime praescripta vitam communem non observant, ut refert Milante. Et quoad bona mobilia confirmavit Clem. VIII. an. 1602. et in suo Brevi Innoc. XI. 1661.

11. *Quaest.* 2. An, et quando peccet Religiosus contra votum paupertatis? R. In universum loquendo, contra paupertatem peccat Religiosus, qui dat, accipit, vel utitur quacumque re temporali absque facultate tacita, vel expressa Superioris. Nihil enim habere, vel tractare potest tanquam proprium, hoc est pro libito, et arbitrio suo absque notitia, et permissione Praelati. Constat. ex Tridentini verbis nuper allatis, et ex usu Ecclesiae. Constat item ex jure Can. Nam Innoc. III. c. 6. de statu Monach. ait: *Prohibemus districte in virtute obedientiae sub obtestatione divini judicii, ne quis Monachorum proprium aliquo modo possideat*, cet. Et S. Aug. ep. 109. *Non dicatis aliquid proprium, sed sint vobis omnia communia.... Quod si aliqua* (monialis) *rem sibi collatam celaverit, furti judicio condemnetur.* Hinc pariter peccat contra votum paupertatis Religiosus, qui rem in alios usus expendit, quam sibi permissos aut rem destruit, vel amittit per gravem negligentiam, cum solum habeat usum rei, eumque precarium, quandiu, et quomodo Superiori videatur.

12. Peccaret item, si quid absconderet, ut illud liberae Superioris dispositioni subduceret. Nec Procurator, Œconomus, administrator, aliusve inferior Praelatus quicquam potest expendere, nisi juxta id, quod statuta, vel consuetudo ordinis, vel voluntas Su-

perioris postulant. Nec vero Praelatus potest dare subditis facultatem aliquid expendendi, nisi in usus utiles, et honestos, alioquin nulla foret facultas, et restitutioni obnoxia. Nam superior non est dominus, sed administrator bonorum Monasterii, nec aliam in ea habet potestatem, quam eam, quam ordo ipsi, et Canones concedunt, a quibus expresse prohibentur omnia superflua, ex Clem. 1. *de statu Mon.* Quod si Praelatus det generalem subdito licentiam ad expendendam aliquam pecuniae summam, ille nequit expendere nisi in usus honestos; si vero consumat in re turpi, aut superflua, non modo peccat contra paupertatem, sed tenetur ad restitutionem. Ita communis, et probabilior sententia, quae in Superiore non agnoscit ullam potestatem permittendi usum pecuniae, nisi restrictum ad honestos usus. Sunt tamen qui a restitutione excussent tam dantem, quam accipientem, validamque censeant donationem, sed illicitam. Ita Lugo cum Bannez, Suarez, aliisque TT.

13. *Quaest.* 3. Quaenam quantitas requiratur ad peccatum grave contra paupertatem? R. Communis sententia docet, eam quantitatem, quae reddit furtum grave, reddere grave peccatum in materia paupertatis, et facere sacrilegium, et furtum contra justitiam. Qui enim de re temporali sine facultate disponit, usurpat rem alienam, vel ejus usum, invito domino, vel administratore, qui vices gerit Domini, nempe Monasterii. Nam ut ait S. Basilius in Const. Mon. c. 34. *Furtum est privata possessio. . . . Societatis enim expilatio est rei cujuscumque, et undecumque in privatum usum revocatio.* Hinc Religiosus, qui saepius minuta furta committit, reus est peccati gravis, cum ista furta ad gravem pertingunt quantitatem, si ea acceperit cum animo perveniendi ad materiam gravem, aut eam se attigisse animadvertat, ut de furto dictum est.

Quamquam Salmant. et alii majorem in his furtis minoribus requirunt quantitatem, ut magna censeatur. Imo in rebus esculentis censent, ea minuta furta non evadere mortale peccatuum ex praesumpta Superiorum tolerantia; nisi a Religioso reserventur, aut sint de re pretiosa, et extraordinaria, vel cum gravi Coenobii detrimento, ut notat Suarez. Vide hic nostrum Auctorem, diversas opiniones de isto argumento explanantem.

14. *Quaest.* 4. Quando intelligatur tacita Praelati licentia, excusans a peccato? R. 1. Cum Praelatus sciens subditum aliquid accipere, retinere, aut expendere, non prohibet, cum facile possit: 2. cum in aliquo ordine viget consuetudo accipiendi res aliquas sine facultate Praelati, isto non reclamante: 3. cum Praelatus donat subdito, vel donari permittit imagines, rosaria, vel quid simile, sciens, eis ad proprium usum non indigere, praesumitur dare simul facultatem aliis distribuendi. Monet tamen Lessius, id non praesumendum nisi in rebus minimi momenti, praesertim in domibus ubi viget disciplina. Porro licentia *praesumpta, et interpretativa* non habet locum, nisi cum res urget, et Superior est absens. Addit autem Suarez, subditum ita accipientem debere postea, si commode possit, rem Praelato manifestare, ut deinde licite possit eam retinere.

15. An autem peccaret graviter Religiosus, rem accipiens, vel alienans ex sola facultate praesumpta vel interpretativa Superioris, acriter controvertitur. Certum est, 1. eos ut plurimum a veniali culpa non esse liberos, si superior adiri possit; ille enim invitus est saltem quoad modum: 2. has licentias non esse facile praesumendas, nisi habeatur certitudo quaedam moralis, quae quidem raro, aut nunquam habetur in rebus magni momenti: 3. non omnia, quae a Praelatis non prohibentur, ab ipsis tacite approbari,

cum saepe cogantur tolerare plura, quae ipsis displicent, ob timorem quaerelarum, aut alterius gravioris mali. His positis, DD. a gravi culpa excusant subditum de re aliqua libere utentem, si voluntas Superioris praesumatur de praesenti, ex voluntate actuali, vel virtuali ipsius. Imo secundum alios graviter non peccabit, si noverit Superiorem ita esse affectum erga ipsum, ut si rem sciret, libenter facultatem concederet, aut certe non repugnaret. Nihilominus Sanchez, Lugo, Salmantic. aliique docent, peccari contra votum paupertatis ab eo, qui utitur re aliqua ex sola praesumpta licentia de futuro, scilicet, praesumendo, quod superior annueret, si sciret; sicut in aliis rebus, v. g. ad excipiendas Confessiones, vescendum carnibus die vetito, non satis est facultas, quae daretur, sed opus est, ut re ipsa detur. Nec Superior dici tunc potest invitus quoad modum tantum, sed etiam quoad substantiam, ut ait Lessius; tenetur enim ex officio cavere, ne subditi rem arbitrio suo disponant ante petitam, et obtentam facultatem, cum id exigat ordo disciplinae.

16. Haec quidem illi probabiliter: contraria tamen sententia mihi videtur aeque, vel magis probabilis, eique adhaerent Navarrus, Toletus, Suarez, Hozlman, estque expresa D. Th. in 4. d. 15. q. 4 docentis, *non esse proprietarium Religiosum, qui donat aliquid, spem ponens in ratihabitione Praelati.* Ratio est, quia voto paupertatis solum repugnat rei dispensatio, facta nomine proprio, et a Superiore independens, qualis certe dici nequit ea, quae fit ex praesumpta ejus facultate. Sic ex lib 26. §. 7. *de furto* constat, non esse reum furti, qui accipit aliquid, probabiliter putans Dominum consensurum, si resciret. Nec obstant allata nuper exempla, in quibus agitur de valore Confessionis, et de potestate vescendi carnibus, quae requirunt actualem jurisdictionem, et dispensationem; at in nostra hypothesi honestas actionis non pendet ex valore

ejus, alias non sufficeret virtualis, et tacita licentia Superioris, ut non sufficit ad valorem absolutionis.

17. Notanda hic aliqua, scitu necessaria: 1. Licet non possit Religiosus nec testari, nec donare, nec remittere sibi debita, vel legata, quorum jus acquirit Monasterium, potest tamen recusare munera sibi oblata, cum votum non obliget ad acquirendum: peccare tamen potest contra charitatem, impediendo bonum sui Ordinis, praesertim si monasterium sit pauper: 2. Religiosus extra claustra vivens potest ad libitum suum in usus honestos expendere quicquid illi superest ex victu, et vestitu, quando certa sibi quantitas designatur; secus vero si omnia sibi a Monasterio necessaria suppeditentur, nulla certa definita quantitate. In multis tamen Monasteriis permittit consuetudo Religiosis, partem victus illis designati erogare pauperibus, vel amicis pro suo arbitrio: 3. in his, quae ad paupertatem spectant, habenda est ratio consuetudinis uniuscujusque Ordinis; quod enim in uno permittitur, in alio saepe reprobatur; in strictioribus autem non admittuntur facultates quaedam generales, et tacitae, quae in aliis mitigatis tolerantur.

18. *Quaest.* 5. Ad quid obliget votum Castitatis? R. Ad abstinendum ab omni actione, et delectatione venerea, tum interna, tum externa voluntaria. Itaque peccans Religiosus in re venerea, duo peccata committit, alterum luxuriae, alterum sacrilegii, utrumque in Confessione exprimendum.

19. *Quaest.* 6. Ad quid teneatur Religiosus ex voto obedientiae? R. Inter vota religiosa praecipuum est obedientia, nam ut ait D. Th. 2. 2. q. 104. *sine hoc voto nemo religiosus erit, sub hoc cadunt omnia alia vota.* Quare in nonnulis ordinibus Religiosus profitetur sub hac formula: *Voveo obedientiam secundum regulam,* in qua alia vota continentur. Hinc omnis Religiosus

ex vi suae professionis tenetur parere Superiori in omnibus, quae sunt secundum regulam, hoc est, ut D. Th. explicat, in iis, quae continentur in regula, et in iis sine quibus impleri nequeunt in regula contenta; ut etiam in poenis a Superiore inflictis propter peccata contra regulam. In quibus transgrediens mandatum Praelati peccat graviter, si Praelatus intendat graviter obligare: exprimitur autem talis mens Superioris, cum praecipit *in nomine J. Christi, vel in virtute S. obedientiae, vel sub poena peccati mortalis*, aut *Excommunicationis*. Dum aliter praecipit, ejus mandatum solum obligat sub veniali nisi alias res, quae jubetur, sit materia gravis praecepti, vel voti Religiosi.

20. Subditus autem parere non tenetur in iis, quae sunt contra regulam, nisi forte Superior possit ex justa causa dispensare; nec in iis, quae sunt supra regulam, ut si praecipiat extraordinarias, et magnas corporis macerationes, acceptare Episcopatum, seu Beneficium curatum, vel simplex, pergere ad terras infidelium cum manifiesto periculo vitae, aut libertatis amittendae, et similia. Tenetur tamen acceptare munus intra Ordinem, si Praelatus praecipiat, etiamsi praecesserit pactum in contrarium, quia hoc pactum rejicitur tanquam turpe. Denique non tenetur obedire in iis, quae sunt infra regulam, ut si praecipiat vana, et inutilia, nisi ipsa causa obedientiae exercendae reddat utilia. Si dubitet, an res praecepta sit honesta, necne, dubitatione deposita, tenetur obedire, ut docet communis, et certa fere omnium sententia, et constat ex jure Can. c. *si quid culpetur*, et ex glossa in c. *ad aures* 6. de temp. Ordin. v. *obedientia*. Et confirmatur ex S. Bernardo de pr. et disc. c. 12. dicente: *Quicquid vice Dei praecipit homo, quod non sit tamen certum displicere Deo, haud secus omnino accipiendum est, quam si praecipiat Deus*. Idem habent B.

Ucertus, Dionysius Carthusianus, S. Bonaventura, S. Ignatius a Loyola, et alii.

21. *Quaest.* 7. An Praelatus possit subditum obligare, ut assistat aegrotis morbo contagioso infectis? R. Id posse, si pertineat ad bonum commune ordinis; proindeque, si aegroti sint in eodem monasterio, aut si extra monasterium deesset omnino qui ipsos Sacramentis Ecclesiae muniret. Potest enim praecipere actus internos, qui cum externis quodammodo sunt connexi, et in eis cum interiore resignatione est obediendum. Hinc ab Innoc. XI. damnata est haec propositio Michaelis de Molinos: *Praepositis obediendum est in exteriore, et latitudo voti obedientiae Religiosorum tantummodo exterius pertingit, In interiore vero aliter res se habet, quo solus Deus, et director intrant.*

22. *Quaest.* 8. An peccans contra regulam, agat etiam contra obedientiam? R. Affirm. si regula obliget sub peccato, cum non minus sit praecipiens, quam vox Superioris, nec minus se submiserit subditus ad obediendum regulae praecipienti, quam Praelato. Itaque si regula obligat sub gravi, ejus transgressio erit sacrilegium contra votum. Quod si regula sub nullo peccato, ne veniali quidem obliget, transgrediens regulam non peccat contra votum obedientiae, quia tantum est ordinatio quaedam, sive monitum ad poenam obligans. Notat autem Suarez, regulae transgressionem, nisi justa causa, aut inadvertentia excuset, raro veniali culpa vacare ob negligentiam, torporem, aliumve animi affectum minus rectum, qui solet intercedere. Imo peccabit mortaliter, qui ita ex consuetudine regulam transgrediatur, ut religiosam disciplinam graviter perturbet.

23. *Quaest.* 9. An Religiosi obedire teneantur Praelato reformanti regulam collapsam? R. Si ea per antiquam, et legitimam consuetudinem laxata sit,

licet primi peccarint inducentes consuetudinem, alii vero qui inductam sectantur, nec peccant, nec tenentur eam in strictiori forma observare. Quid vero si Regula instauretur a Generali Capitulo? Ei obedire Professi tenentur juxta Suarium, Salmant. et alios, quia dum Religiosus profitetur, regulam eam profitetur, ut primitus institutam: unde saltem parati esse debent ad eam servandam, quando de ea restauranda tractatur. Excipiunt tamen, nisi Religiosus dum professus est, expresse noluerit se obligare, nisi ad regulam ita relaxatam. Alii vero multi non minus probabiliter, ut ait Tournely, docent, Religiosus ad id non teneri, nisi reformatio esset necessaria ad conservationem Ordinis, vel quia pauci absque illa ad perfectionem Religiosam pervenire student, vel quia laicis, et externis sunt gravi scandalo. Ratio illorum est, quia Religiosus profesionem emittens, potius censetur regulam profiteri juxta praesentem statum, quam juxta pristinum institutum. Id tamen non tollit, quominus Praelatus ob aliquam publicam necessitatem possit imponere novam austeritatem, aut Orationes; imo et condere nova statuta possunt Superiores, quando necessaria sunt, ut vota essentialia, et alia Religionis statuta serventur.

24. *Quaest.* 10. Quale peccatum committat, qui votum obedientiae frangit? R. Duplex, alterum sacrilegii contra Religionem, alterum inobedientiae contra votum. Ita Suarez cum communi sententia contra aliquos, qui solum volunt unum committi peccatum, scilicet inobedientiae ratione voti. Ubi nota, graviter peccare contra obedientiam, quia non vult Superiori obedire, etiam in re levi ex contemptu formali, qui secum fert gravem irreverentiam in potestatem legitimam, et redundat in Deum, cum ipse dixerit: *Qui vos spernit, me spernit.* Erit autem formalis contemptus, et grave peccatum, si Superiori praecipienti quamvis non sub praecepto, respondeat subditus: *Nolo parere,*

vel non facere, atque idem affirmat Lugo, si praecipiens sit Vicarius, vel secundus Superior, vices gerens principalis.

25. An teneatur quis obedire, si dubitet, num qui praecipit, sit legitimus Superior? Distinguendum est: Nam si ille sit in possessione, obediendum est, secus vero, si de possessione non constet. In dubio autem, an praeceptum sit impositum, tenetur subditus inquirere, si commode possit; quod si rem non possit certo scire, non est obligatus ad obediendum, quia possidet libertas certa contra preceptum incertum. Contra vero Subditus obedire debet Praelato, cum constat de praecepto, sed dubitatur de ipsius valore, vel honestate, vel de abrogatione, quia tunc possidet praeceptum, et legitime potestas Superioris. Limitant DD. quando ex altera parte est ratio prudens dubitandi de valore precepti, et ex altera res praecepta valde difficilis est, et incommoda, aut quae fieri nequit sine periculo vitae, famae, vel honoris. Plura hic noster auctor disserit de obedientia Monialiaum, electione Abbatissae, et privilegiis Religiosorum, quae apud ipsum legere potes.

CAPUT III.

De iis, qui possunt ingredi Religionem, et de Apostatis, et ejectis.

26. *Quaest.* 1. Quinam ingredi possunt Religionem? R. Ii tantum, qui sunt sui juris, nec aliis sunt obstricti; qui vero sunt aliis obstricti non possunt nisi cum eorum consensione. Unde filii impuberes Religionem ingredi nequeunt sine parentum, aut tutorum permissione, nec servus sine consensu domini. Nec qui decepit virginem sub promissione matrimonii; nec conjuges post consummatum matrimonium, nisi vir ante bimestre completum per vim consummasset, aut

alter conjugum comisisset adulterium; tunc enim innocens ingredi potest.

27. *Quaest.* 2. An filius ingredi possit Religionem, si Parentes sint in egestate, vel alia necessitate? R. Si necessitas extrema sit, vel gravis, eique subvenire possit manens in saeculo, ad id tenetur, etiam si votum religionis emiserit, cum instet naturale praeceptum, cui opera consilii cedere debent, atque etiam votum, quod debet esse de re meliori; non esset autem opus melius, imo nec bonum, ingredi Religionem in gravi necessitate Parentum. Secus autem dicendum, si necessitas sit tantum ordinaria, et communis, ita ut sine filiis vivere quidem possint, licet non ita commode, et honorifice. Ita D. Th. quodl. 10. art. 9 et cum eo TT. omnes. Quod si filius Religionem solemniter sit professus, Parentibus extrema necessitate pressis, tenetur egredi, ut illis subveniat nisi manens in claustro aliter possit eis subvenire. Si necessitas autem sit gravis, sunt qui velint, cum teneri ad Religionem deserendam, cum votum non extinguat obligationem naturalem filii erga parentes. Alii cum Suario id concedunt, cum necessitas antecedit professionem, quia obligatio prius contracta non extinguitur per professionem. Probabilior tamen sententia negat eum teneri, aut posse egredi sine Praelati licentia, quia professus sese tradidit potestati Religionis, adeoque absque ejus facultate non potest se subtrahere. Ita S. Anton. et D. Thomas: tenetur tamen, salva Praelati obedientia, omnia adhibere media, quibus Parentum necessitati provideatur.

28. *Quaest.* 3. An peccent filii Religionem amplectentes, insciis, vel invitis parentibus? R. Neg. si filii pubertatis annos expleverint. Ita sancitum in Conc. Tolet X. c. ult. et in Tiburtino Can. 14. Idem docent SS. Ambrosius, Hieronv. Aug. Bern. et S. Th. Merito tamen animadvertunt DD. monendos esse

prius parentes, eorumque consensum, et benedictionem expectandam, cum scilicet non est periculum probabile, ut ab ipsis injuste impediantur. Docet autem D. Th. 2. 2. q. 104. filios non teneri obedire parentibus circa electionem status, quae a Deo omnino pendet. Et licet multi velint peccare filium, qui matrimonium contrahit, inconsultis parentibus; circa vocationem tamen Religiosam nec tenetur, nec vero expedit, ut plurimum loquendo, quia parentes ob proprium commodum mutantur in hostes, ut ait D. Th. et malunt perire cum filiis, quam salvari sine eis, ut dolet S. Bern. *ep.* 3.

29. Nota, Parentes non posse Religionem ingredi, cum filios in gravi necessitate deserunt, vel si nequeant aliter eorum curae, et educationi providere. S. Th. loco supra cit. Possunt tamen eos in saeculo relinquere, si emancipati sint, nisi aliunde gravi necessitate laborent. Fratres autem, et sorores non licet deserere in necessitate extrema, sed licet in gravi, quamvis ratione charitatis possit manere quis in saeculo, ut eis subveniat. Quod si voto religionis sit adstrictus, non potest differre per longum tempus sine dispensatione.

30. *Quaest.* 4. An aere alieno pressus ingredi Religionem possit? R. Affirm. si ingrediens provideat, unde solvantur debita, aut bona sua cedat creditori. Ita S. Anton et S. Th. 2. 2. q. 189. art. 6. Ratio S. Thomae est hujusmodi: *Propter pecuniam persona liberi hominis secundum jura Civilia non est obligata, sed solum res, quia persona liberi hominis superat omnem aestimationem pecuniae: Unde licite potest, exhibitis rebus suis, religionem intrare; nec tenetur in saeculo manere, ut procuret, unde debitum solvat.* Adde, praeceptum naturale solvendi non obligare cum detrimento suae libertatis, et onere subeundi, si maneat in saeculo, periculum salutis aeternae. Nihilominus

censeo probabilissimum, et aequitati consonum, ut debitor teneatur manere in saeculo, donec satisfaciat, si id possit intra breve tempus, et sine probabili periculo incidendi in gravia peccata, aut amittendae vocationis religiosae. Imo Sixtus V. inhabiles reddit ad Religionem debitores, qui bona sua dilapidarunt, vel qui deponere debent rationes, nisi prius rationes reddant, et solvant debita. Et licet Clemens VIII. inhabilitatem sustulerit, reliquit tamen prohibitionem; scilicet, cum aliter nequeant satisfacere, nisi manentes in saeculo, aut aes alienum superet facultates proprias. Valida tamen est professio, facta ab eo, qui debitis gravatus erat; Superiori autem incumbit providere, quemadmodum ille solvat.

31. *Quaest.* 5. Ad quid teneatur is qui vovit Religionem? R. 1. Qui vovit Religionem indefinite, voto satisfacit, quamcumque ingrediatur, modo in ea vigeat disciplina, saltem quoad magis praecipua, et substantialia. Quod si non recipiatur in unum Ordinem, debet procurare ingressum in alios, sed non tenetur percurrere totam Provinciam et multo minus extra Provinciam excurrere. Solum enim habuit animum sese obligandi ad prudentem, et moralem adhibendam diligentiam, non vero ad extraordinariam, et singularem. Qui autem vovit aliquem Ordinem particularem, tenetur in illum ingredi, sed potest alium strictiorem praeferre, cum hoc sit melius. Qui vovit Religionem, tempore definito amplecti, peccat graviter, si sine justa causa tempus illud praetermittat: peccat pariter, si vovit tempore indefinito, et diutius differat, nisi rationabilis causa excuset. Cum autem non recipitur in Ordinem, in quem ingredi vovit, non tenetur tentare alios Ordines, nisi generalis fuerit ejus animus Religionem quomodo amplectendi.

32. R. 2. Is qui vovit Religionem, non solum ingredi debet, sed etiam in Monasterio permanere, ac

profiteri, nisi justa causa excuset egressum: nam, ut ait Suar. votum Religionis non solum obligat ad induendam vestem Religiosam, sed etiam ad serviendum Deo toto vitae tempore in Religione. Quod si jus concessit *c.* 1 *de Regul. in* 6. ut possint pro libito Religionem deserere, intelligitur de iis tantum qui experiendi gratia ingrediuntur, nullo praemisso voto, aut cum solo animo experiendi, non intendendo sese obligare ad profitendum. Ita expresse D. Th. 2. 2. q. 189 a. 4. ubi animadvertit, *quod ille, qui intrat, ut statim exeat, non videtur satisfacere voto suo, quia ipse in vovendo hoc non intendit: et ideo tenetur mutare propositum, ut saltem velit experiri, an ei expediat in Religione remanere, non autem tenetur ad perpetuo remanendum;* nimirum si vitam Religiosam inveniat viribus suis imparem, aut admodum gravem nec voverit profiteri,

33. Nam qui vovit profiteri, non potest libere exire etiamsi cum difficultate vivat, nisi tanta sit difficultas, ut religiosum onus moraliter ferre non possit. Tenetur etiam dare operam, ne culpa sua repellatur. Quod si causam dederit justam, ut ex ordine dimittatur, non manet liber a voti obligatione, sed obligatur adhibere prudentem diligentiam, ut in eundem, vel alium ordinem recipiatur. Verum si ob inscitiam, aut aegritudinem sine culpa ejiciatur, solutus est voto, nisi convalescens probabilem spem habeat ingrediendi, ad quem finem opponere debet mediocrem diligentiam, sed non extraordinariam.

34. *Quaest.* 6. An, et quomodo professus unum ordinem, possit ad alium transire? R. Professus ordinem strictiorem, non potest ad laxiorem transire, nisi dispensetur a R. Pontifice, vel a Praelato Gen. Ordinis, consentiente Capitulo. Professus vero minus strictam regulam, potest ad severiorem transire, petita licentia, licet negata a Praelato sui ordinis. Ita

omnes cum S. Th. ex. *c. Licet* 18. *de Reg.* Graviter autem peccaret Superior, si absque justa causa facultatem denegaret, ut docet Suar. T. 4. de Rel. Tract. 8. lib. 3. cap. 10. Causae autem justae id negandi tres afferuntur in laudato cap. *Licet*. 1. Si subditus ex temeritate, vel levitate vellet transire: 2. si transitus redundet in *jacturam* sui ordinis, scilicet specialem, non vero generalem, et communem, quae ex privatione viri boni, et Religiosi pateretur: 3. si ex transitu ordo ille gravem injuriam pateretur, ac dedecus. Extat autem praeceptum Urbani VIII. ut *non permittantur transire, nisi constiterit eam Religionem paratam esse cum recipere.* Si vero, facultate non petita, transeat, et profiteatur, valida est professio, cum nullo jure irritetur, et ipse transitus de jure naturae valeat, cum sit commutatio in melius. Ita Suarez, Salmant. alii contra nonnullos alios.

35. Nota, tam Clericos, quam Parochos posse Religionem ingredi, etiam contradicente Episcopo. Quod ad Parochos attinet, constat ex *c. duo sunt l.* 19. *q.* 2. ubi Urbanus II. ad Rufinum id expresse declarat; atque id tanquam certum tuetur D. Th. 2. 2. *q.* 189. *ar.* 4. Vide Bullam Ben. XIV. incipientem. *Ex qua dilectus*, in qua postquam doctrinam hanc tradidit, monet tamen Parocho incumbere *non tam officio, et honestate*, verba ipsius sunt, *quam naturali legis praecepto*; Episcopum certiorem facere, ne grex sine custode deseratur. Insuper declarat, Beneficium non vacare, nisi post professionem, atque idem statuit de omnibus aliis Beneficiariis. Isti autem, et Clerici non curati ex officio tantum, et honestate quadam tenentur monere Episcopum, sed non peccant, si ob metum, et reverentiam id omittant, nec possunt impediri ab Episcopis ex Cone. Tolet. IV. nisi in aliqua hypothesi, in qua Ecclesia sua gravem jacturam pateretur, ut ait Innoc. IV. in cap. *Licet* de Regul. Episcopi non possunt ad Religionem transire, nisi ex dispensatione Papae, et ex causis, quae habentur in c. de *Renunc.*

36. *Quaes.* 7. Ad quid teneantur Religiosi ejecti, et fugitivi? R. Religiosi solemniter professi non possunt e Religione expelli, nisi sint incorregibiles, ut declaravit Urbanus VIII. Tales autem non censentur, nisi unius anni jejunio, et poenitentia in carcere sint probati. Moniales vero perpetuo potius carceri mancipandas, quam ejiciendas, monet Sanctius. Jam vero Professus ob culpam ex ordine suo dimissus, manet religiosus, votisque adstrictus, ita ut rerum usum, et administrationem sibi vindicare possint, non autem dominium. Liber tamen est ab Oficio Divino, nisi sit initiatus Sacris, et ab aliis regulis, et Vigiliis Ordinis, quae non pertinent ad substantiam trium votorum. Tenetur etiam vitam suam ita corrigere, ut possit iterum recipi in suum Ordinem, nisi velit ad alium transire, etiam laxiorem. Utrum autem Religio debeat eos emendatos iterum admittere, dubitatur a TT. Certe fugitivos, et Apostatas tenentur Praelati requirere, si absque gravi Ordinis detrimento possint, nec omnino incorregibiles videantur.

TRACTATUS II.

DE STATU CLERICORUM.

Clerici vocantur omnes, qui Sacris Ordinibus, vel prima saltem tonsura sunt initiati. De quorum obligationibus cum multa dicta sint hactenus, alia in aliis peculiaribus Tractatibus dicenda sint; ne actum iterum agamus; sermo in hoc loco nobis erit 1. de Be-

omnes cum S. Th. ex. *c. Licet* 18. *de Reg.* Graviter autem peccaret Superior, si absque justa causa facultatem denegaret, ut docet Suar. T. 4. de Rel. Tract. 8. lib. 3. cap. 10. Causae autem justae id negandi tres afferuntur in laudato cap. *Licet*. 1. Si subditus ex temeritate, vel levitate vellet transire: 2. si transitus redundet in *jacturam* sui ordinis, scilicet specialem, non vero generalem, et communem, quae ex privatione viri boni, et Religiosi pateretur: 3. si ex transitu ordo ille gravem injuriam pateretur, ac dedecus. Extat autem praeceptum Urbani VIII. ut *non permittantur transire, nisi constiterit eam Religionem paratam esse cum recipere.* Si vero, facultate non petita, transeat, et profiteatur, valida est professio, cum nullo jure irritetur, et ipse transitus de jure naturae valeat, cum sit commutatio in melius. Ita Suarez, Salmant. alii contra nonnullos alios.

35. Nota, tam Clericos, quam Parochos posse Religionem ingredi, etiam contradicente Episcopo. Quod ad Parochos attinet, constat ex *c. duo sunt l.* 19. *q.* 2. ubi Urbanus II. ad Rufinum id expresse declarat; atque id tanquam certum tuetur D. Th. 2. 2. *q.* 189. *ar.* 4. Vide Bullam Ben. XIV. incipientem. *Ex qua dilectus*, in qua postquam doctrinam hanc tradidit, monet tamen Parocho incumbere *non tam officio, et honestate*, verba ipsius sunt, *quam naturali legis praecepto*; Episcopum certiorem facere, ne grex sine custode deseratur. Insuper declarat, Beneficium non vacare, nisi post professionem, atque idem statuit de omnibus aliis Beneficiariis. Isti autem, et Clerici non curati ex officio tantum, et honestate quadam tenentur monere Episcopum, sed non peccant, si ob metum, et reverentiam id omittant, nec possunt impediri ab Episcopis ex Cone. Tolet. IV. nisi in aliqua hypothesi, in qua Ecclesia sua gravem jacturam pateretur, ut ait Innoc. IV. in cap. *Licet* de Regul. Episcopi non possunt ad Religionem transire, nisi ex dispensatione Papae, et ex causis, quae habentur in c. de *Renunc.*

36. *Quaes.* 7. Ad quid teneantur Religiosi ejecti, et fugitivi? R. Religiosi solemniter professi non possunt e Religione expelli, nisi sint incorregibiles, ut declaravit Urbanus VIII. Tales autem non censentur, nisi unius anni jejunio, et poenitentia in carcere sint probati. Moniales vero perpetuo potius carceri mancipandas, quam ejiciendas, monet Sanctius. Jam vero Professus ob culpam ex ordine suo dimissus, manet religiosus, votisque adstrictus, ita ut rerum usum, et administrationem sibi vindicare possint, non autem dominium. Liber tamen est ab Oficio Divino, nisi sit initiatus Sacris, et ab aliis regulis, et Vigiliis Ordinis, quae non pertinent ad substantiam trium votorum. Tenetur etiam vitam suam ita corrigere, ut possit iterum recipi in suum Ordinem, nisi velit ad alium transire, etiam laxiorem. Utrum autem Religio debeat eos emendatos iterum admittere, dubitatur a TT. Certe fugitivos, et Apostatas tenentur Praelati requirere, si absque gravi Ordinis detrimento possint, nec omnino incorregibiles videantur.

TRACTATUS II.

DE STATU CLERICORUM.

Clerici vocantur omnes, qui Sacris Ordinibus, vel prima saltem tonsura sunt initiati. De quorum obligationibus cum multa dicta sint hactenus, alia in aliis peculiaribus Tractatibus dicenda sint; ne actum iterum agamus; sermo in hoc loco nobis erit 1. de Be-

neficio Ecclesiastico: 2. de horis Canicis: 3. de aliis nonnullis Clericorum obligationibus.

CAPUT I.

De Beneficio Ecclesiastico.

1. *Quaest.* 1. Quid, et quotuplex sit Beneficium Ecclesiasticum? R. Beneficium Ecclesiasticum est jus perpetuum, auctoritate Ecclesiae constitutum, percipiendi fructus ex bonis Ecclesiae propter officium aliquod spirituale. Unde in Beneficio duo sunt jura distinguenda: alterum spirituale, scilet potestas exercendi munus spirituale; alterum temporale, nempe percipiendi redditus Ecclesiasticos, quod tamen fundatur in officio spirituali, eique est annexum. Porro Beneficium aliud est saeculare, aliud regulare. 1. Est institutum pro saecularibus, secundum pro regularibus, nec sine dispensatione saeculare potest conferri Regularibus, aut e contrario. Beneficium autem omne praesumitur saeculare, nisi probetur esse regulare vel ex prima sui institutione, vel ex pacifica possessione 40. annorum.

2. Rursus Beneficium aliud est *duplex*, aliud *simplex*. Duplex est, quod annexam habet administrationem, vel jurisdictionem, vel dignitatem, vel curam animarum, ut Episcopatus, Praepositura, Decanatus, Archidiaconatus, Abbatia, Parochiale Beneficium, et similia. *Simplex* dicitur, quod nullam habet obligationem nisi obeundi Divina Officia, ut Canonicatus, Capellaniae, cet.

3. *Quaest.* 2. Quot modis acquiruntur Beneficia, et quinam sint eorum collatores? R. Triplici modo acquiri possunt. 1. Per *electionem*: Cum per suffragia eligitur vir idoneus; aut ab Electoribus postulatur, vel obsecratur Superior ut admittatur aliquis, qui jure non erat capax, dicitur *postulatio*. 2. Per

praesentationem Patroni praeviam, et institutionem postea factam a Prelato Ecclesiae in persona idonea per quam institutionem acquiritur *jus in re* ad Beneficium; nam praesentatio solum dat jus ad rem, ita ut Beneficium alteri conferri nequeat: 3. per *collationem liberam*, quando Beneficium non subest juri patroni, sed solo jure Praelati confertur. Atque ex triplici hac ratione conferendi Beneficia, ista dividi solent in *electiva, patronata, et libera*.

4. *Quaest.* 3. Quid est jus patronatus, et quando fieri debeat praesentatio? R. Jus patronatus est potestas praesentandi ad Beneficia Ecclesiastica, estque duplex, scilicet patronatus *Ecclesiasticus*, qui alicui convenit ex aliquo titulo Ecclesiastico; et *laicus*, quia ex bonis patrimonialibus Ecclesiam fundavit, vel dotavit, vel erexit. Si patronatus sit laicus, praesentatio fieri debet intra quatuor menses, ex c. *Quoniam de jure patr.* si Ecclesiasticus, intra sex c. *unico*. Si mixtus, etiam intra sex, intra quos nisi fiat praesentatio, beneficium fit liberum, et tunc pertinet ad eum, ad quem spectat instituere praesentatum. Tempus autem praesentationis, non currit, si de jure patronatus sit lis inter Episcopum, et Patronum, vel inter ipsos praesentatos. Secus autem si lis sit inter patronos ipsos ex c. *Quoniam*. Episcopus autem, ut notant Salm. potest designatum tempus per alios sex menses prorogare, sed non ultra. Quod si patronus, qui primo unum praesentavit, facti poenitens alium praesentet, si patronatus laicus sit, instituere Praelatus poterit quem maluerit; si vero sit Ecclesiasticus, prior tempore erit potior jure ex c. *cum auct.* Si autem ex duobus patronis alter Petrum, v. g. alter Joannem praesentet, potest collator conferre, cui maluerit, si sint aeque digni; imo et tertio conferre poterit. Denique si multi Patroni inter se discordes sint, is instituendus, in quem plures conveniunt.

5. *Quaest.* 4. An beneficia necessario conferenda sint dignoribus? R. I. Mortale peccatum est, praesentare, eligere, aut conferre beneficium etiam simplex indigno, dum dignus haberi potest. Ita DD. omnes, qui indignum vocant eum, qui ineptus est ad officium suum praestandum, aut censetur inutilis futurus Ecclesiae. Probatur ex Conc. Lat. IV. c. *grave*, dicente: *Praecipimus, ut praetermissis indignis, idoneos assumat, qui Deo, et Ecclesiae velint gratum impendere famulatum.* Et confirmatur ex Trid. Sess. 7. c. 3. Ratio autem evidens petenda est ex damno, quod Ecclesiae oriretur, si indigni eligerentur ad Beneficia, etiam inferiora.

6. R. 2. Certum est ad Beneficia curata, et ad Episcopatus eligendos esse digniores. Constat ex C. Lat. III. c. 16. praecipiente; *ut ille praeficiatur Ecclesiae, qui majoribus juvatur meritis.* Et ex Trid. Sess. 24. c. 1. declarante, *alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, nisi quos digniores, et Ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, cet.* Innoc. autem IV. damnavit hanc propositionem: *Cum dicit Concilium Tridentinum, alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, et Ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent; Concilio vel primo videtur per hoc* digniores *non aliud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo; vel secundo locutione minus propria ponit dignioris, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.* Ratio autem desumitur ex utilitate Ecclesiae, ad quam instituta sunt ea Beneficia, cui multum detrahunt, qui praetermittunt digniores. Major autem dignitas petenda est ex majori utilitate Ecclesiae, ut ex verbis ipsis Tridentini colligitur.

7. Quod vero dictum est de electione ad Beneficia, curam animarum habentia, dictum etiam volo de

praesentatione, ita ut Patroni peccent mortaliter, si minus dignos praesentent, posthabitis dignioribus, cum Trid. loquatur de omnibus promoventibus, atque eadem sit ratio pro omnibus. Idem est affirmandum de Praelatis Regularibus, quicquid nonnulli in contrarium asserant; Praelati enim Regulares erga Subditos suos eadem officia praestant, quae Parochi, et Episcopi erga fideles, quod spectat ad salutem animarum.

8. R. 3. Ad Beneficia simplicia non solum digni eligendi sunt, sed etiam digniores, idque sub gravi obligatione. Ita communior sententia, et probabilior; quia ut ait S. Th. 2. 2. q. 63. *Praelatus Ecclesiasticus non est dominus* (Beneficiorum) *ut ea possit dare pro libito, sed dispensator.* Debet igitur ea distribuere pro ratione meritorum; atque ita exigit utilitas Ecclesiae, ob quam Beneficia sunt instituta. Limitant autem hanc doctrinam DD. cum excesus sit tenuis, quia tunc damnum esset nullum aut leve in Beneficio simplici. 2. Cum Beneficia sunt parvi momenti. 3. Si ex lege fundationis debeat eligi aliquis de familia, Collegio, vel opppido. IV. Si praevideatur dignior brevi dimissurus Beneficium. Nota tamen validam esse electionem minus digni ad Beneficia; et quidem de Beneficio simplici nemo dubitat; de aliis autem licet repugnant aliqui, communis tamen sententia censet, electionem fore validam, donec a legitimo Judice irritetur. Nota 2. licitam fore electionem in persona alioqui minus digna, si ita postulet charitas, vel alia justa causa, ut si pauperis inopiae subveniatur per Beneficium simplex, vel digniores reserventur ab Beneficia curata.

9. *Quaest.* 5. An promoventes minus dignum ad Beneficia, obligentur ad compensationem? R. Quamvis ille qui indigno sciens confert beneficium, teneatur Ecclesiae compensare illatum damnum, non ita

certa est haec obligatio in eo, qui eligit dignum, posthabito digniori. In simplici saltem Beneficio videtur nullam esse obligationem restituendi, quam ad illud nullum jus strictum habeant neque digniores, adeoque non sit illius injustitia stricte talis; et aliunde Ecclesia non videtur voluisse Electores obligare ad magis dignum promovendum cum onere restitutionis. Idem aliqui affirmant de iis, qui Beneficia conferunt per concursum; eligentes enim minus dignum solum peccant contra justitiam distributivam, quae non obligat ad restitutionem. Hanc sententiam non ausim dicere improbabilem, cum re vera non constet inter electores, et opositores intercedere pactum, obligans stricte ex nomine justitiae commutativae. Adhaereo tamen communi sententiae; quam verissimam vocat Vazquez, docenti, Electores in concursu eligentes dignum, posthabito digniori, non solum graviter peccare, sed teneri ad restituendum ei, cui damnum intulere. Nam ex quo dignior ad concursum admittitur, acquirit jus ad rem; cum in communi aestimatione tacita pactio intercedat in edicto, ut dignior praeferatur. Quod locum habet in omni praemio, quod promittitur vocatis per concursum ad luctam, ad cursum, cet. Atque eo magis in concurso ad Beneficia curata, in quo a Trid. datur appellatio digniori, si praetermittatur.

10. Hinc Episcopus, ceterique Electores debent Ecclesiae resarcire damnum, quod intulere, posthabendo digniorem, et huic incommodum ex amisso beneficio illi exortum. Nec desunt qui velint cum Navarro, ipsum concurrentem, si se minus dignum existimet peccare concurrendo, et debere Beneficium, si obtineat, resignare. Sed communis, et probabilior sententia eum excusat tum a peccato, tum ab onere restituendi. 1. Quia mens Ecclesiae videtur, ut omnes digni concurrant, ne forte digniores modestia, et religione ducti recedant cum gravi Ecclesiae detrimento. 2. Quia ad Electores quidem pertinet, minime ad eligendos, de uniuscujusque meritis judicium ferre. 3. Quia opportet, ut etiam minus digni concurrant, sin minus ad contendendum de praemio, saltem honoris gratia; ut ad alios concursus gradum sibi faciant. Nec in praxi quisquam potest certus esse, si eligatur, Episcopum, vel Electores caruisse aliqua justa ratione, sed ipsi occulta, ut eum ceteris praeferrent, adeoque potest ille eorum judicio acquiescere. Denique ad concurrendum, *non requiritur, ut reputet se aliis meliorem*, ut de assumptione ad Episcopatum ait D. Th. 2. 2. *q.* 185. *a.* 3. *Sed sufficit, quod mihi in se inveniat, per quod illicitum ei redatur assumere praelationis officium.*

11. Circa Examinatores praescribit Trid. Sess. 24. de Ref. c. 18. ut praestet juramentum de fidelitate in eorum officio; alioquin concursus est nullus, ut declaravit S. Cong. Conc. die 2 Dec. 1628. 2. ut *peracto examine renuncientur quotcumque ab his idonei judicati fuerint aetate, moribus, doctrina, cet. Ex hisque Episcopus eligat, quem ceteri magis idoneum judicaverint.* Ex quibus Concilii verbis colligunt De Lugo, et alii, examinatores non teneri ad denunciandum Episcopo digniores. Idque confirmant declaratione quadam S. Congregationis dicente, *non pertinere ad Examinatores, sed solum ad Episcopum judicare, quis ex concurrentibus ad Parochialem vacantem sit magis idoneus.* Contraria tamen sententia, quam tenent Navarrus, Azor, Salmant. aliique, videtur mihi probabilior, et magis consentanea menti Concilii; quamvis enim solius sit Episcopi ultimum ferre judicium de idoneitate eligendi, tamen ut possit cum majori aequitate judicare, oportet praecedere suffragium Examinatorum; nec alia fuit mens S. Congregationis.

CAPUT II.

Quae dotes requirantur in eo, cui confertur Beneficium.

12. *Quaest.* 1. Quaenam conditiones requiruntur, ut quis sit capax Beneficii Ecclesiastici? R. Sequentes: 1. Natales legitimi; a qua solum dispensare potest Papa ad Ordines majores, et Episcopus ad minores, et Beneficium simplex, cui Ordo major non est annexus ex c. 1. *de fil. Presbyt.* et c. 10. *de elect.* 2. Immunitas ab irregularite, et excommunicatione, ita ut nulla sit electio, praesentatio, resignatio, nedum collatio beneficii, facta excommunicato, suspenso, vel irregulari, etiam occulto ex c. 7. *de Cler. excommun.* c. 8. *de aetat.* et aliis. 3. Clericatus, seu tonsura, sine qua nulla est beneficii collatio ex c. 6. *de trans.* et c. 2. *de inst.* adeoque voluntas clericandi, et sacrum ordinem suscipiendi intra tempus a jure requisitum. Imo Beneficium curatum accipiens, vel parochiale debet habere voluntatem suscipiendi intra annum Sacerdotium, ita ut eam non habens non solum peccet mortaliter, sed ipso jure sit privatus, et ad fructuum restitutionem teneatur ex c. *commissa de elect. in* 6. Si tamen mutata voluntate, inter annum Sacerdos fiat, fructus retinere potest. Imo Episcopus dispensare potest, ut, Vicario suffecto, possit vacare studiis per septenium.

13. Quarta conditio est *aetas legitima*, sine qua collatio nulla est ex c. 7. *de elect.* Porro ad Episcopatum requiruntur 30. anni completi. Ad Abbatias, dignitates, et Parochialia Beneficia 25. anni inchoati requiruntur a Trid. *Sess.* 24. c. 13. a quo solum exigitur annus 22. completus ad dignitates non habentes curam animarum. Beneficia simplicia, ut sunt

Capellaniae, solum ex jure postulant annos 14. inchoatos; et totidem ex consuetudine Canonicatus, quamquam Ecclesiae Cathedrali Canonicatus ex novo jure requirat annum 21., eo quod annexum habeat Subdiaconatum.

14. Quinta conditio est *probitas* morum, ex c. 7. *de Elect.* et Trid. Sess. 33. c. 1; sed collatio facta viro non probo valida est, nisi delicta secum ferant censuram, vel irregularitatem. Idem dico de *scientia*, quae ad obeunda propria munera est necessaria, et constat ex eodem Trid. Requiritur praeterea corporis aptitudo; unde coecus, et mutus sunt incapaces beneficii, si praecedant hi defectus, non ita si superveniant adepto beneficio. Denique ut licite quis beneficium obtineat, indiget Divina vocatione *ex cp. ad Haeb.* 5. alioquin se exponeret periculo aeternae damnationis.

15. *Quaest.* 2. Quomodo peccet is qui recipit Beneficium cum animo uxorem deinde ducendi, dimisso Beneficio? R. Certum est graviter peccare, si Beneficium habet annexum Ordinem sacrum. Si vero simplex sit Beneficium, multi volunt grave committi peccatum, cum pervertatur institutionis ordo in re quidem gravi; sed probabilius alii censent, solum esse veniale, cum nullibi constet gravem esse hujusmodi inordinationem: nullum autem praeceptum est homini imponendum, nisi evidens ratio id suadeat; quod est principium SS. Antonini, et Thomae *quodlib.* 9. *art.* 13. Peccat autem graviter in probabiliori sententia, qui beneficium curatum accipit cum animo dubio, vel conditionato suscipiendi Sacerdotium intra annum, adeoque tenetur ad restitutionem fructuum. Nam ex c. *Commissa de Elect. in* 6. requiritur absolute, ut habeat animum Sacerdotium suscipiendi, et ut intentio non sit fraudulenta, quae verba videntur excludere intentionem dubiam, et conditio-

natam. Alii tamen cum Navarro, et Lessio opinantur, peccare quidem mortaliter, si non habeat animum se initiandi Sacerdotio intra annum: sed non ita peccare, si habeat animum conditionatum.

16. *Quaest.* 3. An idem habere simul possit plura beneficia? R. Neg. nisi aliud postulet Ecclesiae necessitas vel utilitas, modo unum sufficiat ad congruam illius sustentationem. Ita DD. omnes, inter quos solum controvertitur, an pluralitas beneficiorum prohibita sit solo jure Ecclesiastico, an etiam jure naturali, et Divino. De jure enim Canonico constat 1. ex Conc. Lat. III. c. 13. et 14. ubi dicitur, pluralitatem beneficiorum *certum continere periculum animarum*. 2. ex Lat. IV. c. 29. Nicaeno II. c. 15. et Trid. Sess. 24. c. 15; decernente, et mandante, *ut unum tantum Beneficium Ecclesiasticum singulis conferatur. Quod quidem si ad vitam ejus, cui conferatur, honeste sustentandam non sufficiat, liceat nihilhominus aliud simplex suficiens, dummodo utrumque personalem residentiam non requirat, eidem conferri.*

17. Hinc si beneficia, etiam tenuia, requirant residentiam, non potest idem duo beneficia hujusmodi retinere, nisi Pontifex dispenset in evidenti necessitate, val utilitate Ecclesiae, prout Greg. M. fertur praefecisse Martinum, Paulinum, et alios duobus Episcopatibus. Atque eadem de causa ait Anacletus. conferri aliquando filiis Principum, etiam ante praescriptam aetatem. Erit etiam justa ratio dispensandi evidens meritorum excellentia, ut si quis maxime praestaret doctrina, eruditione, et consilio. De cetero sine justa causa plura Beneficia possidens etiam simplicia, etiam dispensante Pontifice, non est tutus in conscientia, ait Belarminus cum multis aliis. Pontifex enim non est dominus, sed oeconomus; et dispensator Beneficiorum, et sine causa dispeusans minueret Divinum cultum, privaret Ecclesiam dignis Ministris, perverteret Ordinem Ecclesiasticum. Hinc adeptus unum Beneficium, suficiens ad congruam sustentationem, si secundum obtineat sine justa causa, et debita dispensatione, ipso jure vacat primum, et utroque privatur, si conetur utrumque retinere. Haec quidem certa sunt quoad beneficia, quae vocantur *incompatibilia*, ut Episcopatus, Curata, et alia, quibus annexa est aliqua jurisdictio. Idemque est dicendum de iis, quae carent jurisdictione, sed residentiam requirunt, ut Canonicatus; licet multi de istis negent, jure suo vacare, nisi sententia Judicis accedat.

18. *Quaest.* 4. Quinam obligentur ad residentiam, et quomodo? R. 1. Nomine *residentiae* intelligitur commoratio in loco, ubi est beneficium, ut officia Ecclesiastica *personaliter* exerceantur. Unde residere proprie dici nequeunt, qui cum in loco Beneficii degant, propria tamen munera non obeunt. R. 2. Olim ex jure communi omnia Beneficia simplicia residentiam exigebant, ut patet ex c. *Clericus* dist. 91. *et ex tit. de Cler. non resid.* Hodie tamen ex generali Ecclesiae consuetudine residentiam non requirunt, cum sufficiat per Vicarium officia praestare, nisi Fundatores aliud expresserint. Tantum ad hanc residentiam obligantur omnes Pastores, curam animarum habentes, et omnes Canonici, sive Praebendati Catedralium, vel Collegiatarum.

19. *Quaest.* 5. An curam animarum habentes residere teneantur non modo ex jure Ecclesiastico, sed etiam Divino? Affirmat communis, et vera sententia contra Catharinum, et paucos alios. Et probatur ex Trid. Sess. 23. c. 1. cujus verba aperte indicant pastoralem residentiam jure Divino esse praeceptam, ut declaravit postea Bened. XIV. in sua Bulla: *Ubi primum*, edita 3. Dec. 1740. In quo nec ipse Pontifex dispensare potest, sed tantum declarare jus Divinum

in aliquo eventu non obligare, justis intercedentibus causis. Ita notat Tournelyus cum Lugo.

20. Episcopis tamen concedit Tridentinum, ut per duos, vel per tres menses a suis Ecclesiis abesse possint, modo *id aequa ex causa fiat, et absque ullo gregis detrimento*. Parochis quoque a Trid. injungitur sub poena gravis culpae, et amissionis fructuum, ut a suis Ecclesiis nequeant discedere ultra bimestre, nisi ex gravi causa, et cum facultate Episcopi in scriptis obtenta, et Vicario idoneo Parochiae substituto.

21. *Quaest.* 6. Quibusnam de causis Episcopi, et Parochi a residentia excusentur? R. Quatuor a Trid. assignantur Sess. 23. c. 1. nempe *christiana charitas, urgens necessitas, debita obedientia, et evidens Ecclesiae, aut Reipublicae utilitas*. Quas tamen causas quoad Episcopos attinet, approbandas praescribit, et quidem in scriptis vel a R. Pontifice, vel a Metropolitano, vel eo absente, a suffraganeo Episcopo antiquiore, qui Metropolitani absentiam probare debebit. Quoad Parochos vero, ab ipsorum Episcopis, ut nuper diximus.

22. *Quaest.* 7. Quando et quomodo Episcopi, et Parochi non residentes teneantur restituere fructus? R. Ex Trid. *Episcopos ultra tres menses, et sine justa causa absentes* a sua Ecclesia, teneri pro rata absentia fructus restituere. Eadem omnino quoad Parochos Sacrosancta Synodus declaravit. Atque ad id obligantur etiam Episcopi, qui ex justa causa, sed *sine licentia expressa R. Pontificis* absunt ultra trimestre, ut constat ex bulla Bened. XIV. Et licet aliqui excusent eos, qui sine causa legitima absunt, sed bona tamen fide, et cum opinione causae excusanti a residentia; communis tamen DD. sententia eos censent poenas incurrere, etiam sine culpa, cum Pastores jure naturali teneantur residere ex tacita quadam pactione

inter ipsos, et Ecclesiam ex qua dantur eis fructus sub onere, et conditione residendi. Imo et Pastores illi tenentur restituere, qui resident, quidem, sed inutiliter, eo quod per se ipsos non exerceant praecipua ministeria. Constat ex Trid. Conc. quod postquam declaravit ipsos obligari ad personalem residentiam, addidit: *ubi injuncto sibi officio defungi teneantur*. Sine quo non esse veram, propriamque residentiam, declaratur in laudata bulla Bened. XIV.

23. *Quaest.* 8. Quos fructus, et quibus teneantur restituere Pastores non residentes? R. Navarrus cum aliis contendit, faciendam esse integram restitutionem fructuum, tempori absentiae respondentium, cum Tridentinum eos indefinite privet fructibus. Alii tamen benignius mentem Concilii interpretantur de ea solum parte, quae respondet residentiae; ratio enim, et aequitas postulant, ut si quis duplici onere gravetur, non privetur integra mercede, cum unum adimpleat. Quoad 2. quaestionis partem attinet, notandum est discrimen inter restitutionem faciendam a Beneficiario ob omissionem horarum, et ob omissionem residentiae. Nam illa potest fieri quibuscumque pauperibus, atque etiam impendi potest in fabricam domus Beneficii, aut in agros ejus, cum haec omnia veniant nomine *fabricae Beneficii* ex bulla S. Pii V. Restitutio autem fructuum residentiae expendi debet vel in *fabricam Ecclesiae, vel in pauperes illius loci* ex Trid.

24. *Quaest.* 9. Quid notandum est circa residentiam Canonicorum? R. Ex Trid. Sess. 24. c. 12. de Reform. Canonici Ecclesiae Cathedralis, aut Collegiatae, si ultra tres menses absunt, primo anno privantur *dimidia parte fructuum, quos etiam ratione prebendae, et residentiae fecerunt suos*. Si iterum residere negligant, *privandi sunt omnibus fructibus*, quos eodem anno lucrati fuerint. *Crescente contumacia, con-*

tra eos juxta Sacrorum Canonum Constitutiones procedatur. Insuper ex diplomate Benedicti XIV. Canonici choro non interesentes, sive non canentes, non solum distributiones amittunt, sed etiam fructus omnes Praebendarum non faciunt suos; quod potiori jure dicendum de non residentibus. Causae autem Canonicos excusantes ab assistentia chori tres sunt, ut declaravit Bonifacius VIII. *in c. unico de Cler. non resid.* in 6. nempe *infirmitas, rationabilis corporis necessitas, et evidens Ecclesiae utilitas.* Quantum ad distributiones lucrandas tempore absentiae, standum est uniuscujusque Ecclesiae statutis, et consuetudini.

CAPUT. III.

Quot modis Beneficia amittantur?

25. Quatuor modis amitti Beneficia possunt. 1. Per mortem Beneficiati: 2. ex dispositione juris, idque vel propter alterius Beneficii incompossibilis consecutionem, vel per professionem Religiosam, vel per crimen, cui privatio Beneficii est anexa, puta, haeresim, schisma, sodomiam iteratam: 3. per judicis sententiam: 4. per liberam resignationem.

Quaest. 1. Quid, et quotuplex est resignatio? R. Est spontanea dimissio proprii beneficii, facta, et approbata coram legitimo superiore. Estque duplex: alia tacita, ut cum quis religionem solemniter profitetur: altera expressa coram Superiore cum acceptante; quae si fiat absque ulla conditione apposita, vel pactione, dicitur simplex; et conditionata, si fiat in favorem alterius, vel reservata sibi pensione. Ut autem resignatio simplex sit valida, requiritur, 1. Ut sit spontanea, alioquin si vi, dolo, aut metu injusto fiat, erit nulla, vel certe annullanda: 2. ut fiat in manibus ejus qui potest admittere, et rè ipsa ab eo admittatur: 3. ut fiat cum consensu Patroni, vel Electorum, si patronatus fuerit, vel electivus: 4. ut resignans dies 20. superstes sit a resignatione; alias enim si aegrotans resignavit, beneficium vacare dicetur. Denique ut sit licita, fieri debet ex justa causa, puta ob bonum Ecclesiae, vel spiritualem resignantis utilitatem.

26. Atque eaedem conditiones requiruntur ut valida sit resignatio conditionata. Et praeterea opus est, ut conferatur illi, in cujus favorem resignatur cum consueta clausula: *non aliter, nec alias:* 2. ut is, cui confertur, admittat; alias resignans non amittit beneficium: 3. ut fiat in manu R. Pontificis, addita deprecatione, ut personae certae conferatur, ne designatio personae successurae speciem quandam habeat haereditariae successionis: 4. ut si fiat in Curia Romana, publicetur in loco beneficii intra sex menses ab oblata supplicatione numerandos; sin autem extra Curiam, intra mensem. Nam si intra id tempus resignans moriatur, antequam resignatarius ceperit possessionem, Beneficium vacare censebitur.

27. Nota, Bened. XIV. Constit. incipiente *In sublimi* damnasse, et annullase resignationes Beneficiorum cum reservatione pensionis, et pacto eam cassandi per anticipatas, vel anticipandas solutiones, adjecta poena privationis beneficii, inhabilitationis ad alia assequenda, et restitutionis pecuniae, pro cassatione pensionis perceptae. Insuper irritat cassationes, et extinctiones pensionum intra sex menses a capta possessione Beneficii, ac etiam cessiones commodi exigendi pensiones intra sex menses a capta possessione. De cetero licita est resignatio Beneficii cum reservatione pensionis cum justa causa, et consentiente Pontifice. Sola autem resignatio non est sufficiens causa pensionis exigendae, cum jus percipiendi fructus fundetur in officio, adeoque totum esse debeat ejus qui possidet Beneficium.

28. *Quaest.* 2. Quo modo liceat permutatio Beneficiorum? R. Permutatio fit, cum Beneficiati resignant Beneficia sua coram Episcopo cum conditione, ut ille alteri alterius Beneficium conferat. Si Beneficia sint reservata Pontifici, permutatio ab illo fieri, vel approbari debet. Ad hanc autem eaedem requiruntur conditiones, quae ad resignationem. Non licet inaequalitatem Beneficiorum compensare per aliquid temporale, esset enim simonia juris Divini; potest tamen Pontifex separare fructus a titulo beneficii, atque ita beneficio pinguiori imponere pensionem, ut alter indemnis servetur. Non licet permutare Beneficium hac lege, ut alter totam Bullarum expensam solvat; esset enim Beneficio imponere onus temporale, quod simoniam redolet: idem dicendum est de resignatione.

29. *Quaest.* 3. Quid est pensio, et quotuplex? R. Pensio est jus percipiendi fructus ex beneficio alieno. Triplex est: alia temporalis, seu laica; alia spiritualis, sive Ecclesiastica; alia mixta, seu media inter spiritualem, et temporalem. Pensio temporalis est ea, quae laicis datur ob aliquod obsequium temporale, Ecclesiae praestitum, nec requirit Clericatum. Spiritualis est, quae soli datur Ecclesiastico ob ministerium spirituale, puta concionatori, Vicario Parochi, cet. Mixta soli datur Clerico, non tamen ob ministerium aliquod spirituale, sed ad honestam ejus sustentationem. Ut pensio Clericalis valide, et licite haberi possit, quatuor requiruntur. 1. Ut sit dispensatio Papae, et hoc quidem ex consuetudine: 2. ut sit justa causa; sine illa enim nemo securus est in foro interno: 3. ut sit Clericus, qui si ducat uxorem, perdit pensionem, nec illam retinere potest: 4. ut non excedat tertiam partem beneficii; quamvis ex justa causa possit Pontifex ultra tertiam concedere.

30. Quaenam sunt obligationes fruentis pensionem ex Ecclesiastico Beneficio? R. Ubi recepta est constitutio S. Pii V. tenetur, si Clericus sit, recitare officium B. M. V. nisi aliunde ad horas Canonicas teneatur, aut sit Eques Ordinis Militaris, qui satisfacit recitando preces ab Ordine praescriptas. Pro pensione mere laicali nulla est obligatio. Tenetur etiam gerere tonsuram, et habitum Clericalem ex decreto Sixti V.

An Pensionarius possit de redditibus pensionis pro libito disponere? Affirmant Azor, Vazquez, et Cobarruvias, quia pensio, ut dicunt, est portio extracta ex fructibus Beneficii. Et pro hac sententia allegant decisionem Rotae Romanae. Negant vero Molina, Navarrus, et alii, quia pensio iisdem regulis, ac ceteri fructus Beneficiorum mensuratur. Verum Salmant. affirmant de pensione laicali, negant de Ecclesiastica. Nota denique, pensionem extingui morte pensionarii, sicut usufructrus morte usufructuarii.

CAPUT IV.

De Horis Canonicis.

31. *Quaest.* 1. Quinam obligentur ad horas Canonicas? R. 1. Clerici majorum Ordinum, etiam suspensi, excommunicati, degradati, imo et is, qui Papa dispensante ducit uxorem; nisi ab hoc onere quoque dispensetur. Haec autem obligatio incipit a tempore ipso, quo Subdiaconatus suscipitur, scilicet ad horas respondentes horae, qua ordinatur. Nec vero satisfacit praecepto, qui recitaverit partem illam ante Ordinationem; tum quia debito nequit satisfieri, antequam contractus; tum quia Ecclesia officium exigit a Subdiacono. Ita probabilior sententia: quamquam nonnulli sentiant valde probabiliter, posse satis fieri per anticipatam solutionem.

28. *Quaest.* 2. Quo modo liceat permutatio Beneficiorum? R. Permutatio fit, cum Beneficiati resignant Beneficia sua coram Episcopo cum conditione, ut ille alteri alterius Beneficium conferat. Si Beneficia sint reservata Pontifici, permutatio ab illo fieri, vel approbari debet. Ad hanc autem eaedem requiruntur conditiones, quae ad resignationem. Non licet inaequalitatem Beneficiorum compensare per aliquid temporale, esset enim simonia juris Divini; potest tamen Pontifex separare fructus a titulo beneficii, atque ita beneficio pinguiori imponere pensionem, ut alter indemnis servetur. Non licet permutare Beneficium hac lege, ut alter totam Bullarum expensam solvat; esset enim Beneficio imponere onus temporale, quod simoniam redolet: idem dicendum est de resignatione.

29. *Quaest.* 3. Quid est pensio, et quotuplex? R. Pensio est jus percipiendi fructus ex beneficio alieno. Triplex est: alia temporalis, seu laica; alia spiritualis, sive Ecclesiastica; alia mixta, seu media inter spiritualem, et temporalem. Pensio temporalis est ea, quae laicis datur ob aliquod obsequium temporale, Ecclesiae praestitum, nec requirit Clericatum. Spiritualis est, quae soli datur Ecclesiastico ob ministerium spirituale, puta concionatori, Vicario Parochi, cet. Mixta soli datur Clerico, non tamen ob ministerium aliquod spirituale, sed ad honestam ejus sustentationem. Ut pensio Clericalis valide, et licite haberi possit, quatuor requiruntur. 1. Ut sit dispensatio Papae, et hoc quidem ex consuetudine: 2. ut sit justa causa; sine illa enim nemo securus est in foro interno: 3. ut sit Clericus, qui si ducat uxorem, perdit pensionem, nec illam retinere potest: 4. ut non excedat tertiam partem beneficii; quamvis ex justa causa possit Pontifex ultra tertiam concedere.

30. Quaenam sunt obligationes fruentis pensionem ex Ecclesiastico Beneficio? R. Ubi recepta est constitutio S. Pii V. tenetur, si Clericus sit, recitare officium B. M. V. nisi aliunde ad horas Canonicas teneatur, aut sit Eques Ordinis Militaris, qui satisfacit recitando preces ab Ordine praescriptas. Pro pensione mere laicali nulla est obligatio. Tenetur etiam gerere tonsuram, et habitum Clericalem ex decreto Sixti V.

An Pensionarius possit de redditibus pensionis pro libito disponere? Affirmant Azor, Vazquez, et Cobarruvias, quia pensio, ut dicunt, est portio extracta ex fructibus Beneficii. Et pro hac sententia allegant decisionem Rotae Romanae. Negant vero Molina, Navarrus, et alii, quia pensio iisdem regulis, ac ceteri fructus Beneficiorum mensuratur. Verum Salmant. affirmant de pensione laicali, negant de Ecclesiastica. Nota denique, pensionem extingui morte pensionarii, sicut usufructrus morte usufructuarii.

CAPUT IV.

De Horis Canonicis.

31. *Quaest.* 1. Quinam obligentur ad horas Canonicas? R. 1. Clerici majorum Ordinum, etiam suspensi, excommunicati, degradati, imo et is, qui Papa dispensante ducit uxorem; nisi ab hoc onere quoque dispensetur. Haec autem obligatio incipit a tempore ipso, quo Subdiaconatus suscipitur, scilicet ad horas respondentes horae, qua ordinatur. Nec vero satisfacit praecepto, qui recitaverit partem illam ante Ordinationem; tum quia debito nequit satisfieri, antequam contractus; tum quia Ecclesia officium exigit a Subdiacono. Ita probabilior sententia: quamquam nonnulli sentiant valde probabiliter, posse satis fieri per anticipatam solutionem.

32. R. 2. Ex antiqua Ecclesiae consuetudine, et quidem sub gravi obligante, tenentur Divinum officium recitare omnes Religiosi professi utriusque sexus ad chorum destinati. Non tenentur autem laici, seu Conversi; nec Religiosi milites, aut hospitalarii, et ceteri choro non destinati. Denique ii omnes, qui degunt in aliquo Ordine, ubi forte constet non esse talem consuetudinem, aut non obligare. Tenentur tamen recitare Religiosi profugi, quia statum suum non amittunt, uti et viventes extra Claustra, aut in carcere detenti, secus vero ad triremes damnati; tum quia in illa damnatorum turba cederet in dedecus ordinis statum suum ostendere; tum quia in tam miserabili statu non videntur hoc onere gravandi.

33. R. 3. Beneficiati omnes, quotquot habent jus in re, et plenum dominium beneficii, si fructus percipiant, vel percepturi sint, tenentur ad horas ex Conc. Lat. sub Leone X. et Ecclesiae consuetudine; quia Beneficium datur propter Officium. Hinc nemo tenetur ad recitandum ante acceptam possessionem, nec qui sine culpa fructus nullos percipiat, aut percepturus est. Aliter dicendum de eo, qui solam percipit aliquam partem fructuum, sed quae sufficit ad sustentationem. Pariter tenetur is, qui primo, aut etiam secundo anno non percipit, eo quod fructus assignentur fabricae, vel sumptibus funeris, quicquid contra sentiant non improbabiliter Cajetanus, et Lessius. Nec excusatur habens tenue Beneficium, cum jus omnibus indistincte Beneficiariis hoc onus imponat, sicut iis qui majoribus ordinibus initiantur. Et qui Beneficium admittit, cum hoc onere personali suscipit, ut ait Suarez, et est communis sententia contra Sotum, Lessium, aliosque, nolentes Beneficiatum obligari, nisi tot percipiat fructus, quod sufficiunt ad mediocrem sustentationem.

34. Qui per metum gravem, eumque injustum

coactus est ad Ecclesiasticos Ordines suscipiendos, non tenetur ad recitandum. Ita probabilior sententia, cui subscribunt Navarrus, Azor, Suarez, Tournelyus, aliique; licet enim metus non tollat voluntarium, Ecclesia tamen prudenter creditur nolle ad hoc onus obligare nisi eos qui sponte omnino ordinantur, sicut eos ad castitatem non obligat. Quod verum est etiam si Pater fructus beneficii percipiat, quos tamen tenetur restituere; obligatur autem filius, si percipiat ipse fructus.

35. Quod attinet ad praestimonia, considerandum est, an sint in titulum perpetuum, et habeant anexum aliquod obsequium spirituale; nam ea rationem habent Beneficii, adeoque inducunt obligationam recitandi. Non ita praestimonia, quae solent ad certum tempus assignari, v. g. adolescentibus in subsidium studiorum; nec pensiones carentes titulo Clericali. Neque ad Officium tenentur Coadjutores, qui nihil administrant, cum haec obligatio respiciat proprietarium, ut docetur communiter cum Salmant.

36. Habens plura beneficia unica recitatione satisfacit; tenetur tamen tot facere commemorationes, quot sunt patroni Beneficiorum.

Quaeri solet, an qui ad officium obligatur ex duplici titulo, Beneficii scilicet, et Ordinis Sacri, omittendo illud, committat duo peccata? R. Breviter: omittens, et fructus non restituens, peccat tum contra Religionem, ut constat, tum contra justitiam, quia injuste retinet alienum. Si vero omittat, sed fructus restituat, peccat quidem contra Religionem, sed non contra justitiam, cum alienum non retineat, nec Ecclesia hoc onus imponat nisi ex motivo Religionis.

37. *Quaest.* 2. Quae culpa sit omissio Divini Officii? R. Est gravis culpa omittere totum officium, aut magnam ejus partem, sive haec obligatio oriatur ex jure positivo, ut multis placet, sive ut aliis, ex re-

cepta consuetudine. Quaenam autem censeatur pars officii notabilis, non convenit. Aliqui cum Azorio, et Navarro volunt esse mortale omittere tertiam partem horae, etiam parvae; sed probabilius id negatur communiter, quia licet illa pars sit notabilis respectu unius horae, levis tamen est in se, et respectu totius officii; unde circa gravitatem materiae totius officii quantitas respicienda est, non autem cujuslibet horae. Hinc graviter peccaret, qui omitteret aliquam ex horis integram, v. g. tertiam, sextam, et nonam, censetur autem parva materia, quae non attingit integritatem unius horae. Idem quod de reliquis horis, dicendum est de Vesperis, et Completorio, quae inter septem Horas numerantur; unde omissio alterius esset grave peccatum. In matutino autem gravis esset materia praeterire integrum nocturnum, imo et juxta multos tres lectiones cum responsoriis; sed in hoc contradicunt aliqui, nisi lectiones, et responsoria adaequent unam parvam horam. Integra omissio laudum erit etiam pars officii notabilis, non tamen omissio unius psalmi, lectionis, aut responsorii.

38. Omissio omnium horarum non est unum, sed multiplex peccatum; tot scilicet, quot sunt horae non lectae, secundum Lessium, aliosque. Sed verius existimo, unum tantum committi peccatum ab eo, qui totum officium praetermittit; sed gravius, quam si unam, vel alteram horam omitteret. Ita expresse S. Antoninus 3. p. tit. 13. c. 4. Apposite autem notat Elbel, quod si quis plures horas omitteret ex intentionibus moraliter interruptis, plura tunc peccata committeret.

39. *Quaest.* 3. An qui se ad recitandum sciens et volens reddit impotentem, unum, vel plura peccata commitat? R. Sunt, qui velint unum tantum peccatum committere, scilicet in causa, v. g. dum sponte perdidit Breviarium. Ita S. Bonaventura, quem plures TT. sequuntur; quia omissio Divini Officii tunc non esset in se voluntaria, sed in causa; unde solum est peccatum in causa. Verior tamen sententia affirmat tot committi peccata, quot sunt omissiones quas praevidet, nisi poeniteat primi peccati; nam alioqui perseverat voluntarium in causa. Ita S. Th. 1. 2. q. 76. a 3. ad 3. et alibi, docens ad omissionem peccaminosam non requiri ut adsit voluntarium, sed sufficere voluntarium in causa.

40. *Quaest.* 4. Utrum dubitans, an aliquid omiserit in Officio, teneatur id recitare? R. Scrupulosi non sunt cogendi ad repetendum, cum in iis dubitationes ut plurimum sint inanes timores, vel apprehensiones. Quoad alios vero distinguendum est: nam si dubium sit mere *negans*, iterandum est, cum in eo possessio stet pro praecepto: secus autem si dubium sit positivum, cum est prudens ratio credendi te jam dixisse. Imo ait Navarrus: *Non solum non tenetur repetere id quod probabiliter credit se dixisse, verum etiam male ageret id faciendo, eo quod habitum concipiendi scrupulos superfluos sibi quaereret.* Unde excusaris a repetendo, si recordaris te incepisse psalmum, lectionem, vel horam, et postea non data opera distractus te invenias legentem, vel recitantem extremum horae, praesertim si soleas legere, vel recitare etiam memoriter sine errore. Ita Nav. Suarez, alii.

41. *Quaest.* 5. Quid restituendum sit ob neglectas horas Canonicas? R. Qui alio titulo, quam Beneficii, obligantur ad horas, licet peccent, si eas omittant sine causa, nihil tamen tenentur restituere. Nec ii qui sine culpa eas non recitant, etiamsi habeant beneficium; quia, ut ait Suarez, in conscientia non debetur poena ei, qui culpa vacat. De cetero Beneficiarii qui sine causa omittunt officium, tenentur restituere fructus pro rata omissionis ex decreto Lat. Concilii, scilicet post elapsum semestre a

beneficii possessione. Quod decretum confirmavit Pius V. declarans, eum qui una die totum officium omiserit, teneri restituere fructus omnes illi diei respondentes; qui autem omiserit Matutinum cum laudibus, mediam partem fructuum unius diei; mediamque pariter, qui reliquas horas; qui vero unam ex illis, sextam partem fructuum.

42. Valde probabile est, Beneficiarios, qui alia onera habent, quam preces, v. g. Episcopos, Pastores, cet. ratione injuncti sibi oneris retinere posse aliquam partem fructuum, restituendo eam tantum, quae respondet oneri Divini Officii, quod omiserunt. Restitutio autem necessario facienda est vel pauperibus, vel fabricae Ecclesiae, vel Beneficii, ubi recepta sit Bulla Pii V. nec aliter excusatur ab obligatione restituendi. Damnata est autem ab Alex. VII. propositio dicens: *Restitutio fructuum ob omissionem horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea Beneficiarius de fructibus sui beneficii fecerit.*

43. Q. 6. Quenam excusent a recitandis Horis Canonicis? R. Tria: *Infirmitas, impedimentum justum,* et *dispensatio.* Quod ad infirmitatem attinet, non solum excusat ea, quae in se sit omnino gravis, sed quae talis sit, ut ea laborans non possit sine gravi incommodo, vel periculo recitare. Hujusmodi est magnus capitis dolor, notabilis gravedo, stomachi cruditas, aut virium lassitudo, qualem experiri solent etiam convalescentes per aliquot dies. Tertiana laborantes, vel quartana a multis absolute excusantur etiam diebus, a febri vacantibus; sed in hoc spectandae sunt circumstantiae tum febris, tum infirmi; in dubio autem standum est judicio Medici. Qui ob aegritudinem excusatur, non tenetur alium legentem audire, vel alium sibi substituere; sed debet, si commode id possit, cum socio recitare. Tenetur etiam horam officii praevenire, si timeat postea non fore ad recitandum: quod

intelligitur intra diem in qua urget praeceptum. Sed valde probabile est, eum, qui non possit recitare Matutinum die sequenti, non teneri in praecedenti anticipare, cum obligatio praecepti nondum sit incepta, quod enim Matutinum legi possit die praecedenti, non oritur ex praecepto, sed ex privilegio a consuetudine introducto, quo nemo tenetur uti. Sic Elbel, Sporer, alii.

44. Legitima impedimenta, excusantia ab hac obligatione esse possunt gravis et repentina occupatio, quae sine gravi incommodo, vel scandalo omitti nequeat. Quo nomine aliquando non tenentur horas persolvere Concionatores, Confessarii, publici Professores, qui tamen, si liceat debent officium antevertere. Notanda est autem hic propositio damnata ab Alex. VII: *Habens capellaniam, vel quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit si Officium per alium recitet.* 2. Recitandi impotentia, ut caecitas, vel carentia Breviarii inculpata, si aliud haberi nequeat. Hi tamen tenentur si possint, memoriter recitare vel totum officium, vel unam horam. Proscripta enim est ab Innoc. XI. propositio asserens: *Qui non potest recitare Matutinum, et Laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Non tenentur tamen recitare modicam aliquam partem, v. g. unum, aut alterum psalmum, nisi id, quod sciunt memoriter, attingat notabilem officii partem. Imo si habeant ad manum Breviarium a Romano distinctum, v. g. Benedictinum, tenentur ex illo saltem de communi recitare; quicquid contra sentiant Salmant. et alii.

45. An autem Beneficiarius aliter non potens, teneatur Socium conducere ad recitandum? Disputant TT. Affirmant Suarez, Bonacina, Layman, et alii, si Beneficium sit pingue; nam cum Beneficium detur propter officium, debet partem fructus erogare

ut officium persolvat. Negant tamen alii non pauci apud Sporer, quia cum obligatio hujusmodi ex probabilissima opinione inducta solum sit ex jure Ecclesiastico, et ex motivo Religionis, non est adeo stricta, ut implenda sit cum honore extraordinario, quale certe esset conductio socii; praesertim cum Lateranense Concilium ab eo excuset *legitime impeditos*.

46. Tertia causa, excusans ab horis persolvendis est *dispensatio*, quam dare potest Papa valide etiam sine causa, si hoc onus sit solum de Jure Ecclesiastico. Episcopus solum potest cum legitima causa, et cum aliquo particulari, nec nisi ad breve tempus, cum dubitatur de morali impotentia recitandi. Atque idem possunt Superiores regulares cum suis subditis, et Vicarius Generalis ex speciali Episcopi mandato.

47. *Quaest.* 7. Quo modo recitandae sunt horae? R. Conditiones ad bene recitandum sunt sequentes. 1. servanda est forma Breviarii Romani ex praescripto Pii V. qui tamen proprium reliquit Breviarium Ecclesiis, et Ordinibus Religiosis, qui illo utebantur ante ducentos annos. Hi auem non possunt uti Romano, nisi aut Ordinis consuetudo permittat, aut in aliis Ecclesiis Episcopus. Qui autem recitant secundum Breviarium Romanum, ne in choro quidem obligantur, saltem sub gravi, ad psalmos poenitentiales, vel graduales, aut officium Defunctorum, nisi in die Animarum. Ubi autem viget consuetudo, recitari debet officium B. M. V. Jam vero in die. 2. Nov. officium Defunctorum obligat sub gravi ex recepta ubique consuetudine, et contraria sententia, ut ait Suarez satis tuta non est, nec practice probabilis, ut ait Pellizerius. Non ita loquuntur DD. omnes de obligatione recitandi Litanias in diebus Rogationum, et in die S. Marci; Rubricam enim id praescribentem non importare grave praeceptum, sentiunt Navarrus, Vazquez, et alii; verum standum

est communi sententiae; tum quia verbum *dicant*, quo utitur Rubrica, indicat praeceptum; praeceptum autem in gravi materia impositum, qualis est Litaniarum, est grave paeceptum, nisi contrarium constet; tum quia ita declaravit S. Congregatio teste Gavanto; tum quia ubique viget consuetudo recitandi Litanias, tanquam partem officii integralem.

48. Qui ex inadvertentia, vel necessitate officium mutavit, nec peccat, nec tenetur repetere, cum Ecclesia velle non praesumatur, ut quis uno die bis ad tantum onus obligetur. Nec ulla est obligatio subjungere propria officii praetermissis, nisi officium sit notabiliter brevius, quia tunc debet fieri aliqua compensatio. De cetero non licet sine causa officium in aliud commutare, praesertim brevius. An autem sit mortale ea permutatio, disputant AA. Notanda est 1. propositio 34. damnata ab Alex. VII. dicens: *In die Palmarum recitans Officium Paschale, satisfacit praecepto.* Et sic pariter excluditur officium Pentecostes, ut bene ajunt Salmant. et alii. 2. officium mutari posse vel in aliud moraliter aequale, vel in aliud notabiliter brevius....

49. Jam vero licet aliqui excusent eum a gravi peccato, qui officium diei permutat in aliud longe brevius, quia praeceptum quoad substantiam impletur; censeo tamen hanc opinionem tolerari non posse, quia praeceptum non impletur neque in ejus forma, neque in substantia aequivalenti. Imo grave peccatum est in probaliori sententia officium sine causa mutare, etiam in aequale. Et probatur ex decreto S. Pii in laudata Bulla, quod est hujusmodi: *Hoc nostrum Breviarium....praecipimus observari: ac quoscumque, qui horas Canonicas dicere debent, ad dicendum ex hujus Romani Breviarii praescripto, et ratione omnino teneri, neminemque nisi hac sola forma satisfacere posse.* Neque enim Ecclesia solum praecipit officium in genere, sed definitum officium, et definitam

formam, scilicet officium talis diei, Dominicae, Sancti, cet.

50. Causae autem permutandi Officium possunt esse 1. si alio pergas, potes recitare Officium illius loci quo pergis: 2. Capellanus Episcopi, et domestici Cardinalium uti possunt Officio, et Breviario illorum proprio. Idem multi dicunt de Capellano Monialium, qui cum possit legere Missam de Sancto ipsarum Ordinis, potest quoque illius Officium dicere, ut Missa cun Officio conveniat ex Rubricae praescripto: 3. Beneficiarius potest recitare sub ritu 1. Cl. cum Octava Officium sui Tituli: quod si duo habeat Beneficia, debet recitare Officium loci, ubi residet: 4. recitans cum socio ejus ritui potest se conformare, si justa sit causa. Imo et sine ulla causa, si Officium sit aequale; ipsa enim societas videtur rationalis causa Officium in aequale commutandi. In oficio autem breviori ex privilegio non sufficit ratio societatis, nisi accedat infirmitas, vel dificultas magna recitandi in eo, qui gaudet privilegio.

Notant autem DD. eum, qui per errorem recitavit de aliquo Sancto, v. g. diei sequentis, non teneri ad recitandum alia die de Sancto praetermisso. Et licet possit de illo sequenti die recitare, consultius tamen est se conformare cum communi ritu Ecclesiae, imo ad id teneri censent DD. multi. Si quis autem animadvertat se errasse postquam multum processit, v. g. Matutino persoluto, potest idem prosequi, sed melius est reliquum legere de Officio debito, ne errori insistat.

51. *Quaest.* 8. Quaenam pronunciatio ad horas requiratur? R. Vocalis, eaque pertinet ad substantiam praecepti. Et quidem si solus recites, ita pronunciare debes, ut te ipsum audire possis. Ita Suarez cum aliis communiter, quia verba, quae inter dentes, ut ajunt, modularis, non sunt proprie vox, sed quaedam vocis

inchoatio. Alii tamen cum Silvio satis probabiliter dicunt satisfacere, qui verba ore proferunt, etiamsi se non audiant, cum id nullibi precipiatur, nec exigat ratio orationis vocalis, ut distinguatur a mentali. Verum si recites cum socio, ita legere uterque debet, ut a socio vicissim audiatur. Debent autem alternatim versus, lectiones, et reliqua legere, quamquam si unus lectiones omnes dicat, altero audiente, uterque praeceptum implebit. Si plures in choro recitant, satis est, ut alterni legant, sive plures ex una parte sint, sive pauciores; lectiones autem dici possunt vel ab uno, vel a pluribus secundum Ecclesiae consuetudinem. Qui in choro recitat, tenetur repetere privatim ea, quae non audivit etiam sine ipsius culpa, modo sit pars notabilis, secus si unum tantum, vel alterum verbum. Ita communis sententia; quamquam multi satis probabiliter negent obligationem repetendi, si attendas quantum potes, et ob strepitum aliorum non intelligas; moraliter enim cum sociis communicas in precibus, quas chorus effundit. Cui opinioni favet D. Anton. 2. p. tit. 9. c. 12. dum ait: *Si quis lectionem, vel aliud, quod in choro legitur, non intelligat propter legentis ineptitudinem, non peccat, dummodo conetur intelligere saltem verba.* Hinc Suarez, Roncaglia, aliique docent, Officio surdum satisfacere, qui ex obligatione choro assistit, et partem suam recitat; durum enim videtur cum cogere ad duplex Officium, cum per eum non stet, quominus audiat. Censeo tamen probabilius cum Sanctio, ipsum lucrari distributiones, sed non implere obligationem, nisi repetat non audita, sive in ipso choro, dum alii canunt, sive extra chorum.

52. Pronunciatio debet esse *integra*, ita ut peccet, qui aut sillabas, et verba mutilat, aut ita festine pronunciat, ut verba confundat. Erit autem leve, vel grave peccatum, prout parva, vel magna fuerit quantitas officii quam omittit. Idem dico de recitante cum so-

cio, qui aut mutilat, aut verba obtruncat, vel non expectat versus absolvi, nisi haec raro fiant, nec cum advertentia. Praeterea pronunciatio debet esse *continuata* unius horae; sed Matutinum potest separari a laudibus, imo et juxta multos, unum nocturnum ab alio saltem tribus horis juxta ritum antiquum; debet autem in fine adjici *Pater noster*; an autem addenda sit etiam Oratio, alii affirmant, alii negant; utrique probabiliter. Qui unam horam interrumpit ex justa causa, non peccat, nec tenetur repetere; peccat autem venialiter qui sine causa interrumpit, licet repetere non teneatur cum singuli psalmi suam habeant significationem. Ita probabilior sententia contra Suarez, Navarrum, Vazquez, qui volunt totam horam repeti, ut servetur unitas praescripta, quando magna fuit temporis interpellatio.

53. *Quaest.* 9. Quis ordo servandus est in officio Divino recitando? R. Is quem praescribunt Rubricae Breviarii, ita ut Matutinum dicatur ante primam, ista ante tertiam, cet. Ordinem autem invertere sine causa, solum est veniale, cum non pertineat ad substantiam, sed ad modum precepti. Nullum autem erit peccatum, si justa sit causa, ut si recites cum socio, qui alia jam legerit, aut careas Breviario, vel chorum sero advenias. In choro gravem esse obligationem recitandi ordine praescripto, multi docent probabiliter; negant tamen alii probabilius, cum non constat de precepto super ordinem imposito, nec sit ordo nisi caeremonia quaedam accidentaria substantiae Divini officii.

54. *Quaest.* 10. Quo tempore recitandae sint horae Canonicae? R. Eo tempore, quo a jure, vel consuetudine obtinuit, quod in choro diversum esse solet in diversis Ecclesiis. Tempus autem legitimum, in quo preceptum obligat, est a media nocte unius diei usque ad mediam noctem diei sequentis. Ex consue-

tudine tamen Vesperae incipiunt post meridiem diei antecedentis; quibus recitatis potest legi matutinum secundum multorum sententiam, quia jam incoepit dies Ecclesiasticus; *unde si aliquis post dictas Vesperas, et Completorium dicat Matutinas, jam hoc pertinet ad diem sequentem.* Ita D. Th. Quolibet. 5. *art.* 28. Unde deducunt, posse recitari Matutinum, et Laudes statim ab hora secunda pomeridiana, in qua solent multi Vesperas recitare. Ita Salm. cum aliis. Sed opinio magis communis, et recepta docet, non posse recitari Matutinum, nisi cum Sol propior sit ad Occasum, quam ad Meridiem; ea enim est hora propria Vesperarum, et ab ea numeratur dies Ecclesiasticus, licet in aliquibus locis consuetudo obtinuerit Vesperas anticipare.

55. Quod attinet ad minores horas, licet eas persolvere ab aurora usque ad meridiem; nona vero dici etiam post meridiem. Invertere autem temporis ordinem, si nulla sit causa, veniale peccatum est, nullum autem si fiat ex justa causa, modo totum officium dicatur intra diem Ecclesiasticum. Damnata est autem ab Alex. VII. haec propositio: *Unico officio potest quis satisfacere duplici praecepto, pro die praesenti, et crastina.* In choro Matutinum cum suis laudibus cani debet, antequam celebretur Missa solemnis, seu Conventualis. Et quidem haec consuetudo sub gravi peccato obligat, ut verior, et communior sententia tenet cum Navarro, Suarez, et novissime Bened. XIV., cum enim ritus hinc generalis sit omnibus Ecclesiis, grave scandalum ex contraria praxi oriretur, laederetur publicus Dei cultus, et conveniens Ecclesiae regimen. Extra chorum non excusatur a culpa levi, qui nulla causa impediente id omitteret; cum inter defectus Missa a Rubrica notatos alter sit, non recitasse Matutinum cum laudibus ante Missae sacrificium, atque ita fert antiqua et recepta Ecclesiae consuetudo. Non

est tamen gravis haec obligatio, cum ex nullo capite constet preceptum, saltem sub lethali obligans, et aliunde inversio ordinis inter Matutinum, et Missam non est major, quam inter ipsas horas, quae non pertinent ad substantiam praecepti. Imo quaevis causa rationalis, licet gravis non sit, excusat ab omni culpa, ut communis DD. notat cum Bened. XIV. lib. 3. c. 13. de Sacrif. Missae.

56. Nota 1. Matutinum defunctorum in choro recitandum die 2. Novemb. non posse primo vespere recitari ex decreto Sacrae Rituum Congr. 1. Sept. 607. nisi in aliquibus Ecclesiis contraria vigeat consuetudo. Privatim autem licet consultius sit mane dicere, sed posse quoque vespere recitari multi probabiliter docent ex Rubrica ipsa ajente: *Dicto Benedicamus Domino, absolute incipit matutinum defunctorum.* Sicut ergo permissum est pridie recitare Matutinum diei sequentis, ita, inquiunt, licitum est dicere Matutinum Defunctorum. Nota 2. in diebus Rogationum, si pridie Matutinum dicatur cum suis laudibus, transferendas esse litanias ad diem sequentem, quia non ita conjunctae sunt cum Matutino, ut nequeant separari, et re ipsa separantur in multis Ecclesiis; tum quia illae privatim recitantur in supplementum processionum quae die naturali ita sunt affixae, ut si officium S. Marci transfertur, litaniae non tranferantur. Sed contraria sententia placuit Gavanto, et aliis, quia Rubrica conjungit Litanias cum laudibus, in quibus ideo omittitur versiculus *fidelium animae.*

57. *Quaest.* 11. Quo modo recitandae sint horae Canonicae? R. Cum devotione tum interna, tum externa; hoc est *studiose, ac devote* ut praecipit Later. Conc. IV. c. *dolentes;* id enim exigit religiosa oratio, et laudatio Dei. Porro ad devotionem pertinent intentio orandi, et laudandi Deum, et attentio mentis. Quod attinet, ad intentionem, non est opus expressa intentione implendi praeceptum, sed sufficit virtualis. Quod spectat ad *attentionem*, ea debet esse tum externa, tum etiam interna. *Externa* habetur, cum non ponitur actio, quae pugnet cum oratione, ut esset fabulari, scribere, et similia, quae multum distrahunt animum. *Interna* autem, cum attendimus ad Deum, quem oramus, ad verba, quae proferimus, ad sensum verborum. Porro ad implendam rationem Divini officii requiri aliquam attentionem internam, docet communior, et probabilior sententia. Ratio illius precipua est, quia in Divino officio praecipitur vera oratio, quae sit actus Religionis, seu *elevatio mentis in Deum;* Deus autem non potest vere coli per solam attentionem externam, ut ipsemet testatur Matt. 15: *Populus iste labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me.*

58. Qualis autem debeat esse attentio interna, non convenit inter DD. Sunt qui velint necessariam esse attentionem formalem, et explicitam non solum ad verba, sed etiam ad sensum verborum. Verum communis, et vera sententia requirit sane attentionem aliquam internam, sed solum virtualem, quae excludat omnem voluntariam distractionem. Atque haec videtur esse doctrina D. Th. in 4. dist. 15. q. 5. art. 2. Et D. Antonius diserte docet, ad orationem solum requiri attentionem permanere secundum suam virtutem. Itaque ut quis officio Divino satisfaciat, satis est, ut dum se alio distractum esse animadvertit, conetur *se* colligere, nec in distractionem perseveret.

CAPUT V.

De dispositione fructuum Beneficiorum.

59. An beneficiarii sint domini bonorum suorum, et quomodo illa possint dispensare, dictum est in ap.

pendice ad Tract. VII. lib. 3. Hic tamen libet pauca subjungere de alienatione bonorum Ecclesiae.

Quaest. 1. Quid est alienatio, et quo jure prohibita? R. 1. Nomine alienationis venit non solum venditio, sed etiam donatio, permutatio, traditio rei in pignus, transactio rei jam ab Ecclesia possessae. 2. Bona Ecclesiastica sunt res omnes immobiles, earumque jura, et actiones; mobilia quoque pretiosa, puta vasa aurea, vel argentea, gemmae, bibliothecae copiosae, greges, et armenta, arbores, et silvae; magna quoque pecuniae summa, destinata ad emendum aliquid immobile, denique annui redditus perpetui. 3. Ea omnia alienare prohibitum est jure Canonico tum a Pio II. in Extrav. *Ambitiosae*, tum ab Urbano VIII. idque sub gravibus poenis, scilicet Excommunicationis, et perpetuae privationis ab omni officio, a quibus excusat innoxia ignorantia, etiam ubi tales poenae consuetudine sunt receptae, multis enim in locis non vigent.

60. *Quaest.* 2. Quaenam sint debitae solemnitates ad validam alienationem? R. 1. Communis consultatio: 2. consensus Capituli, vel Cleri: 3. consensus Episcopi vel Superioris regularis; aliqui exigunt consensum Patroni, sed contradicit Layman cum aliis: 4. subscriptio consentientium pro casibus a jure expressis: 5. consensus Pontificis, sive S. Congregationis. Quod si deficiant solemnitates juris, alienatio est irrita, etiamsi fiat cum causa, nec valeat in foro conscientiae; quia jura nullam esse voluerunt alienationem, carentem debita solemnitate, ob periculum gravis damni. Quod si accedat consensus Pontificis, et causa non desit, valida est, quia Pontifex censetur supplere defectum solemnitatum; secus si non sit legitima causa, cum Papa non sit dominus, sed administrator facultatum Ecclesiae.

61. Nota 1. Si quid Monasterio, vel Ecclesiae

donatum sit cum facultate illud alienandi, nihilominus alienari nequit, nisi probante Pontifice, eo quod jam acquisierit conditionem bonorum Ecclesiae. Ita De Lugo contra aliquos, censentes illud non acquiri ab Ecclesia nisi juxta beneplacitum donantis, adeoque posse alienari, si donans expressam dederit facultatem: 2. licitum est Praelatis Ecclesiae repudiare rem immobilem, nondum acquisitam; secus autem censeo de legato, quod non requirit acceptationem, ut statim acquiratur a legatario post mortem legantis: 3. licet aliqui DD. ut Cobarruvias, et Molina, censeant posse hypothecari bona Ecclesiastica sine facultate Pontificis; sed nobis probabilius est id non licere, cum hypothecatio sit vera alienatio: 4. causae justae alienandi sunt necessitas, vel utilitas ex auct. *hoc jur. c. de Sac. Eccl.* Item *pietas*; puta pro redemptione captivorum, vel alia gravi necessitate sublevanda.

62. *Quest.* 3. An aliquando liceat alienare res Ecclesiae sine causa, et sine solemnitate? R. Id licet, cum res sunt exigui valoris, nec a possessore multum aestimantur: 2. res, quae ad triennium durare non solent, quin deteriores fiant, ut fructus, vestes, et similia: 3. Res Academiae, Seminarii, Hospitalis, Sodalitatis, quae non sunt erectae auctoritate Episcopi: 4. dum ad res conservandas reditus non sufficiunt: nisi sint steriles, quae indigent facultate Pontificis, vel saltem Episcopi cum Capitulo. Denique accedente gravi necessitate, vel utilitate cum consensu Episcopi, vel Superioris Regularis, si sint res propriae Monasterii.

CAPUT VI.

De aliis obligationibus Clericorum.

63. *Quaest.* 1. Quaenam specialiter Clericis praecipiuntur? R. 1. Si majoribus sint ordinibus initiati,

aut etiam minoribus, si habeant Beneficium, obligantur ad ferendam tonsuram, et vestem Clericalem ex Conc. Lat. IV. et ex Trid. Sess. 14. c. 9. Porro vestis debet esse talaris, ut sub gravi poena Sixtus V. praecepit Const. 92. Et S. Carolus in Syn. II. Mediol. inter alios casus hunc sibi reservat: *qui quaevis beneficia obtinentes habitum Clericalem non induunt*, exceptis iis, qui iter faciunt, quibus contractior vestis permittitur, ita tamen honesta, ut eos esse Ecclesiastici Ordinis quivis facile possit agnoscere. R. 2. Tenentur Clerici majoribus Ordinibus insigniti servare castitatem perpetuam ex voto solemni, quod Ecclesia annexuit Ordini Sacro. *Later.* 1. *et Trid. sess.* 24. c. 9. Item debent specialem Episcopo obedientiam in iis, quae ad proprium statum pertinent. V. dicenda de Sac. Ord.

64. *Quaest.* 2. Quaenam Officia sint prohibita Clericis? R. Officium Judicis in causa sanguinis, Advocati, Patroni, Tabellionis, seu Notarii in causis saecularibus. Licet tamen illis advocatos agere pro egenis, et si opus sit, pro valde conjunctis. Imo et consuetudo permittit illis fungi oficio Cancellarii, Consiliarii, atque etiam Judicis in causis Civilibus. Non tamen eis licet gerere procurationem personae saecularis cum obligatione reddendi rationes ex c. *Sed nec* 5. *Ne Clerici, vel Mon.* et est conforme doctrinae Apost. 2. ad Timoth. c. 2. dicentis: *Nemo militans Deo, implicat se negotiis saecularibus.* Exercitium Chirurgi, et Medici, ubi opus est incisione, vel adustione.

65. *Quaest.* 3. Quaenam sint actiones Clericis speciatim prohibitae? R. 1. *bellica exercitia* ex c. *quicumque*, 23 q. 8. et Can. 5. dist. 50. Unde non licet eis arma gestare, nisi in itinere: 2. *Popinarum ingressus* ex Lat. IV. c. 16 *nisi forte causa necessitatis in itinere constricti:* 3. Venatio, quae fit cum clamore, et armis, et cum canibus, et avibus ex c. 1. *de Clerico venatore;* et ex *Lat. IV. c.* 15., alicubi tamen permittitur recreationis causa, modo fiat sine strepitu, et scandalo, et sine multa frequentia: 4. *negotiatio* ex eodem *Lat.* et *Clem. I. de vita, et honest. Cler.* Vide dicta lib. 3. c. *de negotiat.* Prohibetur etiam Clericis ludus alearum, et taxillorum ex variis Conciliis, praesertim laudato Lateranensi: item ludus chartarum, nisi moderatus sit, et sine scandalo, nec magna pecuniae summa: 5. cohabitatio cum femina, de qua suspicio esse potest ex *Nic.* 2. *Can.* 3. *et Lat.* 1. *cap.* 3.

66. Denique tum ex Conc. Later. tum ex Trid. prohibitae sunt Clericis chorae, theatra, spectacula, ebrietates, comessationes, et saeculi voluptates, saecularia negotia, et alia hujusmodi, quae repugnant sanctitati, et puritati Ecclesiastici Ordinis, et saecularibus praebent occasionem offendiculi, et scandali. Praescribit autem Trid. Sess. 24. c. 12. ut observentur sub poenis arbitrio ordinarii imponendis, praeter eas, quae a jure sunt injunctae, quaecumque de cultu, vita, et honestate Clericorum vel a Conciliis, vel a Summis Pontificibus sancita sunt.

Nota, usum Comae supositiae, vulgo *parueca*, non esse Clericis permissum, nisi ea modesta sit et prius Episcopo spectata; nec posse quemquam cum ea Sacrificium celebrare, nisi cum facultate R. Pontificis. V. Bened. XIV. lib. VII. de *Syn. Dioec.* c. 60.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

TRACTATUS III.

DE OFFICIO JUDICIS, ADVOCATI, ET ALIARUM PERSONARUM AD JUDICIUM SPECTANTIUM.

CAPUT PRIMUM.

De potestate, et officio Judicis.

1. *Quaest.* 1. Quid requiritur in judice, ut recte munere suo fungatur? R. 1. *Jurisdictio*, sine qua sententia nulla est, nisi adsit titulus coloratus, et error communis. Hinc graviter peccat judex secularis, qui ad se trahit personas, vel causas mere Ecclesiasticas; uti et Ecclesiasticus, si mere civiles, nisi excuset urgens ratio, et necessitas: 2. *cognitio causae* cum morali saltem certitudine, alioquin se exponeret errandi periculo, et teneretur ad restitutionem illati damni. Hinc praecedere debet rectus processus, citato reo, et audito, testibus, cet. nisi forte cum delicta sunt atrocia, et excepta, in quibus crimen notorium, et publicum sit loco accusatorum, et testium, ut aliquando potest accidere. 3. *Recta intentio* servandae justitiae; peccabit enim contra charitatem, vel alias virtutes, qui licet juste judicet, id tamen facit ex odio, vel alio fine non recto.

2. Requiritur 4. In Judice, ut in Advocato, Medico, cet. *scientia*, earum rerum, quae ad proprium munus spectant. Hinc peccat graviter petens officium judicis, aut suscipiens, si caret necessaria scientia, nec potest absolvi, nisi paratus sit officium dimittere, ut notat S. Thom. 2. 2. *q.* 66. *art.* 2. Peccat item graviter, si ex imperitia male judicet, et tenetur restituere damnum, quod inde aliis sit exortum. Quod si judex agnoscat errorem a se etiam sine culpa commissum in damnum litigantis, debet, quoad possit, ipsum emendare, v. g. monendo partem laesam, ut sibi appellatione, vel aliter consulat.

3. *Quaest.* 2. Quot modis peccare graviter possit judex contra officium suum? R. 1. Differendo per multum temporis sine justa causa expeditionem causarum; tunc autem tenetur sarcire damna illata, quorum est causa per injustam dilationem: 2. accipiendo a litigantibus pecuniam, vel alia quaecumque munera, etiam liberaliter oblata ex *l.* 18. §. *de off. Praesid.* et l. 6. §. *de off. Proc.* Quae munera si injuste accepta sint, tenetur ex jure naturali ea restituere; si vero sine injustitia accepta sint, non tenetur ea restituere ante sententiam judicis, ex opinione S. Antonini, Navarri, et aliorum. Quamquam multi doceant invalidam esse acceptationem, proindeque accepta debere restitui, etiamsi nulla judicis sententia intercedat. Cui opinioni favere videtur D. Th. 2. 2. q. 62. *art.* 3 Peccat etiam judex, si non judicet secundum leges. Unde inferior non potest poenam relaxare, vel minuere, etiam si actor consentiat, nisi aliud Reip. convenire per epikejam judicaret, aut justa sit ratio interpretandi voluntatem Superioris. Supremus autem Judex id potest ob justam causam, puta ob publicam solemnitatem, laetitiam Regni, cet. nisi a reo malum Reipublicae immineret.

4. *Quaest.* 3. An Judex possit condemnare eum, qui juridice probatus sit innocens, si eum privata scientia sciat esse reum? R. Neg. ex S. Th. 2. 2. q. 67. quia judicat ut persona publica, ideoque sequi debet publicam scientiam, et agere secundum allegata, et probata, praesertim in favorem rei.

Quid vero si juridice probetur reus delicti, qui privata scientia noscitur a judice omnino innocens? S. Th. et alii DD. ob rationem nuper allatam dicunt pos.

se a judice condemnari, quando nulla supersit ratio cum liberandi, v. g. impediendo accusationem, extrahendo judicium, remittendo causam ad Superiorem, vel aperiendo carcerem, si absque majori malo fieri possit. Contrarium tamen verius videtur Navarro, Lugo, multisque aliis DD. quia damnare innocentem est intrinsece malum, sicut esset cogere mulierem ad vivendum simul cum eo, quem Judex privatim sciat non esse maritum ejus; nec Judex habet ullam auctoritatem contra innocentem. Itaque debet jurare se cognoscere ejus innocentiam, et potius sese munere abdicare, et quaelibet alia pati.

5. Aliud est in causis Civilibus, et poenis pecuniariis, in quibus, etiam cognita privatim innocentia, potest judicare secundum allegata, et probata postquam alias vias tentarit ad veritatem, et innocentiam detegendam. Discriminis ratio est; quia Resp. non habet dominium vitae, et corporis subditorum, adeoque non potest directe occidere innocentem; habet tamen supremum dominium bonorum subditorum, adeoque potest illis privare subditos, quando bonum publicum id requirit ad pacem, et tranquilitatem regni; et ne forma judiciorum cum scandalo evertatur.

6. *Quaest.* 4. Quid faciendum est judici cum jus non est certum, sed pro utraque parte sunt sententiae probabiles? R. 1. In quaestione juris, v. g. an ex testamento minus solemni debeatur haereditas, debet ferre sententiam secundum opinionem probabiliorem. Ratio est, quia judex est constitutus, ut secundum merita causae jus suum unicuique tribuat, et quidem majus est jus ei, cui probabilior opinio favet. Unde damnata est ab Innocencio XI. haec propositio: *Probabiliter existimo judicem posse judicare juxta opinionem, etiam minus probabilem.* R. 2. Idem dicendum est in causis civilibus, quando dubium est proprietatis et possessionis, propter allatam rationem.

Quod si pro actore stent rationes validiores, ei rem esse adjudicandam tenet Tamburinus; posse autem, sed non debere Judicem rem actori applicare, censet Lugo. Alii tamen multi censent, reum legitime possidentem non posse re sua spoliari a judice, etiamsi actor pro se rationem habeat probabiliorem; quia titulus possessionis, ut ait Roncaglia, ex communi Theologorum sententia elidit rationes probabiliores; nec procedi potest contra possesorem, nisi ex certitudine, ut probat Sfrondatus.

7. R. 3. Cum rationes sunt aeque probabiles, in causa civili favendum est possessori ex c. *liter. de prob.*, in causa vero criminali favendum est reo; quia nemo damnandus est, nisi constet de ipsius crimine ex l. *si absentem* ff de poenis. Quod si jura sint aequalia in rebus Civilibus, communiter dicunt Auctores, rem esse ex aequo dividendam. Atque idem censeo, cum est in opinione, cuinam partium jus faveat. Judex enim non est rerum dominus, sed distributor juxta partium jura; proindeque cum ea sunt aequalia, non potest uni prae altera rem adjudicare. Ita Suarez, Salmant, alii contra Sotum, et alios, dicentes, posse judicem se conformare cum ea opinione, quam maluerit, sine injuria alterius.

8. *Quaest.* 5. Quid judici servandum circa inquisitionem? R. 1. Via inquisitionis est triplex. 1. generalis, cum in genere quaeritur, an leges serventur: 2. specialis, quando quaeritur de certo crimine et persona: 3. mixta, quando vel sola persona, vel crimen solum est speciale, ut si quaeratur, quis Cajum occiderit? R. 2. Judex ratione sui officii potest semper instituere inquisitionem generalem; sed ubi nulla data est occasio, non potest in particulari occulta elicere, alias maxima orirentur incommoda. Ut autem faciat inquisitionem specialem, praecedere debet infamia, vel quid simile, praebens inquirendi justam

causam. Excipe casus aliquos graviores, in quibus id exigit Reipublicae bonum.

9. *Quaest.* 7. Quid liceat judici circa quaestionem, sive torturam? R. 1. Ad torquendum reum requiruntur gravis criminis ea saltem indicia, quae faciant semiplenam probationem: talia sunt testis unus, omni exceptione major, rei confessio extra judicium, assertio duorum, vel trium testium criminis sociorum in criminibus exceptis, imo et in causa veneficii sola denuntiatio complicum, fama publica a viris honestis exorta, ac per testes probata cum adminiculo alterius indicii. Nam tortura instituta est ad subsidium probationis, ita ut ex indiciis valde efficacibus, et confessione rei fiat plena probatio. Itaque adhiberi tortura non potest, nisi prius aliae viae mitiores tentatae sint ad detegendam veritatem, aut nisi grave sit delictum, et indicia gravia, uti et quando aliunde plena criminis est probatio.

10. R. 2. Nisi in criminibus exceptis torqueri non possunt personae nobiles, et in dignitate constitutae, neque impuberes, senes, aut ita debiles, ut sine certo vitae periculo moraliter tormenta ferre non possint. Semel autem tortus, si nihil est fassus, iterum torqueri non debet, nisi nova criminis indicia superveniant, quia per torturam priora elisit. Si vero crimen in tortura confessus est, confessio vim non habet, nisi ratam habeat extra torturam, maneatque in ea usque ad sequentem diem. Quod si tertio totus, ac confessus, confessionem tertio retractet extra quaestionem, absolvendus est, quia praesumendum est confessionem vi tormentorum fuisse coactam.

11. *Quaest.* 7. Ad quid tenetur judex, qui sententiam injustam tulit? R. Si dolo, vel culpa id fecit, tenetur parti laese damnum restituere. Si vero absque ulla culpa theologica, debet revocare sententiam, quoad fieri possit. Judex autem qui pecunia corruptus inique judicat, dicitur baratriam committere, et si sit secularis, a legibus dignitate privatur, inhabilis redditur ad judicandum, et relegatione punitur. Insuper reputatur infamis, et tenetur restituere triplum pro poena, et omnia damna parti laese. Hoc quidem in causa civili; in criminali vero si innocentem damnaset ad mortem, capitis poena mulctatur. Atque eadem poena punitur is, qui judicem corrupit. Judex autem Ecclesiasticus suspenditur ab officio per annum, aliisque poenis mulctari potest.

CAPUT II.

De Officio Advocati.

12. *Quaest.* 1. Quaenam requiruntur in advocato? R. Requiri scientiam muneri suo convenientem, justitiam causae, fidelitatem in exequendo munere, et justitiam in accipiendo pretio; ita ut non possit accipere ultra id, quod sit praescriptum a lege, vel si non sit praescriptum, ultra id quod justum a prudentibus aestimatur secundum regionis usum. Hinc non potest advocatus tueri causam, quam scit esse injustam; potest autem suscipere causam, etiam minus probabilem, modo partem moneat de minori probabilitate. Peccat etiam, si utrique parti patrocinetur, aut ab utraque pretium accipiat: 2. si ob ilicitas dilationes, testium subornationes, et similia officiat adversario: 3. si in eadem causa, in qua est judex, agat simul advocatum: 4. si producat etiam in causa justa falsas scripturas, testes falsos, vel instrumenta; vel adducat leges jam abrogatas, vel falsas, aut bonas in falsum sensum detorqueat. Denique si contractum usurarium, vel aliter iniquum probet, aut suadeat.

15. *Quaest.* 2. Quibusnam prohibetur munus advocati? R. Impotentibus, infamia notatis, Monachis nisi in causa Monasterii cum facultate Praelati ex c.

ex parte, de postulando. Item Sacerdotibus sive in foro laicali, sive Ecclesiastico ex c. *ex Sacerdotibus.* Nisi in causa ipsorum propria, vel Ecclesiae propriae; in causa pauperum, vel consanguineorum infra 4 gradum, modo isti alium advocatum ita idoneum non inveniant; nunquam tamen in causa criminali coram Judice saeculari. Clerici autem minores, si Beneficiati sint prohibentur ex instituto advocatos agere, nisi careant patrimonio ad victum; sed permittitur non habentibus beneficium. An autem possint in causa criminali, non est certum; sed probabilius negandum, nisi forte ad defendendum reum. In quocumque autem foro licet Sacerdoti advocare pro rebus Ecclesiasticis, ut constat ex *c. 1 de postul.*

14. *Quaest.* 3. Ad quid teneatur Advocatus, qui patrocinatur causae injustae? R. Si sciens causam esse injustam, aut per culpam ignorans illam tuetur, tenetur ad compensationem damni consequentis, tum adversario, cui injuste adversatur; tum clienti, quem monere debuit de causae injustitia. Verum si ille prius admonitus voluit litigare; peccavit sane advocatus, patrocinando injustam causam, nullam tamen clienti injuriam intulit, adeoque nihil ei compensare debet. Tenetur tamen ad compensationem advocatus, qui falsa spe victoriae decipit clientem, aut causam dubiam dicat esse certo justam. Pariter is, qui cum res non sit dubia, suadet compositionem, aut vi, metu, ac deceptione inducit ad transactionem; non vero, si eam persuadeat sine dolo, nec damno alterius.

CAPUT III.

De Officiis Referentis, Secretarii, Notarii, et Procuratoris.

15. *Quaest.* 1. Quaenam est obligatio referentis? R. Debet scire ea, quae ad suum officium spectant, debitamque diligentiam adhibere juxta ea, quae debita sunt muneri suo, tum ex officio, tum ex juramento. Unde peccat: 1. si ex ignorantia sui officii, vel ex incuria male referat, vel aliquid substantiale praetermittat: 2. si conetur magis unius partis justitiam, quam alterius explicare: 3. si sententiam alterutri parti manifestet, priusquam evulgetur, unde possint gravia incommoda sequi, v. g. judex recusari, cet.

16. *Quaest.* 2. Ad quid tenetur Secretarius? R. Praeter scientiam muneri suo necessariam, debet servare juramentum, et secretum, non manifestando sententiam, priusquam evulgetur, nec ostendendo litigantibus processus, vel sententiam sine praescripto judicis. Debet testimonia fideliter transcribere, adeoque peccare graviter potest vel augendo, vel imminuendo, immutando, vel invertendo in re substantiali.

17. *Quaest.* 3. Quaenam sunt obligationes tabellionis publici, seu notarii? R. Praeter sufficientem peritiam requiritur in tabellione fidelitas, et diligentia. Itaque peccat graviter, et ad restitutionem tenetur, si ex officii ignorantia, vel negligentia, vel ex malitia testimonia, vel solemnitates necessarias omittat; si juramentum violet, aut secretum necessarium; si in depositione testium aliquid addat, vel detrahat magni momenti; si ministro transcriptori cum periculo erroris examen committat; si protocolla, et acta negligenter custodiat, si differat sine justa ratione expeditionem causae; si testimonium aliquod necessarium per malitiam non exhibeat: si conficiat instrumentum falsum, vel usurarium; si faciat, ut processus, et causa deveniant ad alios judices, vel referentes, quam ordo tribunalis postulat; si acta occultet, vel parti petenti trasumptum processus neget; si omisso instrumento antiquo publico, vel testamento, aliud simile confingat.

18. Praeterea notandum est: 1. nulla esse, et in-

firma instrumenta, facta a notario infami, sive infamia juris, sive facti: 2. Clericos in Sacris, vel Beneficium habentes non posse exercere munus notarii, nec etiam in foro Ecclesiastico publico: 3. Tabelliones non posse aliquid recipere ultra pretium justum a litigantibus; quae lex certe obligat in conscientia; sed Lugo excipit, nisi tenuis adeo si taxa praescripta, ut stando ipsi Tabelliones ex stipendiis propriis vivere nequeant: addunt Salmant. extraordinarium ab ipsis pretium accipi posse, si extraordinarium praestent laborem.

19. *Quaest.* 4. Quaenam sit obligatio Procuratoris? R. In eo, ut de advocato diximus, requiri scientiam, fidelitatem, et diligentiam. Unde peccat: 1. si litem suscipiat injustam, vel plures causas procuret, quam possit opportune expedire: 2. si plus mercedis accipiat, quam justum: 3. si suadeat reo, vel actori, ut veritatem neget injuste: 4. si sua incuria, vel culpa sit in causa, ut lis perdatur: 5. Si nomine alicujus juret sine particulari instructione cum perjurii periculo: 6. si non adsit tribunali cum debet, metu incommodi futuri, vel alia de causa non justa: 7. si litigantes adducat ad concordiam injustam: 8. Si differat causam, vel pervertat judicem, vel petat terminos superfluos; denique si falsos testes adhibeat.

CAPUT IV.

De Accusatore.

20. *Quaest.* 1. Quaenam requiruntur ad legitimam accusationem? R. Quinque: 1. ut fiat in scriptis, vel saltem a tabellione scribatur: 2. ut ibi exprimatur nomen accusatoris, et rei: 3. ut exprimatur species delicti, et etiam nomen socii, si sit crimen adulterii, sodomiae, et similis: 4. ut exprimatur tempus, locus

delicti, et etiam hora, si reus id postulet: 5. ut accusator subscribat, ut ita obligatus sit ad crimen probandum, vel ad poenam subeundam. In quo differt accusatio a juridica denunciatione, quae fit judici, ut reus puniatur; sed absque onere probandi delictum, neque opus est ut fiat in scriptis. Multo minus id opus est in denunciatione paterna, quae fit Superiori, tanquam patri, ut reus emendetur.

21. *Quaest.* 2. Quis teneatur alterum acusare, vel denunciare? R. 1. Fiscales, custodes agrorum, et alii, qui a Republica, vel dominis ad id finis stipendium accipiunt; alias tenentur compensare damna ex eorum negligentia Reipublicae, vel dominis illata. R. 2. etiam privatus ad id tenetur, cum agitur de communi damno vitando et crimen probari potest; tunc enim docet S. Th. 2. 2. *q* 68. *art.* 1. obligationem esse accusandi; quod si delictum satis probari nequeat, sufficit ut reus denuncietur; imo ut plurimum satis est reum denunciari, ne ob metum poenae subeundae deterreantur homines a delatione criminum cum communi detrimento Verum, excepto crimine haeresis, non est obligatio denunciandi, quoties delictum est emendatum, nec grave periculum imminet Reipublicae.

22. *Quaest.* 3. Quinam prohibentur in judicio accusare? R. Excomunicati, infames, feminae, impuberes, nisi in causa propria, aut crimen cedat in grave damnum commune. Filii, servi, parentes, vel domini nequeunt accusare nisi de crimine haeresis aut laesae Majestatis. Clerici in causa sanguinis; nec laici Clericos, nisi isti sint haeretici, sacrilegi, simoniaci, vel dilapidatores bonorum. Monachi nequeunt accusare laicos sine facultate Praelati ex c. *ex parte tua*; sed possunt accusare alios monachos, atque etiam praelatos ex eodem cap. Inimicus quoque ab accusatione repellitur, praeter crimen haeresis. Pariter re-

pellitur socius criminis, nisi in delictis haeresis, sodomiae, laesae Majestatis, adulteratae monetae, furti famosi, et similium, ex c. *de accus. L. final.*

23. *Quaest.* 4. Quando non licet reum accusare? R. Cum crimen est dubium, nec satis probari potest; cum illud notum est sub naturali arcano, nisi is, qui secretum commisit innocentem, vel Rempublicam injuste vexaret, nec monitus vellet ab incoepto desistere. Nec vero licet denunciare crimen, quod tibi constat emendatum, cum parti laesae satisfactum est, nec periculum est recidendi, et aliunde non est publicum; quia sine causa proximi fama laederetur. Denique, cum speratur emendationis fructus per privatam correptionem, nec crimen cedit in commune damnum, non licet peccantem denunciare, nisi prius servato ordine correctionis fraternae, tradito in Evangelio Matt. 18. v. 15.

24. Non peccas tamen, si accuses sine praevia monitione, quando crimen est in damnum Reipublicae, ut conjuratio, haeresis, et similia, in quibus vix unquam ex privata correctione speratur fructus, et mora valde nocere potest. Hin Alex VII. damnavit hanc propositionem: *Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse haereticum, non teneris denuntiare, si probare non possis.* Unde in Religiosis Ordinibus, etsi crimen sit occultum, si Communitati sit perniciosum, statim ad Superiorem deferendum, nulla praemissa correptione fraterna. S. Th. 2. 2. *q.* 33. *ar.* 7. Si vero occultum sit, nec Societati damnosum, servandus est ordo fraternae correptionis. Vide alia de Correct. fraterna Tom. 1. lib. 2. Tract. 3. de praec. Charit. c. 5.

CAPUT V.

De Testibus.

25. *Quaest.* 1. Quot testes, et quales requirantur ad legitimum judicium? R. Exceptis quibusdam delictis, ad plenam probationem necessarii sunt saltem duo testes, qui exterius perceperint id de quo testantur; idemque crimen, atque in iisdem circumstantiis deponant; aliter erunt tantum singulares, ut vocant, testes, qui non faciunt plenam probationem. Praeterea debent esse omni exceptione majores, in quibus nullat desit conditio, quae ad testandum requiritur. Unde excluduntur: 1. servi: 2. mulieres saltem in causis capitalibus: 3. impuberes etiam in causis civilibus, et in criminalibus minores 20. annis: 4. inimici, etiam in delictis laesae majestatis. 5. Sanguine conjuncti usque ad 4. gradum, nisi Crimen sit haeresis; et domestici, ut famuli, coloni, exceptis gravioribus quibusdam casibus: 6. infames: 7. perjuri: 8. Socii criminis, nisi crimen sit haeresis, vel maleficii, vel tale, ut non possit sine socio patrari: 9. inopes, et viles, nisi sint probatae vitae. Denique deliri, et semifatui, ex quibus tamen ii, qui solo jure positivo sunt inhabiles, possunt admitti in criminibus exceptis.

26. *Quaest.* 2. Quando unus testis ad probandum sufficit, et quando requiritur major numerus testium. R. 1. Unus testis sufficit ad impediendum matrimonium, si juratus sciat, et non de solo auditu, nisi impedimentum sit consanguinitatis, et adsit alius testis de certa scientia, licet hic deponat sine juramento. Sufficit etiam testimonium solius Episcopi, suo sigillo scripturam signantis in judicialibus ad munus suum pertinentibus. Pariter testimonium publici Officialis de crimine levi, non ita de gravi. Idem di-

cunt de perito in sua arte, v. g. Medico testante mortem aliquam naturalem esse. Unicus quoque testis probat, quando agitur de laesione minoris, aut in testamento quando Testator voluit, ut alicui personae fides haberetur. R. 2 aliquando duo testes non sufficiunt, ut in testamento, in quo septem a jure requiruntur, in causa Episcoporum, et Sacerdotum, ac Clericorum.

27. *Quaest.* 3. An, et quando quis testari debeat? R. Tenetur unusquisque testari, quoties id charitas exigit ad avertendum malum Reipublicae, vel privati innocentis, et ex praecepto judicis, vel superioris legitime interrogantis; judex autem legitime interrogare dicitur, quando criminis est saltem semiplena probatio per unum testem, vel per infamiam, vel indicia manifesta. Cum enim haec omnia desunt, judex non habet jus ad interrogandos testes, nec isti tenentur fateri veritatem, ut ait S. Th. 2. 2. q. 66. ar. 1. *Non tenetur accusatus respondere, sed potest vel per appellationem, vel aliter subterfugere, respondendo scilicet se nescire.*

28. Etiam legitime interrogatus non tenetur testari, qui scit rem ex Confessione, aut sub fide arcani, ut Consiliarius, Advocatus, Medicus, quia praeceptum naturale praeferendum est praecepto Judicis, ut docet S. Th. 2. 2. q. 20. ar. 1. Isti tamen tenentur detegere rem sub arcano commissam, quando immineat grave damnum Reipublicae, vel innocentis, quod aliunde averti non possit. Nec tenetur testari quivis cum gravi suo, vel suorum damno, nisi majus praevaleat malum alienum, vel publicum; nec cum rem accepit a viris fide non dignis, vel eam injusto modo intellexit, v. g. aperiendo litteras, cogendo aliumad revelandum, cet. nec qui scit, eum, de quo inquiritur, immunem esse a culpa propter ignorantiam, vel aliam causam.

29. *Quaest.* 4. An peccet contra justitiam, qui ante citationem fugit, an qui fugit citatus? R. Communis sententia docet, eum, qui fugit, ne a judice citetur, peccare quidem posse contra charitatem, si testimonium ejus necessarium sit ad avertendum aliquod grave damnum; sed non peccare contra justitiam, quia si quod jus nascitur alteri ex tuo testimonio, id oritur ex praecepto judicis: nulla igitur injustitia esse potest antequam praeceptum imponatur. Imo multi docent, etiam citatum a judice, si fugiat, non peccare contra justitiam, sed contra obedientiam tantum, quia citatio nullam inducit obligationem justitiae. Aliud est de iis, qui occultant, lacerant, vel subtrahunt scripturam, vel instrumenta, quibus aliquis jus suum probare posset; hi enim gravis damni sunt efficax causa, quod tenentur resarcire. Idem dico de eo, qui interrogatus a judice veritatem occultat, unde damnum grave proximo oriretur, praesertim, si fraude, aut mendacio sit causa positiva alieni damni; aliqui enim ab obligatione restituendi excusant eum, qui solum fuit causa negativa, tacendo veritatem, licet peccarit contra obedientiam, charitatem, et juramenti religionem. Quo pacto judex interrogare debeat testes, vide apud auctorem, si vacat.

CAPUT VI.

De Reo.

30. *Quaest.* 1. Quando reus non teneatur crimen suum fateri? R. Cum judex non est legitimus, aut legitime non interrogat, potest reus judicem eludere veritatem occultando, juxta dicta de ambiguitate verborum. Ait tamen S. Th. 2. 2. q. 69. ar. 1. *Aliud est veritatem tacere, aliud falsitatem deponere. Quorum primum in aliquo casu licet, non enim aliquis te-*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

netur omnem veritatem confiteri, sed illam solam, quam ab eo potest requirere judex, puta, cum praecessit probatio semiplena. Nunquam tamen licet falsum profiteri, cum mendacium sit ab intrinseco malum. An autem reus teneatur respondere, si dubitet de legitima interrogatione, affirmant S. Antoninus, Paludanus, et alii; negant vero Sotus, Navarrus, De Lugo, et alii permulti, reum ad id teneri cum gravi suo damno, quia possidet suam vitam, et famam; unde in dubio habet jus conservandi eam, donec constet de legitima interrogatione. Idem docet S. Th. q. 66. art. 1. quando judex rite interrogat ex praesumptione delicti, si revera delictum non est.

31. *Quaest* 2. An reus teneatur judici legitime interroganti fateri crimen suum cum periculo mortis, aut alterius gravis poenae? R. Certum est ad id teneri, quandiu non agitur de causa capitali, vel simili, sed de poena medicinali ut in causis mere Ecclesiasticis. Certum id est etiam, cum nulla superest spes evadendi, etiamsi celetur veritas, aut inde grave damnum Reipublicae timeatur. Extra hos casus aliqui volunt neminem obligari in conscientia ad aperiendum crimen suum; quia lex humana communiter non obligat cum tanto periculo, v. g. mortis, triremium, aut perpetui carceris; tum quia inhumanum videtur, ut qui convinci non potest praebeat arma contra se, quibus occidatur aut gravi poena afficiatur. Hanc doctrinam valde probabilem censet Lugo, et in praxi tutam. Nihilominus verior, et probabilior mihi est opinio contraria, quam tenent Lessius, Toletus, Suarez, aliique cum S. Th. 2. 2. q. 69. art. 1. Ratio est, quia judex habet jus exigendi a reo veritatem, et si opus sit, eum tormentis adigendi ad confitendam veritatem in causa capitali, idque postulat bonum commune Reipublicae: ergo reus agit contra jus legitimi judicis et contra commune bonum, si rite a judice rogatus celet veritatem. Praeterea: tenetur obedire judici praecipienti aperire verum, licet inde sibi mors, aut grave mulum immineat, hoc enim postulat ordo justitiae, ne scelera maneant impunita. Unde Cathec. R. De octavo praecepto ait: *De reis autem, et sontibus vult eos Deus verum confiteri, cum ex judicii formula interrogantur.*

32. Qui tamen crimen suum injuste negavit, illud tenetur confiteri, donec proferatur sententia; tandiu enim durare censetur praeceptum judicis, ut justum servetur judicium. Post latam vero sententiam amplius non tenetur, quia finito judicio, finitur quoque rei obligatio. Si quis autem ad vitanda tormenta falsum sibi crimen imposuit, licet nonnulli eum a gravi culpa excusent, modo non sit perjurium, verior tamen et probabilior sententia tenet eum graviter peccare; quia licet nemo obligetur vitam suam tueri adhibendo remedium ipsa morte durius; at nemo potest positive cooperari injustae suae morti, cum non sit vitae suae dominus. Unde, si res sit integra, debet confessionem suam retractare ad avertendam mortem, ne pergat influere in ipsam mortem.

33. *Quaest.* 3. An reus ad sui defenssionem possit revelare crimina occulta testium, vel accusatoris? R. Certum est eum sine culpa gravi non posse falsa eis crimina imponere, etiamsi reus sit innocens, et injuste alias damnandus ad mortem; tum quia injusta laesio famae alienae intrinsece mala est, et nunquam licet; tum quia sic perverteretur omnis ordo justitiae, qui praeferendus est privato bono etiam propriae vitae. Unde ab Innoc. XI. damnata est prop. 44. dicens: *Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit alteri falsum crimen, ut suam justitiam, et honorem defendat.* His positis, respondeo. licere reo innocenti ad propriam vitam tuendam revelare crimen verum, licet occultum, sive accusatoris, sive testium.

Quilibet enim jus habet defendendi innocentem vitam suam, etiam cum damno alterius famae, cujus solum est causa indirecta. Utrum autem id possit reus, cum accusatur criminis veri, sed occulti, quod minime probari possit? Affirmant aliqui, si necessarium id fuerit ad sui defensionem, quia delictum omnino occultum censetur in jure quasi nullum, et falso affictum. Ita habet Glossa in c. *cum dilectus, de calumn.* his verbis: *Si renuntians non probat quod intendit, calumniari praesumitur.* V. Milante, et Viva.

34. *Quaest.* 4. An et quando reus teneatur revelare criminis sui socios? R. Si contra eos stent indicia, et testimonia, vel infamia; secus vero si eorum crimen sit occultum, nisi exceptum sit, aut cedat in grave damnum Reipublicae, alias nolens confiteri, inquit Navarrus, non est resolvendus.

Quaest. 5. Quandonam liceat Reo fugere, et resistere? R. 1. Si sententia est omnino justa, quia crimen vere fuit patratum, et satis probatum, non licet reo positive resistere judici; quia sententia cum sit justa, reum ad obediendum obligat. S. Th. 2. 2. q. 69. art. 4. Imo etsi reus sit injuste damnatus, quia re vera crimen non admisit; si tamen lata sit sententia secundum allegata, et probata, non licet reo vim vi repellere, et positive judici resistere; aliter facile sibi rei persuaderent sese injuste damnari, proindeque magnae orirentur perturbationes, et scandala. Atque ideo damnata est ab Alex. VII. haec prop. *Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.* Quod vero si quis contra justitiae ordinem damnatus sit omnino innocens? S. Th. loco cit. ait, licere tunc resistere judici, sicut licet resistere latronibus; intellige, modo non oriatur scandalum, et perturbatio publica.

35. R. 2. Reus potest e carcere fugere ante sententiam prolatam, idque etiam si vere nocens sit. S. Th. ibidem, et cum eo TT. fere omnes; quia utitur jure sibi a natura dato ad vitandam mortem, aut aliud grave damnum, quod sibi imminet. Multo magis licet fugere, ne capiatur; non tamen licet vim ministris, aut satellitibus inferre, vulnerando, percutiendo, ut manus eorum effugiat. Licet quoque carcerem effringere et decipere custodes, licet ipsis inde damnum eveniat; reus enim utitur jure suo, nec damnum ipsi imputandum. An autem licitum sit custodes pecunia corrumpere, ut fores aperiant, non convenit inter DD. Affirmat Roncaglia cum Salmant. quibus tamen ego non acquiesco; quia reus induceret custodes ad actionem intrinsece malam, qualis est apertio januae contra ipsorum officium. Qui autem custodes non sunt, aut ministri justitiae, non peccant, si juvent reum consilio suo, aut suppeditando instrumenta, quibus carcerem effringat, nisi ille sit grassator viarum, aut siccarius, a quo damnum Reipublicae timeri possit. Sed non licet juvare ipsum in effractione carceris; haec enim actio soli reo permittitur ad conservationem propriae vitae.

36. R. 3. Damnatus ad carcerem, etiam perpetuam, non potest fugere, eo quod illa sententia cum justa sit, locum habet legitimi praecepti cui reus tenetur obedire. Ita communis sententia cum Navarro, et Salmanticensibus, qui tamen excusant reum fugientem si in carcere non dentur necessaria ad victum. Imo etsi dentur, eum posse sine vi, et resistentia fugere, censent aliqui, eo modo, quo damnatus ut fame pareat, licite cibum sumit secundum D. Th. 2. 2. q. 69. a. 4. Nec aliter loquuntur multi de damnato ad triremes, si ab ipsis fugiat. Ita de Lugo, Navarrus, Roncaglia contra Vazquez, et alios.

37. Quod attinet ad eum, qui juste ad mortem sit damnatus, communiter docent TT. cum S. Th.

cum non peccare, si fugiat, posse tamen manere in vinculis, etiamsi locus esset fugae. Quamvis enim non liceant actiones immediate ad mortem tendentes, ut membrorum mutilatio, dejectio e furca, et similia, licent tamen ei illae actiones mediatae, quae non sunt proxime cum morte connexae, ut ad locum supplicii contendere, patibulum accendere, collum extendere carnifici, cet.

38. *Quaest.* 5. Quando reo licet appellare ad judicem superiorem? R. Non licet appellare, cum sententia judicis certo justa est, tum quoad rem quae judicatur, tum quoad ordinem in judicio servandum, quia id esset judici calumniam inferre; licet tamen supplicare supremum judicem. Quod si sententia sit injusta, aut reus pro se nova instrumenta habeat, appellatio erit justa. Pariter justa est appellatio in causa criminali, cum reus pro se rationes habet probabiles, etiamsi contrariae sint probabiliores; secus autem in causa civili in qua judex reo favere nequit, si contra ipsum stet ratio magis probabilis ex prop. damnata ab Innoc. XI. nisi res sit obscura, et spes sit judicem superiorem forte probabiliorem esse habiturum rei causam, quae inferiori, ut sunt hominum mentes diversae, visa est minus probabilis. Ita Salmant. cum aliis, atque ita ferre videtur praxis appellantium ad superiorem.

CAPUT VII.

De obligationibus Medici, Chirurgi, et Pharmacopolae.

39. *Quaest.* 1. Ad quid praedicti ex officio tenentur? R. 1. Scientiam habere eorum muneri necessariam; 2. remedia adhibere, certo profutura, si adsint, vel saltem probabiliora, relictis dubiis, et incertis, nisi alia omnia desint, nec ulla spes sit de valetudine infirmi: tunc enim dubium applicari potest, et

vere debet juxta multos, ut quo fieri possit modo aegroti saluti consulatur, quod tamen Medicus per alium potest facere. Insuper ex Lat. Conc. IV. c. *infirmitas* tenentur Medici, priusquam curationem aegri aggrediantur, monere, et inducere, *ut Medicos advocet animarum*. Quam legem innovavit S. Pius V. Const 2. praecipiens, ne Medici ultra tertium diem visant aegrotum, gravi morbo laborantem, nisi de illius confessione sibi constet.

40. Hinc peccabunt graviter tam Chirurgus, quam Medicus, si absque sufficienti peritia gravem morbum curare tentent, aut occurrente morbo insolito speciali studio operam non impendant. 2. Si nova remedia explorandi gratia adhibeant cum periculo gravis damni, cum alia subsunt, vel probabilia tantum applicent, relictis tutioribus. 3. Si opportunis temporibus secundum variam aegroti necessitatem ipsum non visitent nec sinant alios medicos, ubi opus est, adhibere. 4. Si utantur medicamentis, superstitionem involventibus, vel aegroto suadeant remedium, quo nequit uti sine peccato. 5. Si pauperem aegrotantem in gravi periculo constitutum contemnant, aut necessarias ei medicinas non praescribant. Denique si divulgent aegritudines, quae aegroto possint infamiam adducere.

41. Peccat autem pharmacopola si absque peritia, et diligentia medicamenta conficiat. 2. Si unum pro alio medicamentum porrigat absque medici praescripto, nisi sit aeque bonum. 3. Si pretii justam aestimationem non servet. 4. Si pharmaca vendat noxia, aut inutilia, praesertim venena, nisi ex medicorum praescripto, et ad usus ab eis indictos. Denique si vendat medicamenta ad foetus impediendos, vel expellendos. Tenetur quoque arcano uti, ubi opus est.

De obligationibus mercatorum, opificum, aliorumque satis dictum est, ubi de septimo praecepto, et aliis Tractatibus

LIBER V.

DE ACTIBUS HUMANIS, ET DE PECCATIS.

TRACTATUS PRIMUS.

DE ACTIBUS HUMANIS.

CAPUT PRIMUM.

De natura, et divisione humanorum actuum.

1. *Quaest.* 1. Quid est actus humanus? R. Quamvis omnis actus, ab homine procedens, dici late possit actus humanus, usus tamen obtinuit, ut actiones quae oriuntur ab homine sine deliberatione voluntatis, dicantur actus hominis; quae vero procedunt a deliberata voluntate, dicantur actiones humanae. Ita S. Th 1. 2. q. 1. a. 1. Ut enim actio aliqua sit proprie humana, et moralis, debet procedere ab homine, qua homo est, scilicet, ut liber est, et intelligens; quod si alterum horum desit, vel propter ignorantiam involuntariam, vel propter conctionem, mechanica potius actio, quam moralis, et humana dicenda est.

2. *Quaest.* 2. Quotuplex est actus humanus? R. Alii dicuntur eliciti, alii imperati: ex his quidam sunt boni, quidam vero mali. Rursus ex bonis alii naturales sunt, alii supernaturales, ex quibus alii meritorii sunt *de condigno*, ut ajunt, alii *de congruo*. Denique alii actus humani sunt interiores, alii vero exteriores; de quibus singillatim.

3. Actus humanus dicitur *elicitus*, qui immediate a voluntate procedit: hujusmodi sunt amor, et odium. *Imperatus* vero dicitur, qui non nisi mediate a voluntate proficiscitur, ut ambulare, loqui, scribere, cet. quae ortum habent a voluntate, imperante alias potentias, nempe motrices ad hujusmodi actiones eliciendas. Hi actus sive eliciti, sive imperati, eo ipso, quod libere procedunt a voluntate, dicuntur actus morales, sive boni, sive mali. Boni quidem, si consentanei sunt rectae rationi; mali autem, si eidem non sint consentanei. Actus boni naturales sunt, qui solis naturae viribus fieri possunt; supernaturales vero, qui non nisi auxilio supernae gratiae possunt elici, ut actus fidei, spei, amoris, cet. Meritorii de *condigno* dicuntur, quibus ex justitia merces debetur; de *congruo*, quibus solum ex quadam congruitate merces convenit. Postremo actus interiores nullo sensibili signo patefiunt; exteriores vero patent exterius. His positis sit

4. *Quaest.* 3. Quaenam sunt principia interna humanorum actuum? R. Tria, nempe intellectus, voluntas, et libertas. Et quidem intellectus influit in actionem moralem per conscientiam, sive cognitionem actionis, et legis, de qua satis multa dicta sunt in Tractatu de conscientia. Reliquum est, ut agamus de voluntate, et libertate, quae potiora sunt principia humanarum actionum.

5. *Quaest.* 4. Quid est *voluntarium?* R. Aliquando confundi solet cum *spontaneo*, atque ita dicitur voluntarium, quod fit sponte, et ex inclinatione voluntatis, nullo cogente praecepto, nulla vi, dolo, aut metu impellente. Sed re vera aliud est *voluntarium*, aliud *spontaneum*, cum omne voluntarium sit spontaneum, non tamen contra. Aliquando voluntarium accipitur pro libero; quamquam non omne voluntarium sit liberum, licet omne liberum sit voluntarium. Hic ergo voluntarium pressius a nobis sumitur, ac defini-

tur ex D. Th. *Actus procedens a principio intrinseco, seu a voluntate cum cognitione finis.* Sic Ang. D. 1. 2. *q.* 6. *a.* 1. post Greg. Nyssenum, et Damascenum, quos ipse laudat.

6. Duo igitur necessaria sunt ad rationem *voluntarii*: nempe quod sit a principio intrinseco, et cum aliqua cognitione finis. Hinc actiones, quae vi, et coacte fiunt, non sunt voluntariae, cum non procedant ab intrinseco principio; nec voluntariae dici possunt, quae oriuntur a principio intrinseco, sed absque ulla cogitatione intellectus. Imo ut actio dicatur voluntaria quoad omnes sui partes, opus est, ut quoad omnes dignoscatur; ita ut si aliqua circumstantia sine culpa ignoretur, quoad illam evadat actio involuntaria. Sic qui accedit ad mulierem, quam nescit esse nuptam, non censetur perpetrare adulterium, sed fornicationem tantum. Unde colliges, ubi nulla est omnino advertentia, ibi nullum esse voluntarium, nullum peccatum, ut in actionibus dormientium. Ubi vero semiplena est tantum advertentia, non esse nisi veniale peccatum, ut contingit semidormientibus.

Quaest. 7. Quotuplex sit *voluntarium?* R. 1. Dividitur in voluntarium *simpliciter* et *secundum quid*. Illud procedit ex plena voluntatis inclinatione sine ulla repugnantia; hoc vero ex consensione voluntatis, sed cum repugnantia: hujusmodi est projectio mercium in mare ex timore naufragii. Dividitur 2. in *liberum*, seu contingens, et *necessarium*. Primum fit a voluntate, quae operatur cum indifferentia ad volendum, et nolendum: talis est amor viatoris in Deum: secundum a voluntate determinata ad unum, ut est amor Beatorum in Coelo. Dividitur. 3. in voluntarium *in se*, seu expressum, et in *causa*, seu implicitum, et virtuale. Voluntarium *in se* illud dicitur, quod est volitum in se ipso, et immediate, ut cum quis aliquid furatur, quia in se habet furandi voluntatem. Voluntarium *in causa*

quod est volitum non in se, sed in alio, quod apprenditur saltem confusse velut causa alicujus effectus. Sic dicitur voluntaria hominis occisio, patrata ab eo, qui se voluntarie inebriavit, praevidens saltem in confuso hujusmodi occisionem.

8. Quarta voluntarii divisio est in *directum*, et *indirectum*. Illud directe a voluntate procedit, tanquam a causa inmediate efficiente; hoc vero solum remote, et media alia causa procedit a voluntate. Sed nemo non videt, hanc voluntarii divisionem ad tertiam facile posse revocari.

Ubi advertere oportet, tria necessaria esse, ut aliquis effectus dicatur voluntarius *indirecte*, et *in causa*, atque ad meritum, vel ad culpam imputetur. 1. ut qui ponit causam, animadvertat saltem confuse, et in genere, talem effectum ex ea causa secuturum: 2. ut possit effectum impedire; causam ejus tollendo: 3. ut teneatur causam impedire, vel omittere. Ita S. Th. 1. 2. *q.* 20. *a.* 5 ajens: *Eventus sequens, si est praecogitatus, manifestum est, quod addit ad bonitatem, vel malitiam actus.* Quod vocabulum, nempe *precogitatus*, inquit Silvius, ab Angelico usurpatur pro eodem ac *praevisus, et intentus*; ut ipse docet q. 73. ita ut effectus ad culpam imputetur, sive in se ipso praevisus fuerit, sive in causa, quae potuerit, ac debuerit evitari; quia tunc effectus *virtualiter et interpretative* voluntarius est. Neque aliter de omissione voluntaria disserendum est.

9. *Quaest.* 6. Quid, et quotuplex est *involuntarium?* R. Ex dictis de natura voluntarii liquido descendit, illud esse *involuntarium*, quod vel procedit ab *extrinseco* principio contra propensionem voluntatis, ut accidit agenti ex vi, vel metu; vel si ab intrinseco fiat, fit sine cognitione intellectus, quae tollitur, aut ligatur, ut accidit operanti ex ignorantia, vel passione. Multiplex est involuntarium: aliud *privative*, quando

solum deest actus volendi id quod quis potest velle. Aliud *positive, et contrarie*: talis est actus, qui fit ab eo qui positive non vult, et repugnat. Rursum involuntarium *contrarie* duplex est: aliud *simpliciter*, aliud *secundum quid*. Primum est, quod ita displicet voluntati, ut nullo modo, nullaque ratione illud velit: secundum est quod licet sub aliquo respectu displiceat voluntati, sub alia tamen ratione ei placet, et ab ea admittitur: talis est projectio mercium in mare, imminente naufragio.

10. Ex dictis facile solves plura, quae ad praxim pertinere possunt; ut 1. Confessarium non debere facilem adhibere fidem poenitenti, qui se excusat pejerasse, blasphemasse, aut turpia protulisse sine advertentia, proindeque verba illa ex habitu prolata fuisse involuntaria. Nam si pravum habitum extirpare non curavit, ille censetur voluntarius in causa, nec a culpa excusatur; contra vero si adhibita serio diligentia, aliquando in verba illa effundatur: 2. si quis forte se primo mane inebriavit, non praevidens inde a se Missam omittendam, non peccat sacro non assistens, cum ea omisio praevisa non sit nec in se, nec in causa: 3. qui ex justa, et necessaria causa aliquid operatur, quod eventum malum inducit, non peccat, licet illud praevideat. Sic Chirurgo non imputatur pollutio, licet praevisa, ex necesario aspectu turpium, siquidem eam non intenderit. Idem dico de studente doctrinae Morali circa sextum praeceptum ex honesto fine. Quoad in universum dictum volo de omni effectu, secuto ex causa honesta, et licita; effectus enim, qui accidentarius est, non imputatur ad culpam ex S. Th. 1. 2. *q.* 20. *art.* 5

CAPUT II.

De vi, metu, et concupiscentia.

11. *Quaest.* 1. Quid est violentum, et quotuplex? *Violentum* definitur id, *quod est a principio extrinseco, repugnante eo, qui vim patitur*. Ita Damascenus, Nyssenus, S. Th. et cum eo DD. fere reliqui. Hinc ad naturam violenti duo requiruntur. 1. quod sit a principio extrinseco: 2. quod patiens ressistat pro viribus etiam positive, et contrarie agenti extrinseco. Non enim sufficit, quod negative se gerat, alioquin justificatio parvulorum esset violenta. Ita S. Th. 1. 2. *q.* 6. *art.* 5. *ad* 2. Unde *violentia* alia dicitur absoluta, et *simpliciter* talis; alia minus propria, et *secundum quid*. Prima est, quando quis omni modo quo potest resistit; secunda, dum licet aliquantulum resistat, sed non pro viribus.

12. Jam vero statuendum est 1. violentia *absoluta*; et simpliciter dicta causat involuntarium. Ratio est, quia quando voluntas patientis externo agenti omnino resistit, nulla ratione ei potest adscribi agentis actio, utpote contra omnem illius inclinationem, proindeque ipsi omnino involuntaria. S. Th. ibidem Itaque femina pro viribus resistens aggredienti virginitatem suam non peccat, si forte stuprum patiatur invita. Unde Aug. de *Civ. Dei* c. 17. loquens de muliribus Christianis, quae Roma a Gothis capta vim perpessae fuerant, ait: *Quidquid alius de corpore, vel in corpore fecerit, quod sine peccato proprio non valeat evitari, praeter culpam fit patientis.*

13. Statuo 2. violentia minus propria, et *secundum quid* non tollit, sed dumtaxat minuit voluntarium. Ita DD. omnes; quia dum voluntas non resistit quantum potest, semper ex parte aliqua remanet ratio vo-

luntarii. Et secundum majorem, vel minorem, quam adhibuit resistentiam, ejus actio erit magis, vel minus voluntaria, et culpabilis. Nota ex S. Th. loco citato voluntati non posse inferri violentiam quoad actus elicitos; nan ut ait Anselm. de lib. arb. c. 6. *invitus nemo potest velle, quia non potest velle, nolens velle.* Concedunt tamen TT. voluntatem pati violentiam posse quoad actus imperatos, qui non procedunt proxime a voluntate.

14. *Quaest.* 2. Quid est metus, et quotuplex? R. In lege *Ait Praetor* dicitur metus *trepidatio mentis instantis, vel futuri periculi causa.* Si leve sit malum quod timetur, levis erit metus, et gravis si timeatur grave malum; quamquam etiam metus gravis mali potest dici levis, si ex levi causa procedat. Gravi autem mala in se dicuntur, quae virum constantem commovere solent, ut mors, mutilatio membrorum, exilium, et similia. De cetero quae in se levia sunt, possunt esse gravia respectu alicujus secundum diversam indolem, et personarum qualitatem; pueros enim, et feminas vehementer concutit id, quod viros ne leviter quidem tangit.

15. *Quaest.* 3. An metus causet involuntarium? Nota, aliud esse agere cum metu, aliud agere ex metu: primum est agere ex aliquo fine, sed cum aliquo timore, finem comitante: secundum est, moveri ex metu, tanquam ex causa ad operandum. Quoad 1. certum est non tollere voluntarium, cum non sit causa actionis. Circa 2. autem, de quo est quaestio, breviter respondeo, metum non causare involuntarium absolutum, et *simpliciter*, ut vocant, sed tantum secundum *quid*. D. Th. 1. 2. q. 6. a. 6. Ratio est potissima, quia quod ex metu facimus, illud re ipsa volumus, licet rem abstracte considerantes, et secundum aliquem respectum facere repugnemus. Exemplum habes in mercatore, qui ex metu mortis projicit merces in mare; siquidem ille

in praesenti periculo constitutus absolute vult projectionem mercium, ut vitam servet, licet illa displiceat voluntati.

16. Ex dictis colliges 1. Contractus, qui fiunt ex gravi metu, jure naturali sunt validi, cum sint voluntarii: 2. Hi contractus, si metus sit injuste incussus, rescindi possunt ab eo, qui metum est passus: 3. Jus positivum declarat nullos plures contractus, factos per metum inique incussum, ut contractus matrimoniale, dotis promissiones, vota solemnia, cet.

17. *Quaes'.* 4. Utrum concupiscentia tollat, vel minuat voluntarium? Ante solutionem praemitto 1. nomine concupiscentiae intelligi motum appetitus sensitivi, qui tendit in bonum delectabile: 2. concupiscentiam aliam antevertere consensum voluntatis, eamque allicere ad agendum, aliam subsequi voluntatis consensum, vel ex eo oriri, et dicitur consequens: 3. concupiscentiam consequentem adeo non tollere, nec minuere voluntarium, ut illud magis augeat. Audiatur S. Th. 1. 2. q. 77. a. 6. *Passio consequens non diminuit peccatum, sed magis auget, vel potius est signum magnitudinis ejus, in quantum demonstrat intensionem voluntatis ad actum peccati.* His praejactis, . . .

18. R. 1. Concupiscentia antecedens voluntatem, per se non tollit voluntarium, quin et illud saepe auget ratione majoris propensionis. Ita expresse D. Th. 1. 2. *q.* 6. *ad* 7. Rationem autem affert D. Angelicus, quia voluntarium importat inclinationem voluntatis in objectum cum aliqua cognitione finis. Jam vero per concupiscentiam non tollitur ex se cognitio finis, et aliunde majori quidem propensione fertur in objectum, quod concupiscit. R. 2. Nihilominus concupiscentia antecedens minuit saepe voluntarium, et aliquando illud tollit omnino. Ratio 1. partis est, quia minuit cognitionem finis, quae necessaria est, ad na-

turam voluntarii, ut per se patet. Ratio 2. quia saepe ita antevertit omne judicium, et consensum voluntatis, ut deliberationi, et libertati locum non relinquat. Est doctrina D. Th. loco nuper laudato, ubi ait: *Si concupiscentia totaliter cognitionem auferret, sicut contigit illis, qui propter concupiscentiam fiunt amentes, sequeretur, quod concupiscentia voluntarium tolleret.*

19. Hinc motus concupiscentiae, qui a Theologis dicuntur *primo primi*, quique omnem prorsum voluntatis consensum, et libertatem antevertunt, sunt omnino involuntarii, et innoxii; motus vero *secundi primi*, qui stant cum semipleno consensu voluntatis, non tollunt omnino voluntarium, sed illud minuunt. De involuntario ex ignorantia dictum est satis in Tract. de conscientia.

CAPUT III.

De libertate humanorum actuum.

20. Actum liberum vocamus eum, vel qui nullo cogente fit, vel qui omitti potest ad libitum. Duplicem enim libertatem distinguunt TT. in actibus humanis, nempe libertatem a *coactione*, seu spontaneitatis; et libertatem a necessitate *intrinseca*, seu *naturali*, quae vocatur etiam libertas electionis, indifferentiae, et arbitrii. Libertas a *coactione* est immunitas ab omni violentia contra voluntatis inclinationem. Hac libertate Beati Deum amant, et nos bonum in communi. Hinc fit omnem actum voluntatis esse liberum a coactione.

21. Libertas vero a *necessitate* est ea, quae excludit necessitatem omnem, tum interiorem, et naturae, tum exteriorem et coactionis. Hoc modo dicitur liber, qui potest agere vel non agere, eligere vel non eligere. Unde liberum arbitrium definitur *vis electiva*, seu facultas eligendi unum prae alio. Libertas a *necessitate* rursus dividitur in libertatem *contradictionis*,

qua quis potest agere, vel non agere; in libertatem *contrarietatis*, qua potest agere, et contrarium agere, v. g. amare, et odio habere; et in libertatem *disparitatis*, qua nempe quis potest agere hoc, vel aliud, sed non oppositum, v. g. scribere, vel ambulare.

22. Libertati opponitur necessitas, quae multiplex est. Alia *coactionis*, quae idem est, ac *violentia*. Alia *naturae*, seu naturalis inclinationis, quae consistit in quadam propensione, a natura insita voluntati ad aliquid necessario prosequendum, vel fugiendum. *Coactio* est a principio externo, et tollit tum voluntarium, tum etiam liberum: necessitas vero *naturalis* est a principio interno, et aufert liberum, non vero voluntarium. Rursus necessitas vel est *absoluta* et *antecedens*, vel *consequens*, et *hypothetica*: 1. antecedit usum rationis, et voluntatis; vel ita consensum exprimit, ut non possit illum denegare: 2. consequitur liberum consensum, et determinationem voluntatis, nec laedit liberum arbitrium, v. g. necesse est, me loqui, si jam ad loquendum me determinaverim Mitto alias necessitatis divisiones, quas Scholae Theologi afferre solent.

23. His positis sit quaestio 1. In quo consistit essentia liberi arbitrii? R. In potentia agendi et non agendi, immuni tum a coactione, tum a necessitate simplici, antecedente, intrinseca. Constat 1. ex Trid. *Sess.* 6. *Can.* 5. et ex constitutionibus Innoc. X. et Alex. VII. damnantibus tertiam Jansenii propositionem, quae statuebat ad merendum, et demerendum in statu naturae lapsae non requiri libertatem a necessitate, seu indifferentiae. Constat etiam ex Const. S. Pii V. damnante propositionem Baji 67: *Homo etiam damnabiliter peccat in eo, quod necessario facit.* Constat etiam doctrina haec nostra ex pluribus Scripturae locis, et testimoniis SS. PP. quae vide, si vacat, apud Scholae Doctores.

24. *Quaest.* 2. In quo posita est bonitas, et malitia moralis humanorum actuum? R. Omissis variis Theologorum opinionibus, censeo, bonitatem moralem actus humani consistere in quadam conformitate, et convenientia actus liberi cum recta ratione, et lege; ita ut illa dicatur actio bona, quae sit consentanea legi, et rationi; mala autem quae a recta ratione discrepat. Unde Aug. lib. de *util. cred.* c. 12. ait: *rectum factum nullo modo esse potest, quod non a recta ratione proficiscitur.* Itaque regula humanorum actuum petenda est ab utraque hac ratione, nimirum dictamine rationis, et legis aeternae, saltem naturalis. Hinc etsi libertas sit velut fundamentum moralitatis, in ea tamen sola non est constituenda ratio moralitatis, sed etiam in consonantia, vel discrepantia actionis a lege, et ratione.

CAPUT. IV.

De principiis Moralitatis.

25. *Quaest.* 1. Quaenam requiruntur, ut actio aliqua sit moraliter bona? R. Ut sit consentanea rectae rationi, et legi, tum ex parte *objecti*, tum ex parte *finis externi*, tum ex adjectis, seu *circumstantiis*, cum non sit bonum nisi ex integra causa. Primum igitur principium, unde actio sumit bonitatem, est objectum, in quod fertur: illud autem debet esse bonum, sive in se ipso, et ab intrinseco, ut Deus ipse, sive extrinsecus tantum, et vi legis positivae, ut jejunium, quod ratione praecepti bonum est, sed aliquando malum potest evadere ex circumstantiis.

26. Alterum principium est *finis* operantis, qui bonus, vel malus dicitur, quatenus convenit, vel repugnat legi, et rationi. Hinc si bonum sit objectum, finis vero agentis sit pravus, actio evadit simpliciter mala, eo quod malitia finis evertat omnem bonitatem. Quare D. Th. 2. 2. *dist.* 38. *q.* 1. *a* 4. *ad* 4. ait: *Cum quis vult dare eleemosynam propter inanem gloriam, hic est unus actus voluntatis, et hic actus totus est malus, licet non ab eo omni, quod in eo est, malitiam sumat.* Finis enim malus facit actum ex bono malum, et ex malo pejorem, sicut finis bonus bonitatem addit objecto ex se bono, ut dare eleemosynam in satisfactionem peccatorum. S. Th. *q.* 18. *a.* 4. Quod si objectum sit indifferens, ut ambulare, calefieri, cet. actio in illud tendens erit bona, vel mala, prout finis bonus, vel malus fuerit. Utrum autem objectum ex se malum possit ratione finis honesti evadere aliquando bonum, diximus in Tract. de Conscientia.

27. Tertium moralitalis principium sunt adjecta, vel *circumstantiae*, quae dare solent actui bonitatem, vel malitiam accidentalem, quia hujusmodi bonitas, vel malitia supervenit actui jam constituto in genere moris. *S Th.* ibidem. Circumstantiae autem vel sunt personae, vel loci, et aliquando malitiam augent intra eandem speciem, aliquando novam malitiae speciem addunt. Quod prae oculis habere debet Confessarius ad interrogandum poenitentem, v. g. an persona, quae fornicationem commiserit, fuerit libera, vel conjugata, vel voto castitatis adstricta; an furtum perpetratum sit in loco sacro, et similia.

28. *Quaest.* 2. An actus externus addat aliquam bonitatem, vel malitiam actui interno? Afirmat Scotus, et ejus asseclae; communis tamen sententia cum S. Th. *in* 2. dist. 40. *q.* 1. *a.* 3. docet, externam actionem nihil *per se, et ex natura sua* addere bonitatis, vel malitiae actui interno; quia externus actus nullam habet imputabilitatem sibi propriam distinctam ab imputabilitate actus interni. Nihilominus actio externa saepissime auget bonitatem, et mali-

tiam actus interni; est enim occasio et causa ut actus internus fiat melior, vel pejor, vel quia multiplicantur actus interni, vel diutius durant, vel sunt magis intensi, et requirunt saepe majorem vim, et arduitatem ad perficiendum opus externum.

29. *Quaest.* 3 An sint actus indifferentes in individuo? Nota, esse quasdam actiones secundum se bonas, alias ex se, et natura sua malas. Primi generis sunt actus fidei, spei, charitatis, cet. Secundi autem generis sunt furtum, mendacium, fornicatio, cet. Est vero aliud genus actionum, quae in se, et secundum speciem suam consideratae nec malae sunt nec bonae, ut ambulare, legere, et similia, quae ex fine bono vel malo evadunt justae, vel injustae. De his quidem solet quaeri, an sit aliqua actio, quae non solum secundum se, et secundum speciem spectata sit indifferens, sed etiam in individuo, attentis omnibus circumstantiis finis, temporis, modi, cet.

30. R. Cum S. Th. Suario, Bellarmino contra Scotum, S. Bonavent. Vasquium, et alios, nullos esse actus indifferentes in individuo. Ratio praecipua S. Th. 1. 2. *q.* 18. *a.* 9. est ejusmodi: *Actus moralis non solum habet bonitatem ex objecto, sed etiam ex circumstantiis....oportet, quod quilibet actus individualis habeat aliquam circumstantiam, per quam trahatur ad bonum, vel malum, ad minus ex parte intentionis finis. Cum enim rationis sit ordinare actus a ratione deliberativa procedens, si non ad debitum finem ordinatur, ex ipso repugnat rationi, et habet rationem mali; si vero ordinatur ad debitum finem, convenit cum ordine rationis, unde habet rationem boni.* Haec Angelicus Doctor.

31. Huc accedit, hominem debere omnes actiones suas ad Deum referre, si deliberate agat, dicente Apost. 1. *Cor* 10. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Quibus verbis non contineri consilium tantum, sed praeceptum, agnoverunt SS. PP. Agustinus, Caelest. I., S. Maximus, et S. Th. lect. 3. *in c.* 3. *ep. ad Coloss.* Hinc maxime oportet, saepius in die, et praesertim primo mane offerre Deo actiones omnes illius diei, ut ita impleatur Apostoli praeceptum, et omnis actio nostra evadat meritoria. Neque enim opus est, ut mystici DD. notant, singula nostra opera singillatim Deo offerre, sed ea saltem in genere referre ad Deum, ita ut sancta illa intentio moraliter, atque in virtute perseveret. Qui plura de hac quaestione scire velit, legat Continuatorem Tournely c. 6. *Tract. de Actibus Humanis.* Haec enim ad praxim dicta sufficiunt.

TRACTATUS II.

DE PECCATIS.

CAPUT PRIMUM.

De peccato in genere.

1. *Quaest.* 1. Quid est peccatum, et quaenam conditiones requiruntur ad peccandum? R. 1. Est transgressio legis, sive ut ait Toletus, est voluntarius recessus a regula Divina. Nomine divinae regulae intelligitur praeceptum tam naturale, et humanum, quam Divinum; per *recessum* autem intelligitur actus, vel ejus omissio, qui non sit tantum voluntarium, sed etiam liber cum aliqua advertentia malitiae. Hinc. resp. 2. ad peccatum tria omnino requiri: 1. ut sit voluntarium, id est, ut fiat a voluntate consentiente: 2. ut sit liberum, hoc est, ut sit in potestate voluntatis illud agere, vel non agere: 3. ut advertatur mali-

tiam actus interni; est enim occasio et causa ut actus internus fiat melior, vel pejor, vel quia multiplicantur actus interni, vel diutius durant, vel sunt magis intensi, et requirunt saepe majorem vim, et arduitatem ad perficiendum opus externum.

29. *Quaest.* 3 An sint actus indifferentes in individuo? Nota, esse quasdam actiones secundum se bonas, alias ex se, et natura sua malas. Primi generis sunt actus fidei, spei, charitatis, cet. Secundi autem generis sunt furtum, mendacium, fornicatio, cet. Est vero aliud genus actionum, quae in se, et secundum speciem suam consideratae nec malae sunt nec bonae, ut ambulare, legere, et similia, quae ex fine bono vel malo evadunt justae, vel injustae. De his quidem solet quaeri, an sit aliqua actio, quae non solum secundum se, et secundum speciem spectata sit indifferens, sed etiam in individuo, attentis omnibus circumstantiis finis, temporis, modi, cet.

30. R. Cum S. Th. Suario, Bellarmino contra Scotum, S. Bonavent. Vasquium, et alios, nullos esse actus indifferentes in individuo. Ratio praecipua S. Th. 1. 2. *q.* 18. *a.* 9. est ejusmodi: *Actus moralis non solum habet bonitatem ex objecto, sed etiam ex circumstantiis....oportet, quod quilibet actus individualis habeat aliquam circumstantiam, per quam trahatur ad bonum, vel malum, ad minus ex parte intentionis finis. Cum enim rationis sit ordinare actus a ratione deliberativa procedens, si non ad debitum finem ordinatur, ex ipso repugnat rationi, et habet rationem mali; si vero ordinatur ad debitum finem, convenit cum ordine rationis, unde habet rationem boni.* Haec Angelicus Doctor.

31. Huc accedit, hominem debere omnes actiones suas ad Deum referre, si deliberate agat, dicente Apost. 1. *Cor* 10. *Sive manducatis, sive bibitis, sive aliquid aliud facitis, omnia in gloriam Dei facite.* Quibus verbis non contineri consilium tantum, sed praeceptum, agnoverunt SS. PP. Agustinus, Caelest. I., S. Maximus, et S. Th. lect. 3. *in c.* 3. *ep. ad Coloss.* Hinc maxime oportet, saepius in die, et praesertim primo mane offerre Deo actiones omnes illius diei, ut ita impleatur Apostoli praeceptum, et omnis actio nostra evadat meritoria. Neque enim opus est, ut mystici DD. notant, singula nostra opera singillatim Deo offerre, sed ea saltem in genere referre ad Deum, ita ut sancta illa intentio moraliter, atque in virtute perseveret. Qui plura de hac quaestione scire velit, legat Continuatorem Tournely c. 6. *Tract. de Actibus Humanis.* Haec enim ad praxim dicta sufficiunt.

TRACTATUS II.

DE PECCATIS.

CAPUT PRIMUM.

De peccato in genere.

1. *Quaest.* 1. Quid est peccatum, et quaenam conditiones requiruntur ad peccandum? R. 1. Est transgressio legis, sive ut ait Toletus, est voluntarius recessus a regula Divina. Nomine divinae regulae intelligitur praeceptum tam naturale, et humanum, quam Divinum; per *recessum* autem intelligitur actus, vel ejus omissio, qui non sit tantum voluntarium, sed etiam liber cum aliqua advertentia malitiae. Hinc. resp. 2. ad peccatum tria omnino requiri: 1. ut sit voluntarium, id est, ut fiat a voluntate consentiente: 2. ut sit liberum, hoc est, ut sit in potestate voluntatis illud agere, vel non agere: 3. ut advertatur mali-

tia; nam si nulla sit advertentia, nullum est peccatum, deficiente sufficienti deliberationis principio. Quod si advertentia non sit plena, ut evenit semidormientibus, vel alio distractis, non erit libertas perfecta, adeoque peccatum, solum evadet veniale, licet alioqui objectum sit graviter malum.

2. *Quaest.* 2. Quaenam advertentia sufficiat ad mortale peccatum? R. Multi, praesertim recentiores, contendunt, ad lethale peccatum minime requiri advertentiam actualem, sed satis esse virtualem, et interpretativam, quae in hoc consistit, quod homo teneatur, et possit malitiam actionis agnoscere, quamvis actualiter non advertat; alias, ut ajunt, essent immunes a culpa scelentissimi homines, qui ab affectionibus suis, et pravis consuetudinibus obcaecati plura, eaque gravissima mala patrant, nihil mali animadvertentes. Secunda vero sententia communior affirmat requiri ad peccatum aliquam actualem advertentiam malitiae, aut periculi illius, aut saltem obligationis illud advertendi; quamvis necesse non sit, ut illa permaneat, quandiu peccatum durat, sed maneat in virtute, ita ut cum advertentia sit actus inchoatus, vel saltem illius causa. Ita praeter Suarium, Vasquium, Salmanticenses docent Isambertus, Du-Val, Tostatus, et alii; quia nequit malitia imputari ad culpam, nisi praecedat aliqua ipsius cognitio, saltem confusa, et in causa, cum nihil volitum sit, nisi praecognitum.

3. Haec duplex sententia facile conciliari posse videtur. Nam primo certum mihi est, non requiri ad mortale actualem, et expressam advertentiam malitiae illius, cum plura mala perpetrari soleant, quorum ignorantia, vel inadvertentia sit aliquo modo voluntaria. Id quod evenire potest. 1. ob negligentiam investigandi veritatem, dum quis non vult inquirere id quod eum retrahere posset a peccato, vel ut non impediatur libere operari, vel ob laborem vitandum in inquirendo; *et sic ignorantia est a voluntate quodammodo imperata*, inquit D. Th. 1. 2. q. 76. a. 3. 2. modo est voluntaria ob passionem, quam quis vult deliberate sequi et saltem confuse praevidet, effectus pravos qui exinde oriri possunt ac solent. D. Th. 1. 2. q. 6. a. 8.

4. Tertio est voluntaria ratione pravi habitus, ut ibidem docet S. Doctor, et tunc pravae actiones ex illo provenientes, sunt voluntariae, vel in sua causa, cum in principio prava consuetudo voluntarie contrahitur; vel potius, ut animadvertit Antoine, quia peccata hominis malo habitu irretiti secum ferunt aliquam cognitionem malitiae, etsi minus expeditam, sed sufficientem ad reddendos actus deliberatos, et mortales. Sed quoniam ipsi parvi faciunt peccatum, hinc evenit non remare in eorum memoria vestigium cognitionis, quam habuerunt de peccato, ut accidit in iis quoque, qui passione obcaecati operantur. Denique ignorantia fit voluntaria, si homo in agendo advertenter negligat considerare quantum opus est ad cognoscendum peccatum, sed vult praecipitanter operari. *S. Anton. et D. Th.* ibidem.

5. Contra vero, si ignorantia nullo ex his modis sit voluntaria, nec praecedat in operante aliqua advertentia malitiae, neque directa, neque indirecta, nec in se, nec in causa, non potest in peccatum imputari. Ratio autem est, quia ut aliqui effectus causae tribuantur, oportet praecedere saltem in principio cognitionem aliquam actualem, et expressam malitiae objecti. Cognitio enim, et advertentia interpretativa, ut ajunt Salmant. fundatur super aliquam advertentiam expressam, sicut voluntarium indirectum super voluntarium directum. Praeterea, advertentia interpretativa supponit obligationem, et potentiam advertendi; deficiente autem omni advertentia expressa, nec potentia ulla est, nec ulla obligatio, cum nulla obligatio liget, nisi cognoscatur.

6. Atque haec doctrina communis est apud auctores, non solum probabilistas, sed etiam antiprobabilistas, ut Saint Beure, Doctorem Sorbonicum, Cardinalem Gotti, Wigantium, et alios. Quibus favet S. Antoninus, qui ad peccatum mortale in delectatione morosa requirit non solum deliberationem, sed etiam animadversionem periculi. Ait enim p. 2. tit. 5. c. 5. in fine: *Aut ergo manet talis complacentia post sufficientem deliberationem, et animadversionem periculi, et tunc est mortale.* De cetero nullo modo probari potest opinio eorum (si forte adsunt) qui dicant, operanti adversum leges adscribendos esse errores omnes, quos committit, etiamsi nulla unquam advertentia praecesserit nec in se, nec in causa, saltem in confuso, modo ipse habuerit advertentiam interpretativam, quae posita est in eo, quod quis potuerit, et debuerit malitiam advertere potentia scilicet physica, et remota.

7. Haec quidem opinio, si ita explicetur, omnino debet improbari, ne reos faciamus homines gravissimorum delictorum, quorum nec cognitionem, nec suspicionem habuerunt. Dices: saltem habere potuerunt, et vero debuerunt. R. Id verum esse de potentia physica, et remota, quae tamen non sufficit ad peccatum, sed requiritur potentia moralis, et proxima, quae nequit stare sine cognitione actionis malae, qua mala est. Audiatur Card. Gotti. 2. Tract. 4. de Vitiis q. 1. dub. 4. *Dico* 2. *ad peccatum mortale sufficere advertentiam implicitam, seu virtualem malitiae actionis, vel ejus periculi. Etenim eo ipso, quod quis dubitat, aut suspicatur de malitia suae actionis, vel malitiae periculo, et tamen rei veritatem inquirere negligens actionem ponit, censetur interpretative et ipsam malitiam velle.* Requiritur ergo ad peccatum aliqua advertentia, saltem in confuso malitiae, qualem habent ii qui in causa malum agnoscunt, vel ejus periculum suspicantur, vel saltem obligationem veritatem investigandi.

8. *Quaest.* 3. Qualis consensus requiritur ad mortale? R. Cum omne peccatum voluntate committatur, ut docent omnes cum S. Aug. et Th. 1. 2. *q.* 74. *ar.* 1. ad peccatum mortale requiri perfectum consensum, seu plenam deliberationem voluntatis. Ita DD. omnes cum S. Th. S. Antonino, et aliis: quia motus nostri eatenus sunt culpabiles, quatenus sunt voluntarii, nec aliter voluntarii sunt, nisi quatenus sunt deliberati: ad plenam ergo culpam, et consummatam, quale mortale peccatum est, requiritur plena, et perfecta deliberatio voluntatis: *Potest quod est mortale, esse veniale propter imperfectionem actus, quia non plene pertingit ad perfectionem actus mortalis, cum non sit deliberatus, sed subitus,* inquit D. Th. 1. 2. *q.* 88. *a.* 6. Imo concupiscentiae motus ne veniale quidem esse peccatum, si sint omnino indeliberati, et repugnet voluntas, docet Trid. *Sess.* 5. *de pec. Originali.*

9. *Quaest.* 4. An graviter peccet qui solum negative se habet, et positive non resistit motui appetitus sensitivi circa objectum, sub mortali prohibitum? R. Cum communi sententia, cessante periculo consensus, solum esse veniale motibus illicitis possitive non resistere. Quod videtur consonum doctrinae D. Th. dicentis 2. 2. q. 74. a. 4. *peccatum mortale non potest esse in sensualitate, sed in ratione;* ubi ergo voluntas non consentit, nec proximum est consentiendi periculum, non potest esse culpa gravis; alias teneremur sub gravi ad coercendos positive motus omnes inordinatos, adeoque ad impossibile morale, ut Cajetanus animadvertit. R. 2. Cum adest periculum proximum consensus, gravis est obligatio positive resistendi, cum quisque debeat efficaciter procurare, ne motus inordinatus trahat ad se consensum voluntatis. Unde supervenienti delectationi venereae sub gravi tenemur resistere, et quidem possitive, sive per piam, et sanctam meditationem, sive per orationem

ad Deum, aut B. Virginem, aliosve Sanctos, sive per actum amoris Dei; vel saltem per actum simplicis displicentiae, aut animum ad alia divertendo, cum hoc etiam sit positive resistere, ut notant Tournelyus, et alii. Imo et saepe tutius est eos contemnere cum firmo proposito nunquam consentiendi.

10. *Quaest.* 5. Quo pacto committitur peccatum omissionis? R. Grave peccatum omissionis committitur, quoties omittitur aliquid sub gravi praeceptum, sed per actum positivum voluntatis, ut cum S. Th. docetur ab AA. Notandum tamen est. 1. Actus omissionem comitantes, ut ludere, edere, et cet. dum relinquitur Sacrum, non esse peccaminosos, nisi sint causa omissionis, puta, cum lusus est causa ut Missa non audiatur. Tunc autem actus influentes eandem malitiam omissionis induunt, non diversam: quare sufficit confiteri tantum omissionem Sacri. Quod si actio quae est causa omissionis, sit etiam grave peccatum, ut si quis omittat Sacrum ob furandum, debet confiteri utrumque peccatum, furti scilicet, et omissionis Sacri, sed furtum potest exprimi seorsim ab omissione Sacri, cum non mutet speciem peccati circa Sacri auditionem.

11. Nota 2. Peccatum omissionis incipit imputari a tempore, quo advertenter ponitur illius causa. Imo ipsa omissio voluntaria in causa imputatur ad peccatum, etiam si postea effectus non sequatur. Unde se se inebrians, praevidens postea se omissurum Sacrum, tenetur confiteri tum ebrietatem, tum Sacri omissionem. Verum si voluntas ante effectum secutum retractetur, valde probabiliter a multis docetur, opus non esse confiteri effectum, sed illius causam.

12. *Quaest.* 6. An peccatum veniale sit contra legem Divinam? Negare videtur S. Th. 1. 2. q. 88. art. 1. ad 1. dicens, *non esse contra, sed praeter legem, quia non observat modum rationis, quem lex intendit.*

Affirmant tamen Estius, Sotus, et Vazquez, quia peccatum veniale revera est a Deo prohibitum, ut Eccl. c. 7. *Noli velle mentiri.* Matth. 5. *Non jurare omnino.* Nec id negatur ab Ang. Doctore, qui, ut explicant Salmant. distinguit substantiam legis, et modum legis, aitque, veniale quidem peccatum non adversari legis substantiae, sed ipsius modo; qui tamen modus, cum rectae rationi contrarius sit, etiam a lege prohibetur.

13. Nota, damnatam esse ab Alex. VIII. propositionem dicentem: *Quod in eo, qui vel Deum ignorat, vel de Deo actu non cogitat, sit grave peccatum, sed non sit offensa Dei, neque peccatum mortale, dissolvens amicitiam Dei, neque aeterna poena dignum.* Quae doctrina admittens peccatum philosophicum, a Theologico distinctum merito damnatur; quia nemo potest agnoscere opus suum adversari rectae rationi, quin simul saltem confuse agnoscat illud esse contrarium Deo, ut supremo auctori naturae rationalis.

CAPUT II.

De peccatis desiderii, et delectationis.

14. *Quaest.* 1. Quale peccatum sit desiderium mali operis? R. Desiderium, hoc est, intentio, propositum, vel voluntas perpetrandi operis mali est peccatum ejudem speciei et malitiae ejusdem, ac sit opus, in quod fertur. Constat ex Matt. 5. *Qui viderit mulierem ad concupiscendam eam, jam moechatus est in corde suo.* Ratio autem est, quia actus interior sumit bonitatem suam, vel malitiam ab objecto. Hinc desiderium, licet inefficax, furandi rem gravem, occidendi, et fornicandi, est grave peccatum; desiderium vero leviter nocendi proximo, non est nisi veniale.

15. *Quaest.* 2. An, et quale sit pecatum desiderium conditionatum rei vetitae? R. 1. Non est peccatum, saltem mortale, concupiscere rem prohibitam sub conditione, quae tollat vel totam, vel saltem gravem malitiam objecti. Ratio est, quia consensus ille non est graviter inordinatus nec in se, nec in objecto, a quo omnis malitia per conditionem excluditur. Hinc in vetitis jure positivo non peccat graviter desiderans, v. g. carnes edere in quadragesima, nisi Ecclesia prohiberet. Atque etiam in prohibitis jure naturali, si conditio fertur in objectum sub statu quo licitum est, v. g. si Deus permitteret, Titio pecuniam auferrem; nisi essem Sacerdos, uxorem ducerem, quod tamen desiderium raro caret veniali culpa utpote otiosum, nec caret omni periculo.

16. R. 2. Grave peccatum est desiderare conditionate malum aliquod grave, quando conditio non aufert gravem malitiam objecti. Ita evenit in iis rebus jure naturae prohibitis, in quibus malitia nequit separari ab objecto: ut desiderare, v. g. peccare, si non esset infernus, occidere inimicum, si ferret occasio; fornicari, si non esset peccatum, et similia, quae sunt intrinsecus mala, et nunquam a peccato sunt immunia. Quamquam multi probabiliter excusant eos, qui haec habent desideria conditionata mali impossibilis, quando illud efficaciter non optant, nec vere desiderant, sed solum naturalem propensionem ostendunt. Intellige, nisi aliunde sit periculum consensus, aut pravae complacentiae.

17. *Quaest.* 3. Quando peccatum sit delectari de re mala? R. Certum est delectationem omnem deliberatam, seu morosam de objecto graviter malo; esse grave peccatum. Ita omnes, quia rectae rationi repugnat, ut quis gratum habeat id quod Deo, et rationi contrarium est. Hinc Proverb. 2. dicitur: *Qui laetantur, cum male fecerint, et exultant in rebus pessimis.* Et Sap. 1. *Perversae cogitationes a Deo.* Hinc graviter peccat contra justitiam, qui delectatur de furto, aut homicidio, a se, vel ab aliis patrato; contra castitatem, qui delectatur, vel sibi complacet de objecto turpi, etiamsi non habeat desiderium illud exequendi. Explicanda autem est in confessione circumstantia objecti complacentiae, v. g. an fuerit de copula cum nupta, vel cum libera, ejusdem, vel diversi sexus. cet. Delectatio enim contrahit malitiam objecti, in quo voluntas, veluti praesente delectatur. Item, an persona, quae delectatur, sit voto castitatis obstricta, cet. Quamquam aliqui sentiant non committi adulterium ab eo, qui sibi complacet de nupta, modo non sit desiderium habendi cum ea copulam aut gaudium de copula prius habita. Sed contraria sententia mihi magis arridet, eo quod nunquam in praxi desit periculum proximum concupiscendi nuptam, ut opportune Hoffman animadvertit.

18. *Quaest.* 4. An sit peccatum delectatio de cogitatione objecti mali? R. Haec nullum erit peccatum, si adsit justa causa cogitandi, v. g. studii, medicinae, consilii, cet. modo non sit periculum consensus, vel delectationis circa objectum ipsum. Erit autem veniale peccatum, si fiat ex curiositate, vel alio fine vano, et inutili. Potest autem esse graviter mala, si adsit periculum proximum consensus. S. Th. 1. 2. q. 74. art. 8. dicens: *Si igitur aliquis de fornicatione cogitans, potest delectari de ipsa cogitatione, vel de ipsa fornicatione cogitata.... Delectatio de cogitatione fornicationis (sicut cum vult quis de ea praedicare, vel disputare) non est de genere peccati mortalis, sed quandoque est veniale, quandoque nullum.*

19. *Quaest.* 5. An liceat delectatio de modo malae operationis, aut de effectu bono ex ea proveniente? R. 1. Non est per se malum gaudere de modo insolito, vel artificioso malae operationis. Quis enim

vitio vertat ridentes de modo incedendi in ebrio, et temulento, de artificio furantium, cet. Potest autem esse malum, si modus ipse malus sit, aut sit periculum gaudendi de ipso objecto pravo, vel denique aliqua insercedat affectio inordinata. R. 2. Licitum est gaudere de effectu bono, secuto ex opere malo, quia delectatio non fertur in objectum malum. Sic Ecclesia gaudet de redemptione per Christum secuta ex peccato Adami: *O felix culpa*, cet.

20. Quamvis autem peccatum non sit gaudere de effectu bono, qui oriatur ex causa non bona, nunquam tamen licet gaudere de opere objective malo ob bonum effectum inde exortum; hoc enim esset delectari de ipso opere malo. Unde ab Innoc. XI. damnata est haec propositio: *Licitum est filio gaudere de parricidio parentis, a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias inde ex haereditate consecutas.* An autem, et quando liceat gaudere de malo proximi ob bonum illius, vel alterius, diximus Tom. 1. lib. 2. Tract. 3. de praec. Charitatis. c. 3.

CAPUT III.

De distinctione peccatorum.

21. *Quaest.* 1. Unde petenda est specifica peccatorum distinctio? R. Cum sententia communi, ex duplici radice: 1. ex oppositione ad diversas virtutes: 2. ex diversa defformitate contra eandem virtutem, prout accidit in perjurio, et violatione voti, sive blasphemia; licet enim haec peccata sint contra eamdem virtutem, specie tamen sunt diversa. Quoad hanc secundam radicem conveniunt Doctores. Quod attinet ad primam, quaestio magna est inter S. Thomam, et Scotum, an distinctio specifica desumenda sit proxime ab objectis diversis peccatorum, vel a diversis virtutibus, quibus peccata opponuntur. S. Thomas affirmat eam proxime oriri ex diversitate objectorum. Sic. 1. 2. q. 72. art. 1. Scotus vero, cui non pauci adsentiuntur, eam proxime desumit ex diversis virtutibus, quibus opponuntur peccata. Utraque sententia est probabilis, et fere in idem recidit. Ex utroque enim capite oriri potest distinctio specifica peccatorum, si aut diversis virtutibus opponantur, ut accidit in peccatis commissionis; aut diversum habeant objectum, ut in peccatis omissionis. Ita Roncaglia Tract. 20. de peccatis, c. 2. q. 1.

22. Nota vero, diversa praecepta non inducere distinctionem specificam peccatorum, quando praecepta solum distinguuntur ex parte Legislatorum, ut in furto, quod divina, et humana lege prohibetur. Secus vero si praecepta sint distincta ex parte motivi prohibendi, quia tunc diversae virtutes laeduntur. Sic qui voto obstrictus ad jejunium, illud frangit in Quadragesima, duas laedit virtutes, scilicet temperantiam, ex qua oritur Ecclesiae praeceptum, et Religionem, unde exoritur voti obligatio. Sic qui occidit Sacerdotem non solum peccat contra justitiam, sed etiam contra Religionem, ex cujus motivo Ecclesia vetat Sacerdotes laesionem.

23. Hinc fieri potest, ut peccatum ex objecto minus grave, evadat gravius ex adjectis, sive circumstantiis, ut contra Durandum affirmant S. Thom. Suarius, Azor, et alii; quia etsi ut plurimum gravius peccatum sit, quod perfectiori virtuti opponitur, ut docet S. Th. 1·2. *q.* 73. *a.* 4., attamen nihil prohibet, quominus peccatum specie inferius, sin minus physice, saltem moraliter excedat malitiam peccati superioris. Hinc sodomia, et bestialitas sunt graviora peccata, quam perjurium, teste S. Th. 2. 2. *q.* 144. *ar.* 2.

24. *Quaest.* 2. Unde petenda sit numerica distinctio peccatorum? R. Ex duabus radicibus, nempe

ex diversis objectis, non tantum physice, sed moraliter distinctis; et ex morali actuum interruptione. Quod ad primam radicem attinet, gravis est quaestio inter Doctores, an in una tantum actione peccata multiplicentur ex diversitate objectorum totalium. Negant Navarrus, Suarez, Anacletus, Layman, et alii, qui docent unum numero peccatum committi ab eo, qui pluribus personis detrahit, aut plures occidit; quia etsi objecta sint physice distincta, formaliter tamen sunt unum objectum morale, quatemus in uno actu conjunguntur. Fatentur isti tamen, gravius esse peccatum pluribus, quam uni detrahere, decem, quam unum occidere, adeoque id esse in confessione explicandum, cum licet unum sit peccatum, decem tamen peccatis aequivaleat, ut notat Suarez de Poen. *d.* 22. S. 5.

Alii vero communius, et ut puto verius sentiunt, diversa objecta totalia diversa numero peccata constituere. Nam sicut unus actus, respiciens plura objecta specie diversa, includit plura specie peccata distincta, ita actus respiciens plura objecta numero distincta, includit plura numero distincta peccata. Sed ad praxim parum refert, utrum ea plura numero peccata dicantur, an unum pluribus aequivalens, et in Confessione explicandum. Quaestiones varias, quae ex hoc capite oriri possunt, vide apud auctorem.

25. Quod ad secundam radicem attinet, quae in morali actuum interruptione consistit, sit *Quaest.* 3. Quandonam actus moraliter interrumpantur? R. 1. Actus mere internos, qui in solo corde consistunt, ut sunt odia, haereses, desideria, et delectationes turpes, cet. statim ac multiplicantur, moraliter interrumpi, ita ut tot sint peccata cordis, quot sint actus voluntatis, illis consentientis. Ratio est, quia tales sunt illi actus interni, ut unus ab alio non dependeat, proindeque nequeant moraliter continuari. Ita Suarez, Vaz-

quez, Salmant. aliique contra Canum, Lugo, et alios, censentes non interrumpi nisi per contrariam voluntatem, aut tempues longe diuturnum. Itaque explicare debet Poenitens, si possit, quoties voluntate consenserit; aut si id sine magna difficultate nequit, quantum temporis in prava voluntate duraverit.

26. R. 2. Actus interni, qui solo corde non perficiuntur, sed exterius ore, aut opere consummuntur, moraliter censentur interrumpi. 1. Per retractionem voluntatis: 2. per liberam cessationem, sive voluntariam, sive involuntariam, ut per somnum, distractionem, cet. quae diuturna sit, quaeque ad continuationem actus nova indigeat determinatione voluntatis. Hic tamen est notandum, actus voluntatis, qui ex primo proposito procedunt, et moraliter permanent in aliquo effectu, qui deservit ad consummandum peccatum externum, non nisi unum constituere peccatum, quantumcumque duret prava voluntas. Sic qui statuit hominem occidere, et in hunc finem arma parat, viam arripit, et inimicum occidit, unum tantum peccatum committit, licet per dies aliquos illum quaesierit. Rationem dat S. Th. in 2. dist. 42. q. 2. ar. 1. quia omnes hi actus *non habent rationem peccati, nisi secundum quod per unam voluntatem in perversum finem ordinantur.*

27. Quod ad externos actus pertinet, servanda est haec regula. Actus externi moraliter interrumpuntur, quando unusquisque in se completus est, nec subordinatur ad consummationem unius operis, seu finis. Hinc qui tactus, vel oscula impudica habuerit sine animo copulae, plura peccata committit, etsi postea copula subsequatur. Idem dicit Suarez de tactibus, et osculis, quae copulam statim subsequuntur, licet alii cum Navarro censeant, unum tantum esse peccatum, si adeo proxima sint, ut censeri possint copulae complementum. Addendum hic etiam cum

La-Croix, cum qui ex animo furandi centum aureos, centenis vicibus moraliter interruptis eos subripiat, centum perpetrare peccata, cum singulae actiones habeant in se malitiam consummatam. Tria etiam sacrilegia committit Sacerdos, in dei Nativitatis tres Missas celebrans in peccato mortali. Vide alia apud auctorem.

CAPUT IV.

De peccato mortali, et veniali.

28. *Quaest.* 1. Quid mortale sit, quid veniale, et quommodo inter se differant? R. Peccatum mortale est gravis transgressio Divinae legis, quae privat hominem gratia sanctificante, et amicitia Dei, illumque reddit dignum aeterna poena. *Veniale* est levis transgressio legis Dei, minuens fervorem charitatis, et reddens hominem dignum poena temporali, licet non tollat Dei amicitiam, nec aeternam poenam mereatur. Atque hinc patet inter utrumque discrimen. Nam mortale ex genere suo est contemptus Dei, saltem virtualis, et interpretativus, et aversio a Deo, tamquam a fine ultimo, et conversio ad Creaturam, ipsam practice preferendo Dei amicitiae, adeoque meretur odium Dei, et aeternum supplicium. Quae omnia non conveniunt veniali peccato, quod solum est levis offensa Dei, adeoque non privat Dei gratia, et jure ad haereditatem aeternam.

29. Hinc mortale, et veniale semper differunt inter se specie morali, licet aliquando conveniant in specie physica, ut furtum grave, et leve, quae eidem praecepto, et ex eodem fine opponuntur, et solum differunt penes majorem, vel minorem quantitatem. Unde aliud est peccatum ex genere suo mortale, aliud, quod solum ex accidenti evadit mortale. Peccata ex genere suo gravia sunt ea, quae transgrediuntur virtutes Theologicas, utpote contraria bono alicui interno Dei, v. g. veracitati, misericordiae, justitiae. Item ea fere omnia, quae fiunt contra Decalogi praecepta, et laedunt honorem Dei, vel jura proximi. Peccata, quae dicuntur capitalia, non omnia sunt ex genere suo mortalia, quia non omnia graviter laedunt bonum Dei, vel proximi.

30. *Quaest.* 2. Peccatum ex genere suo mortale quo pacto evadere potest veniale? R. Tribus de causis: nimirum, ex parte intellectus, ex parte voluntatis, et ex parte materiae. Ac primo ex parte intellectus, si non sit nisi imperfecta deliberatio; ex parte voluntatis, si non sit plenus consensus; et ex parte materiae, si res sit parvi momenti. Non est autem parvitas materiae, ubi ob parvitatem non excusatur ratio offensionis, ut accidit in infidelitate, odio Dei, simonia, perjurio, et blasfemia. Pariter neque in delectatione venerea, deliberate quaesita, vel admissa, ut dictum est in Tract. de sexto Decalogi praecepto.

31. *Quaest.* 3. Quibus modis peccatum ex se leve evadere possit mortale? R. Quinque modis id fieri posse. 1. Ratione finis adjuncti: 2. ratione finis ultimi: 3. ratione contemptus: 4. ratione scandali: 5. ratione periculi. De singulis dicam breviter. Ac primo ratione finis adjuncti, ut si quis mentiatur ad extorquendam copulam. Non est tamen gravis obligatio exprimendi in confessione illud mendacium, sed satis est exprimere desiderium, vel si haec adfuit, sollicitationem ad fornicationem, quia seclusa finis malitia, manet veniale. 2. veniale potest transire in mortale, si ita in rem aliquam sis affectus, ut in ea finem ultimum constituas. Sic graviter peccant, qui lusus gratia, v. g. parati sunt omittere sacrum in die festo.

32. Tertio, ratione contemptus *absoluti*, et *formalis*, puta, cum praeceptum, etiam leve, violatur ex contemptu formali legis, vel legislatoris, qua talis. Primum est peccatum superbiae consummatae, secun-

dum vero inobedientiae. Quod si praeceptum frangas ex indignatione, malitia, aut prava consuetudine, non contempta potestate Superioris, aut justitia legis, non est contemptus formalis, et expresus, sed tantum virtualis, qui solum est leve peccatum, si materia sit levis: 4. opus leviter malum, imo et indifferens, atque etiam bonum, habens mali speciem, potest esse grave peccatum ratione scandali, ut alibi diximus: 5. etiam tale potest evadere ratione periculi proximi incidendi in mortale; nam qui amat periculum, peribit in illo. Nec possunt excusari a mortali, qui sine justa causa se exponunt periculo probabili peccandi mortaliter. Secus autem si causa sit justa, ut in Medicis, Chirurgis, Parochis, aliisque, modo debitae cautiones adhibeantur ad vitandum peccatum. Vide dicta de scandalo, et de occasione proxima peccati. Tom. I. Lib. II. Tract. III. c. VI.

CAPUT V.

De peccatis capitalibus, ac primo de superbia, et avaritia.

33. Septem vulgo numerantur peccata mortalia, seu capitalia; quia licet non omnia gravia sint ex genere suo, sunt tamen radix, et caput omnium mortalium. In his primum locum obtinet superbia, quae definitur: *Appetitus inordinatus propriae excellentiae.* Dicitur *inordinatus*, quia propriam celsitudinem amare quis potest sine peccato, imo et cum merito, si eam ordinate quaerat, scilicet ob finem honestum, et per vias item honestas. Peccatum superbiae ex natura sua grave est, si superbia sit perfecta, et consummata, ut si quis ita excellere appetat, ut Deo, Superioribus, eorumque legibus subjici renuat.

34. *Quaest.* 1. Quot sunt filiae superbiae? R.

Tres, scilicet: praesumptio, ambitio, et vanagloria. *Praesumptio* est appetitus aggrediendi aliquid supra vires, qui ut plurimum est culpa venialis, nisi praesumas id, ex quo gravis Deo injuria, vel proximo damnum afferatur; ut qui praesumat jurisdictionem Ecclesiasticam, aut potestatem Ordinis, quam non habet, item officium Medici, Advocati, Confessarii, cet. sine peritia. *Ambitio* est inordinatus appetitus dignitatis, vel honoris non debiti, vel debito majoris. Est veniale tantum, nisi exinde damnum proximo infertur, aut via sit graviter prohibita, ut si quaeras Beneficium per simoniam. Denique *vana gloria*, seu cupiditas inanis gloriae est peccatum per se veniale, potest autem esse mortale ex accidenti, ut dictum est de ambitione.

35. Dupliciter peccari potest ex vanae gloriae cupiditate, *directe* scilicet, vel *indirecte*, ut docet D. Th. 1. 2. q. 3. *Directe*, idque vel per verba, vel per opera. Per verba nempe jactantiae, quae ex natura sua sunt venialia; erunt tamen mortalia si cedant in grave damnum proximi, aut in Dei injuriam, vel contumeliam. Pariter jactantia de rebus graviter malis est mortale; cum approbatio operis eandem cum illo speciem habeat. Per facta committitur peccatum vanae gloriae, cum res fiunt novae, aut peregrinae ad captandam vulgi auram, et dicitur inventio novitatum; quae si ad mores corrumpendos adjuvet, potest esse grave peccatum; secus erit veniale. Ad hanc refertur *hypocrisis*, dum quis simulat sanctitatem quam non habet, quae saepe venialis est culpa; saepe tamen mortalis, quia intercedit injuria Dei, vel contemptus, et damnum proximi.

36. *Indirecte* peccatur, dum quis alteri non vult esse inferior, nec videri. Atque hinc oritur *pertinacia* intelectus, qua quis mordicus adhaeret suae opinioni; quae mortalis erit, si oppugnetur veritas magni mo-

menti, vel ex ea oriatur damnum proximi, v. g. si Medicus cum periculo aegroti maneat in sententia: 2 *discordia* voluntatis, qua peccatur lethaliter, si laeditur graviter bonum Dei, vel proximi. 3. *Contentio* verborum quae gravis erit, aut levis, prout graviter, aut leviter charitas laedatur: 4. *inobedientia*, qua quis non vult exequi, quod ex precepto debet. His superbiae filiabus opponitur vitium *pusillanimitatis*, qua quis nimium sibi diffidens, detrectat honorem, officium, vel dignitatem, qua dignus est. Est ex sua natura veniale peccatum, nisi id quod detrectatur, tale sit, ut ad illud graviter quis teneatur ex charitate, vel ex alio titulo.

37. *Quaest.* 2. Quid est avaritia, et quot sunt ejus filiae? R. Est inordinata cupiditas rerum temporalium. Ex genere suo venialis est, *si intra hoc sistat, ut scilicet homo quantumvis superflue divitias amet, non tamen praefert earum amorem amori divino, ut si propter divitias non velit aliquid facere contra Deum, et proximum.* S. Th. 2. 2. *q.* 118. *art.* 4. Erit tamen mortale, cum in divitiis constituitur finis ultimus, aut ad eas acquirendas adhibentur media graviter illicita; vel denique homo paratus est peccare potius graviter, quam divitias amittere. Hinc ad Eph. 5. dicitur: *Avarus, quod est idolorum servitus, non habet haereditatem in regno Christi.* Et 1. ad Timoht. 6. *Radix omnium malorum est cupiditas.*

38. Ex ea sane tamquam filiae nascuntur, Greg. teste, 1. obduratio cordis, egenis, et pauperibus non miserentis, debita nimis duriter exigentis ab eo, qui solvendo est impar, cet. 2. inquietudo cordis ex nimio amore divitias acquirendi, aut timore eas amittendi, quae si retrahit ab spiritualibus, aut aliis ex gravi peccato debitis, erit mortale; aliter non nisi veniale: 3. Violentia, qua res aliena contra justitiam usurpatur, et est peccatum lethale, nisi excuset materiae levitas: 4. fallacia, seu dolus in verbis, quae potest esse mortalis, si finis aut media sint graviter prohibita: 5. fraus, et dolus in opere, v. g. in contractibus, quae saepe grave peccatum est contra justitiam: 6. denique proditio contra fidem datam, aut debitam sive personae, sive rei sibi commissae, sive arcani sibi crediti, quae si cedat in grave damnum alterius, est mortale.

39. Unde grave peccatum est aperire alterius litteras, nisi praesumatur consensus domini, aut prudenter credi possit in eis nihil contineri quod sit gravis momenti, aut intercedat auctoritas legitima. Erit tamen solum leve peccatum curiositatis, si nullum inde damnum domino obvenire possit. V. A.

CAPUT VI.

De aliis quinque peccatis capitalibus.

40. *Quaest.* 1. Quid est luxuria, et quale peccatum? R. Est inordinatus appetitus rei venereae, qui ex genere suo mortalis est ex Ap. ad Galat. 5. *Opera carnis, quae sunt fornicatio, immunditia, impudicitia, luxuria....quae praedico vobis, sicut praedixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur.* Vide dicta de sexto Decalogi praecepto, ubi variae luxuriae species recensentur. Ejus filiae a S. Greg. et Th. octo numerantur; quatuor ex parte intellectus, nimirum caecitas mentis, praecipitatio, inconsideratio, et inconstantia; et quatuor ex parte voluntatis, nempe, amor sui inordinatus, odium Dei, tanquam vindicis, affectus praesentis saeculi, et horror futuri. Priores quatuor veniales sunt, nisi praeceptum aliquod grave frangatur: posteriores autem ex se mortales sunt, sed aliquando ex indeliberatione, vel alia actum imperfectione possunt esse veniales.

41. *Quaest.* 2. Quid est invidia? R. Est tristitia de alterius bono, quatenus videtur imminuere propriam

excellentiam. Ad eam revocatur gaudium de malo alterius, quatenus id nobis bonum aestimatur. Est ex genere suo mortale contra charitatem, cujus proprium est gaudere de bono proximi, tanquam nostro, et de ipsius malo dolere. Est peccatum vere diabolicum, quia ut habetur Sap. 2. *invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum.* Quod si invidia versetur circa gratiam, vel auxilium Dei, est peccatum contra Spiritum S. Notandum vero ex S. Th. 2. 2. q. 136. art. 2 non esse invidiam dolere de bono alterius, quia exinde damnum tibi, vel alteri times. Neque est invidia, sed aemulatio, dolere de bono alterius, non quia illud alter habet, ita ut cupiamus ille deesse; sed quia in nobis illud non est. Quae quidem aemulatio circa spiritualia laudanda est; circa temporalia potest esse honesta, vel non, prout res, quam quis aemulatur, est sibi, vel non est consentanea. Neque est invidia tristari de bono alterius, quo ille est indignus. Erit tamen peccatum, et quidem blasphemiae, providentiam Dei accusare, quasi indignis prospera largientis. Invidus proprie talis est, cum quis dolet de bono alterius, in quantum alter aequat, aut superat ipsum in excellentia, quam ut proprium malum apprehendit.

42. *Quaest.* 3. Quaenam sunt filiae invidiae? R. 1. Odium proximi: 2. detractio: 3. gaudium de malo ipsius: 4. susurratio, quae est sermo quo injuste proximo tollitur, vel tolli procuratur amicitia cum aliis. Estque gravissimum peccatum contra justitiam ex Prov. 6: *Sex sunt quae odit specialiter Dominus, et septimum detestatur anima ejus, qui seminat inter fratres discordias.*

43. *Quaest.* 4. Quid est gula? R. Est inordinatus appetitus cibi, et potus, et opponitur abstinentiae, et sobrietati. Potest autem per gulam peccari quinque modis, ut notat S. Greg. 1. edendo ante tempus, citra necessitatem: 2. nimis exquisita, hoc est non convenientia conditioni, et necessitati personae: 3 plus justo: 4. voraciter: 5. nimis exquisitae praeparata. Hoc vitium ex genere suo veniale est, sed aliquando potest esse mortale; ut si quis gulae causa violet praecepta Ecclesiae, vel se reddat ineptum ad gravia Officii sui ministeria, vel edat quae valetudini suae graviter nocere solent. Pariter erit mortale, bibere, aut edere humanum sanguinem, vel carnem, nisi forte ex medicina, aut extrema necessitate.

44. Peccatum item est edere aut bibere ob solam voluptatem; cum non sit finis honestus, ad quem usus cibi a natura est institutus. Hinc damnata est ab Innoc. XI. propositio dicens: *Comedere, et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum.* Erit tamen id solum veniale, secluso scandalo, et periculo nocendi valetudini. Qui autem sponte evomunt, quod sumpserunt, ut iterum edant, aut bibant, vix excusantur a mortali propter gravem rei deformitatem. Ita probabiliter Holzmam, et Wigand cum Sa, et aliis contra Navarrum, et alios.

45. *Quaest.* 5. Quaenam sunt filiae gulae? R. 1. Hebitudo mentis: 2. inepta laetitia: 3. multiloquium: 4. scurrillitas non solum in verbis, sed etiam in gestibus: 5. immunditia, et seminis effusio, quae si voluntaria sit, erit mortale, ut alibi diximus. *De quantitate cibi, et potus non potest dari una certa regula,* inquit S. Anton. p. 2. tit. 6. c. 1. *Sed plus, et minus exigitur secundum varietatem complexionum, et fatigationum.... Tantum ergo potest, et debet quis comedere, et bibere, quantum credit se indigere ad sustentationem, et executionem eorum, quae sibi incumbit agenda.*

46. *Quaest.* 6. Quale peccatum sit ebrietas? R. Si perfecta sit, et privet hominem usu rationis, est ex genere suo peccatum mortale. Constat inter omnes ex illo Apost. ad Cor. 6. *Neque ebriosi regnum Dei possidebunt,* et ex aliis Scripturae locis. Constat item

ratione; gravis enim est deformitas contra naturam, imaginem Dei deturpare, et ob solam potus delectationem privare se usu rationis. Non erit tamen mortale, si ebrietas sit tantum imperfecta, quae nimirum hominem omnino non privet usu rationis, licet eam perturbet aliquantulum. An autem liceat se inebriare ex Medicorum praescripto ad conservandam valetudinem, si opus fuerit, disputant auctores. Negant multi, praesertim recentiores, eo quod ebrietas sit intrinsece mala, adeoque nunquam liceat nec ad vitandam mortem. Alii tamen satis probabiliter, imo et probabilius affirmant, si potus solum adhibeatur ad expellendos, vel corrigendos humores, licet indirecte, et accidentario sequatur ebrietas; id enim non tam est ebrietatem velle, quam permittere. Sic licitum est matri sumere pharmacum directe tendens ad conservationem vitae, quamvis indirecte oriatur expulsio foetus. Non licet tamen potum directe sumere ad se inebriandum; hoc enim esset intrinsece malum. V. D. Th. 1. 2. q. 88. a. 5.

47. *Quaest.* 7. An liceat se inebriare ad vitandam mortem, quam quis ei minitatur, nisi inebrietur? R. neg. quia id esset privare se directe usu rationis, quod natura sua, et ab intrinseco malum est. Neque tunc adest causa excusans, sicut in quaestione praecedenti; ibi enim vinum est medium per se ordinatum ad expellendum morbum, sed non in nostra hypothesi. Praeterea in illo casu periculum vitae est ab intrinseco, nempe a morbo vexante, quem ideo licet expellere per vini potationem; hic autem periculum est ab intrinseco, quod nequit licite vitari per ebrietatem. Sicut licet matri expellere foetum inanimatum usu medicinae ad servandam vitam, sed id non licet ad defendendam vitam a propinquis, mortem minitantibus, nisi sumat pharmacum. Nostra sententia confirmatur auctoritate D. Ang. serm. 232. de temp. dicentis:

Etiamsi ad hoc veniretur, ut tibi diceretur: aut bibas, aut morieris, melius erat, ut caro tua sobria occideretur, quam per ebrietatem anima moreretur.

48. *Quaest.* 8. An sit peccatum alium inebriare, vel provocare ad se inebriandum? R. Certum est esse mortale per se loquendo, provocare alium ad haustus, praevidendo ipsum fore inebriandum; cum sit causa moralis ebrietatis. Idem dico de eo, qui vinum alteri praebet fortissimum cum periculo probabili ebrietatis. An autem licitum sit aliquem ad ebrietatem inducere, ut ille impediatur a majori malo, puta homicidio, sacrilegio, cet? Tres sunt DD. sententiae. 1. absolute negat id ullo casu licere, cum sit cooperari ebrietati, quae intrinsece mala est. Ita Tournelyus, Hozman, alii. Secunda id solum licere dicit, quando is qui inebriatur, id sine peccato faciat, puta ex potu vini fortissimi aut medicati; hoc enim solum esset inducere aliquem ad ebrietatem materialem, vel potuis eam permittere ad vitandum majus malum. Ita Layman, Salmant. Denique alii absolute affirmant, quia licitum est ei, qui paratus est committere majus malum, suadere minus malum, si aliter illud vitare nequeat. Medina, Lessius, alii. Prima sententia tutior est, sed aliae sunt satis probabiles.

49. *Quaest.* 9. Quale peccatum sint mala in ebrietate commissa? R. Ea culpa vacant, si praevisa non sint, saltem confuse, et in causa. Verum si praevissa sint, saltem in genere, et confusse, imputantur ad culpam, cum sint voluntaria in causa. Ita S. Th. 1. 2. q. 77. a 7. Imo etsi ea mala postea non sequantur, coram Deo imputantur, si se inebrians praevideat ea probabiliter ex ebrietate secutura. *Vide dicta de ratione voluntarii.*

50. *Quest.* 10. Quid est ira, et quando sit peccatum? R. Ira generatim accepta est appetitus vindictae, qui si ordinatus sit, non est peccatum, imo

et potest esse laudabilis secundum illud psalmi 4. *Irascimini, et nolite peccare.* Si tamen sit inordinatus, est unum ex peccatis capitalibus; ira siquidem numeratur ab *Ap. ad Gal.* 5. inter opera carnis, a regno Dei excludentia. Haec autem inordinatio duplici modo evenire potest, ut ait D. Th. 1. ex parte modi irascendi, v. g. si ultra modum interius exardescas, vel exterius signa iracundiae exhibeas: 2. ex parte objecti, ut si vindictam appetas justo majorem, vel sine justa causa, vel ob finem injustum, vel per viam injustam. Ita priori modo inordinata solet esse veniale, nisi accedat blasphemia, maledictio, vel scandalum. 2. modo est mortale ex genere suo contra charitatem.

Quaest. 11. Quaenam sunt irae filiae? R. Ex parte cordis sunt tumor mentis, et indignatio, quae venialia sunt, nisi crescant, usque ad odium et gravem contemptum alterius: 2. Ex parte oris sunt clamor, blasphemia, et maledictio, quarum clamor ex genere suo venialis est, alia mortalia, si cum deliberatione procedant: 3. ex parte operis sunt rixae, pugnae; seditiones, quae prout leves sint, aut graves, possunt evadere peccata venialia, vel mortalia. Circa maledictionem, qua quis alteri malum imprecatur, docet D. Th. 2. 2. q. 77. a. 3. *quod secundum suum genus est peccatum mortale, et tanto gravius, quanto personam, cui maledicimus, magis amare, et revereri tenemur. Contigit tamen, verbum maledictionis prolatum esse veniale vel propter parvitatem mali, quod quis alteri imprecatur, vel etiam propter affectum proferentis, dum ex levi motu, vel ex ludo, aut ex subreptione talia verba profert; quia peccata verborum maxime ex affectu pensantur.*

52. *Quaest.* 12. Quid est acedia, et quale peccatum? R. Acedia late sumpta est animi taedium, seu remissio in exercitatione virtutum ob laborem ipsius adjunctum. Estque tunc peccatum, cum ob eam

omittitur aliquid praeceptum, aut aliquid vetitum committitur. Stricte sumpta est tristitia, et taedium de divina amicitia, quae apprehenditur ut mala, eo quod ad sui conservationem laborem exigat. Estque natura sua peccatum mortale, quia repugnat charitati Dei. Ejus filiae sunt malitia, qua quis odio habet bona spiritualia, et vellet ea non esse, aut poenitet ipsum bene fecisse, aut Dei beneficium contemnit, v. g. desiderando non fuisse natum, non agnovisse Christum, cet. Est autem ex genere suo mortale: 2. pusillanimitas, et desperatio de salute aeterna, quae mortale quoque est: 3. rancor, quo nobis fastidio sunt, qui spiritualia persuadent; estque per se veniale, nisi conjugatur cum odio adversus ipsos.

53. Tertio: torpor, cum bona fiunt, sed absque debito fervore, estque solum veniale. 4. evagatio mentis in oratione et exercitationibus spiritualibus; quae natura sua venialis est. Erit autem mortalis, si diuturna sit, et voluntaria in oratione graviter precepta, ut in Sacrificio Missae in die festo, et horis Canonicis, ut suo loco diximus.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

LIBER VI.

DE SACRAMENTIS.

TRACTATUS PRIMUS.

DE SACRAMENTIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

De natura Sacramenti novae legis.

1. *Quaest.* 1. Quid, et quotuplex est Sacramentum? R. Sacramentum novae legis definitur: *Signum sensibile, sacrum, permanens interioris gratiae, institutum a Christo ad nostram sanctificationem.* Quae definitio congruit Tridentino Sess. 13. c. 3. ubi Sacramenta vocantur *symbolum rei sacrae, et invisibilis gratiae visibilis forma.* Sacramenta legis veteris proprie non erant Sacramenta, quamvis enim significarent gratiam, illam non causabant ex opere operato, sed significabant nobis dandam per Christi passionem, ut docet Florentinum. Nec ipsa Circumcisio, quae a multis verum dicitur Sacramentum, tollebat per se originale peccatum, nisi quatenus fides ministrantis respiciebat Christum venturum, ut tradit D. Th. *p.* 3. *q.* 70. *art.* 4.

2. Sacramenta novae legis, a Christo D. instituta, sunt septem, nec plura, nec pauciora. Trid. *Sess.* 6. *Can.* 1 Ex his alia dicuntur Sacramenta *mortuorum*, ut Baptismus, et poenitentia, quae causant primam gratiam, et ideo etiam a peccatore suscipi pos-

sunt. Alia *vivorum*, quae solum ex se conferunt augmentum gratiae, nec recipi possunt, nisi ab existentibus in statu gratiae. Quamquam etiam Sacramenta vivorum aliquando primam gratiam conferre possunt, ut docet expresse S. Th. de eo, qui putans se non esse in statu peccati mortalis, vel existimans se contritum, accedat attritus ad Sacramentum Eucharistiae, qui *consequetur per hoc Sacramentum gratiam charitatis, quae contritionem perficiet, et remissionem peccati.* Ita 3. p. q. 7. art. 3. de Euch. idemque confirmat q. 72. art. 7. ad 3. et in 4. dist. 23. q. 1. a. 2.

3. *Quaest.* 2. Quibusnam Sacramenta conficiuntur? R. Ex Florent. et Tridentina Synodo omnia Sacramenta tribus perfici, videlicet rebus tanquam materia, verbis tanquam forma, et persona Ministri conferentis Sacramentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Quodcumque ex his desit, deficit essentia Sacramenti. Porro materia Sacramenti alia dicitur proxima, alia remota: ut in Baptismo, et Extrema-Unctione aqua, et oleum sunt materia remota; actio vero ungendi, et lavandi, materia proxima; verba autem Ministri sunt forma, aut quod verborum locum supplet, ut in matrimonio signa consensus juxta opinionem magis receptam.

4. *Quaest.* 3. Quaenam debeat esse conjunctio inter materiam, et formam sacramenti, ut sit validum? R. Talem, ut in prudenti hominum aestimatione verba censeantur cadere supra materiam, et cum ea unum morale signum constituere. Hinc pro varietate Sacramentorum majpr requiritur conjunctio. In Eucharistia v. g. requiritur simultas physica, cum pronomen demonstrativum, *hoc* et *hic* non possit veram significationem habere, nisi materia sit praesens. In baptismo licet sufficiat simultas moralis, major tamen requiritur conjunctio, quam in Sacramento Poenitentiae, quod institutum est ad instar sententiae,

judicialis. In matrimonio satis est, quod consensus unius alterius consensum ita sequatur, ut uterque moraliter perseveret.

5. *Quaest.* 4. Quaenam mutatio materiae, vel formae nullum reddit Sacramentum? R. Mutatio substantialis circa materiam, vel formam reddit Sacramentum invalidum, non ita mutatio accidentalis, quatuvis saepe sit illicita. Porro dicitur *substantialis* mutatio materiae, quae materiam secundum communem aestimationem reddit aliam ab ea, quam Christus praescripsit; pariter erit substantialis mutatio formae, quae sensum mutat primaevae suae institutionis. Exemplum esto in Eucharistia, pro cujus materia si cruda omnino massa apponatur, etiam si a pane in substantia non differat, nullum est Sacramentum, quia in communi aestimatione panis non censetur. Pariter non sunt materia apta Baptismo aquae artificiales, cum non habeant nomen, et usum communem aquae elementaris, etsi physice ab illa non discrepent. E contrario solum erit mutatio accidentalis, si aqua baptismi sit calida, panis fermentatus. Alia circa valorem materiae, et formae Sacramentorum tradentur suis quaeque locis.

6. *Quaest.* 5. Quid requiritur ex parte ministri ad valorem sacramentorum? R. 1. Ad valorem Sacramenti non requiritur neque fides neque probitas in Ministro conferente. Constat ex Trident. Sess. 7. Can. 11. quia Sacramenta operantur non ex dispositione Ministri, sed virtute Divina secundum institutionem, et merita Christi. R. 2. In ministro requiri intentionem conficiendi Sacramentum, vel saltem faciendi id, quod facit Ecclesia. Ita definitum est ab eodem Trid. Can. 11., etenim per illam intentionem verba, et actiones determinantur ad rationem Sacramenti. Nec satis est animus ponendi ritum externum, qui ad alios fines, v. g. ad ludum dirigi potest; licet aliqui Theologi cum Catherino docuerint sufficere intentionem apponendi ritum externum. Quae opinio vix forte est probabilis; circa eam tamen nulla usque adhuc emanavit expressa Apostolicae sedis definitio, ut docet Bened. XIV. de *Sym. Dioec. lib. VII. c.* 4.

7. *Quaest.* 6. Quaenam intentio sufficiat in Ministro ad valorem Sacramenti? R. 1. Non sufficere intentionem *habitualem*, quam scilicet quis habuit aliquando, sed non revocavit, nec tamen in aliquo affectu permaneat. Ita communis TT. cum Suarez; quia hujusmodi intentio non facit ut actio sit elicita more humano, ut requiritur in Ministro, a quo procedunt Sacramenta, tanquam a causa operante. Multo minus satis erit intentio, quae dicitur *interpretativa*, cum quis nullam habet, nec habuit unquam intentionem actualem, sed eam haberet, si animadverteret. Non est tamen necesaria actualis intentio; *quia hoc*, inquit S. Th. 3. p. q. 64. a. 8. ad 3. *non totaliter positum est in hominis potestate, quia praeter intentionem, cum vult multum intendere, incipit alia cogitare.*

8. R. 2. Ad valorem Sacramenti sufficere intentionem *virtualem*, cum quis licet non cogitet de Sacramento conficiendo, aliquando tamen cogitavit, nec revocavit, sed operatur in virtute intentionis, quam olim habuit. Hoc enim satis est, ut Minister humano more operetur, atque ejus intentio sit vera causa Sacramenti. Est communis cum D. Th. loco citato. Suarez, et aliis. Atque hinc deducunt: 1. non nisi imprudenter dubituri de intentione a Ministro, qui de more ponit actiones ad Sacramentum praevias, v. g. Sacerdote adeunte Ecclesiam ad celebrandum, sacris se vestibus induente, ad altare accedente, cet. nisi debitam intentionem positive excludat.

9. Secundo: opus non esse, ut notat Bellarminus,

ore, vel corde reflexe dici a Ministro talem habere intentionem, sed sufficere, ut animo paratus sit, et attente faciat id quod facit: 3. sufficere ad valorem Sacramenti intentionem, etiam coactam, et metu extortam, quia metus non tollit voluntarium. Excipe Matrimonium, a quo vis, et metus abesse debet ex definitione Ecclesiae. Ita pariter validum est Sacramentum (excepto Matrimonio) etiamsi in Ministro forte error intersit circa personam suscipientis, nisi Minister intentionem suam alliget circa personam aliquam determinatam, quod evenire non solet nisi in Matrimonio: 4. non requiri ad valorem Sacramenti intentionem explicitam conficiendi Sacramentum, sed sufficere animum faciendi id, quod facit Ecclesia Christi: 5. nec requiri intentionem explicitam celebrandi ritum externum, ut formaliter, et absolute sacrum; alias nullus fuisset baptismus a paganis collatus, contra ac declaravit Nicolaus I. consultus a Bulgaris. Vide alia apud Auctorem.

10. *Quaest.* 7. Si minister habet duas intentiones contrarias, quaenam debeat praevalere? R. Si voluntatem utramque simul habeat, valet praedominans, nempe quae eligeretur ab eo si cognosceret utramque consistere non posse. Quod si una succedat alteri, valet posterior, nisi prior revocaverit, saltem virtute, voluntatem omnem subsequentem; tunc enim prior voluntas, modo expresse non revocetur, certae praevalet. In his autem, si adhuc remanet dubitatio, dubius erit valor Sacramenti, ad quem certo habendum debet esse praesumptio moraliter certa, excludens omnem formidinem, saltem prudentem. Hinc, qui matrimonium contraheret, putans esse solubile, si eo animo contraheret ut si sciret esse insolubile, nullo modo contraheret, invalide nuberet. Secus vero qui contrahit, putans per errorem matrimonium esse solubile, quia privatus error non tollit intentionem generalem debito

modo contrahendi. Valide quoque contrahit et baptizat haeretieus, etsi non credat Baptismum, et Matrimonium esse Sacramenta, modo generalem habeat intentionem faciendi, quod facit vera Ecclesia.

11. *Quaest.* 8. An validum sit Sacramentum sub conditione collatum? R. Esse validum, si conditio sit de re praesenti, vel preterita, non vero si conditio sit de futuro; nullum enim est Sacramentum, nisi forma applicetur materiae praesenti, ut est certum. Quando autem licitum sit conferre Sacramenta sub conditione, dicemus ubi de Sacramentis singilatim.

CAPUT II.

De necesariis, ut Minister licite conficiat Sacramenta.

12. *Quaest.* 1. An status gratiae requiratur in eo, qui conficit, vel ministrat Sacramenta? R. Is, qui conficit vel ministrat Sacramentum in mortali, mortaliter peccat, si id facit tanquam Minister ad id ordinatus. Pariter Sacerdos, ministrans Eucharistiam, etsi non conficiat, peccat mortaliter. Est communis DD. tum quia id exigit reverentia debita Sacramento; tum quia Christo, cujus est Minister, debet se quodammodo conformare, et ad hoc gratia peculiari donatur, dum ordinatur. V. *D. Th.* 3. *p. q.* 64. *ar.* 6. Imo toties graviter peccat, quoties in mortali conficit, aut ministrat. Idem dicunt aliqui de ministrante pluribus simul Eucharistiam, scilicet, tot ab eo peccata committit, quot sunt personae, quibus coelestis panis impertitur. Alii tamen probabilius affirmant unum esse peccatum tantum, eo quod una sit actio moralis, unumque convivium. Unde Rituale praescribit: *Ubi omnes communicaverint, Sacerdos dicere poterit: O Sacrum convivium*, cet.

13. R. 2. Sacramenta administrans, ad quae non est ordinatus, ut laicus in necessitate baptizans et contrahentes matrimonium, satis probabiliter non peccat moraliter, quia non agit tanquam Minister Christi, et Ecclesiae. Hanc sententiam veram, et communem vocat Concina, eamque tuetur cum Suarez, Valentia, Gonet, et aliis, estque doctrina expressa D. Th. 3. p. q. 64. art 6. ad 3. Verum attenta sola ratione naturali, mihi quidem videtur probabilior contraria sententia docens, laicum, vel Sacerdotem sine solemnitate ministrantem per se loquendo peccare mortaliter, si conscientiam habeat peccati lethalis. Ita Vazquez, De Lugo, Antoine, Continuator Tournely, quorum haec est ratio. Peccatum ministrantis Sacramentum indigne stat in irreverentia quae irrogatur Deo, et Sacramento, ut docet expresse D. Th. loco cit. At vero quis neget hanc irreverentiam Deo, et Sacramentis inferri a Ministro, etiam non solemniter ministrante? Quamvis enim Ecclesiae Ministrum non agat, agit tamen nomine Christi, et ut minister ejus. Deinde sancta sancte sunt tractanda, et quidem sub gravi, si gravis sit materia; actio autem administrandi Sacramenta eximie sancta est, tum quia fit nomine Christi, tum quia proxime cooperatur in sanctificationem animae, Unde a quocumque exerceatur, ipsius sanctitatem requirit.

14. Dixi *per se loquendo;* fieri enim quandoque poterit, ut a peccato Minister excusetur, dum nempe in moribundo urget necessitas baptismi, aut poenitentiae ob periculum moriendi absque absolutione, vel baptismo, si Minister non possit tam cito contritionem elicere. Extra hos casus necesse est Ministrum saltem contritum accedere ad ministrandum Sacramentum. An autem Sacerdos teneatur non solum prius conteri, sed etiam confiteri, dubitant TT. Certe confessio necessaria est ad confectionem Eucha-

ristiae, ut docet Trid. et postea dicemus. Quoad alia Sacramenta, etsi *conveniens sit,* ut Minister non accedat, nisi prius confessione expiatus, ut monet Rituale Romanum, nullibi tamen confessio praecipitur, adeoque necessaria non est confessio ex sententia communi. et probabiliori cum Suarez, Navarro, Roncaglia, Sporer, aliis.

15. *Quaest.* 2. An Ministsr exercens ex officio sacras functiones quae non sunt Sacramenta, peccet mortaliter, si eas exerceat in mortali? R. Affirmant aliqui, omnes ex officio exercentes functiones ordinis suscepti ab Episcopo usque ad Ostiarium in statu mortalis, culpam gravem committere. Atque id sensisse videtur D. Th. in 4. dist. 24. qu. 1. art. 3. cujus haec sunt verba: *Quicumque autem cum peccato mortali aliquod sacrum officium pertractat, non est dubium, quin illud indigne faciat; unde patet, quod peccat mortaliter.* Nihilominus sententia communior id negat cum Soto, Suarez, Mastrio, Holzmano, Salmant. et aliis. Ratio 1. est; quia omnia alia exercitia Ordinum, praeter confectionem, et administrationem Sacramentorum, cum non sint proxime ordinata ad sanctificationem animae, non videntur exigere sub gravi exercentium sanctitatem. 2. Quia ubi non constat de praecepto, non est imponenda obligatio sub mortali; in his autem functionibus certe de hoc praecepto non constat. Aliunde autem neque constat materiam esse ita gravem, ut eam non sancte exercere, excedat culpam venialem. Docet tamen Suarez, ea munera in mortali frequenter exercentes non posse excusari a culpa gravi, quia frequentia arguit contemptum rei sacrae; sed neque id alii admitunt, licet putent saepe esse mortale ratione scandali, ut si populus hominem perditae famae audiat concionantem.

16. *Quaest.* 3. An, et quo modo teneatur Minister, conferens, vel conficiens Sacramenta, ritus Ec-

clessiae servare? R. Certum est curanda esse non solum quae ad essentiam pertinent Sacramentorum, sed etiam ea, quae ad decorem, et majestatem spectant, adeoque servandos esse ritus, et caeremonias ab Ecclesia praescriptas. Constat ex definitione Trid. Sess. 7. cap. 14. Itaque illos ex contemptu omittere semper est mortale; sine contemptu vero ex neglectu relinquere, erit veniale, nisi materia sit gravis, ut v. g. circa materiam, et formam Sacramentorum.

17. *Quaest.* 4. Quale sit peccatum indignis Sacramenta ministrare? R. Certum est peccari graviter a Ministro, *per se loquendo*, qui scienter ministrat Sacramenta indigno. Constat ex illo Matth. 7. v. 6. *Nolite sancta dare canibus.* Et ex 1. ad Cor. 4. *Hic jam quaeritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur.* Non est autem fidelis, qui indigno scienter dispensat, adeoque peccat contra fidelitatem, muneris sui propriam. 2. Quia Sacramentum indigne, et irreverenter tractat, et agit contra ipsius institutionem, quae exigit, ne defraudetur suo effectu. Denique Minister ita conferens Sacramentum, cooperatur peccato sacrilege suscipientis, nisi justa causa excuset, ut postea dicemus. Itaque Minister tenetur providere, ut Sacramentum digne suscipiatur, sed non est eadem obligatio in omnibus Sacramentis.

18. Nam in Sacramento Poenitentiae Minister, tanquam judex debet esse moraliter certus de Poenitentis dispositione, cum haec sit necessaria ad valorem Sacramenti. In Baptismo conferendo adultis debet inquirere consensum, et dispositionem baptizandi. Episcopus quoque Ordinem collaturus debet certam habere scientiam de dignitate ordinandi, cum nemo jus habeat ad suscipiendos sacros Ordines, nisi qui vocatur a Deo tanquam Aaron. Quod attinet ad Matrimonium, Sacerdos assistens tenetur inquirere impedimenta, cum in hunc finem constituatur ab Ecclesia. In aliis vero Sacramentis, quicquid Antoine dicat, censeo, ea non esse deneganda iis, qui catholice vivunt, nisi constet de indignitate petentis. Ita Soto. Suarez, Lugo, Elbel, aliique communiter. Etenim unusquisque jus habet ad suscipienda haec Sacramenta; nec Ministri sunt judices, sed dispensatores tantum: unde eis non convenit jus inquirendi, sed tantum debitum dispensandi iis, qui petunt, modo non sint positive indigni, quisque enim *naturaliter praesumitur bonus* ex c. Dudum de praes. *nisi malus certo probetur.*

19. Hinc deduces 1. peccatori occulto publice petenti negandam non esse Eucharistiam, ut probat Eugenius Papa in c. *Placuit* exemplo Christi, qui Judae communionem porrexit. Sed nullo modo ministranda est peccatori occulto, occulte petenti, ut ait S. Th. 3. p. q. 81. art. 6. nisi crimen cognitum esset tantum ex Confessione; quo casu quomodo se gerere Minister debeat, dicemus infra, dum agetur de Sacramento Poenitentiae. Deduces 2., publico peccatori, sive palam, sive occulte petenti, negandam esse Eucharistiam, nisi sufficientia dederit conversionis indicia, et scandalum abstulerit. Quod si peccatum in uno loco sit notum, in alio sit occultum, adhuc illi negandam esse Eucharistiam in eo loco, ubi peccatum non constat, censent multi cum Suarez, nisi prudenter emendatus praesumatur. Alii tamen multi, quibus adhaereo, negant Sacramentum illi posse denegari, cum ex una parte, ministrando ipsi, nullum sit scandalum, et ex alia negando, ea incommoda oriantur, quae orirentur negando Eucharistiam peccatori occulto, publice petenti. Quod intelligo, nisi notitia criminis facile sit illuc perventura. Atque ob eandem rationem neganda non est Eucharistia peccatori, cujus crimen notum non est iis, coram quibus eam petit, vel solum eorum paucis sit notum.

20. *Quaest.* 5. Quid agendum in dubio de crimine, vel de poenitentia? R. Si crimen est certum, et poenitentia dubia, Sacramentum certe est denegandum, donec constet de poenitentia; quia possidet infamia. Et hoc dicendum docent Suarez, Arr. et alii, si de crimine sit vehemens suspicio, quae aequivaleat morali certitudini. Si autem dubitatur de crimine, petenti modo supra dicto Sacramentum nequit denegari, quia fama possidet. Habendum est prae oculis, quod in Rit. Rom. praescribitur de Euch. *Arcendi sunt* (a communione) *publice indigni, quales sunt excommunicati, interdicti, manifestique infames; ut meretrices, concubinarii, foeneratores, magi, sortilegi, blasphemi, et alii ejus generis publici peccatores; nisi de eorum poenitentia, et emendatione constet, et publico scandalo prius satisfecerint. Occultos vero peccatores, si occulte petant, et non eos emendatos agnoverit, repellat; non autem si publice petant, et sine scandalo ipsos praeterire nequeat.*

21. An autem metus mortis, vel infamiae possit Ministrum excusare a conferendo Sacramentum indigno, gravis est inter DD. controversia. Affirmant multi, et graves TT.; nam si infamia peccatoris publice petentis est ratio sufficiens, ut Minister conferat ipsi sacramentum; cur mors, vel infamia a Ministro subeunda eum non excusabit? Negant tamen alii quibus adhaereo, quia ratio praecipua excusans Ministrum conferentem Eucharistiam publice petenti peccatori sunt gravia incommoda, et scandalum aliorum praesentium; quae certe non habent locum in Ministro, qui morti se exponeret ad reverentiam Sacramento servandam, negando illud indignis.

22. *Quaest.* 6. An denegandum Sacramentum Ordinis peccatori occulto publice petenti? R. 1. Si sit indignus ex irregularitate, vel alia simili de causa, rejiciendum esse nemo dubitat. R. 2. Etiam si indignus sit, quia in aliquo vitio occulto, sed gravi versatur, omnino est arcendus, quicquid alii reclament. Patet ex Trid. sess. 14. c. *de Reform.* ubi dicitur, Episcopum posse Clericum prohibere, ne ascendat ad ulteriores ordines, et Clericum tenere Episcopo obedire, etiam si ascensus a Praelato suo *ex quacumque causa ob occultum crimen extrajudicialiter fuerit interdictus.* Et additur, *quod nulla contra ipsius Praelati voluntatem concessa licentia de se promoveri faciendo, ei suffragetur.* Nec vero tenetur Episcopus manifestare causam, cur repellat illum ab ordinatione juxta declarationes S. C. Concilii, editas 21. Martii 1642. et 21. Apr. 1668. quas late refert Bened. XIV. in lib. 1. de Syn. c. 71. n. 4. Quod autem Episcopus non solum possit, sed etiam debeat repellere indignos, quamvis occultos, constat ex Trident. Sess. 23. de Ref. cap. 4. et 7. diserte praecipiente mores Clericorum investigare et examinare *diligenter*. Quorsum autem haec? Nisi ut indignos repellat ex Apostolo 1. ad Tim. 5. *Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis.* An autem absolvi possit ordinandus, qui habitum contraxit lasciviae, et statim post poenitentiam, sine experientia continentiae, velit Subdiaconatum suscipere? Legeris doctam auctoris disertationem ad calcem hujus capitis.

23. *Quaest.* 7. An Parochus possit assistere matrimonio eorum, qui sunt publici peccatores? R. 1. Teneri Parochum eos arcere a matrimonio, qui nesciunt doctrinae Christianae rudimenta, ut constat ex. Rit. Rom. et decretum est a summis Pontificibus Innoc. XII. Clem. XI. et Bened. XIV. 2., non posse suam denegare assistentiam peccatoribus occultis, publice petentibus ex dictis supra. Utrum autem asistere debeat, aut possit iis, qui sunt publice indigni? Affirmant aliqui, modo prius conatus fuerit reddere dignos sponsos ad contrahendum. Negans tamen sen-

tentia mihi magis probatur, eamque tuetur Bened. XIV. de Syn. Dioec. lib. 7. c. 29. ubi ait: *Quamvis juxta communiorem, magisque receptam sententiam non sit* (Parochus) *Matrimonii Minister, tamen in multis comparatur Ministro, nec licite sua presentia firmare potest contractum, quem scit a contrahentibus sacrilege iniri.* Ratio est, quia Parochus cooperaretur peccato proximi, et quia ei ex officio incumbit avertere oves suas a peccatis. Excusari tamen potest Parochus, si ejus assistentia necessaria sit ad vitandum grave ipsius malum, vel Communitatis, vel ipsorum contrahentium. Atque ob eandem rationem a peccato excusatur innocens sponsus, qui contrahit cum indigno, modo non sit excommunicatus, vel alio nomine vitandus.

24. *Quaest.* 8. An liceat aliquando simulare administrationem Sacramenti? R. Nego id unquam licere, etiam timore mortis intercedente. Constat ex prop. damnata ab Innoc. XI. dicente: *Urgens metus gravis est causa Sacramenti administrationem simulandi.* Ratio autem est quia simulatio injuriam, et quidem gravem, irogat Sacramento. Hinc grave peccatum est proferre sine intentione verba consecrationis super panem, aut absolutionis super poenitentem non rite dispositum, et similia. Licet tamen confessario, deneganti absolutionem, orare aliquantulum, et cruce efformata benedicere confitentem, quamvis alii putent absolutionem impertiri. Hoc enim non est proprie simulare absolutionem, sed uti verbis, et forma indifferenti. Imo potius hoc solum est occultare veritatem, quam confessarius nec debet, nec vero potest manifestare; sed non potest intendere alterius deceptionem, quamvis possit illam permittere.

25. Atque ex eadem ratione irreverentiae graviter peccaret, qui simularet suscipere Sacramentum, modo vera esset simulatio Sacramenti. Talis autem

non esset, si quis accederet v. g. ad locum Confessionis destinatum, et genuflexus Confessarium de re alia consulet, vel loqueretur. Quod si intenderet adstantes decipere, ut putarent, se ad confitendum accessisse, esset quidem reus mendacii, se non sacrilegii, cum non esset simulatio vera Sacramenti, deficiente materia illius, et forma. Hinc non esse illicitum ob gravem metum simulare celebrationem matrimonii, docent multi DD. nec repugnant Concina, et Milante. Imo non desunt qui asserant, ad vitandam infamiam posse aliquem cum Parocho convenire ut super ipso dicat verba illa in Communione usitata: *Corpus Domini N. &c.* hostiam non praebendo; scilicet cum ille non potest sese patrare ad communionem, et imminet scandalum. Nunquam tamen ipsi porrigere hostiam non consecratam cum periculo adorationis, ut docent S. Th. Suarez, et alii.

26. Nota denique 1. grave sacrilegium ab eo perpetrari, qui tentat conficere Sacramentum, cujus conficiendi potestate caret; est enim gravis in Christum irreverentia, velle personam ejus gerere, cum non sit ab eo designatus. Haec quidem locum habent in Sacramentis, quae ad sui valorem exigunt jurisdictionem, puta Ordinem, Eucharistiam, Poenitentiam, cet. Qui autem sine necessitate laicus baptizaret, graviter quidem peccaret, sed non ideo sacrilegus haberetur. 2. Non licere petere, vel accipere Sacramentum a Ministro non tolerato, hoc est, excommunicato, suspenso, aut aperte haeretico. Intellige extra casum extremae necessitatis, ut baptismum in necessitate, aut poenitentiam in articulo mortis. A Ministro vero Catholico, vel tolerato cum justa causa licitum est et petere, et accipere; sine causa vero non licet; charitas enim exigit, ut vitetur peccatum Ministri, quem moraliter creditur in peccato Sacramenta conferre, ut alibi diximus.

CAPUT III.

De suscipiente Sacramentum.

27. *Quaest.* 1. Quid requiritur, ut valide suscipiatur Sacramentum? Praemitto 1. solum hominem viatorem esse capacem Sacramentorum, cum solus viator sit capax primae gratiae, et ejus augmenti. 2. Baptismum praeire necessario oportere, ut cetera Sacramenta valide suscipiantur; cum Sacramenta sint instituta pro sola Ecclesia, nec homines sint de corpore Ecclesiae, nisi per baptismum. 3. Infantes valide baptizari, etsi intentionem habere nequeant, supplente Ecclesia, ut definitum est a Trid. *Sess. 7. de Sacram. Can.* 13. Idem dicendum de perpetuo amentibus, ut docent omnes TT. cum S. Th. Validum est etiam Sacramentum Confirmationis, imo et Ordinis, collatum infantibus, aut perpetuo amentibus, ut constat ex bulla Bened. XIV. *Inter sollicitas*, edita 4. Maji 1745. His positis....

28. R. In adultis ad valorem Sacramenti requiri intentionem illud suscipiendi. Sed non sufficit intentio neutralis, qualem Cajetanus adstruit, scilicet qua homo nec consentiat, nec dissentiat; quae opinio et contraria est D. Thomae, et ab omnibus merito improbatur, nominatim vero a Bened. XIV in Instruct. de Bap. ubi docet cum communi TT. sententia, non requiri in suscipiente Sacramenta intentionem actualem, aut virtualem, sed sufficere habitualem, id est, aliquando habitam, et non retractatam. Idque probat universalis Ecclesiae praxis, quae non reiterat Sacramenta Baptismi, et Ordinis iis, qui ea suscipiuntur ex voluntate prius habita. Et hoc procedit in omnibus Sacramentis praeter Poenitentiam, et Matrimonium, ut postea dicemus.

29. Unde validum est Sacramentum collatum ebriis, vel dormientibus, vel amentibus, qui prius habuerunt intentionem recipiendi Sacramentum, ut docet ipse Bened. XIV. cum D. Th. Suario, et communi TT. contra paucos alios. Nam Innoc. III. in c. *majore* postquam dixit, eos non suscipere Sacramentum, si contrariam habuerint voluntatem, addit: *Secus si habuissent propositum baptizandi; tunc enim characterem operatio imprimit Sacramentalis.* Apposite tamen animadvertit Suarez illicitum esse iis conferre Sacramenta, nisi in probabili periculo mortis, vel quando impedimentum usus rationis censetur perpetuum; alias expectandum est tempus, in quo suscipiens fiat compos rationis.

30. *Quaest.* 2. An aliquando sufficiat intentio interpretativa. R. Affirm. circa suscipientes Sacramentum Extremae Unctionis, ut docet communis sentia, et est consona Rituali Rom. de *Ext. Unct* dicenti: *Hoc Sacramentum est praebendum sensibus destitutis, qui antea illud petierunt, seu verosimiliter petiissent.* Pariter conferendum esse Sacramentum Confirmationis usu loquelae, et sensuum destituto, affirmant Lugo, Sporer, aliique multi; quod et de Eucharistia asserunt quoque multi cum Suarez, Sporerio, et aliis. Sacramentum autem Baptismi, et Ordinis invalide confertur habentibus solum intentionem interpretativam, licet nonnulli censeant ad suscipiendum baptismum sufficere intentionem implicitam, contentam in contritione, vel attritione suscipientis. Sed haec sententia solum habere locum potest in infideli, qui semper invincibiliter fidem ignoraverit. Ad Sacramentum autem Poenitentiae requiritur intentio actualis, vel saltem virtualis, cum actus poenitentis sint materia illius. Ad Matrimonium item requiritur virtualis saltem intentio, cum uterque conjux sit Minister Sacramenti in opinione magis recepta. Cum autem matrimonium fit

per procuratorem, adest virtualis intentio, quia Procurator contrahit in virtute principalis.

31. *Quaest.* 3. Quid opus est in suscipiente, ut cum fructu recipiat Sacramentum? R. 1. Effectum, quem Sacramenta in suscipiente producunt, esse duplicem. Primus est gratia sanctificans, seu habitualis: 2. gratiae actuales, seu auxilia Divinae gratiae ad obtinendum finem proprium cujusque Sacramenti. Utraque gratia uberior est pro majori dispositione subjecti, cui confertur Sacramentum. Praeter hos effectus communes omnibus Sacramentis, Baptismus, Confirmatio, Ordo imprimunt characterem, et ideo iterari non possunt. Poro ad suscipiendum charecterem sufficit voluntas accipiendi Sacramenti in adultis, nam in infantibus nulla intentio requiritur.

32. R. 2. Ad effectum Baptismi, et Poenitentiae requiritur praeter voluntatem suscipiendi Sacramentum, actus fidei, et spei, saltem virtualis, ut omnes docent cum D. Th. item actus contritionis, vel attritionis, si baptizandus sit in gravi peccato ex Trid. *Sess.* 14. *c.* 1, Ad reliqua Sacramenta, quae dicuntur *vivorum*, requiritur status gratiae, eaque in mortali suscipere, est grave peccatum. Hinc qui gravis culpae sibi est conscius, tenetur confiteri, antequam Eucaristiam suscipiat, ut praecipit Trid. *Sess.* 13. c. 7. Ad alia vero Sacramenta satis est, ut praecedat contritio, cum nullum extet confessionis praeceptum. Ita communis TT. contra paucos alios.

33. *Quaest.* 4. An Sacramenta *ficte* suscepta, remoto obice reviviscant? R. Nullum esse Sacramentum, si *ficte* suscipiatur, ita ut deficiat intentio illud suscipiendi, ut nemo dubitat. Nomine ergo *fictionis* hic solum intelligitur defectus dispositionis necessariae, ut licite, et cum fructu suscipiatur: scilicet an Sacramentum, remoto peccato per Poenitentiam, suum effectum consequatur? De Baptismo conveniunt omnes.

si Scotum excipias. Estque doctrina expressa SS. Augustini, et Thomae. Nam Aug. lib. de bapt. contra Donat. c. 12. ait: *In illo, qui fictus* (ad baptismum) *accesserat, tunc valere incipiet, cum illa fictio in veraci confessione recesserit.* Angelicus autem 3. p. q. 96. ar. 10. ait: *Impeditur autem quandoque per fictionem; unde oportet, quod remota ea per poenitentiam, baptismus statim consequatur suum effectum.* Idem docet D. Th. de Sacramento Poenitentiae valido, sed informi.

34. *Quaest.* 5. Quid sunt Sacramentalia, et quomodo gratiam conferunt? R. Sunt ritus seu actus externi Religionis, ad colendum Deum accommodati. Tales vocari sólent oratio Dominica, aqua benedicta, usus eulogiarum, confessio generalis, benedictio Episcopi, eleemosyna. Ad haec etiam revocantur tunsio pectoris, exorcismi, insufflationes sacrae, et similia, partim ab Apostolis, partim ab Ecclesia postea instituta, quae vim habent remittendi peccata venialia, ut docent TT. omnes cum S. Thoma 3. *p. q.* 87. Utrum autem per Sacramentalia condonentur venialia *ex opere operato*; an solum prout nobis excitant pios motus doloris, aut charitatis, non convenit inter DD. licet haec ultima sententia communior sit, et D. Thomae doctrinae magis consona. Suarez, Lugo, et alii.

55. Quandoque Sacramentalia operantur beneficia corporalia, v. g. sanitatem, fugam Daemonis, et similia, sive id fiat per modum impetrationis, sive per specialem virtutem eis a Deo collatam. Inter Sacramentalia numerantur *Agnus Dei* ex cera a Papa benedicta, quos inaurare, aut pingere, vetitum esse sub excommunicatione, ait Azorius. Vendere autem eos ratione materiae licitum est: erit autem simonia, vendere eos carius, quia sunt benedicti. Non licet uti candelis, et aqua benedicta ad usum profanum; cum sint res sacrae, et sancte sint tractandae. Non erit tamen peccatum, quicquid dicat Gretserus, ossa agni bene-

dicta, et putamina ovorum canibus projicere, modo non sit contemptus rei sacrae. Missalia, Biblia sacra, sic ut et Sacrae imagines non sunt adhibendae ad usus profanos. Secus vero de aliis chartis, in quibus forte scripta sint nomina sacra. Ita Gobat, et La-Croix.

TRACTATUS II.

DE BAPTISMO, ET CONFIRMATIONE.

CAPUT PRIMUM.

De Baptismi essentia, et conditionibus.

1. Baptismus graece ablutionem, sive immersionem in aqua significat. Triplex autem distingui solet: *fluminis* de quo postea; *flaminis* et *sanguinis*. Baptismus *flaminis* est perfecta conversio ad Deum per contritionem, vel amorem Dei super omnia cum voto, vel desiderio suscipiendi baptismum aquae. Supplet hujus vicem secundum Trident. *Sess.* 14. *cap.* 4. quoad remissionem culpae, licet non imprimat characterem, nec tollat omnem reatum poenae. Dicitur autem *flaminis*, quia fit per Spiritus S. impulsum, qui dicitur *flamen*. Fides autem docet, per illum homines etiam salvos fieri ex Trid. *Sess.* 6. *c.* 4. dicente, neminem salvari posse sine *lavacro regenerationis, aut ejus voto.*

2. Jam vero baptismus *sanguinis* est mors, tolerata pro Christi fide, vel pro alia virtute Christiana, ut docet *S. Th.* 2. 2. *q.* 124. *a.* 5. In multis autem comparatur cum baptismo, quia ad instar illius remittit culpam, et poenam, etsi non ita stricte ex *opere operato*, ut Sacramentum, sed ex quodam privilegio ratione imitationis passionis Christi. Ideo Martyrium prodest etiam infantibus, et Ecclesia colit ut veros Martyres SS. Innocentes; contrarium autem docere, inquit Suarez, saltem est temerarium. In adultis autem requiritur acceptatio martyrii, saltem habitualiter ex motivo supernaturali, contra ac pauci sentiunt, qui nullam requirunt acceptationem. *Effusio vero sanguinis*, inquit D. Th. 3. p. q. 66. a 12. *non habet rationem baptismi, si sit sine charitate.* Utrum autem sufficiat attritio ad remissionem culpae per martyrium, an contritio sit quoque necessaria, disputant TT.

3. Baptismus *fluminis*, qui magis proprie baptismus dicitur, est: *Sacramentum novae legis a Christo Domino institutum ad spiritualem regenerationem, per ablutionem corporis externam sub prescripta forma verborum.* Hinc materia remota baptismi est aqua naturalis, sive elementaris ex 1. Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu S. non potest introire in regnum coelorum.* Materia proxima est ablutio corporis per aquam naturalem. Forma baptismi sunt illa verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S.* A quibus non differt quoad substantiam illa Graecorum forma; *baptizetur servus Christi in nomine Patris, &c.* Damnata autem fuit ab Alex. VIII. propositio dicens: *Valuit aliquando baptismus sub hac forma collatus: In nomine Patris, &c. praetermissis illis: Ego te baptizo, &c.* Hactenus in universum de materia et forma baptismi: de illis nonnulla speciatim scire oportet.

4. *Quaest.* 1. Quaenam est materia certe valida, quaenam dubia baptismi? R. Loquendo de materia remota, omnis aqua naturalis, quae proprie speciem aquae retineat, sive fontium sit sive fluminum, si-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

dicta, et putamina ovorum canibus projicere, modo non sit contemptus rei sacrae. Missalia, Biblia sacra, sic ut et Sacrae imagines non sunt adhibendae ad usus profanos. Secus vero de aliis chartis, in quibus forte scripta sint nomina sacra. Ita Gobat, et La-Croix.

TRACTATUS II.

DE BAPTISMO, ET CONFIRMATIONE.

CAPUT PRIMUM.

De Baptismi essentia, et conditionibus.

1. Baptismus graece ablutionem, sive immersionem in aqua significat. Triplex autem distingui solet: *fluminis* de quo postea; *flaminis* et *sanguinis*. Baptismus *flaminis* est perfecta conversio ad Deum per contritionem, vel amorem Dei super omnia cum voto, vel desiderio suscipiendi baptismum aquae. Supplet hujus vicem secundum Trident. *Sess.* 14. *cap.* 4. quoad remissionem culpae, licet non imprimat characterem, nec tollat omnem reatum poenae. Dicitur autem *flaminis*, quia fit per Spiritus S. impulsum, qui dicitur *flamen*. Fides autem docet, per illum homines etiam salvos fieri ex Trid. *Sess.* 6. *c.* 4. dicente, neminem salvari posse sine *lavacro regenerationis, aut ejus voto.*

2. Jam vero baptismus *sanguinis* est mors, tolerata pro Christi fide, vel pro alia virtute Christiana, ut docet *S. Th.* 2. 2. *q.* 124. *a.* 5. In multis autem comparatur cum baptismo, quia ad instar illius remittit culpam, et poenam, etsi non ita stricte ex *opere operato*, ut Sacramentum, sed ex quodam privilegio ratione imitationis passionis Christi. Ideo Martyrium prodest etiam infantibus, et Ecclesia colit ut veros Martyres SS. Innocentes; contrarium autem docere, inquit Suarez, saltem est temerarium. In adultis autem requiritur acceptatio martyrii, saltem habitualiter ex motivo supernaturali, contra ac pauci sentiunt, qui nullam requirunt acceptationem. *Effusio vero sanguinis*, inquit D. Th. 3. p. q. 66. a 12. *non habet rationem baptismi, si sit sine charitate.* Utrum autem sufficiat attritio ad remissionem culpae per martyrium, an contritio sit quoque necessaria, disputant TT.

3. Baptismus *fluminis*, qui magis proprie baptismus dicitur, est: *Sacramentum novae legis a Christo Domino institutum ad spiritualem regenerationem, per ablutionem corporis externam sub prescripta forma verborum.* Hinc materia remota baptismi est aqua naturalis, sive elementaris ex 1. Joan. 3. *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu S. non potest introire in regnum coelorum.* Materia proxima est ablutio corporis per aquam naturalem. Forma baptismi sunt illa verba: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S.* A quibus non differt quoad substantiam illa Graecorum forma; *baptizetur servus Christi in nomine Patris, &c.* Damnata autem fuit ab Alex. VIII. propositio dicens: *Valuit aliquando baptismus sub hac forma collatus: In nomine Patris, &c. praetermissis illis: Ego te baptizo, &c.* Hactenus in universum de materia et forma baptismi: de illis nonnulla speciatim scire oportet.

4. *Quaest.* 1. Quaenam est materia certe valida, quaenam dubia baptismi? R. Loquendo de materia remota, omnis aqua naturalis, quae proprie speciem aquae retineat, sive fontium sit sive fluminum, si-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

ve putei sive cisternae, sive calida, sive frigida certo valida est. Item aqua resoluta ex nive, vel grandine. Aqua item sulphurea, sive *materialis*, ut loquuntur D. Thoma, S. Antonius, et alii. Aqua defluens nimboso tempore ex arborum foliis, parietibus, cet. etiam si turbida sit, vel mixta cum alia materia, modo aqua sit praedominans. Denique ros, et vapor densatus, collectus v. g. ex olla, ut notat La-Croix, et adhaeret Concina; non vero succus expressus ex floribus, herbis, et radicibus, ut monet S. Th. Multo minus lac, vinum, sanguis, urina et similia, quae communiter non censentur aqua naturalis. Textum autem Stephani II. ubi videtur approbasse baptismum in vino collatum, suppositititum censent Gonet, Tournely, et alii.

5. R. 2. Materia dubia baptismi est 1. jus, et lixivium, quamvis multi cum S. Th. q. 66. ar. 4. dicant esse materiam aptam baptismo, *modo non habeant plus de aliena substantia, quam de aqua:* 2. aqua ex sale soluto: 3. Cerevisa tenuis, et tenue atramentum. Idem dicunt multi de aqua per alchimiam expressa ex radicibus, herbis, et floribus, quae saltem est materia dubia baptismi; etsi alii id negent cum D. Th. eo quod sit aqua artificialis, et non naturalis. De saliva autem, sudore, et lacrymis dicendum, esse materiam omnino ineptam, ut constat ex declaratione Innoc. III. quoad salivam, et ex jure Can. c. *in quadam de celeb. Misae* quoad phlegma, accepto hoc nomine tam pro sudore quam pro lacrymis. Inter dubiam autem materiam numeratur aqua fluens ex vite, aliisque arboribus, atque idem aliqui dicunt de glacie, et nive non soluta, quae in necessitate adhiberi possunt sub conditione.

6. Atque hic sedulo notandum, in extrema necessitate, si nequit haberi materia certa, adhibendam esse dubiam sub conditione. Quod verum est, etiam si opinio pro valore Sacramenti non sit nisi tenuiter

probabilis, ut monent Holzman, Antoine, et alii; quia conditio, sub qua ministratur Sacramentum, tollit injuriam Sacramenti, et aliunde necessitas est justa causa ita ministrandi, quae obligat sub gravi Ministrum ex praecepto charitatis. Aqua ex praecepto Ecclesiae debet esse benedicta, adeoque extra necessitatem uti aqua non consecrata mortale est ob Sacramenti reverentiam. Excusant tamen multi a mortali baptizantem privatim sine aqua benedicta.

7. *Quaest.* 2. Quaenam requiritur ablutio corporis ad valorem baptismi? R. Sufficit quaevis ablutio corporis, sive fiat per immersionem, sive per aspersionem, vel per infusionem; servanda tamen est praxis uniuscujusque Ecclesiae. Et quamvis trina immersio, vel infusio necessaria non sit, ut constat ex Tolet. Concilio, ubi tamen haec viget consuetudo, graviter peccaret qui aliter baptizaret, ut docet D. Th. *q.* 56. *ar.* 8 Aliquando in Ecclesia una tantum immersio fuit adhibita. Hodie apud nos trina infusio est in usu, atque ita praescribitur in Rituali Rom. et quidem cum gravis sit materia, sub gravi ritu obligat. Curandum autem est, ut forma non perficiatur, antequam trina fiat ablutio; nec ter, sed semel tantum verba sunt pronuntianda.

8. Quaenam autem corporis pars sit abluenda, ut valeat baptismus, controvertitur á DD. Illud certum est, valere baptismum in toto corpore, aut saltem in capite collatum, tanquam parte principali corporis. Et quamvis communis opinio doceat valere etiamsi conferatur in scapulis, humeris aut alia corporis parte principali, non licet aliter baptizare, quam in capite extra necessitatem. Imo si quis in necessitate caput non ablueret, deberet iterare baptismum sub conditione ex D. Th. loco nuper citato, licet nonnulli contradicant. Qui absque dubio iterandus est, si ablutio fiat in aliqua ex partibus minus praecipuis, puta, digito,

pede, capillis cum dubius sit saltem baptismus in illis collatus. Invalidus est autem, si aqua tantum vestes contingat, corpori contiguas.

9. *Quaest.* 3. An valeat baptismus, si quis projiciat infantem in puteum, vel flumen, et formam pronuntiet? R. Negant Scotus, et alii; affirmant Suarez, Layman, et alii multi. Certum autem est, non licere ita infantem projicere, etiam si mox absque baptismo sit decessurus, cum nunquam liceat directe innocentem occidere. Et ob eandem rationem non licet incidere ventrem matris proxime morituraе, ut ejus infans baptismum recipiat, ut expresse docet D. Th. qui in 3. p. qu. 68. ar. 11, ait. *Non debet homo occidere matrem, ut baptizet puerum; si tamen mater mortua fuerit vivente prole in utero, debet aperiri, ut puer baptizetur.* Addunt aliqui, aperiendum esse viventis matris uterum, si judicio Chirurgi possit incisio fieri absque periculo mortis Matris.

10. *Quaest.* 4. An puer in periculo mortis possit baptizari in utero matris? R. 1. Non valere baptismum, si conferatur puero, abluendo corpus matris. Ita omnes; quia sic infans in se non ablueretur, quod ad baptismum est omnino necesse: 2. in casu verae necessitatis non esse expectandum, ut puer ex utero omnino egrediatur, sed in quacumque parte corporis manifestetur, esse abluendum, quamvis postea natus puer iterum sub conditione sit baptizandus, si in aliqua minus principali parte sit ablutus: 3. nondum esse ab Ecclesia decisum, an valeat baptismus, etsi nulla pueri pars in lucem prodierit, si per instrumentum puer aqua tingi possit. Unde in re dubia Benedictus XIV. post explicatas varias hac de re opiniones, earumque fundamenta lib. 7. de Syn. c. 5. concludit: *Ad Parochos pertinere obstetrices instruere, ut cum casus evenerit, in quo infantem, nulla adhuc sui parte editum, mox decessurum prudenter timeant, illum baptizent*

sub conditione, sub qua pariter erit iterum baptizandus, si periculum evadat, et foras prodeat.

11. Notat tamen ad valorem baptismi non sufficere quemcumque aquae contactum, sed requiri successivum per applicationem aquae cum motu locali circa partes corporis; vas enim licet aqua plenum non dicitur ablui, nisi ei aqua per motum applicetur. Unde extra necessitatem non licet intingere puerum per modum aquae lustralis: neque sufficit una, vel altera gutta ipsum aspergere. Multo minus valet baptismus, si quis labatur in aquam, vel ab alio protrudatur, et alter formam pronuntiet. Idem enim debet esse Minister, qui abluat, et pronuntiet verba formam constituentia. Si quis autem digitis, vel manu madefacta puerum abluat, valet baptismus juxta multos cum Scoto; sed Tournelyus dubitat.

12. *Quaest.* 5. Quaenam est forma baptismi certa, quaenam dubia? R. 1. Forma necessaria ex Florentino, et Rit. R. est haec: *Ego te baptizo in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. Amen.* Quibus verbis significatur: 1. persona baptizantis: 2. persona baptizati: 3. actio baptizandi: 4. unitas Divinae naturae, et Personarum Trinitas, idque explicite proprio uniuscujusque nomine. Hinc valide baptizat, qui pro *baptizo* dicat *abluo, mergo*, cet. idem exprimentia. Pariter qui pro *Te* utatur communi nomine, vel proprio; vel reticeat personam baptizantis, cum Ecclesia in Conc. Flor. approbarit Graecorum formam: *Baptizetur servus Christi* cet. quae solum implicite baptizantem continet. Nec verbum *Amen* pertinet ad essentiam baptismi; quia sine illo omnia per formam significata salvantur.

13. R. 2. Non valet haec forma: *Baptizo te in nominibus Patris, et Filii, &c.* quia multiplicatur natura, seu essentia Divina. Nec valet sub hac formula: *In Patre, et filio; vel cum Patre, et filio, vel in nomine*

Patris per filium, et similibus significantibus diversitatem naturae, aut ejus unitatem non satis explicantibus. Imo nisi explicentur singillatim personae, adeoque invalida est forma: *Ego te baptizo in nomine Dei*, vel *SS. Trinitatis*, vel *in nomine Dei unius, et Trini*, vel omissa aliqua persona Divina. Quo pacto autem intelligendum sit illud Act. c. 8. *In nomine Christi baptizabantur viri*, disputant TT. et interpretes. Scotus, et alii volunt, Apostolos valide baptizasse in nomine Christi ex speciali dispensatione. Alii probabilius intelligunt illa verba *in nomine Christi*: in virtute Christi, sive in baptismo Christi, ad differentiam baptismi Joannis, putantque ab Apostolis baptizatum fuisse sub eadem forma, qua nos utimur. Quicquid de hac controversia fuerit, hodie certum est baptismum esse invalidum, nisi conferatur in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. ut declaravit Pelagius Papa in c. *Si revera de Cons. dist.* 4. Nec obstat textus Nicolai Papae ad Bulgaros respondentis validum esse baptismum in nomine J. Christi tantummodo collatum. Nicolaus enim solum fuit interrogatus, an valeret baptismum Judaeo collatus, responditque affirmando, atque obiter de forma baptismi Ambrosii mentem exposuit, nihil omnino ex cathedra definiendo.

14. R. 3. Dubia est forma baptismi: *In nomine Patris, in nomine Filii, in nomine Spiritu S.* item *in nomine genitoris, et geniti et ab utroque procedentis*. Quod si proferatur: *In nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. et Mariae Virginis*, attendenda est intentio Ministri, qui si Mariam voluit exprimere in eodem sensu, quo Personas Trinitatis, vere non baptizavit, cum ille sensus contrarius sit institutioni Christi: valet autem baptismus, si solum ipsam vocare voluit ut adjutricem. In universum vero videndum est, an mutatio fuerit accidentalis, an substantialis; prima enim non reddit baptismum invalidum, reddit vero secunda. Mutatio autem erit substantialis, cum variatur substantia sensus a Christo Domino intenti; accidentalis autem erit, cum manente eodem sensu, solum variantur verba, quae non vitiant baptismum, modo in Ministro sit animus faciendi id quod intendit Ecclesia. Nemini autem licet aliis verbis uti, quam in Rituali praescriptis; possunt autem proferri in lingua vernacula, et saepe ita proferri oportet a mulieribus ob errandi periculum, si latine loquantur.

CAPUT II.

De Ministro Baptismi.

15. *Quaest.* 1. Quisnam sit Minister baptismi? R. Omnis homo ratione utens, sive sit vir, sive femina, sive fidelis, sive infidelis valide baptizat. Sic definitum est in decreto fidei Eugenii IV. et in Conc. IV. Lateran. c. firmiter de Summ. Trin. ubi dicitur, *firmiter baptismum tam parvulis, quam adultis in forma Ecclesiae a quocumque rite collatum proficere ad salutem*. Imo, urgente necessitate, quilibet potest, ac debet baptizare, ut proximi aeternae saluti subveniat. Extra necessitatem vero nemini licet baptizare, nisi Ministro ordinario, qualis est Episcopus, Parochus, sacerdos, et Diaconus. Peccant autem Diaconus, et Sacerdos, qui absque facultate Parochi, vel Episcopi baptismum conferunt. Nec vero Episcopus, aut Parochus licite possunt ministrare baptismum in aliena Dioecesi, vel parochia, nisi cum tacita, vel expressa proprii Sacerdotis facultate, quia violarent jus Episcopi, vel Parochi.

16. *Quaest.* 2. Quis ordo servandus est inter baptismi Ministros? R. Extra urgentem necessitatem Parochus primo loco baptizare debet; eo deficiente, quilibet alius Sacerdos; Sacerdoti succedit Diaconus,

Diacono Subdiaconus, et huic alii Clerici in minoribus ordinati, suo quisque ordine, et gradu. Mulieribus praeferendi sunt viri, infidelibus fideles. Aliquando tamen oportet hunc ordinem non servare, v. g. si mulier magis perita sit, quam vir, aut pudoris gratia oporteat feminam praeferri. Hinc Rit. Rom. praescribit: *Curare debeat Parochus, ut fideles, praesertim obstetrices, recte baptizandi ritum probe teneant, et servent.* An autem graviter peccet laicus, qui in necessitate baptizet, dum Sacerdos adest? Negant aliqui apud Salmant., alii tamen plures affirmant cum Suarez, quia vere tunc usurpat jus Sacerdotis, et injuriam facit Sacramento.

17. *Quaest.* 3. An duo simul baptizare possint? R. 1. Invalidus est baptismus, si unus abluat, alter verba pronuntiet; quia formam adhibet falsam, dicens, se baptizare, cum re vera non abluat. Ita omnes cum S. Th. 3. *p. q.* 67. Sunt tamen, qui putent, pose id fieri sub conditione in gravi necessitate, ut v. g. si mutus abluerat, caecus autem formam pronunciaret. Ita Cajet. Suarez, alii; sed eventus hic erit certe rarissimus, et in eo, periculo elapso, debet infans iterum sub conditione baptizari.

18. *Quaest.* 4. Quo tempore infantibus baptismus sit conferendus? R. Graviter peccare parentes, qui per multum temporis puerorum baptismum differunt. Est communis TT. doctrina ex pluribus Conciliis Provincialibus, quae decernunt pueros quam primum esse baptizandos. Et Rit. Rom. praescribit: *Parochus hortetur, ne pueris Sacramentum tantopere necessarium nimium differatur cum periculo salutis.* Quale autem spatium temporis nimium censeatur, non convenit inter DD. Juenimus gravem dilationem censet, quae unum, vel alterum diem excedat; sed haec opinio plus justo severa est. Alii cum Suarez non esse gravem putant, si mensem non attingat. Communior

tamen sententia, et probabilior cum Soto, Roncanglia, aliisque tenet, nimium non differri baptismum, modo intra 10 dies, vel undecim conferatur.

19. *Quaest.* 5. An possint puerit baptizari sine solemnitatibus ab Ecclesia praescriptis? R. Neg. nisi gravis causa excuset, cum Ecclesia ob honorem Sacramento debitum solemnes caeremonias graviter praescribat. Quod si urgente necessitate, solemnitates omittantur, debent postea rite suppleri. Nec possunt domi privatim baptizari, nisi *liberi Regum, vel Principum* ex Clem. unica *de Bapt.* Hinc Laymanus putat graviter peccare Magnates, qui extra necessitatem filios suos faciunt privatim baptizari, ut deinde cum pompa caeremoniae in Ecclesia perficiantur. Ego tamen existimo hanc consuetudinem, ubi jamdiu sit introducta, non esse, facile damnandam. *La-Croix de bap. n.* 337.

CAPUT III.

De suscipiente Baptismum.

20. *Quaest.* 1. Qodnam est subjectum capax baptismi? R. Omnis, et solus homo vivens, sive infans sit, sive adultus, modo nondum sit baptizatus. Perpetuo amentes, qui nunquam usi sunt ratione, valide baptizantur, quia censentur ejusdem conditionis, cum infantibus. Quod si aliquando usum rationis habuere, non valet baptismus, nisi cum ante amentiam petiverint. Nec vero validus est baptismus iteratus, nisi sub conditione, et justa de causa. Rebaptizantes autem fiunt irregulares, et in jure civili subjacent poenae mortis. Quam tamen poenam non incurrunt rebaptizantes sub conditioen, etiam sine causa. An autem isti evadant irregulares? Disputant DD. qui certe non negant eos gravis sacrilegii reos esse.

21. Nondum perfecte natus bautizandus est, si sit

periculum, modo pars aliqua possit abluí. Imo ut probabiliter antea diximus, in imminenti periculo, potest infans sub conditione baptizari in utero matris, si per syphonem aqua tingi possit. Sunt etiam sub conditione baptizandi foetus abortivi, in quibus aliquod signum vitae sit, licet dubium, et aequivocum, quicquid contra sentiat Natalis Alexander. Praesertim cum hodie recepta sit opinio, foetum jam tum ab initio sui conceptus, vel saltem post dies aliquot, anima informari. Sed non debet baptizari massa carnea, quae nulla constat organorum dispositione, ut notat Tournelyus, cum a Rit. Romano requiratur ad baptismum in parvulo, *ut indicet aliquem motum vitalem.*

22. *Quaest.* 2. An sit validus baptismus uni a pluribus collatus, et an plures simul ab eodem possint baptizari? R. 1. Si plures simul abluant, et formam pronuntient, erit validus baptismus, modo quisque intendat baptismum conferre independenter ab alio; secus vero si unusquisque baptizare intendat in consortio alterius, tanquam causa partialis, quia forma non redderet sensum verum. Ita S. Th. Suarez, et alii communiter, qui notant baptizantes priori modo graviter peccare contra ritum Ecclesiae. R. 2. valide, sed extra necessitatem illicite plures ab eodem baptizantur sub hac forma: *Ego vos baptizo in nomine*, cet. Qua ratione solum uti licet imminente mortis periculo, cum tempus non suppetit singulo seorsim baptizandi.

Notandum est etiam validum esse baptismum puero collatum, quem forte minister putat esse puellam, vel e contrario; quia ipsius mens erat praesentem baptizare.

23. *Quaest.* 3. An et quando liceat monstris baptismum ministrare? R. Si capite, et pectore speciem hominis exhibeat monstrum, licet alia membra ferina sint, est absolute baptizandum; secus

vero si pectus, et caput sit ferinum. Quod si caput tantum ferinum sit, cetera humana, differendum est, donec melius dignoscatur, nisi mortis sit periculum, in quo baptizari debet sub conditione. Notat tamen Tournelyus cum S. Th. baptismum esse sub conditione ministrandum, cum dubitatur homone sit, an bellua, si prodierit ex congressu hominis cum femina, vel ex illius concubitu cum bestia; non ita si ex femina, et bruto, cum non descendat ex Adamo, utpote non conceptum ex virili semine. Quod si membra sint geminata, ut dubitetur, unane, an plures sint personae, inquit Rit. R. non baptizentur, donec id discernatur. Discerni autem potest, si habeat unum, vel plura capita, vel pectora; tunc enim totidem erunt corda, et animae, et eo casu singuli seorsim sunt baptizandi. Quando vero non est certum Ministro esse duas personas, vel quia duo capita, aut duo pectora non habet bene distincta, tunc debet primum puer unus absolute baptizari, et postea alter sub conditione, *si non es baptizatu* cet.

24. *Quaest.* 4. An, et quando baptizandi sint filii infidelium? R. 1. baptismum illis collatum, etiam invitis parentibus, validum esse. Ita DD. communiter cum S. Antonino, et Augustino, qui ep. 98. rationem affert: *Non enim scriptum est: Nisi quis renatus fuerit ex parentum voluntate*; sed *Nisi quis renatus fuerit ex aqua, et Spiritu S.* 2. quod si parentes fideles a fide deficiant, eorum proles, ipsis invitis, possunt baptizari. Sicut enim Ecclesiae potestas est coercendi parentes ad fidem observandam, ita ad separandos ab eis filios; id quod locum habet, si unus tantum parentum fuerit antea fidelis. Quod si proles mansura sit apud parentes haereticos, non posse baptizari ob periculum perversionis, censent Suarez, Salmant., Concina, alii. Verumtamen alii multi affirmant: tum quia perversio non est adeo certa, cum plures in infantia decedant;

tum quia idem urget periculum, si proles non baptizetur, baptizatur enim ab haereticis, a quibus verum baptisma confertur. Secus vero dicendum, si baptismus invalide conferatur, ut conferri solet apud Anabaptistas, et apud Lutheranos quosdam, et Calvinianos, quia istorum proles cum filiis infidelium comparantur.

25. R. 3. Filii infidelium rationis compotes, si baptismum petant, possunt, ac debent baptizari, etiam reluctantibus parentibus. Imo et baptizati debent segregari a parentibus, ut a periculo perversionis avertantur. Ita TT. communiter, et novissime Bened. XIV. ex Conc. Tolet. relato c. *de Judaeis*. Qui docet cum Lugo, in dubio rationis puerum, qui septennium attingit, posse baptizari, cum pro rationis usu stet praesumptio: si vero nondum septennium implevit, differendum esse baptismum, donec constet de perfecto ipsius rationis usu; monet tamen sapienter, ipsum interea segregandum esse a parentibus, et in tuto loco custodiendum.

26. R. 4. Posse, ac debere baptizari prolem, si versetur in proximo periculo mortis. Ita DD. laudati cum Bened. XIV. qui in hanc rem affert duo decreta S. Cong. R. 5. filium qui positus est extra potestatem parentum infidelium, posse baptizari, modo non sit prudens timor, quod ad eos postea revertatur. Idemque dicendum est cum laudato Bened. XIV. de filiis a parentibus infidelibus expositis, vel derelictis, cum eo ipso liberi sint a patria potestate ex c. 1. *de infant. et lang. expos.* nec illis reddendi sunt, etiamsi postea petantur. Quod alii jure extendunt ad liberos infidelium perpetuo amentes, atque etiam ad eos, qui in bello justo capti sunt, aut nati sunt ex mancipiis Christianorum, cum in utrosque Domini potestatem habeant.

27. Quod si unus parentum consentiat, altero reluctante, potest baptizari. Imo si mortuo Patre, avus

Paternus consentiat, matre reluctante, ut declaravit Greg. XIII. Quid si uterque Parens repugnet? R. Si filius manere debeat in potestate parentum, non licet eum baptizare ob certum periculum perversionis. Ita decrevit S. C. S. Off. an. 1703. Et licet multi cum Scoto censeant ipsos saltem auctoritate publica posse subtrahi a parentum potestate, ut baptizentur; haec tamen sententia vix potest in praxim deduci ob gravia incommoda, quae inde orirentur. Atque hinc D. Th. ait Ecclesiam nunquam consuevisse baptismum conferre filiis infidelium, invitis parentibus. Imo pro Hebraeorum filiis extat Const. Julii III. imponens suspensionem, et poenam mille ducatorum filios Hebraeorum baptizantibus contra voluntatem Parentum. Idque confirmavit S. Cong. C. 16. Julii 1639. statuens, nullo modo baptizandos esse liberos Hebraeorum sine ipsorum consensu, donec legitimam aetatem attigerint. Quod si Parentes Judaei filium offerant baptizandum, ut a morbo liberetur, baptizari debet ex dec. S. C. Off. 24. Sept. 1699. Sed rite baptizatus avelli debet a parentibus, ut christiane instituatur.

Vide alia de hoc argumento apud Bened. XIV. in ep. ad Archiepiscopum Tarsensem, tum in egregio Opere de Syn. Dioeces. lib. VII. c. 6.

28. *Quaest.* 5. An baptismus iterari possit? R. 1. Baptismum valide semel susceptum non posse iterari. Constat ex ep. Pauli ad Ephes. 4. *Unus Deus, una fides, unum baptisma:* 2. ex perpetua praxi, et traditione Ecclesiae: 3. ex Conciliis Florent. et Trid. Sess. 7. Can. 11. Unde baptismi iteratio grave sacrilegium est tum ex parte ministrantis, tum ex parte illius, qui scienter recipit ex c. 108. de *Consecr.* R. 2. baptismus debet sub conditione iterari, cum prudenter dubitatur utrum valide sit collatus. Constat ex c. 2. de bapt. ubi Alex. III. ait: *De quibus dubium est, an baptizati fuerint, baptizentur his verbis praemissis: Si*

baptizatus es, non te baptizo; sed si nondum es baptizatus, ego te baptizo, cet.

29. Id quod servandum est, sive dubium sit positivum, sive negativum ex c. *parvulos de consec. dist.* 4. cum in utroque casu aeque periclitetur salus hominis ob defectum baptismi. Pariter si constet de baptismo, sed prudens sit dubitatio de legitima materia, vel forma, vel intentione, *ne talis dubitatio ruina fidelibus fiat, quoniam non monstratur iteratum, quod non certis indiciis ostenditur rite peractum*, ut ait S. Greg. lib. 12. ep. 31. Monet autem Bened. XIV. lib. VII. c. 6. de Syn. non esse temere adhibendum baptismum sub conditione ob merum scrupulum, vel temerariam suspicionem, sed insuper requirt, ut prudens subsit, et probabilis ratio dubitandi, qualem exigit Catechismus Roman. p. 2. de Sacram. Bapt. n. 59.

30. Ex qua doctrina colligitur 1. non esse baptizandum iterum infantem, de cujus baptismo sit saltem unus testis ocularis, fidedignus, ut docet ipse Bened. in Notif. 8. n. 8. Idque etiam si testis sit femina, modo sit exceptione major, nec sint alii testes contrarium testantes. 2. esse sub conditione baptizandos infantes expositos, qui reperiuntur sine schedula de baptismo. Idemque sentiendum cum Bened. XIV. de infantibus, licet appensum collo scriptum habeant, modo non posit haberi certitudo moralis de baptimo rite collato. Ita decretum est in Conciliis Cameracensi, Narbonensi, Aquensi Tolosano, et Mediolanensi, atque etiam declaravit Cong. S. Conc. 15. *Jan.* 1724. excipiens schedulas, in quibus esset moralis certitudo. Colligitur 3. pueros domi ab osbstetricibus baptizatos non esse denuo baptizandos, nisi adsit probabilis suspicio erroris in collato baptismo. Ita censuit S. Congreg. teste docto Zaccharia, et est conformis Catechismo Rom. supra laudato, et instructioni S. Caroli *de Baptismo*: 4. nec esse rebaptizandos ex S.

Cong. declaratione pueros ab haereticis baptizatos nisi in locis, ubi Pseudo Ministri adhibere non solent conditiones ab Ecclesia praescriptas.

CAPUT IV.

De effectibus Baptismi, et ritibus ab Ecclesia praescriptis.

31. *Quaest.* 1. Quinam sint efectus Baptismi? R. 1. condonatur per baptismum originale peccatum, atque etiam actuale ante baptismum commissum, ut constat ex Trid. *Sess.* 5. § 5. et Catechismo Rom. *n.* 42: 2. condonatur etiam poena pro peccatis debita, ut constat ex eodem Trid: 3. infunditur Divina gratia, qua filii Dei, et regni coelestis haeredes efficimur: 4. imprimitur character, quod signum est in anima inhaerens et nunquam deletur: 5. denique baptizatus fit Ecclesiae membrum, ejusque auctoritati subjicitur. Nota tamen in adulto, ut cum fructu baptismum recipiat, praeter intentionem requiri fidem, et notitiam mysteriorum nostrae fidei, et poenitentiam, hoc est contritionem de peccatis, sive perfectam, ut volunt aliqui, sive imperfectam, ut aliis placet probabilius cum S. Th. *in* 4. *dist.* 6. *q.* 1. *a* 3. *ad.* 5.

32. *Quaest.* 2. Quaenam sunt caeremoniae praecipuae baptismi? R. 1 In unaquaque Ecclesia servandi sunt ritus, qui in ea obtinuerunt, nec eos mutare licet pro libito. In universum tamen servanda sunt sequentia extra urgentem necessitatem: 1 Baptismus conferendus est in aqua consecrata: 2. non potest solemniter conferri, nisi in Ecclesia, exceptis filiis Principum, et Magnatum: 3. baptizandum est cum unctione chrismatis, et quidem illius anni, si haberi potest: 4. adhibendae sunt insufflationes, exorcismi, saliva, sal, aliique sacri ritus, qui ab Apostolis

merito creduntur originem trahere: 5: necessarii sunt ex more Patrini, qui baptizatum de fonte suscipiant: 6. baptizato nomen alicujus Sancti est imponendum. Denique Parochus tenetur in libro notare nomen baptizati, et parentum ejus, diem, et horam nativitatis et Patrinos. Item an baptismus sub conditione, vel sine caeremoniis sit collatus; an et ubi infans expositus sit repertur, cet.

33. R. 2. Cum sine caeremoniis collatus est baptismus ex gravi aliqua causa, supplendae sunt postea caeremoniae, cum primum opportune fieri possit. Omittere autem sine gravi causa ritus ab Ecclesia praescritos, grave peccatum est, ut inter omnes convenit. Quod si collatum solemniter baptismum postea deprehendatur esse invalidum, alii volunt iterandas esse caeremonias, alii id negant: quia dum suppletur baptismus, cum eo caeremoniae prius adhibitae moraliter conjunguntur. Utraque opinio est probabilis, sed prima tutior est, et in praxi consulenda, nisi obstet periculum scandali, vel infamiae. Imo in haereticis valide, sed absque caeremoniis baptizatis moris non est ritus solemnes supplere, ne videamus baptismum haereticorum improbare, inquit Laymanus *c.* 8. *de bap. n.* 10.

34. *Quaest.* 3. Quodnam est officium Patrini in baptismo? Nota 1. in baptismo solemni ex perpetua Ecclesiae traditione adhiberi debet unus saltem, qui puerum de fonte suscipiat, sive sit vir, sive femina, nec possunt esse plures, quam duo, scilicet unus vir, et una femina ex Trid. *Sess.* 24. *c.* 5. In privato autem baptismo non est opus suscipiente, seu patrino. Nota 2. ut quis valide sit patrinus, debet saltem septenium complesse: 2. debet esse baptizatus: 3. requiritur ut sit a parentibus, vel a parocho ad id muneris designatus, nec licet Parocho mutare designatum a parentibus; quamvis valide mutaret, ut docent

multi contra alios: 4. ut in ipso baptismo baptizatum de fonte suscipiat, vel de manu baptizantis, cum intentione, et cognitione muneris, quod praestat. His praemissis.

35. R. 1. Is qui puerum de fonte suscipit, ait D. Th. 3. p. q. 67. a. 8. *assumit sibi officium Paedagogi; et ideo obligatur ad habendam curam de ipso, si necessitas immineret, sicut eo tempore, et loco, quo baptizati inter infideles nutriantur. Sed ubi nutriuntur inter catholicos Christianos, satis possunt ab hac cura excusari, praesumendo quod a suis parentibus diligenter instruantur. Si tamen quocumque modo sentirent contrarium, tenerentur secundum modum saluti spiritualium filiorum curam impendere.* Haec Angelicus ex cap. *Vos ante de Consecr.* 4. et ex variis Conciliis, quibus consonat Rituale Romanum. R. 3. patrini vices gerunt Parentum spititualium; contrahunt enim cognationem spiritualem cum parentibus baptizati, quae est impedimentum matrimonii. Non contrahitur tamen, si id fiat in casu necessitatis. Hinc ab officio Patrini excluduntur Pater, et mater baptizati, publice criminosi, infames, excommunicati, haeretici, nescientes doctrinam Christianam. Item prohibentur id muneris suscipere Abbas, et Monachi ex c. *non licet*, quo nomine probabilius veniunt etiamsi alii Regulares, cum Rit. Rom. id vetet facere Regulares omnes, etiam Sanctimoniales. Ubi tamen contraria viget consuetudo, possunt admitti saltem cum Praelati facultate.

36. *Quaest.* 4. An duo conjuges possint licite suscipere alienam prolem? Negat Suarez ex Constit. Urbani II. id prohibente. Affirmant tamen alii communiter cum D. Th. in 4. dist. 42. a. 3. q. 2. ad 4. dicente: *Nihil prohibet, quin vir, et uxor simul aliquem de sacro fonte levarent.* Quae doctrina consuetudine in multis locis inducta confirmatur. Notandum est au-

»

tem, nec in baptismo privatim puero collato ob necessitatem licere parentibus Patrinos agere propriae sobolis; tunc enim nulla est patrini necessitas. Quod si id temere faciant in privato baptismo, nullam contrahunt cognationem spiritualem; si tamen in solemni faciant, cognationem ab ipsis contrahi nonnulli censent, sed alii multi contradicunt. Cum vero in necessitate patres filium baptizant, nullum contrahunt impedimentum petendi debitum. Ita D. Th. in *Suppl. q.* 56. *art.* 1. qui censet illud revera contrahi, si citra necessitatem baptismum conferant. Sunt tamen multi; qui id negant satis probabiliter, quamvis a gravi peccato excusari nequeant. Vide alia apud auctorem.

CAPUT V.

De Sacramento Confirmationis.

37. *Quaest.* 1. Quid est confirmatio? R. Est unctio chrismatis, sub praescripta forma verborum facta ab Episcopo in fronte baptizati, qua is robur, et gratiae augmentum accipit. Hoc Sacramentum a Christo Domino institutum fuisse nocte Coenae constat ex traditione Ecclesiae, ex Trid. *Sess.* 7. *Can.* 1. et decreto Eug. IV. *in Instruc. ad Armenios.*

38. *Quaest.* 2. Quaenam est materia remota hujus Sacramenti? R. Est chrisma, confectum ex oleo olivarum, et balsamo benedicto ab Episcopo. Et quidem certum est oleum esse de necessitate hujus Sacramenti ex c. ult. de *Sac. Unct* et ex decreto Eug. IV. Et debet esse oleum olivarum, ut docet S. Th. per quod significatur Spir. S gratia in nos diffluens a Christo, tanquam nostro capite. Certum item est ex praecepto Ecclesiae necessarium quoque esse balsamum. Sunt tamen, qui nolint illud pertinere ad essentiam Sacramenti, licet contraria sententia communior sit, et probabilior cum D. Th. et Bellarmino, et conformis sit Catechismo Romano, et omnibus Ritualibus; et Eucologiis. Unde si forte confirmatio sine balsamo peracta fuerit, debet ita confirmatus iterum sub conditione confirmari. Non est tamen necessarium balsamum Syrianum, vel Palaestinum, sed sufficit Indicum, ut affirmavit Paulus III. confirmavitque Bened. XIV. *Notif.* 183.

Benedictionem Episcopi necessariam esse saltem ex praecepto Ecclesiae, nemo dubitat. Imo sententia valde probabilis tuetur illam ad essentiam materiae remotae pertinere. Unde non licet confirmationem sine chrismate consecrato conferre, atque ita collata debet sub conditione iterari, cum dubium saltem sit Sacramentum.

39. *Quaest.* 3. Quaenam est materia proxima Confirmationis? R. Est unctio in fronte, per manum Episcopi, in formam crucis facta. Unde adaequata hujus Sacramenti materia constat tum ex impositione manuum Episcopi, tum ex unctione chrismatis, atque utraque ad essentiam pertinet confirmationis. Et quidem de manuum impositione constat ex actis Apost. c. 8. ubi S. Lucas narrat de SS. Petro et Joanne, quod in Samariam missi, *oraverunt pro ipsis, ut acciperent Spiritum Sanctum.... Tunc imponebam manus super illos, et accipiebant Spiritum Sanctum.* De unctione autem chrismatis, ait Catech. R. *tum Sancta Ecclesia, et Concilia perpetuo docuerunt; tum a S. Dionysio, et complurimis aliis gravissimis Partibus traditum est, in primisque a Fabiano Pontifice, qui in ep. ad Episc. Orientis, quae citatur Can. Litteris vestris de Consec. dist.* 3. *Apostolos Chrismatis confectionem a Domino accepisse, nobisque reliquisse, testatus est.* Idem constat ex perpetua Ecclesiae praxi, et traditione, ex Canone Innoc. III., et decreto Eugenii in Concilio Florentino.

40. Et quamvis aliqui primae notae Theologi velint unctionem sacram, quae per signum Crucis fit in fronte ab Episcopo, solum esse ex institutione Ecclesiae, nec pertinere ad essentiam Sacramenti; contraria tamen sententia est moraliter certa, atque conformis declarationi Bened. XIV. in ep. Encyclica ad Episcopos Ritus Graeci, ubi haec habet: *Quod itaque extra controversiam est, hoc dicatur: nimirum in Ecclesia latina confirmationis Sacramentum conferri adhibito sacro chrismate, sive oleo olivarum, balsamo commixto, et ab Episcopo benedicto, ductoque signo Crucis per Sacramenti ministrum in fronte suscipientis, dum idem Minister formae verba pronuntiat.*

41. Hinc unctio chrismatis fieri debet in fronte ex *c. unico.* de S. Unctione, et ex decreto Eugenii IV. et quidem in formam Crucis, ut Ritualia omnia praescribunt, et continetur in Const. Apostolicis. Praescribit etiam Rituale, ut fiat pollice manus dextrae, adeoque graviter peccaret Episcopus, qui ungeret alio digito, ageret enim contra rubricam, et usum Ecclesiae in re gravi. Esset autem validum Sacramentum, cum vere fieret per impositionem manus Episcopi; secus autem dicendum, si fieret penicillo, aut alio quovis instrumento; quicquid pauci contra senserint. Quantitas autem chrismatis ea debet esse, quae satis sit ad ungendam frontem confirmandi in figuram Crucis. Denique chrisma debet esse novum, illo scilicet anno consecratum, adeoque graviter peccaret, qui extra necessitatem veteri uteretur; quamvis ad valorem Sacramenti quodlibet sufficiat.

42. *Quaest.* 4. Quaenam est forma Sacramenti Confirmationis? R. Haec a Flor. Concilio designatur: *Signo te signo Crucis, et confirmo te chrismate salutis, in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S.* Quae verba continent integram, et perfectam Sacramenti formam, cum in illis exprimatur materia idonea, et

necessaria ad significandum, et conficiendum Sacramentum, sicut et illius effectus, nempe robur per quod ad spiritualem pugnam vexillo Sanctae Crucis, et gratia S. Spiritus armamur. Itaque audiendi non sunt, qui praeter illa verba ad essentiam formae requirunt etiam preces alias, quas ex Rituali praescripto recitat Episcopus ad manus impositionem. Eae enim solum ex praecepto necesariae sunt, nec pertinent ad essentiam Sacramenti. Ita communis sententia cum S. Th. ex Flor. et Trid. et Cathech. Rom. §. 12. dicente, *hanc esse perfectam, et absolutam hujus Sacramenti formam.* Nec ab ea differt quoad substantiam forma Graecorum: *Signaculum doni Spiritus S.* cum per illa verba effectus Sacramenti satis explicetur. Nec unquam illa inter Graecorum errores numerata est in Flor. Concilio; nec alia est in usu Romae in templo S. Atanasii, quod est Ritus Graeci, sciente, et tacente R. Pontifice.

43. *Quaest.* 5. Quinam sunt effectus confirmationis? R. Tres omnino numerantur. 1. Est *character*, ut docet Trid. *Sess.* 7. *Can.* 9. 2. speciale robur ad praelianda praelia Domini. Imo ex cap. *novissime de Consec. d.* 4. declaratur, in Confirmatione conferri S. Spiritus plenitudinem, similem illi, quam acceperunt Apostoli in die Pentecostes: ita Cathech. Romanus. Et etiam aliquando per hoc Sacramentum prima gratia confertur, ut tradit D. Th. *art.* 2. *ad.* 2 Denique tertius effectus est cognitio spiritualis, sicut in baptismo.

44. *Quaest.* 6. Quaenam sunt caeremoniae Confirmationis? R. In Pontificali Rom. praescribitur, ut Episcopus confirmationem ministrans debeat indui amictu supra rochetum, vel superpelliceum, si sit regularis, ac stola, pluviali albi coloris, mitra, et baculo. Quae omnia omittere certe esset mortale, cum ipsa pertineant ad reverentiam Sacramenti; non tamen

si unum, vel alterum instrumentum deficiat, quia non videtur materia gravis. Baculus autem potest publice exponi, aut ab aliquo ex Clericis detineri, ut significatur ex figura in Pontificali depicta. Imo S. C. de prop. fide declaravit 7. Dec. 1726. sufficere, quod Episcopus sine mitra, adhibita tantum stola confirmet. Quoad caeremoniam alapae, quae infligitur confirmato, eam omittere, secluso scandalo, non est mortale, ut tuetur Suarez cum aliis multis. Idem potiori jure dico de omissione cerei, quae caeremonia non est in Pontificali praescripta, sed solo usu introducta.

45. Quoad locum autem, in rubrica notatur: *Hoc Sacramentum potest conferri minus solemniter quocumque die, hora, et loco, ex causa ad arbitrium Episcopi.* Et licet in Cap. *Ut jejunii* dist. 5. *de Consec.* praescribatur, *ut confirmandi accedant jejuni*, idemque in Rom. Pontificali legatur; usus tamen invaluit, ut hoc Sacramentum etiam post prandium conferatur. Sub gravi tamen requiritur patrinus, designandus a Parentibus, vel Episcopo, si confirmandus sit puer. Debet autem esse unus tantum, ipse jam confirmatus, distinctus a Patrino baptismi, et ejusdem sexus cum illo qui confirmatur, nec monachus, nisi factus Episcopus. Quoad modum autem suscipiendi praescribitur in Pontificali R. quod confirmandus ponat pedem super pedem dextrum patrini. Sed hodie in usu est, ut patrinus manum dexteram super dextrum humerum confirmandi ponat; quae consuetudo, ut Concina testatur, probata est a S. Rituum Cong. 20. *Septembris* 1749.

46. Ubi consuetudo viget frons baptizati obliganda est fascia linea, cruce notata, quae postea est comburenda, nec ad profanos usus adhibenda. Solet quoque in aliquibus locis mutari nomen in confirmatione. Parochus autem tenetur in librum referre nomina eorum qui in sua Parochia confirmantur, et nomina

Patrinorum, tum ad sciendam cognationem spiritualem, tum ad Sacros Ordines suspiciendos. Denique ab Episcopo dari solet benedictio confirmatis, qui admonentur, ne ab Ecclesia discedant, antequam communem benedictionem suscipiant. Sed ea non est nisi simplex caeremonia, quae omitti solet quando magnus est concursus confirmandorum.

CAPUT VI.

De ministro Confirmationis, et de subjecto ejusdem.

47. *Quaest.* 1. Quisnam est Minister Confirmationis? R. Solus Episcopus est ordinarius Minister hujus Sacramenti. Ita definivit Innoc. III. in c. *Unico de Sac. Unct.* Et Trid. Sess. 7. c. 3. ubi ait: *Si quis dixerit, Sanctae Confirmationis ordinarium Ministrum non esse solum Episcopum, sed quemvis simplicem Sacerdotem, anathema sit.* An autem simplex Sacerdos confirmare possit ex delegatione R. Pontificis, quaestio fuit olim agitata inter Teologos. Hodie tamen dubitari non potest ex bulla Bened. XIV. incipiente, *Eo quamvis tempore*, ubi Pontifex indulsit ut Sacerdotes Cophtis possent urgente necessitate Confirmationem ministrare, additque hoc non esse novum, sed usitatum a S. Greg. M. et aliis Pontificibus. Refertque P. Zacharia in notis ad La-Croixium, Eugenium IV. concessisse cuidam Missionario Ordinis S. Francisci facultatem non solum confirmandi, sed etiam chrisma conficiendi. Ut plurimum tamen dum facultas datur extraordinaria confirmandi, praescribitur, ut fiat chrismate ab Episcopo consecrato. *Bened. XIV. c. 8. lib. VII.*

48. *Quaest.* 2. An Episcopus possit hanc facultatem simplici Sacerdoti concedere? R. Quicquid sit de hac dificili controversia, inquit laudatus Pontifex

loco cit. *Omnino in confesso est, irritam nunc fore confirmationem a simplici Presbytero Latino ex sola Episcopi delegatione collatam; quia Sedes Apostolica id juris sibi unice servavit.* V. Auctorem laudatum, qui de Orientalium usu, et ritibus late disserit.

49. *Quaest.* 3. An Episcopus possit confirmare alienos subditos? R. 1. Validam esse Confirmationem ab Episcopo quocumque collatam. Peccaret tamen graviter Episcopus, qui aut in aliena dioecesi, aut in propria sibi non subditos confirmaret sine expressa, vel tacita proprii Episcopi consensione. Imo confirmans in aliena dioecesi etiam subditos suos, incurrit suspensionem a Pontificalibus ipso jure ex Trid. *Sess.* 6. *c.* 5. et declaratione S. Cong. R. 2. Posse aliquando praesumi consensum proprii Episcopi, cum alieni subditi, longe a sede sua Episcopali viventes, accedunt petentes Confirmationem. Quod potiori jure praesumi potest de iis, qui afferunt ab Episcopo proprio litteras dimissoriales ad Ordines, nec sunt adhuc confirmati.

50. *Quaest.* 4. Quodnam est subjectum Confirmationis? R. Omnis homo baptizatus est capax hujus Sacramenti. In Orientali Ecclesia confertur infantibus statim post baptismum. Apud Latinos vero consuetudo obtinuit differendi confirmationem, donec pueri rationis usum habuerint, ut praescribit Cat. Rom. Idque consulto statuit Ecclesia Romana, tum ob reverentiam Sacramenti, tum ad vitandum periculum iterationis, tam denique ut suscipientes illud intelligant, se per baptismum fuisse quidem ad Christianam militiam acceptos, per Confirmationem vero fuisse ad pugnam roboratos, et ad perferendos agones per gratiam instructos. Ita Bened. XIV. Constit. *Et quamvis tempore.* Quod tamen non tollit, quominus Episcopus justa de causa possit ac debeat infantibus confirmationem ministrare, ut si mortis immineat periculum si Episcopus ob longaevam aetatem, vel locorum distantiam non possit facile consueta aetate chrismare. Sicque sancitum fuit in Concilio V. Medionalensi, et ita fert usus in multis Provinciis.

51. Nota hic 1. amentibus esse conferendum hoc Sacramentum, ut docet communis doctrina, et tradit loco cit. Benedictus. 2. In dubio de confirmatione, iteranda est sub conditione. sed major dubitandi causa requiritur, quam in baptismo. 3. In cap. *ut jejuni de Cons. d.* 5. de confirmandis dicitur: *Ut moneantur confessionem facere prius.* Quod merum esse consilium, docent auctores, adeoque sufficit vel contritio perfecta, vel attritio cum confessione, si conscientiam habeant peccati mortalis.

52. *Quaest.* 5. Quomodo sit necessaria susceptio hujus Sacramenti? R. 1. Certum est, non esse necessariam ad salutem necessitate medii in quo omnes conveniunt. R. 2. Gravis est controversia, an sit praeceptum grave suscipiendi hoc Sacramentum, data oportunitate. Negant multi de tali praecepto constare, neque naturali, neque positivo; adeoque ajunt, illud omitere solum esse veniale, nisi intersit contemptus, vel scandalum, vel conscientia propria dictet specialem ejus necessitatem ad vincenda tormenta, vel gravissima pericula ipsius animae. Alii multi affirmant, et videtur id declaratum a Benedict. XIV. in Bulla *Etsi pastoralis*, ubi postquam dixit Confirmationem suscipientes a Presbyteris Graecis invalide confirmari, nisi accedat tacita saltem approbatio R. Pontificis, haec verba subjungit: *Monendi tamen sunt ab Ordinariis locorum, eos gravis peccati reatu teneri, si cum possint ad confirmationem accedere, illam renuunt ac negligunt.*

TRACTATUS III.

DE EUCHARISTIA.

CAPUT PRIMUM.

De natura, et essentia Eucharistiae.

1. *Quaest.* 1. Quid est Eucharistia, et in quo posita sit ejus essentia? R. Est Sacramentum Corporis, et Sanguinis Christi sub speciebus panis, et vini, ad spiritualem animae refectionem divinitus institutum. Ita DD. Communiter. Et quidem certum est, hoc Sacramentum constitui tum ex speciebus panis, et vini, tum ex corpore, et sanguine J. Christi. Disputatur autem a Theologis, utrum ratio Sacramenti essentialiter consistat in speciebus tantum, an in solo Christi corpore, et sanguine, an in utroque? Sed haec controversia parum refert ad praxim, cum inter omnes conveniat ex utriusque constare veram rationem Sacramenti. Usus autem, sive sumptio Eucharistiae non est proprie Sacramentum, sed aplicatio ipsius, sive conditio, ut in nobis operetur. In quo differt Eucharistia ab aliis Sacramentis, quae tunc solum talia sunt, cum conficiuntur, vel applicantur, et ideo vocantur *transeuntia*. Eucharistia est Sacramentum permanens, quod rationem habet Sacramenti, etiamsi non sumatur, ut definivit Trid. Sess. 13. Can. 4. *Si quis dixerit, peracta consecratione, in admirabili Eucharistiae Sacramento non esse corpus, et sanguinem D N. J. Christi, sed tantum in usu, anatema sit.*

2. Difinitur etiam ab eadem Synodo Sess. 13. c. 3. in eo existere *corpus sub specie panis, et sanguinem sub specie vini ex vi verborum; ipsum autem corpus sub specie vini, et sanguinem sub specie panis, ani-*

mamque sub utraque vi naturalis illius conexionis, et concomitantiae.... Divinitatem porro propter ejus cum corpore, et anima hypostaticam unionem. Eadem autem S. Synodus Sess. 21. cap. 3. ait. *Quamvis Redemptor noster hoc Sacramentum in duabus speciebus instituerit, tamen fatendum est, etiam sub altera tantum specie totum, atque integrum Christum, verumque Sacramentum sumi, ac propterea quoad fructum attinet, nulla gratia necessaria ad salutem eos defraudari, qui unam speciem solam accipiunt.* Ex quibus verbis nonnulli Theologi cum Bellarmino deducunt, totam rationem specificam Sacramenti salvari sub qualibet specie seorsim sumpta; contraria tamen sententia videtur magis probabilis, et magis recepta cum sub una tantum specie vi verborum, et per se non ponatur nisi vel corpus Christi tantum, vel sanguis; unde in altera specie seorsim sumpta per se non significatur tota refectio cibi, et potus, in qua consistit ratio specifica Sacramenti. V. D. Th. 3. p q. 73. a. 2.

3. *Quaest.* 2. Unde sumenda sit unitas numerica hujus Sacramenti? R. Cum communi sententia, eam esse petendam a morali conjunctione specierum, ita ut plures species consecratae moraliter sint unum Sacramentum, dum per modum unius proponuntur, aut sumuntur. Hinc si una hostia dividitur in plures, et pluribus porrigitur, diversa sunt numero Sacramenta: si vero uni, atque eidem plures simul hostiae, vel ambae simul species ministrentur, unum datur Sacramentum. De fide autem est, in qualibet specie, et in parte qualibet ejusdem speciei totum contineri Christum, quod sufficit ad fructum Sacramenti.

4. *Quaest* 3. An Eucharistia sit omnino necessaria ad salutem? R. Certum est 1. adultis esse ex praecepto necessariam, et quidem Divino ex Lucae 22. *hoc facite in meam commemorationem.* Pariter est certum, necessarium non esse necessitate medii, ut

vocant, ita ut nullus adultus absque ea possit salutem obtinere. Sunt tamen, qui velint, esse omnino necessariam in voto, tum ad salutem obtinendam, tum ad conservandam spiritualem vitam. Ita S. Th. quem sequuntur Scotus, Salmant. et alii. Quod votum haberi dicitur ab adultis, dum Baptismi, et Poenitentiae Sacramenta suscipiunt. Contra tamen sentiunt Bonavent., Suarez, Vazquez, alii.

5. *Quaest.* 4. Quaenam est materia hujus Sacramenti? R. Materia proxima sunt species panis, et vini: remota autem sunt panis triticeus, et vinum de vite. Constat 1. ex institutione Christi Matth. 26. et Lucae 22. Constat 2. ex praxi universae Ecclesiae. 3. Ex definitione Florent. et Tridentini. Et quidem utraque materia est necessaria ad Sacramentum conficiendum, quia utramque exigit ratio sacrificii. Utrum vero praeceptum consecrandi utramque speciem sit juris Divini, an solum Ecclesiastici, nonnulli in controversiam revocarunt. Pro certo tamen affirmandum cum communi DD. esse Divinum, tum quia Christus praecepit, ut utraque materia consecraretur per illa verba: *Hoc facite in meam commemorationem;* sic enim illa interpretatur Trid. Sess. 22. c. 1. tum quia ita exigit ipsa institutio Eucharistiae. Nam ut Sacramentum est, instituta est per modum spiritualis convivii, quod cibo, et potu perficitur. Ut vero est sacrificium, mystice representat separationem corporis, et sanguinis Christi in ejus morte, adeoque consecratio utriusque speciei est de essentia incruenti Sacrificii in Eucharistia.

6. Hinc merito Ecclesia prohibet, ut ne una tantum species consecretur, essetque reus gravis peccati Sacerdos, qui seorsim ita consecraret, etiam ad dandam pro Viatico Communionem graviter aegrotanti. Si tamen id faceret sive per malitiam, sive per errorem, valida esset consecratio, qua veritas formae con-

secrationis hostiae, v. g. statim habet suum effectum, nec dependet a vini consecratione. Et quidem id sine culpa Sacerdoti quandoque evenire potest, si nempe hostia jam consecrata morbo, vel morte correptus non possit calicem consecrare.

7. *Quaest.* 5. Qualis debet esse panis ad valorem consecrationis? R. Panis triticeus, sive sit azymus, sive fermentatus. Ita enim definivit Florentinum in decreto unionis in haec verba: *Definimus, in azimo, sive fermentatu pane triticeo Corpus Christi veraciter confici; Sacerdotesque in alterutro ipsum Domini corpus conficere debere; unumquemque scilicet juxta suae Ecclesiae sive occidentalis, sive orientalis consuetudinem.* Ratio est, quia uterque est verus panis, confectus ex farina, aqua subacta, et igne cocta, habetque proprium usum panis. Latinus autem Sacerdos sub gravi tenetur in azymo, Graecus in fermentato consecrare; nec in hoc ulla dispensat necessitas, cum ne viaticum quidem obliget, nisi cum possit ministrari modo, et ritu Ecclesiae convenienti. Et quamvis olim docuerint graves Theologi, Sacerdotem Latinum in locis Graecorum posse in fermentato consecrare, sicut in azymo Graecum inter Latinos habitantem; hodie tamen hujusmodi doctrina locum non habet, sed unusquisque ritum suum servare debet. Ita decretum est a Pio V. Const. quae incipit: *Romani Pontificis,* et a Bened. XIV. Constit. *Etsi pastoralis.*

8. Ex dictis deduces 1. non est valida consecrationis materia quivis alius panis, qui ex tritico non sit confectus. Patet ex decreto Eugenii, ubi dicitur de Eucharistia: *cujus materia est panis triticeus, et vinum de vite,* ex Catech. Rom. p. 2. n. 13. et Missali Rom. dicente: *Si panis non sit triticeus, non conficitur Sacramentum:* 2. non est materia apta ad consecrationem panis ex oriza, avena, milio, et similibus herbis, quae a tritico specie differunt: 3. massa triticea cruda, vel

frixa solum, et elixa ad modum placente, quia non est panis usualis, et communis: 4. neque panis subactus aquis artificialibus, vel oleo, butyro, et lacte, ovis, sacharo, aliove liquore, aqua naturali non mixto. Et quoniam aliter sentiunt DD. aliqui, saltem est materia dubia; idque confirmat Missale Romanum. Dubia quoque habetur materia hostia rubra, quae cinnabaris admixtione minium alteratur; panis quoque subactus aqua marina: panis ex farre, spelta, et siligine.

9. Quod si aliqua tantum grana, vel guttae alterius speciei cum tritico misceantur, ita ut istud, et qua plurimum dominetur, erit quidem valida, sed illicita consecratio. Idem dico, si panis sit aliquantulum mucidus: nam sit corruptus sit, erit omnino invalida. Erit etiam valida, sed illicita consecratio hostiae fractae, vel maculatae; quae macula, vel fractio, nisi deformis valde sit, si post oblationem animadvertitur, ea non obstante, consecratio est peragenda. Ad figuram quod attinet, Latini utuntur hostia orbiculari, et rotunda; Graeci figuram adhibent panis in quatuor ramos ad instar Crucis extenti; reliqui variant Orientales; in quo standum est ritui uniuscujusque Ecclesiae.

10. *Quaest.* 6. Quale vinum sit apta consecrationi materia? R. Vinum de vite, ut definitum est in Later III. Florent. et Tridentino. Unde non potest valide consecrari vinum ex pomis, cerasis, aliisve fructibus extractum. Neque acetum, quod ob fermentationem amisit naturam vini, nec vinum adhuc in uvis contentum, cum in tali statu nondum habeat rationem vini communis, vel usualis. Vinum autem aromatibus conditum valide, sed illicite consecratur, modo tanta non sit alteratio, ut naturam vini in aestimatione hominum non retineat. Mustum ex recentibus uvis expressum non licet adhibere ob permixtas faeces, nisi in necessitate, ut ait S. Th. 3. p. q. 74. art. 6. Li-

cet tamen uti vino congelato, sed postea resoluto, cum retineat naturam vini; dum autem manet congelatum, est materia dubia, in qua nunquam licet consecrare, ut ait Suarez, ob reverentiam debitam Sacramento, et quia tanta non est ejus necessitas ad salutem.

11. Nota, cum ab Ethiopiae Missionariis Ordinis S. Francisci proposita esset quaestio S. Congregationi, utrum liceret celebrare cum vino ex uvis passis vel *zebibo* expressis in illis regionibus, in quibus magna est vini penuria; re diligenter per experimenta investigata, responsum fuit: *Licere, dummodo liquor extrahendus a zebibo, vel uvis passis ex colore, odore, et gustu dignoscatur esse verum vinum.* S. Cong. S. Off. 22. Jul. 1706. Eadem vero decrevit, ad utramque ablutionem posse adhiberi solam aquam, ubi tanta sit vini penuria, ut aliter Sacerdotes cogerentur pluries non celebrare: *Decl.* 1665. De cetero sine gravi hujusmodi penuria, standum esse rubricis Missalis, praesertim circa primam ablutionem, ab eadem Cong. declaratum est 1707.

12. *Quaest.* 7. An vino miscenda sit aqua ad consecrationem? R. Affirm. ex decreto Concilii Florent. et perpetua Ecclesiae traditione. Audiatur Trident. Sess. 22. Cap. 7: *Monet deinde S. Synodus, praeceptum esse ab Ecclesia Sacerdotibus, ut aquam vino in calice offerendo miscerent, tum quod Christum Dominum ita fecisse credatur, tum etiam quia e latere ejus aqua simul cum sanguine exierit, quod Sacramentum hac mixtione recolitur*, cet. Aqua vero debet esse naturalis, eaque modica, una scilicet, vel altera gutta sensibilis ex decreto Eugenii, et Rubrica Missalis Romani. Qui autem tantam aquae copiam immiteret, ut tertiam partem vini excederet, peccaret graviter, et redderet consecrationem dubiam, ut fert communis opinio. Permixtio autem fieri debet in ipso calice vel ante offertorium, vel certe immediate ante Sacrum, ut

in usu est apud quosdam; et quidem ab ipso Sacerdote, vel a Subdiacono, ut fit in Missa solemni; neque enim sufficit, ut caupo, vel alius vinum aqua diluerit; *quia*, ut ait S. Th. q. 74. a. 8. ad 3. *aqua permixta in dolio non sufficeret ad significationem Sacramenti.*

13. *Quaest.* 8. An et quomodo materia consecrationis debeat esse praesens Sacerdoti consecranti? R. Invalida est consecratio, nisi materia sit praesens modo sensibili, et morali. Ratio est, quia alias vera non esset forma consecrationis per illa verba *hoc et hic*, cum sint demonstrantia. Praeterea ita exigit institutio Christi, et ratio Sacrificii. Sufficit autem, si materia ita sit praesens, ut videri, vel tangi possit vel in se, vel in vase, aut alio continente. Sic valide consecratur vinum in calice etiam cooperto, hostiae in ciborio, vel in cumulo sub aliis latentes. Quod si in Missali, aut etiam occultas sub mapa, vel prope corporale quis consecraret, dubitant aliqui an valide consecraret; et certe graviter peccare Sacerdos id faciens. Quod ad guttas vini, calici adhaerentes sed ab aliis separatas, quando Sacerdos de illis nihil expresse cogitarit, dubium est an ab eo sint consecratae. Itaque oportet ut Sacerdos aut eas cum aliis ante consecrationem admisceat, aut omnino abstergat.

14. *Quaest.* 9. An materia, quae consecranda est, debeat esse certa, et determinata? R. Certam esse debere, et definitam tum in se, tum in mente consecrantis; tum quia id exigit forma consecrationis demonstrans materiam per illa verba: *hoc et hic;* tum quia cum actiones sint circa singularia, intentio Ministri ferri non potest nisi circa materiam determinatam. Opus tamen non est singulas designari quoad numerum, sed satis est ut animus feratur in totum objectum, quod proponitur, v. g. ad omnes hostias praesentes, licet numerus ignoretur. Constat ex Missali Rom. ubi de *defectibus* loquendo legitur: *Si quis habeat coram se undecim hostias, et intendat consecrare solum decem, non determinans, quas decem intendit, non consecrat, quia requiritur intentio. Secus, si putans quidem esse decem, tamen omnes voluit consecrare, quas coram se habebat; nam tunc omnes erunt consecratae, atque ideo quilibet Sacerdos talem intentionem habere debet, scilicet consecrandi omnes, quas ante se ad consecrandum positas habet.*

15. Monet etiam Missale R. *ut si quis putans se tenere unam hostiam, post consecrationem invenerit fuisse duas simul junctas, in sumptione sumat simul utramque.* Nam intentio, quam Sacerdos habet consecrandi materiam praesentem, per errorem speculativum non destruitur, nisi expresse contrarium intendatur. Notandum est etiam, ad valorem consecrationis perinde esse materiam in magna, vel in parva quantitate, modo sit sensibilis. Poterit tamen peccare Sacerdos, si majorem consecret, quam quae oportuno tempore possit absumi.

16. *Quaest.* 10. Quaenam est forma Eucharistiae? R. Pro consecratione hostiae illa Christi verba: *Hoc est corpus meum*, et pro consecratione vini: *Hic est calix sanguinis mei* sunt forma essentialis, quae sufficiunt ad validam consecrationem, et debent a Sacerdote proferri assertive, seu cum intentione efficiendi id quod significant, cum ea proferat Minister, ut gerens Personam Christi, adeoque intendere debeat per illa consecrare. Ita deducitur ex Conc. Florent. juxta institutionem Christi. Graeci in consecratione vini, et orientales Catholici utuntur his verbis: *Hic est sanguis meus*, quae verba sunt Christi apud Matth. nec in substantia a Latinis et Occidentalibus differunt, cum re vera perfecte significent id quod efficiunt. Ob usum autem, et praeceptum Ecclesiae in re gravissima Sacerdos tenetur sub gravi proferre omnia verba, quae in Canone continentur.

„

17. Certe invalida est consecratio, si forma quoad essentiam immutetur, ut si pro *hoc* diceretur *illud*, quia non demonstrat rem praesentem; vel *hic* adverbialiter usurpetur, quia non significat veram conversionem panis, et vini in corpus, et sanguinem Christi. Imo si dicatur: *Hoc corpus est meum*, cum illa transpositio mutet sensum verborum Christi. Pariter si dicatur: *Hoc est corpus Christi* diversus est sensus, nec verba haec proferuntur in persona Christi. Non est tamen substantialis mutatio, si omitatur particula *enim*; quae omissio non est nisi venialis, ut ajunt DD. multi cum Suario, licet Roncaglia, et alii non improbabiliter putent esse mortale, si cum deliberatione relinquatur.

18. Quoad alia verba, quae praecedunt: *qui pridie*, cet. Ambrosius Catherinus voluit, esse essentialia, ita ut per preces antecedentes fiat consecratio: verba autem Christi ex praecepto tantum historice recitentur. Huic opinioni non absimilis est sententia Nicolai Cabasilae, et post ipsum Marci Ephesini, qui ajunt, non solis Christi verbis, sed etiam invocatione S. Spiritus, sive precibus in ea comprehensis confici corpus Christi. Quam opinionem veluti sepultam innovarunt Petrus Le-Brum, et alii pauci, cui occasionem dedere nonnullae PP. sententiae male intellectae, et orientalium Liturgiae. Sed horum doctrina merito rejicitur ab omnibus ut contraria Ecclesiae traditioni, et decreto Eugenii, quae virtutem consecrandi tribuunt verbis a Christo prolatis, quibus tantum conficitur Sacramentum.

19. Multi ex Thomistis volunt, non solum illa verba: *Hic est calix sanguinis mei*, sed et sequentia, *novi, et aeterni testamenti*, pertinere ad essentiam consecrationis: Marsilius addit, *mysterium fidei*, cet. cum per illa significetur remissio peccatorum facta per effusionem sanguinis Christi. Contraria tamen sententia communior est, et probabilior. 1. Quia D. Paulus, *ad Cor.* 1. exprimens formam consecrationis illa omittit: 2. quia aliqua ex illis verbis, v. g. *mysterium fidei* ab evangelistis omittuntur: 3. plerique PP. dum verba recensent consecrationis, illa tantum commemorant: *Hoc est corpus meum: Hic est calix sanguinis mei*, vel *Hic est sanguis meus:* 4. quia non reperiuntur in Litturgiis Orientalium probatae fidei; quis autem audeat dicere omitti verba essentialia consecrationis? Vide alia apud Berti, Gotti, et alios Thomistas qui S. Thomam interpretantur de necessitate illorum verborum ad integritatem formae, vel ad explicandum effectum Sacramenti.

20. Nota vero: si Sacerdos dictis illis verbis, *Hic est calix Sanguinis mei*, ante prolata cetera verba obierit, vel impeditus fuerit, alter prosequi debet Missam, repetendo (sub conditione) integram formam ab eo loco: *Simili modo.* Vel potest super alium calicem praeparatum integram formam perficere, et hostiam primi Sacerdotis, et sanguinem a se consecratum sumere, et deinde alium calicem. V. Rubr. Missalis R.

CAPUT II.

De Ministro, et Subjecto Eucharistiae.

21. *Quaest.* 1. Quis possit ministrare Eucharistiam. R. 1. Certum est, solos Sacerdotes posse valide consecrare, ut constat ex traditione Ecclesiae, et definitionibus Conciliorum Nicaeni 1. Later. Florentini, et Tridentini Sess. 23. Can. 1. Quod Tridentinum probat ex illis verbis Christi: *Hoc facite in meam commemorationem.* Quibus verbis Apostolis tantum, eorumque in officio Sacerdotali Successoribus consecrandi potestas ab ipso confertur. R. 2. Solus Sacerdos habens jurisdictionem ordinariam, delegatam, vel

privilegium, aut facultatem saltem tacitam, ac praesumptam potest dispensare Eucharistiam; quia Pastorum est proprium oves suas pascere, quod fit praecipue per Sacramenta.

22. Diaconue ex commissione Parochi potest Eucharistiam dispensare, atque etiam deficiente Sacerdote; quia tunc praesumitur illius permisio. Non ita Subdiaconus, ut communi Ecclesiae consuetudine comprobatur. Sacerdos autem quilibet potest ministrare Eucharistiam, sed non pro viatico; quia ita fert communis praxis, et tacita consensio Episcopi, vel Parochi. Viaticum autem dari debet a proprio Parocho, vel ex ejus licentia ab alio Sacerdote, vel Diacono, qui eodem munere fungi possunt, absente Parocho, si necessitas postulet; neque enim tunc praesumitur ille repugnare. Imo etsi Parochus injuste renuat, ut docet communis sententia cum S. Thoma.

23. *Quaest.* 2. An aliquando liceat Clericis, aut etiam laicis per se ipsos communicare? R. Laicis nunquam id licere, docet De Lugo cum aliis, eamque vocat communem sententiam; quia Tridentini praeceptum extat, ut laici communionem sumant de manu Sacerdotis, xel diaconi; et aliunde hoc Sacramentum non est ita ad salutem necessarium. Nihilominus id aliquando fieri posse sine peccato, putant alii cum Suarez, eo quod in mortis articulo urget praeceptum divinum communicandi, et aliunde nullo praecepto neque Divino, neque Ecclesiastico id prohibitum est, urgente necessitate, et Sacerdote deficiente: praesertim cum olim in usu fuerit ut laici cibum Eucharisticum propriis manibus sumerent. Quae consuetudo viguit inter Graecos usque ad octavum saeculum. *Sed standum est hodiernae Ecclesiae dixciplinae.*

24. Quod ad Sacerdotes attinet, eos, secluso scandalo, posse e sacrario Eucharistiam extrahere, seque

ipsos communicare," si desit alius Sacerdos, docent multi, et graves Theologi; idque non solum in mortis articulo, sed etiam devotionis causa in prolixa v. g. infirmitate, ne fructu Sacramenti diu aegrotus careat. Alii negant ob contrariam Ecclesiae disciplinam, quae maxime est attendenda. Laicis vero Ecclesiae praxis nunquam permitit alios communicare; licet enim urgente gravi causa licitum sit Sacramentum tangere, *sed non est simile de dispensatione Sacramenti, quia ejus receptio non est necessitatis*, inquit. D. Th. *in* 4. *dist.* 13. *art.* 3. *q.* 1.

25. *Quaest.* 3. An, et quando liceat Regularibus Communionem ministrare in suis templis? R. Ex speciali privilegio R. Pontificis possunt Sacerdotes Regulares communicare quoscumque fideles, praeter quam in mortis articulo, et in festo Paschali. Porro nomine Paschalis festi venit communio Paschalis, qua tenentur omnes Parochiae suae satisfacere et praecepto annuae Communionis. Qui enim per illos dies Paschali praecepto satisfecit, non prohibetur in die Paschae in templo regularium communicare ex devotione, ut ait Roncaglia, et constanti consuetudine comprobatur. Possunt etiam sumere Communionem Paschalem in Ecclesiis Religiosorum, qui tali gaudent privilegio, ut servientes Monasteriis exemptis, scilicet *qui eis actu serviunt, intra eorum speta, ac domos residunt, sub eorumque obedientia vivunt*, ut declaratur a Trid. Sess. 24 c. 11. Idem multi affirmant de peregrinis, et vagis, proprio Parocho carentibus; licet Tournelyus, et alii dicant eos sumere debere Communionem Paschalem de manu Parochi loci; quia iste censendus est eorum Parochus.

26. *Quaest.* 4. Quid in Ministro requiritur ad licitam administrationem Eucharistiae? R. Praeter statum gratiae necessaria est in ipso debita Sacramento reverentia; et ut eam praestet ritu Ecclesiae con-

sueto; eamque conferat, vel neget, prout necessitas vel dignitas petentium, aut eorum indignitas postulet. Hinc Eucharistia non est deferenda ad infirmum nisi cum stola, et superpelliceo, et praecedente lumine. Et quidem sine stola ministrare grave peccatum esset, et pariter absque superpelliceo; veniale autem sine lumine, et praevia Confessione, ut cum Suario docet communis opinio TT. Utrum autem in necessitate liceat sine lumine, et sacris vestibus Viaticum porrigere, dubitant DD. Negant aliqui, eo quod praestet potius reverentiam servare Sacramenti, quam infirmum communicare. Sed probabilius alii affirmant; neque enim videtur Ecclesiam voluisse eo subsidio in periculo mortis filios suos privare, ut serventur ejus caeremoniae. Imo Pasqualigus censet posse Episcopum dispensare praesertim in Villis et Pagis, ut viaticum cum pileolo deferatur.

27. Et quidem constat, S. Carolum in Actis Med. Conc. indulsisse, ut ad infirmum distantem Viaticum in equo mansueto deferretur, praesertim causa tempestatis, et ubi periculum est in mora. Sed in his spectandum est, quid loci consuetudo, et Episcoporum facultas permittat. Nunquam tamen licet Sacerdoti currere cum irreverentia, ut gestet Viaticum, nec laico tradere pyxidem portandam, quantumvis Pastor sit fatigatus, sed potius ex collo bursa est suspendenda. Nec licet Eucharistiam deferre ad aegrum, ut eam osculetur, si sumere non possit, ex decreto S. Cong. Conc. et prohibitione S. Pii V. Nec vero Sacerdos, v. g. laborans podagra, potest aliis digitis, quam pollice, et indice ministrare; quamvis Toletus, aliique id licere dicant, si aeger aliter esset sine viatico moriturus. Et ideo communis sententia docet nec posse celebrare Sacerdotem, qui pollice non possit hostiam frangere.

28. Quamvis olim sub utraque specie communicarent fideles; hic tamen usus jamdudum ab Ecclesia Latina justis de causis abolitus est, et prohibitus a Trid. Sess. 21. c. 1. Graecis tamen permittitur, modo fateantur id non esse jure Divino praeceptum, nec ad salutem necessarium, cum in unaquaque specie totum Sacramentum contineatur, nec major sit effectus Sacramenti sub duabus, quam sub una tantum specie. Sacerdos etiam dum communicat non celebrando, communicare tantum potest sub specie panis.

29. *Quaest.* 5. Quinam possunt suscipere Eucharistiam? R. 1. Eam primo suscipere non possunt infantes, licet olim ipsis daretur Eucharistia, ut constat ex D. Dionysio, Aug. et aliis Patribus: 2. non possunt communicare perpetuo amentes, et frenetici, sed amentibus, qui aliquando usum rationis habuerunt, et petierunt, potest Viaticum ministrari, modo absit periculum irreverentiae: 3. ii, qui non sunt jejuni, non possunt refici hoc Sacramento, nisi in periculo mortis. Constat ex Con. Tolet. VII. ex Carthag. III. et communi Ecclesiae praxi. Quod jejunium in eo consistit, ut a media nocte praecedente nihil omnino per modum cibi, vel medicinae in stomachum ab ore trajiciatur. An autem aegroto, qui forte eadem die ex devotione communicavit, debeat postea viaticum porrigi, si timeatur ea die moriturus, controversia est inter Theologos. *In tanta opinionum varietate*, ait Bened. XIV. de Syn. lib. VII. c. 9. *integrum est Parocho, eam sententiam amplecti, quae sibi magis arriserit.*

30. R. 2. In suscipiente Eucharistiam requiritur status gratiae. Itaque nemini licet ad eam accedere cum conscientia peccati mortalis: nec vero satis est contritio in eo, qui lethale commisit, sed praecedere debet confessio, ut declaravit Trident. Sess. 13. c. 7. et Can 11. ubi contrarium docentes excomunicantur *de facto*. Quod praeceptum esse Divinum docet communis sententia cum Suario ex illis verbis Ap.

ad Cor. 1. *probet autem se ipsum homo.* Sufficit tamen contritio, cum Sacerdoti ex officio est celebrandum, nec est illi copia Confessarii; tunc enim praemissa contritione, si sacrificium omitti nequeat absque gravi infamia, vel scandalo, debet celebrare, et postea *quam primum* confiteri.

31. Si poenitens post Confessionem recordetur peccati gravis, per oblivionem innoxiam omissi in Confessione, tenetur ante Communionem iterum confiteri, ut docet communis sententia, conformis doctrinae Tridentini. Quamquam alii contrarium defendant, quibus adhaerent Pontas, et Continuator Tournelii; nec improbabiliter, cum ille praeceptum confessionis ex una parte impleverit, et aliunde peccatum illud sit indirecte remissum cum sola obligatione illud subjiciendi, cum urgeat praeceptum confitendi. Ast vero praxis fidelium in contrarium stat, estque semper laudanda, et suadenda. Quid vero si poenitens recordetur peccati lethalis omissi in Confesione, v. g. dum est in scamno ad communionem, nec possit sine infamia vel nota recedere? R. Posse ac debere communicare, et postea in prima Confessione aperire peccatum illud, de quo oblitus fuerat. Et quamvis aliqui, teste Lugo, velint illum conari debere elicere contritionem; sed immerito, quia homini, ut ponitur, justificato, nullo modo necessaria est contritio, cum peccatum sit deletum per Confessionem, nec ullibi inveniatur praeceptum contritionis.

32. *Quaest.* 6. Quid agere debeat Sacerdos, qui inter celebrandum recordetur peccati mortalis, non confessi? R. Si recordetur post consecrationem, Missa non est interrumpenda, ut ait D. Th. et diserte habetur in Rubricis. Si vero recordetur ante consecrationem, et praesertim ante Canonem, tunc debet confiteri, si possit absque scandalo id facere, ut in Rnbricis traditur. In primo autem casu tenetur elicere contritionem, et postea *quam primum confiteri*, quamquam illud Tridentini praeceptum confitendi *quam primum* secundum aliquos non comprehendat nisi Sacerdotem, qui ante Missam recordatur peccati, et celebrat ex necessitate, non habens copiam confessarii. Sed eadem est ratio praecepti, ut notat Suarius.

33. *Quaest.* 7. Quomodo sit intelligendum illud *quam primum* Tridentini? R. 1. Damnatam esse ab Alex. VIII. propositionem istam: *Mandatum Tridentini factum Secerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali confitendi quam primum, est consilium, non praeceptum.* Pariter istam: *Illa particula* quam primum *intelligitur cum Sacerdos suo tempore confitebitur.* His positis, R. illud morali, et humano more intelligendum, ita ut ille praecepto satisfaciat, qui intra triduum confiteatur. Atque ita declaratum fuisse a S. Cong. ait La-Croix, et haec est communis DD. sententia. Fieri tamen potest, ut aliquando Sacerdos teneatur prius confiteri, v. g. si celebraturus iterum sit, et sit copia confessarii; vel tunc Confessarium habeat, quem postea per dies plures forte non habebit, etsi non sit celebraturus.

34. An et quando indignis neganda sit Eucharistia, diximus in Tract. de Sacramentis in genere c. 2. q. 4. Hic tamen nonnulla adjungere oportet ad praxim necessaria. Ac primo quoad puerorum communionem Bened. XIV. reprehendit eos, *qui pueros etiam duodennes, et perspicacis ingenii sinunt ex hac vita migrare sine viatico, hanc unam ob causam, quia scilicet nunquam ante, Parochorum certe incuria, et oscitantia Eucharisticum panem degustarint.* De Syn. Lib. VII. c. 12. Nota 2. capite damnatis, si rite sint per Confessionem parati, posse dispensare Eucharistiam, ut fert usus in multis locis. 3. etiam aliquando, v. g. in Paschate, dandam esse semifatuis, et debili ratione utentibus, modo hunc cibun a profano distinguere no-

rint; atque etiam a Daemone obsessis, si absque reverentiae detrimento possint sumere.

36. Quod ad usum frequentis, vel quotidianae Communionis attinet, habendae sunt prae oculis propositiones duae ab Ecclesia proscriptae; altera ab Innoc. XI. dicens; *Frequens Confessio, et Communio etiam in iis qui gentiliter vivunt, est nota praedestinationis;* altera ab Alex. VII. quae dicebat: *Similiter arcendi sunt a Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers.* Deinde attendendum est decretum S. Cong. editum anno 1679. ab Innoc. XI. approbatum, ubi inter alia primo loco dicitur, usus frequens, vel quotidianus sumendae Eucharistiae semper fuisse in Ecclesia approbatus a SS. PP. sed ratione diversarum conscientiarum nihil de ipso constitui posse. Deinde sic pronuntiatur: *frequens accessus* (ad Eucharistiam) *Confessariorum judicio est relinquendus, qui ex conscientiarum puritate, et frequentiae fructu, et ad pietatem processus laicis negotiatoribus, et conjugatis, quod prospiciunt eorum saluti profuturum, id illis praescribere debebunt.* Postea additur: *non a frequenti vel a quotidiana sumptione una praecepti formula deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur.* cet. Denique monentur Episcopi, ut ubi frequentis Communionis *viget hujusmodi devotio, per illam gratias Deo agant, eamque ipsi adhibito temperamento alere debebunt.* Quo pacto in hac re gerere se debeat Confessarius, vide auctorem *in praxi* §. ult. ubi moderatores animarum docet ita se gerere, ut nec nimium rigidi sint in negando usu frequentis Communionis, nec nimium indulgentes, praesertim cum iis, qui saepe in gravia labuntur, nec solliciti sunt de agenda poenitentia; aut iis, qui accedunt cum affectu deliberato ad venialia, nec de illis tollendis ullam curam gerunt; ut recte animadvertit Bened. XIV. de Syn. lib. VII. Quamquam expedit aliquando concedere Communionem aliquibus, qui versantur in periculo labendi in lethalia, ut vires accipiant ad resistendum.

CAPUT III.

De Corporis dispositionibus ad Eucharistiam, et de ipsius effectis.

38. *Quaest.* 1. Quale jejunium requiritur ad Communionem? R. Jejunium naturale ex praecepto Ecclesiae requirit ad sumendam Eucharistiam, diximus capite proxime precedenti, in quo non esse parvitatem materiae docetur a Theologis. Non debet tamen is, qui communicaturus est, scrupulis angi, nec Communionem relinquere, etsi reliquiae sibi remanentes in ore ab ipso deglutiantur; non enim sumuntur per modum cibi, sed ad instar salivae, ut moment Rubricae Missalis. Eadem est ratio ex D. Th. *q.* 80. *ar.* 8. *ad* 4. de reliquiis aquae, quibus os abluitur, si forte trajiciantur, praesertim in modica quantitate; nisi data opera sumantur, aut in magna quantitate. Generatim autem loquendo non frangit jejunium nisi id, quod ab extrinseco provenit in stomachum per modum cibi, aut potus; et ideo illud non frangit pulvis tabaci per nares sumptus, ut ait Bened. XIV *de Syn. lib. lib.* 7. *c.* 3. Imo etsi folium tabaci, vel aroma dentibus conteratur ad expuenda phlegmata modo nihil trajiciantur in stomachum. Ita Lugo cum aliis permultis.

37. Idem dico de rebus, quae omnino inutiles sunt digestioni, si deglutiantur, ut capilli, ungues, fila, sive serica, sive lanea, vitrum, metallum, et similia. Secus autem sentio de iis, quae a stomacho alterari, et in substantiam hominis converti possunt, puta chartam, paleam, filum ex lino, ceram, pulverem medicinalem, et similia. Qui autem pulverem, nivem, calicem, seu muscam praeter voluntatem deglutiverit, certe non

solveret jejunium, cum non sit comestio, sed respiratio; contra vero si sponte haec trajiceret.

38. *Quaest.* 2. An sit peccatum cibum sumere, vel expuere statim a Communione? R. Neg. ex S. Th. et communi DD. nisi in expuendo esset periculum ejiciendi particulam aliquam hostiae, quae forte remanserit in ore. Quod ad comestionem attinet, ait S. Th. 3. p. q. 80. a. 8. *debet esse aliqua mora inter sumptionem hujus Sacramenti, et reliquos cibos.* Itaque ob reverentiam Sacramento debitam non vacaret culpa veniali, qui statim a communione aliquid manducaret, nisi legitima causa excusaret. Quanto autem tempore durent in stomacho species consecratae, non est facile definire, cum id pendeat tum ex qualitate stomachi, tum ex qualitate specierum, Sane post horae quadrantem species omnes censentur consummatae; *quod tamen est valde incertum.*

39. *Quaest.* 3. An pollutio nocturna, et actus conjugalis communionem impediant? R. Si pollutio fuerit involuntaria, non impedit Communionem, cum nulla sit culpa, saltem gravis. Pium tamen est consilium eo mane ab Eucharistia abstinere ob specialem reverentiam Sacramenti, nisi contrarium exigat vel utilitas magna, vel necessitas. Quod si voluntaria fuerit, potest qui eam est passus confiteri, et ad Communionem accedere sine mortali; non tamen carebit culpa levi, tum ob indecentiam, tum quia voluptas praeterita mentem abstrahit ab ea devotione, et reverentia, quam postulat cibus Eucharisticus. Idem dico de eo, qui sine culpa gravi usus est actu conjugii ob solam voluptatem, qui sine veniali culpa raro accedit ad mensam Eucharisticam; uterque tamen potest sine ulla culpa, atque etiam cum fructu communicare, si justa causa intercedat, ut jubilaeum, scandalum vitandum, vel alia necessitas, vel utilitas. S. Th. 3. *p. q.* 80. *a.* 6.

40. *Quaest.* 4. An sordes corporis impediant Communionem? R. Si occultae sint, communioni non officiunt, sicut non obsunt verae sanctitati. Hinc de muliere menstruata scribit S. Gregorius ep. ad Aug. *si ex veneratione magna percipere non praesumit, laudanda est; sed si percipiat, non judicanda.* Si autem sint maculae externae, mundandae sunt, si fieri possit, antequam ad sacram mensam accedatur; ita enim postulat reverentia debita Sacramento.

Nota. Congruum etiam est accedere ad Eucharistiam positis armis, nisi accedens sit miles S. Joannis Hierosolymitani, qui tanquam insigne Ordinis communicans portat gladium in testimonium zeli pro fide tuenda.

Sacerdos cum laicorum more communicat, debet esse stola indutus ex Conc. Bracchar. III. et praescripto Rit. Romani.

41. *Quaest.* 5. Quales sunt effectus Sacramenti Eucharistiae? R. Primus et praecipuus est conferre augmentum gratiae ex Flor. et Trid. *Sess.* 13. *c.* 2. Aliquando vero ex accidenti confert primam gratiam, v. g. si quis ignorans esse in mortali, vel credens sese contritum, accedit ad Communionem cum sola attritione, tunc de attrito fit contritus, ut docet S. Th. 3. *p. q.* 72. *a.* 7. II. effectus est remittere venialia, sive id fiat immediate ex opere operato, ut multis placet, sive ut alii docent, excitando charitatem, per quam venialia solvantur. III. est praeservare a mortali, robur, et gratiam animae conferendo. Hinc Trid. Sess. 13. c. 2. ait, hoc Sacramentum esse *antidotum, quo liberamur a culpis quotidianis, et a peccatis mortalibus praeservamur.* IV. effectus est remittere poenam temporalem peccatis debitam ratione actuum charitatis, qui per Sacramentum excitantur. V. est spiritualis dulcedo et facilitas ad spiritualia peragenda. VI. unio specialis cum Christo, et membris ejus ex

illo Joan. 7. *in me manet, et ego in eo.* VII. adeptio gloriae ex illo: *Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum.* Joan. 7.

42. *Quaest.* 6. An pecatum veniale impediat effecta Communionis, et an culpa careat, qui cum illo ad communionem accedit? R. Cum S. Th. et communi sententia, praecipuum Communionis effectum, nempe augmentum gratiae non impediri per veniale peccatum, eo quod Sacramenta causent gratiam per modum causae necessuriae ex opere operato, qui effectus solum potest cessare in eo, qui ponit obicem gratiae sanctificanti, nempe mortale. Nihilominus per venialia, comitantia Communionem, puta temporem, distractionem voluntariam, defectum actualis devotionis, et similia impediuntur effectus secundarii, scilicet spiritualis dulcedo, imminutio fomitis concupiscentiae, actualem gratiae, quae pro majori, vel minori accedentis dispositione conferuntur. Hinc licet nullum sit peccatum accedere ad communionem in statu peccati venialis; erit tamen culpa venialis communicare cum veniali deliberato comitante ipsam Communionem, sicut et cum affectu ad venialia, sine ipsorum dolore praemisso.

43. Unde patet, quantum intersit communicanti se diligentur praeparare per actus fidei, spei, et charitatis, per veram sui demissionem, et omnis culpae detestationem. Pariter quantum intersit non statim a communione, ut fit a multis animum ad alia divertere, sed tempus illud, quod S. Theresia merito pretiosum vocat, in oratione, gratiarum actione, et suavibus cum Jesu colloquiis impendere, cum inde magna ex parte fructus copiosus gratiae proveniat. Quinimo S. Carolus, aliique Viri Sancti monent eos, qui cibum Eucharisticum sumpserint,ut ea praesertim die linguam, et ceteros sensus ab omni inordinata affectione cohibeant.

CAPUT IV.

De Missae Sacrificio.

44. *Quaest.* 1. An et quale sit Eucharistia Sacrificium? R. Missa esse verum sacrificium fide constat ex Trid. *Sess.* 22. *c.* 1. *et Can.* 2. 3. *et* 4. Ratio autem est, quia Sacrificium est *oblatio facta Deo per immutationem alicujus rei, in signum supremi dominii, ex legitima institutione.* Quae omnia Eucharistiae in Missa conveniunt; per consecrationem enim et sumptionem mystice immolatur Christus, qui est victima, et offertur Æterno Patri in recognitionem supremi deminii vitae, et mortis; atque ita a Christo fuit institutum, ut Sacerdotes in ejus persona offerrent. Hoc autem Sacrificium continet in se rationes omnes Sacrificiorum antiquae legis; est enim *holocaustum* in recognitionem Divinae excellentiae, *Eucharisticum* in gratiarum actionem; *propitiatorium* pro nostris peccatis, et *impetratorium* gratiarum per merita Christi. Nec differt quoad substantiam a Sacrificio Crucis, non solum quia eadem est persona, et victima quae offertur, sed quia ratio formalis oblationis est omnino eadem, scilicet protestatio supremi Dei dominii. Differunt autem accidentaliter, cum illud cruentum fuerit, istud incruentum; in illo mors vera, et physica, intercesserit, in isto mystica tantum; illud per Redemptorem ipsum oblatum Patri fuerit, istud non nisi ministerio Sacerdotum; illud meritorium fuerit, quia in eo solutum fuit pretium nostrae redemptionis; in hoc vero tantum applicentur merita Christi.

45. *Quaest.* 2. In quo consistat essentia Sacrificii Eucharistici? R. Alii eam constituunt in oblatione, alii in sumptione, alii denique cum Suario in

illo Joan. 7. *in me manet, et ego in eo.* VII. adeptio gloriae ex illo: *Qui manducat hunc panem, vivet in aeternum.* Joan. 7.

42. *Quaest.* 6. An pecatum veniale impediat effecta Communionis, et an culpa careat, qui cum illo ad communionem accedit? R. Cum S. Th. et communi sententia, praecipuum Communionis effectum, nempe augmentum gratiae non impediri per veniale peccatum, eo quod Sacramenta causent gratiam per modum causae necessuriae ex opere operato, qui effectus solum potest cessare in eo, qui ponit obicem gratiae sanctificanti, nempe mortale. Nihilominus per venialia, comitantia Communionem, puta temporem, distractionem voluntariam, defectum actualis devotionis, et similia impediuntur effectus secundarii, scilicet spiritualis dulcedo, imminutio fomitis concupiscentiae, actualem gratiae, quae pro majori, vel minori accedentis dispositione conferuntur. Hinc licet nullum sit peccatum accedere ad communionem in statu peccati venialis; erit tamen culpa venialis communicare cum veniali deliberato comitante ipsam Communionem, sicut et cum affectu ad venialia, sine ipsorum dolore praemisso.

43. Unde patet, quantum intersit communicanti se diligentur praeparare per actus fidei, spei, et charitatis, per veram sui demissionem, et omnis culpae detestationem. Pariter quantum intersit non statim a communione, ut fit a multis animum ad alia divertere, sed tempus illud, quod S. Theresia merito pretiosum vocat, in oratione, gratiarum actione, et suavibus cum Jesu colloquiis impendere, cum inde magna ex parte fructus copiosus gratiae proveniat. Quinimo S. Carolus, aliique Viri Sancti monent eos, qui cibum Eucharisticum sumpserint,ut ea praesertim die linguam, et ceteros sensus ab omni inordinata affectione cohibeant.

CAPUT IV.

De Missae Sacrificio.

44. *Quaest.* 1. An et quale sit Eucharistia Sacrificium? R. Missa esse verum sacrificium fide constat ex Trid. *Sess.* 22. *c.* 1. *et Can.* 2. 3. *et* 4. Ratio autem est, quia Sacrificium est *oblatio facta Deo per immutationem alicujus rei, in signum supremi dominii, ex legitima institutione.* Quae omnia Eucharistiae in Missa conveniunt; per consecrationem enim et sumptionem mystice immolatur Christus, qui est victima, et offertur Æterno Patri in recognitionem supremi deminii vitae, et mortis; atque ita a Christo fuit institutum, ut Sacerdotes in ejus persona offerrent. Hoc autem Sacrificium continet in se rationes omnes Sacrificiorum antiquae legis; est enim *holocaustum* in recognitionem Divinae excellentiae, *Eucharisticum* in gratiarum actionem; *propitiatorium* pro nostris peccatis, et *impetratorium* gratiarum per merita Christi. Nec differt quoad substantiam a Sacrificio Crucis, non solum quia eadem est persona, et victima quae offertur, sed quia ratio formalis oblationis est omnino eadem, scilicet protestatio supremi Dei dominii. Differunt autem accidentaliter, cum illud cruentum fuerit, istud incruentum; in illo mors vera, et physica, intercesserit, in isto mystica tantum; illud per Redemptorem ipsum oblatum Patri fuerit, istud non nisi ministerio Sacerdotum; illud meritorium fuerit, quia in eo solutum fuit pretium nostrae redemptionis; in hoc vero tantum applicentur merita Christi.

45. *Quaest.* 2. In quo consistat essentia Sacrificii Eucharistici? R. Alii eam constituunt in oblatione, alii in sumptione, alii denique cum Suario in

sola consecratione. Bellarminus autem forte probabilius eam docet consistere partim in consecratione, partim in sumptione. Quicquid sit de hac controversia, certum est sumptionem pertinere ad integritatem Sacramenti, adeoque in Rubrica Missalis praescribitur: *Si Sacerdos graviter infirmetur, aut moriatur post consecrationem corporis tantum, ante consecrationem sanguinis; vel utroque consecrato, Missa per alium Sacerdotem expleatur ab illo loco, ubi ille dessit; et in casu necessitatis etiam per non jejunum.* Et idem docet S. Th. 3. *p. q.* 83. *art.* 6. ex Conc. Tolet. VII. Ratio autem Sacrificii requirit consecrationem sub utraque specie; nam si panis tantum absque vino vel itud sine pane offeratur, erit quidem Sacramentum, sed non erit Sacrificium. Ita DD. communiter, paucis exceptis.

46. *Quaest.* 3. Quisnam sit offerens Sacrificium Missae, et pro quibus offerri possit? R. Christus Dominus est praecipuus Sacerdos, offerens se ipsum hostiam vivam Æterno Patri, ut constat ex Trid. *Sess.* 22. *c.* 2. Ministri autem Christi sunt Presbyteri, quibus solum inest potestas consecrandi corpus, et sanguinem Christi, et re ipsa consecrant quantumvis haeretici, excomunicati, cet. ut ab eodem Trid. declaratur *Sess.* 23. *c.* 1. Tota pariter Ecclesia dicitur offerre Sacrificium per Sacerdotes; fideles autem per eorum manus offerunt, idque tribus modis. Primo generali, et communi ratione, quatenus Sacerdotes agunt ut publici Ecclesiae Ministri, et pro fidelibus omnibus offerunt. Secundo magis speciali ratione, nempe assistendo Sacrificio: 3. procurando, ut pro ipsis nominatim celebretur. Certum est autem posse offerri Sacrificium pro fidelibus omnibus tum vivis, tum defunctis, ut definit Tridentinum *Sess.* 22. *c.* 2. idque, ut ait, *juxta Apostolorum traditionem.* Certum est item Sacerdotem, ut personam privatam, posse offerre pro excommunicatis, haereticis, et infidelibus; sed pro excommunicato non tolerato offerre nequit nomine Ecclesiae, et ut Minister ejus. An autem id possit Ecclesiae nomine pro iis, qui tolerentur, uti et pro infidelibus, res est utrinque probabilis.

47. *Quaest.* 4. An Missa *defunctorum* plus istis prosit, quam *Sanctorum* Missae? R. S. Th. Suppl. q. 71. art. 9. ad 2. *Ex parte Sacrificii oblativae, qualiter prodest defuncto, de quocumque dicatur, sed ex parte orationum magis prodest illa, in qua sunt orationes ad hoc determinatae; sed tamen hic defectus recompensari potest per majorem devotionem, vel ejus, qui dicit Missam, vel ejus, qui jubet dici, vel iterum per intercessionem Sancti, cujus suffragium Missa imploratur.*

48. *Quaest.* 5. Quot sunt effectus Sacrificii Missae? R. Quatuor sunt praecipui, quorum primus est remissio peccatorum; impetrando auxilium ad poenitentiam, per quam peccata deleantur. Ita TT. omnes cum S. Th. ex Trid. Sess. 22. c. 2. dicente: *Hujus* (Sacrificii) *oblatione placatus Dominus, gratiam, et donum poenitentiae concedens, crimina, et peccata etiam ingentia dimittit.* Idem dico de venialibus contra Canum, et Valentiam, qui volunt venialia remitti ex virtute immediata Sacramenti: 2. effectus est, per se remittere poenas peccatorum hominibus justis, pro quibus offertur, ut definit Trid. *Sess.* 25. *c.* 3. est augmentum gratiae, sive id fiat per se, ut nonnullis placet, seu impetrando auxilium ad perficiendos actus, quibus gratia augeatur, ut verius docet Suarez cum communi sententia: 4. effectus est impetratio bonorum spiritualium, et temporalium, quatenus ista prosunt animae bonis, ex Trid. laudato.

49. *Quaest.* 6. Quantus sit valor Sacrificii Missae? R. Si sacrificium istud in se ipso consideretur, est infiniti pretii, cum in eo hostia, quae offertur, sit valoris infiniti, et infinita sit in merito persona Chri-

sti, quae est principalis offerens. In quo nulla esse potest inter Catholicos DD. controversia. Si vero consideretur in eo Sacerdos offerens, et iis, pro quo offertur, erit quidem finiti valoris, non quidem quoad sufficientiam, sed quoad applicationem, ad eum fere modum, quo Sacrificium Crucis in genere satisfactionis fuit infiniti valoris, sed non nisi finito modo applicatur hominibus secundum uniuscujusque dispositionem. Sic etiam Sacramenta, licet infinita virtute polleant, effectum tamen limitatum operantur. Ita D. Th. 3. p. q. 79. art. 5. Hinc Sacrificium Missae quoad fructum ejus principalem tam prodest, si offeratur a bono, quam a malo Sacerdote, cum valor sit ex opere operato pendens a meritis Christi. Quoad fructuum vero precum valent etiam ipsae preces, factae a sacerdote nequam, quatenus hic orat nomine Ecclesiae; non valent autem, quatenus orat proprio ipsius nomine. Hinc Alex. III. *Can.* 90. ait: *Sacerdotes quanto digniores sunt, tanto facilius, pro quibus clamant, exaudiuntur.* Censet autem D. Th. 3. p. q. 82. art. 7. quod si celebrans sit excommunicatus, *orationes ejus efficaciam non habent, quia est ab Ecclesiae unitate separatus.* Quod solum habere locum, putant Roncaglia, Layman, et alii de excommunicato vitando, non ita de tolerato.

50. *Quaest.* 7. An, et quando Sacerdos teneatur celebrare? R. S. Thomas, Suarez, et communis Theologorum docent, Sacerdotes omnes sub gravi teneri saltem in praecipuis anni festis celebrare: 1. ex Divino praecepto, contento in ep. ad Heb. 5. *Omnis namque Pontifex ex hominibus assumptus, constituitur in iis, quae sunt ad Deum, ut offerat dona, et sacrificia pro peccatis.* Et ex verbis Christi Lucae 22. *hoc facite in meam commemorationem.* Quae verba declarat Tridentinum Sess. 22. c 1. continere verum praeceptum: 2. ex Eccl. praecepto, cum in cap. *dilectus*

9. *de celeb.* Innoc. III. suspensionis poena afficiat eos, qui *vix ter, aut quater in anno celebrant.* Et Trid. Sess. 23. de Reform. c. 14. ait: *Curet Episcopus, ut Sacerdotes, saltem diebus dominicis, et festis solemnibus Missas celebrent.* Et haec sententia conformis est decreto S. Cong. Concilii, edito Nov. 1696, ubi dicitur: *Qui sine justa causa ter, vel quater in anno non celebravit, peccat mortaliter, et potest ab Episcopo puniri.* Itaque jure merito opinio contraria Cajetani jussu Pii V. expuncta est ex ejus comentariis. Quamvis autem aliqui excussent a mortali Sacerdotem non celebrantem, secluso scandalo, ipsi tamen fatentur eum vix posse scandalum evitare, si non celebret per totum annum absque evidenti causa, cum signum sit pravae conscientiae. Idem sentit Suarius de eo, qui per diuturnum anni tempus, puta per sex, vel octo menses, non celebraret.

51. Quaenam autem sint praecipua festa, quibus Sacrum facere tenetur Sacerdos, varie Auctores explicant. Sotus intelligit Festa Nativitatis, Paschatis, et Pentecostes, quibus olim Fideles communicare consueverunt. Alii addunt festa solemnia Christi Domini, et B. Mariae, quibus nonnulli adjungunt dies omnes Dominicos, et festos solemniores. Parochi profecto tenentur celebrare, quoties populus tenetur Missam audire, ut docet Bened. XIV. ad mentem Concilii Tridentini. In Ecclesiis autem Cathedralibus, Collegiatis, et Conventualibus quotidie debet una Missa cantari, aut saltem privatim celebrari, idque ex praecepto, quamvis in hoc servari debeat antiqua uniuscujusque Ecclesiae consuetudo.

52. *Quaest.* 8. Quo loco, et tempore liceat celebrare? R. In rubrica Missalis dicitur: *Missa privata, saltem post Matutinum, et laudes quacumque hora ab aurora usque ad meridiem dici potest.* Ex privilegio autem, vel ex consuetudine, ab Episcopis tolera-

ta celebrari potest paulo ante auroram, et paulo post meridiem, scilicet uno, vel altero quadrante. Imo si necessitas gravis urgeat, v. g. dandi viaticum infirmo, potest fieri sacrum pluribus horis ante solis ortum, atque etiam ubi consuetudo viget, potest hyeme anteverti Sacrum in gratiam opificum. In die Nativitatis Domini statim a media nocte canitur Missa solemnis, sed aliae duae celebrari nequeunt ex pluribus S. Cong. decretis ante auroram, uti et privatae Missae, neque potest ante illam distribui Eucharistia. Non licet Missam celebrare feria 6. Majoris hebdomadae; feria autem quinta ejusdem, et sabbato non potest privatim celebrari ex pluribus decretis, et praxi Ecclesiae, nisi in feriam quintam incidat festum Anuntiationis B. Mariae vel S. Joseph, quia tunc datur facultas in quibusdam Ecclesiis celebrandi, ut populus praecepto audiendi Sacrum satisfaciat.

53. Nemini licet una, eademque die plures Missas peragere, nisi in die Nativitatis, aut si Parochus duas habeat Parochias dissitas, nec sit alius Sacerdos qui possit commode in alia celebrare, ut declaravit Bened. XIV. decreto edito 16. Martii 1746, qui omnino reprobat usum celebrandi duas Missas ab eodem Presbytero in die feriali, ne populus frequens numero sacro privetur. Et quamvis olim licuerit Parocho in die festivo secundam Missam pro defuncto celebrare, id tamen non licet juxta praesentem disciplinam, quae permittit, ut relicta Missa de die, possit cani Missa pro defuncto, si praesens sit cadaver. *In Hispania ex indulto Bened. IX. celebrari possunt tres Missae in die omnium defunctorum, sed una saltem est applicanda pro defunctis, et quidem sine stipendio.*

54. Circa locum, in quo Missa celebranda est, constat ex Trid. Sess. 21. non licere sacrum facere, nisi in Ecclesia, vel Oratorio ab Episcopo consecrato, vel benedicto, nisi gravis necessitas excuset. Talis autem erit, si Ecclesia diruta sit, et alias populus carebit Missa; et sic conceditur c. 2. *de consecr. dist.* 1. Item si populum in solemni festo templum non capiat, ut cum Lugo docet Bened. XIV. *de Sacr. Missae lib.* 3. c. 3. Pariter in castris pro exercitu, sed festis tantum diebus, quamvis etiam ferialibus permitti soleat in tentoriis Principum, aut Ducum, praemissa tamen, si fieri possit, licentia Ordinarii. Praeterea id licet in portu, ne navigantes qui navem deserere nequeunt, priventur sacro; non tamen in flumine, vel in mari ob periculum effusionis sanguinis. Ubi tamen viget contraria praxis ob indulta R. Pontificis, ut in Lusitania, et alibi, solum permittitur in magna tranquilitate maris, et assistente celebranti alio sacerdote, qui post consecrationem teneat calicem. Facultas autem celebrandi in altari portatili reservata est S. Pontifici, a quo solo potest etiam permitti celebratio in oratoriis privatis, in quibus non sit janua, habens ingressum per viam publicam. Plura de Oratoriis privatis vide apud Auctorem.

CAPUT V.

De violatione Ecclesiae, reconciliatione, et exsecratione.

55. *Quaest.* 1. An liceat Missam celebrare in Ecclesia violata? R. Non licere, idque sub gravi peccato, nisi in gravi necessitate. Ratio est, quia est contra prohibitionem Ecclessiae in re gravi, ad religionem pertinente. Sed ita celebrans non incurrit suspensionem, quae solum indicitur celebrantibus in loco interdicto, ut notat cum Suario Bened. XIV. lib. 3. de *Sacrif. Misae.* Jam vero necessitas sufficiens ad Divina mysteria peragenda in loco violato censetur, si populus aliam Ecclesiam non habeat ubi Missam audiat. Petenda tamen est ab Episcopo venia,

si adiri possit, si secus autem, sine ea est celebrandum. Ita Card. de Lugo, et alii. Nomine autem Ecclesiae non intelliguntur oratoria privata, quae non sint benedicta, neque sit in eis altare ad facienda Sacra; neque turris Ecclesiae, Sacristia, tectum, fornices cryptae, pavimentum subterraneum, nisi sit sepultura, bene vero capellae, quae sunt partes ipsius Ecclesiae.

56. *Quaest.* 2. Quibus actionibus Ecclesia, et coementerium violentur, seu polluantur? R. 1. Ut violetur Ecclesia, requiritur ut delictum sit publicum, et notorium, saltem notorietate facti, ut constat ex c. *significasti de adult.* et ut delictum, per quod polluitur, sit grave peccatum. R. 2. Ecclesia 1. polluitur per effusionem seminis, vel sanguinis humani, quae sit voluntaria, et copiosa. 2. Per homicidium voluntarium, et injuriosum saltem immunitati Ecclesiae, etiamsi fiat absque effussione sanguinis. Non tamen polluitur per vulnus inflictum extra Ecclesiam, etiamsi vulneratus postea ad Ecclesiam confugiat, et ibi moriatur. Contra vero si vulnus fiat intra Ecclesiam, et sanguis fundatur extra illam, violata censetur per actionem injuriosam, qua causatur effussio.

57. Ex dictis fit, Ecclesiam non violari, 1. per homicidium factum casu, vel ab amente. 2. Per illud factum in sui defensionem. 3. Per pauculas guttas sanguinis. 4. Per levem percussionem, v. g. narium in rixa puerorum, etiamsi copiosus sanguis effluat, quia ut plurimum evenit absque peccato gravi. 5. Per inculpatam pollutionem, vel fornicationem ab amente factam. Addunt aliqui actum conjugalem; sed melius alii censent; per illum etiam violari Ecclesiam, nisi conjuges versentur in morali necessitate, Suarez, Sanctius, Holzmanus.

58. Polluitur etiam Ecclesia per sepulturam excommunicati non tolerati ex c. 7. *de consecr.* Non

tamen si sepeliatur haereticus nominatim non denunciatus, praesertim in locis, ubi isti tolerantur. Item polluta censetur Ecclesia, ubi sepultus sit infidelis, quamvis de infante non baptizato multi negent. Semper tamen esset illicitum, ipsum in loco sacro sepelire, ut fatentur omnes. Porro Ecclesia polluta, polluuntur altaria, atque etiam continguunt ei coementerium; quia ex proverbio accesorium sequitur principale, non tamen e contrario.

59. *Quaest.* 3. Quo modo tollatur Ecclesiae pollutio? R. Si sit consecrata ab Episcopo, solum potest reconciliari ab Episcopo, idque ritu in Pontificali praescripto. Si vero tantum sit benedicta, potest fieri reconciliatio a quocumque Sacerdote per aspersionem solum aquae benedictae, sed praecedere debet Episcopi delegatio ex Rituali Romano. Regulares habent a R. Pontifice privilegium templa sua reconciliandi. Per solam autem celebrationem non reconciliatur Ecclesia, ut merito tradit Lugo, cum ex nullo jure constet celebrationem vicem gerere posse conciliationis.

60. *Quaest.* 4. Quando fiat execratio Ecclesiae? R. Cum perdit suam consecrationem, idque fit, cum ita destruitur, ut usum, et formam suam amittat. Censetur autem execrata Ecclesia, cum parietes secundum majorem sui partem destruuntur, vel eorum crusta, aut major saltem pars corruat. Quod si tectum corruat, consecrati manent parietes: item si una post alteram pars muri destruatur, quia quaecumque pars accedens manet consecrata, cum majus dignum trahat ad se minus. Idque locum habet, etiamsi animus sit totam per intervalla Ecclesiam instaurandi, ut ait Nav. Suar. Barbosa; quia intentio illa non officit, quominus consecratio perduret.

61. *Quaest.* 5. Quando execratur altare, et reliqua ad Missam perninentia? R. Altare execratur, si cum fixum est, lapis consecratus removeatur ab infe-

riori ejus structura, non tamen si aliqui tantum lapides structurae dimoveantur, neque si tota mensa cum lapidibus alio transferatur. Quod si altare sit portatile, minime execratur, etiamsi ara moveatur a lignis, vel a capsula, ubi ara est inclusa, cum illa capsula non pro forma, sed ad custodiam arae sit instituta. Textus autem juris prohibentes separationem, intelliguntur de altari fixo, Sive autem fixum sit, sive portatile, execratur, dum ita frangitur, ut in nulla ejus parte consistere possit calix cum patena. In cap. autem 3. *de Consec.* praecipitur, ut altaris tabula denuo consecretur, *si enormiter fracta fuerit.* An autem ara fieri possit ex duobus lapidibus conjunctis? Affirmant aliqui, sed melius negat communis sententia.

62. Calix execratur, si ita frangatur, ut fiat inutilis ad usum sacrificii; ut si foramen fiat in ejus fundo, non ita si sit in parte ipsius superiore, ita ut retinere possit sacras species. Execratur, etiam, si cuppa separetur a pede, cui est affixa. Quod si pes sit tornatilis, non amittit consecrationem, cum re vera formam non perdat, sed omnes ejus partes sine novo artificio jungi possint. Ita Suarez, Roncaglia, aliique communiter, quamvis aliqui cum S. Antonino velint etiam amitti consecrationem. Sunt etiam, qui affirment execrari calicem, si pereat inauratio, eo quod tota unctio fiat in superficie calicis. Negant tamen probabilius Lugo, Sporer, Tournelyus cum Suarez, quia licet unctio fiat solum in superficie calicis, tamen tota calicis moles consecratur.

63. An autem calix, qui denuo inauratur, nova indigeat consecratione, res est utrinque probabilis. Affirmat Suarius cum aliis, quia calix consecratur propter contactum sanguinis Christi, adeoque non consecrata illius superficie, necessario calix est consecrandus. Mihi tamen videtur probabilior contraria sententia, cui subscribit Tournelyus; nam si amitten-

do inaurationem, consecrationem calix non amittit, ut communis est doctrina Theologorum, consequens videtur, ut consecrationem non perdat, si de novo inauretur; quemadmodum si Ecclesia consecrata denuo dealbetur, nova non eget consecratione. Superficies enim aurea, quae recens calici adhibetur, fit sacra per conjunctionem cum calice consecrato, ut para assuta lacero corporali, manet benedicta ex c. *unico de Consec. Eccl.*

64. Denique vestes sacrae amittunt benedictionem, cum ita destruuntur, ut non possint ulterius deservire ad proprios uniuscujusque usus. Corporale v. g. dum fractione, vel diminutione redditur ineptum ad continendum honeste calicem cum patena; alba, cum ab ea manica abscinditur; cingulum, cum ita rumpitur, ut neutra pars cingere possit; stola cum non potest humeros operire; et idem dicendum, si aliqua ejus pars scinditur, quamvis statim sarciatur, quia jam suam formam amisit. Secus autem si attritis aliqua pars assuatur, vel manente parte principali, et sufficiente, altera annectatur, quia accessorium sequitur principale. Pariter si stola, vel casulla duplicata, facili separatione fiant duae, quarum utraque apta sit ad sacrificium, non perdunt benedictionem.

Nota: quamvis partes rei consecratae, destructa ejus forma, desinant esse sacrae, non possunt applicari ad usus profanos, sed aut igne consummendae sunt, aut ad alios sacros usus adhibendae ex *c. altaris de consecr.* V. alia apud auctorem.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

CAPUT VI.

De Missae applicatione, et stipendio.

65. Sicut solus Sacerdos offerre potest immediate Missae Sacrificium ex tradita sibi a Christo potestate, ita ipsius est solum applicare ejus fructum sive pro uno, sive pro pluribus, seu vivis, seu defunctis. Hinc valide applicat, etsi peccet, applicando contra voluntatem Superiorum; est enim actus potestatis Ordinis, quae potestas a Superiore non dependet. Ita communis doctrina contra Scotum, et alios. Quod si Sacrificium nulli applicetur, vel ei, qui non est capax, fructus remanet in thesauro Ecclesiae, vel cedit ipsi Sacerdoti, vel illis, pro quibus applicare debuit; haec enim creditur fuisse tacita ipsius intentio. Hinc cum dubitatur in Missis gratuitis, an ille, pro quo applicatur, sit capax, necne fructus, consultius est sub conditione applicare vel pro illo, vel pro nobis ipsis, vel pro aliis. In Missis vero debitis ex stipendio, debet pro illo applicari, cui debetur; quod si ille sit incapax, pro ejus propinquis, vel pro iis, pro quibus fuerit ejus implicita voluntas ut applicaretur.

66. *Quaest.* 1. Quaenam sufficiat applicatio Missae? R. Sufficere habitualem, scilicet eam, quae aliquandiu habita est, et non est revocata; et hanc esse omnium praxim testatur Gobat; nec in re dissentit Concina; quamvis enim exigat intentionem virtualem, eam tamen ita explicat, ut cum nobis consentiat. Ait enim: Si quis accepit stipendia pro Missis viginti, et hodie celebrare incipit cum animo diebus sequentibus pro offerente celebrandi, tunc sufficere primam intentionem, licet eam diebus sequentibus alio distractus non renovet. Ratio autem nostra est, quia applicatio Missae se habet ad instar donationis ver-

balis, quae semel facta valet, donec revocetur. Nec est eadem ratio in Sacramentis, in quibus intentio efficit ipsum Sacramentum, et re ipsa illud influit; quod non accidit in intentione applicationis Missae, sine qua ex se fructus oritur, et solum requiritur, ut alicui in particulari fructus obveniat.

67. *Quaest.* 2. Quando fieri debeat applicatio? R. 1. Opus non est, ut fiat in ipso sacrificio; sufficit enim, ut antea facta sit, et non revocata, ut dictum est, etsi postea de illa non cogitet Sacerdos. Potest etiam fieri in ipso sacrificio, saltem ante consecrationem, ut docet communis sententia, quamvis aliqui dicant sufficere, si fiat applicatio ante sumptionem, *quod tamen non probo.* R. 2. Si post consecrationem nulli fuerit applicata, non potest ulli postea applicari, et multo minus stipendium accipi. Producit enim effectum quando existit sacrificium, nec vero effectus ille suspenditur.

68. *Quaest.* 3. An valeat applicatio Missae sub conditione? R. Valere, si applicetur sub conditione jam impleta, v. g. ob intentionem quam habuit Superior; non autem sub conditione futura contingente, v. g. pro illo qui prius morietur, vel secundum intentionem quam quis cras habebit. Pariter neque valet si applicetur pro causa quae adhuc non existit, adeoque jure merito damnata est a Paulo V. consuetudo applicandi Missam pro iis, qui primum offerent stipendium, *tanquam pluribus nominibus periculosa, fidelium scandalis obnoxia, atque a vetusto Ecclesiae more nimium aberrans.*

69. *Quaest.* 4. An liceat Sacerdoti accipere stipendia pro Missae celebratione? R. Id licere, ut constat ex communi praxi probata ab Ecclesia contra Wiclefistas id improbantes. Nam ut ait D. Th. 2. 2. q. 10. a. 2. *Sacerdos non accipit pecuniam, quasi pretium consecrationis Eucharistiae, hoc enim esset simo-*

niacum, sed quasi stipendium suae sustentationis. Quae consuetudo subrogata est in locum oblationis panis, et vini, et similium, quam fideles faciebant, quaeque ex parte cedebat in profectum Sacerdotum, ut erudite tradit Bened. XIV. in lib. V. de Syn. ubi etiam c. VIII. legitur PP. Concilii Tolet. ann. 1324. vetuisse, ne ullus Sacerdos quicquam vel minimum pro Missa exigeret, sed eleemosyna sponte oblata contentus esset. Consuetudo autem hodierna permittit eleemosynas accipere pro Missa non solum pauperi Sacerdoti, sed etiam diviti, quia operarius quisque dignus est mercede sua, et ut ait Apostolus 1. ad Cor. 9. *Quis suis stipendiis militat unquam?* Accidentarium autem est, ut quis aliunde sustentari possit, nec debet id officere Sacerdoti, sicut militi alioquin diviti non officit, quo minus stipendia sua accipiat.

70. *Quaest.* 5. Quo tempore debeat Sacerdos celebrare Missas, pro quibus accepit stipendium? R. 1. Graviter peccare Sacerdotem, qui accipiens stipendium, ut Sacrum faciat in tali die, differat in alium diem, nisi causa sit justa differendi, ut ipse interpretari possit tacitum dantis consensum. Talis autem praesumi nequit, cum datur ad celebrandum pro graviter infirmo, pro vincenda tentatione, pro felici exitu negotii, cet. Quod si dantem pia sua intentione defraudat, agit contra justitiam, et ad restitutionem obligatur. R. 2. Reum esse gravis peccati, si diu differat, adeoque non posse accipere plures Missas, quam eas, quas celebrare potest intra tempus non longum, nisi aliud constet de mente offerentis. Ratio est, ne is, cui Missa debetur, fructo interea privetur sacrificii, et quia est veluti quidam justitiae contractus, quo alter se obligat ad dandam eleemoysnam, alter ad celebrandum juxta ipsius voluntatem. Hinc S. Concilii Congregatio pluribus decretis id vetuit, et Innoc. XII. in Bulla, quae incipit *Nuper.* Extat autem decretum editum auctoritate Urbani VIII. ubi prohibentur Sacerdotes *plures eleemosynas manuales accipere, quam eas, quibus intra modicum tempus possint satisfacere.*

71. R. 3. Illa verba *modicum tempus* non omnes uno modo explicant. Missis aliis opinionibus, non improbabiliter censet Lugo, spatium duorum mensium non esse longum reputandum. Quam sententiam communem esse dicit Tournelyus, eique subscribit. Alii limitant ad unius mensis spatium ex declaratione S. Cong. Concilii 1655. quam refert Bened. XIV. *Notif.* 56. Certe in Missis pro defunctis dilatio unius mensis merito gravis reputatur, ut Tournelyus ipse, Sporer, aliique consentiunt. Cum autem Missae plures aliqui communitati celebrandae offeruntur, praesumitur dantis esse voluntatem, ut citius dicantur, quam si uni Sacerdoti omnes commendentur, sed in hoc maxime attendenda, est voluntas dantis, et obligationes, quibus sit satisfaciendum.

72. *Quaest.* 6. Quale stipendium pro Missa possit accipi? R. 1. damnatae sunt ab Alex. VII. propositiones duae, quarum prima dicebat: *Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem:* altera autem haec erat: *Non est contra justitiam pro pluribus Sacrificiis stipendium accipere, et Sacrificium unum offerre, neque etiam est contra fidelitatem, etiamsi promitam cum juramento danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.* R. 2. Stipendium justum Missae esse illud, quod praescriptum sit vel a loci consuetudine, vel a lege Synodali, si adsit; vel ab Episcopo. Ita declaravit S. Cong. C. 15. Nov. 1698. ut tradit Bened. XIV. *Notif.* 56. et ab eadem declaratum est, ut ipsemet ait, Regularibus standum esse *tazae Ordinarii juxta morem regionis.* Quod tamen nihil prohibet, quo-

minus fideles dare possint majus stipendium, si velint, et Sacerdotes accipere, nec possunt Episcopi prohibere, ut decretum est a Cong. Conc. 16. Jan. 1649. contra Episcopum Pistoriensem teste eodem Bened. XIV. *Notif.* 56. Potest tamen Episcopus vetare, ne minus justo pretium accipiatur, ne quodammodo vilescat Missae Sacrificium. Cui prohibitioni, si fiat parere debent Sacerdotes omnes, etiam Regulares, nisi grave illis inde oriretur incommodum, quia tunc praesumitur tacita venia Superioris.

73. *Quaest.* 7. An licitum sit pacisci circa Missarum eleemosynas? R. Negant aliqui apud Concinam, eo quod Canones prohibeant pacta omnia, et conventiones circa stipendium Missae *ex cap. fin de pactis.* Communis tamen opinio affirmat de pactis, quae justum stipendium non excedant; quamvis enim illud non detur ut praetium Missae, attamen cum tribuatur ex justitia pro sustentatione Sacerdotis, ut docet D. Th., nihil officit, quod possit in pactum deduci. Canones autem, qui solent objici, intelligi debent de pactis illicitis, ut ait Roncaglia, de quibus etiam loquitur Trident. Sess. 22. praescribens Episcopis, ut *importunas, atque illiberales eleemosynarum exactiones, potius, quam postulationes prohibeant.*

74. Si Testator non taxaverit stipendium Missarum, standum est taxae per consuetudinem admissae; sin autem, taxandum est ab Episcopo juxta morem illius loci, habita ratione haereditatis. Nec vero Procurator, vel Executor Testamenti, faciens celebrari Missas ubi minor est taxa, potest excesum sibi retinere; tum quia turpem ex eleemosynis quaestum faceret; tum quia nullum habet titulum, quo lucrum illud sibi retineat, cum nunquam dominium eleemosynarum sibi acquisierit. Viva in pro. damnat ab Alex. VII. Roncaglia, Concina, alii. Neque administratores Ecclesiarum possunt sibi retinere ullam vel minimam

portionem eleemosynarum ratione expensarum in Missarum celebratione, nisi alios non habeant redditus; et tunc excedere non debent valorem expensarum, quae pro ipsomet Missae sacrificio necessario sunt subeundae. Ita fert decretum Cong. C. confirmatum ab Inoc. XII.

75. Non licet cuipiam partem stipendii dare Sacerdoti celebranti, et partem sibi retinere, ut constat ex decreto Urbani VIII. et ex prop. damnata ab Alex. VII. dicente: *Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missae celebrandae traduntur, per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.* Quod si laicus sit, qui partem eleemoynae sibi attribuit, Excommunicationis poenas subit, si Clericus suspensionem ipso facto incurrit, ut decrevit Bened. XIV. in ep. Encyclica, incipiente: *Quanta cura.* Qui declarat non licere, etiamsi stipendium sit majoris pretii, atque etiamsi celebrans consentiat. Excipit Roncanglia, Viva, Continuator Tournelii, et alii, si Sacerdos celebrans sponte, et omnino liberaliter condonet excessum; sicut enim potest totum remittere, sic et illius partem. Verum hoc non est admittendum, si tu indices majus pretium acceptum, et Sacerdotem roges, ut remittat; vel ab eo quaeras, an consentiat; id enim videtur diserte prohibitum in praefata Bulla Benedicti.

76. Excipitur etiam Beneficiarius, qui potest licite committere Sacerdoti in celebrationem Missae, debitam pro Beneficio, tradito stipendio congruo juxta morem loci, ut constat ex decreto S. C. approbato ab Innoc. XII. in sua Bulla *super.* Idem licet Cappellano amovibili, *modo pro Capellania certi redditus sint annuatim constituti, et perpetuo Cappellano assignati; secus vero si hujusmodi Cappellano pro qualibet Missa celebranda certa detur eleemosyna.* Ita declaravit C. C. 14. Martii 1725. Nec vero prohibitum est, Sacer-

doti, accipienti stipendium pro Missa crastina die celebranda, rogare alium, ut cras pro se celebret, obligando sese vicissim pro illo alia die applicare, licet pretium utriusque Missae sit inaequale; hoc enim solum est permutare applicationem, seu intentionem Missarum, quod in usu positum est etiam apud viros pios, et meticulusae conscientiae.

77. *Quaest.* 8. An qui tenentur celebrare ratione Beneficii, seu capellaniae, possint accipere novum stipendium, et eadem Missa utrique obligationi satisfacere? R. Si in erectione Beneficii cautum sit, celebranti non teneri ad applicationem Sacrificii, potest accipere stipendium, et pro dante applicare; nequit vero, si in fundatione vel nihil omnino vel contrarium sit expressum. Imo celebrans tenetur applicare pro anima testatoris, quando in fundatione nulla sit adjecta declaratio, ad cujus suffragium Missa sit applicanda. Ita Bened. XIV. Notif. 56. ex pluribus declarationibus S. Cong. Concilii. quae idem decrevit circa *Capellanos Monialium, et Confraternitatum, qui celebrant, ut Confratres, vel Moniales satisfaciunt praecepto audiendi Missam.* Quae obligatio cessabit eo tempore, quo absque ipsorum culpa capitale dotis assignatae otiosum est, et infructiferum. Ita constat ex decreto S. C. 1686. confirmato anno 1705. An autem dari possit praescriptio circa Missarum onera, disputant Theologi, sed negans sententia videtur magis consona Trid. Sess. 24. de Ref. c. 5.

78. *Quaest.* 9. Quando Parochus teneatur Sacrificium applicare pro populo? R. Bened. XIV. in ep. encyclica 1734., quae incipit: *Cum semper*, declarat 1. Parochos omnes, sive Saeculares, sive Regulares, aut eorum Vicarios teneri saltem diebus festis Missam parochialem pro populo applicare: 2. nomine diei festi intelligi Dominicas omnes, et alios dies, in quibus populus Missae interesse debet, licet possit

postea operibus servilibus vacare: 3. Hoc decretum comprehendere Parochos, pinguibus redditibus destitutos. Permittit Episcopis, ut cum Parocho valde paupere dispenset ad accipiendam eleemosynam in die festo, modo intra eandem hebdomadam Missas omissas populo applicet. Deinde decernit, ut Missa conventualis, quae singulis diebus canitur a Clero, pro Benefactoribus Ecclesiarum applicetur: non esse tamen obligationem, nisi aliud ferat consuetudo, applicare pro ipsis secundam Missam conventualem, modo in *Memento* Defunctorum fiat ipsorum Commemoratio.

79. Quoad locum, tempus, intentionem, et qualitatem Missae dicendae, standum est menti dantis stipendium, ita ut graviter peccet, si aliter faciat sine causa, aut sine dispensatione. Non censetur autem peccati reus Beneficiarius, aut Capellanus, qui pro se, aut pro alio ter, aut quater in anno celebraverit, nisi contrarium in fundatione sit expressum. Nec in morbo tenetur alium substituere, nisi diuturnus sit v. g. ultra dies quindecim. Reductio autem Missarum hodie reservata est Sedi Apostolicae ex decreto S. C. juxta Urbani VIII. et Inn. XII. declarationem. Alia circa Missarum stipendia, imminutionem, cet. vide apud auctorem.

CAPUT VII.

De iis, quae ad celebrandum requiruntur.

80. Ex Rubrica Missalis Rom. requiritur in primis altare consecratum ab Episcopo, vel saltem ara lapidea ab Episcopo consecrata, quae possit calicem cum paterna continere. Potest ara consecrari ab Abbate privilegium habente, ut habere etiam ad Ecclesias alienas Abbates Regulares, censet Barbosa cum

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

aliis ex declaratione Cardin. et privilegio Innocentii III. Hoc altare ex eadem Rubrica operiendum est tribus mappis, sive tabulis mundis, ab Episcopo, vel alio habente potestatem benedictis, superiori saltem oblonga, quae usque ad terram pertingat (quod tamen hodie non est in usu) aliis brevioribus, et mappa duplicata. Hactenus Rubrica Missalis.

81. *Quaest.* 1. Quale peccatum sit, sine altari, et sine mappis benedictis consecrare? R. Altare, in quo sit lapis consecratus, sub mortali requiritur, ut omnes fatentur. Mortale quoque est sine ulla mappa celebrare, ut DD. communiter docent, quamquam, ut bene animadverterit Concina, nulla erit culpa, si gravis intersit necessitas celebrandi. Cum duplici tantum mappa sacrum facere, non excedit culpam venialem, etiamsi tanta non sit necessitas. Idem dici, si mappae non sint benedictae; quod nec erit veniale, si justa causa excuset. Et quamvis *in c. de consec.* mappae, et corporale debeant esse ex lino confectae, possunt tamen fieri ex cannabe, modo sint mundae, quia non differunt quoad substantiam. Porro corporale debet esse benedictum, uti et palla, et purificatorium, quamquam de purificatorio multi affirment, non indigere benedictione, praesertim cum in benedictionibus non reperiatur peculiaris benedictio ipsius.

82. *Quaest.* 2. Quales requirantur vestes sacrae ad celebrandum? R. Requiri vestes ab Episcopo benedictas, nempe amictus, albam, manipulum, cingulum, stolam, et planetam, seu casullam; quae tamen sufficit, ut benedicta sint ab Abbate, vel alio Praelato, habente privilegium, ut certe habent Mendicantes pro suis Ecclesiis. Et quidem sine ullis sacris vestibus celebrare, nunquam licet, nec in gravi quidem necessitate, excetque gravis irreverentia aliter peragere. Idem dico de aliis vestibus, quae majores dicuntur. An autem justa, et gravi causa intercedente possit Sacrificium

peragi sine cingulo, vel amictu v. g. disputant AA. et utraque opinio est probabilis.

83. Color vestium debet esse conveniens officio, et Missae diei, ut praescribitur in Rubricis, secundum usus Ecclesiae Romanae. Quae rubrica, ut aliae ad Missam pertinentes, est perspectiva, quicquid nonnulli sentiant. Sed ut notat Sporer, non obligat sub gravi, nisi scandalum intersit, ut certe foret, si in die Paschatis, vel alio festivo celebraretur cum nigris vestibus. Color autem flavus, sive croceus cum alio quocumque coloro comparatur, cum omnes ad illum concurrant. Ita Meratius, et alii.

84. *Quaest.* 3. Quid notandum est super calicem, et patenam? R. Mortale est sine calice, et patena celebrare, et quidem ab Episcopo, vel ab alio potestatem habente consecratis. Calix autem, ait Rubrica Missalis R. *debet esse vel aureus, vel argenteus, aut saltem habere cuppam argenteam intus inauratam, et simul patenam intus inauratam.* In alia autem rubrica dicitur, posse esse *staneum*, non vero vitreum, vel aereum, scilicet cogente paupertate. De cetero non potest excusari a culpa veniali, qui celebrat in calice non inaurato, ut dicunt Lugo, et Tournelyus. In aliquibus autem Germaniae Ecclesiis pauperculis in usu est calix aereus inauratus, teste Holzman. Disputant hic Theologi, an calix, et alia remaneant benedicta, si quis in illis sacrificet non benedictis? Res est omnino dubia, proindeque standum est praxi, et consuetudini Ecclesiae, quae non permittit celebrari Missam nisi cum paramentis consecratis, aut benedictis.

85. *Quaest.* 4. An liceat celebrare in altari, ubi non sit imago Crucifixi? R. Neg. ex Missali Rom. et ex decreto Cong. Rituum. Et quidem haec non debet esse adeo tenuis, et exigua, ut oculos populi adstantis effugiat, sed statui debet inter candelabra, etiam cum

expositum est SS. Sacramentum. Nec sufficit imago solum depicta, aut sola Crux, sed crux cum statua Crucifixi. Excipe, si in altari sit jam statua magna Crucifixi, aut imago magna etiam depicta, ut refert Bened. XIV. in Const. *Accepimus* 16. Jul. 1746. Non ausim tamen damnare peccati gravis Sacerdotem, sine Cruce celebrantem, ut docent Suarez, Tournelius, et alii plurimi contra paucos.

86. *Quaest.* 5. Qualiter lumen ad Sacrificium requiratur? Duo lumina, eaque cerea ex consuetudine requiruntur. Celebrare autem sine ullo lumine nunquam licet, quacumque urgente necessitate. Si autem ista sit gravis, potest celebrari cum uno tantum lumine, vel cereo, si haberi possit, vel ex sebo, aut oleo. Extra necessitatem autem gravem, non licet celebrare cum uno tantum lumine, quamquam praeciso scandalo, non esset peccatum nisi veniale, modo lumen sit cereum. Esset tamen gravis irreverentia celebrare sine manifesta necessitate cum lumine ex oleo, vel sebo, quamquam aliqui excusent a mortali ita ex devotione sacrificantem, quibus subscribit Suarez, loquendo de oleo.

87. Requiritur etiam Missale, ut memoriae fragilitati consulatur; adeo ut cum facultas Sacerdoti caecutienti conceditur ad faciendum Sacrum de B. Virgine, et in diebus ferialibus pro Defunctis, apponi soleat clausula: *si non sit omnino caecus, et memoriter non recitet.* Nihilominus poterit Sacerdos ob debilitatem visus memoriter recitare, modo non sit periculum errandi; sed ob reverentiam oportet Missale in altari collocare. Denique sub morali necessarius est Minister, et quidem masculus ex c. 1. *de cohab. Cler.* et ex Missali Rom. An autem in gravi necessitate, v. g. dandi Viaticum liceat sine Ministro celebrare? Affirmant Suarez, Lugo, et alii communiter; et Tournelius addit id quoque licere, ut populus praecepto Missae satisfaciat. Nec vero prohibitum est, ministrante circa altare viro, qui nesciat respondere, moniales in choro respondere. Quod si coepta Misssa, maxime si facta sit oblatio, discedat Minister, poterit Sacerdos solus prosequi Sacrificium.

88. *Quaest.* 6. An liceat celebrare capite cooperto? R. Neg. ex c. *nullus de Cons. dist.* 1. ubi dicitur: *Nullus Episcopus, Presbyter, aut Diaconus praesumat velato capite altari Dei assistere.* Accedit praeceptum Urbani VIII. in Mis. Rom. *Nemo audeat uti pileolo in celebratione Missae, sine expressa licentia Sedis Apostolicae.* Erit autem gravis irreverentia totam Missam capite operto dicere; non vero si usque ad Canonem, secluso scandalo. Hinc damnanda non est consuetudo aliquorum locorum, ubi ob nimium frigus, vel ob senectutem, aliumve morbum, adstantibus notum, Sacerdos cum pileolo celebrat, secluso Canone, ut animadvertit. Bened. XIV. de *Sacrif. Missae* lib. 1. c. 7. et 9. Non licet Missam celebrare cum caesarie ficta, vulgo *perruca*, ex decreto S. Rituum Cong. sine expressa facultate Sedis Apostolicae, ut declaravit Innoc. XI decreto 21. Martii 1689. ubi sancitum fuit, *non posse Episcopos, et Nuntios Apostolicos concedere licentiam Sacerdotibus ejusmodi comas in actu celebrationis gestandi.* Decretum est etiam, ut Sacerdos celebrans utatur calceis. *Rubr. Miss. Rom.*

89. *Quaest.* 7. Quale sit peccatum aliquid in Missa ex prescriptis omittere? R. Ea praetermittere, quae pertinent ad substantiam Sacrificii, esset grave peccatum, v. g. oblationem hostiae, vel calicis, verba consecrationis, cet. Item ea, quae spectant ad integritatem Sacrificii, ut infusionem aquae, vestes Sacerdotales, et similia, quae continent materiam gravem. Ritus autem, vel orationes aliquas relinquere, potest esse veniale peccatum ratione levitatis materiae. Tale erit v. g. omittere orationes dici solitas dum Sacer-

dos se induit, item Gloria, vel Credo, et in Canone nomen alicujus Sancti, aliquam ex Collectis, vel Orationibus minus principalibus, denique partes alias Missae extraordinarias, quae non semper dicuntur; pariter mutilare verbum aliquod, salvo sensu, et seclu-so scandalo. Erit autem mortale, nisi excuset inadvertentia, relinquere Epistolam, Evangelium, Orationes praecipuas, fractionem hostiae, et illius mixtionem in sanguinem, purificationem Calicis, et similia, quae continent materiam ex se gravem.

90. Circa ritus Missae extat Bulla S. Pii. V. ubi dicitur. *Mandantes, et omnibus districte praecipientes in virtute S. obedientiae, ut Missam juxta ritum, modum, et normam in Missali praescriptam decantent, ac legant.* Hinc probabiliter multi docent graviter peccare Sacerdotem, qui nimis festinanter, et absque debita reverentia Sacrum peragat, tum quia non potest non omittere caeremonias aliquas ab Ecclesia praescriptas, tum quia etsi omnino non omittat, eas non praestat cum reverentia, et gravitate, quam postulat majestas Sacrificii; tum denique ratione scandali, quod populo praebetur. Quantum autem temporis spatium impendi oporteat, non est facile definire, cum alii sint aliis tardiores tum in pronuntiatione, tum in gestibus, et actionibus. Bened. XIV. *Notif.* 34 ait, Missam nec debere esse breviorem triente, nec hora dimidia longiorem. Itaque a gravi peccato non facile excusatur Sacerdos, qui infra quadrantem eam absolvit ex rationibus nuper adductis.

91. *Quaest.* 8. An, et quale sit peccatum, aliquid addere, vel mutare? R. 1. Aliquid addere animo introducendi ritus novos, est mortale peccatum, sicut et novas addere publicas preces in missa saltem solemni. Ex devotione tamen privata collectas addere non est nisi venialis culpa; imo et nulla erit, si gravis sit causa, vel necessitas. Mutare Missam, et unam pro alia legere sine gravi causa non licet; non erit tamen gravis culpa, secluso contemptu, vel scandalo, a quo difficile excusari potest qui in diebus vetitis celebret Missam publicam *Votivam*, aut de *Requiem*, nisi ob graves causas. Quibus autem diebus id liceat, vide apud Auctorem, qui et rationem eas celebrandi docet, et plura affert decreta S. Cong. ad Missas spectantia.

TRACTATUS IV.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE.

Poenitentiae nomine aliquando intelligitur specialis virtus, inclinans nos ad dolendum de peccatis, et pro eis Deo satisfaciendum. Numeratur inter species justitiae commutativae, ejusque actus praecipui sunt dolor, et satisfactio. Hic a nobis accipitur pro Sacramento Poenitentiae, a Christo Domino instituto ad delenda peccata post baptismum commisa. Poenitentia quidem ut virtus fuit omni tempore necessaria necessitate medii ad salutem; in lege autem Evangelii est eodem modo necessarium Poenitentiae Sacramentum, saltem in voto, ex Trid. Sess. 14. c. 2. dicente: *Est autem hoc Sacramentum Poenitentiae lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.*

CAPUT PRIMUM.

De essentia Sacramenti Poenitentiae.

1. *Quaest.* 1. Quaenam est materia remota hujus Sacramenti? R. 1. Materia sufficiens, et necessaria est omne peccatum mortale post baptismum com-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

dos se induit, item Gloria, vel Credo, et in Canone nomen alicujus Sancti, aliquam ex Collectis, vel Orationibus minus principalibus, denique partes alias Missae extraordinarias, quae non semper dicuntur; pariter mutilare verbum aliquod, salvo sensu, et seclu-so scandalo. Erit autem mortale, nisi excuset inadvertentia, relinquere Epistolam, Evangelium, Orationes praecipuas, fractionem hostiae, et illius mixtionem in sanguinem, purificationem Calicis, et similia, quae continent materiam ex se gravem.

90. Circa ritus Missae extat Bulla S. Pii. V. ubi dicitur. *Mandantes, et omnibus districte praecipientes in virtute S. obedientiae, ut Missam juxta ritum, modum, et normam in Missali praescriptam decantent, ac legant.* Hinc probabiliter multi docent graviter peccare Sacerdotem, qui nimis festinanter, et absque debita reverentia Sacrum peragat, tum quia non potest non omittere caeremonias aliquas ab Ecclesia praescriptas, tum quia etsi omnino non omittat, eas non praestat cum reverentia, et gravitate, quam postulat majestas Sacrificii; tum denique ratione scandali, quod populo praebetur. Quantum autem temporis spatium impendi oporteat, non est facile definire, cum alii sint aliis tardiores tum in pronuntiatione, tum in gestibus, et actionibus. Bened. XIV. *Notif.* 34 ait, Missam nec debere esse breviorem triente, nec hora dimidia longiorem. Itaque a gravi peccato non facile excusatur Sacerdos, qui infra quadrantem eam absolvit ex rationibus nuper adductis.

91. *Quaest.* 8. An, et quale sit peccatum, aliquid addere, vel mutare? R. 1. Aliquid addere animo introducendi ritus novos, est mortale peccatum, sicut et novas addere publicas preces in missa saltem solemni. Ex devotione tamen privata collectas addere non est nisi venialis culpa; imo et nulla erit, si gravis sit causa, vel necessitas. Mutare Missam, et unam pro alia legere sine gravi causa non licet; non erit tamen gravis culpa, secluso contemptu, vel scandalo, a quo difficile excusari potest qui in diebus vetitis celebret Missam publicam *Votivam*, aut de *Requiem*, nisi ob graves causas. Quibus autem diebus id liceat, vide apud Auctorem, qui et rationem eas celebrandi docet, et plura affert decreta S. Cong. ad Missas spectantia.

TRACTATUS IV.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE.

Poenitentiae nomine aliquando intelligitur specialis virtus, inclinans nos ad dolendum de peccatis, et pro eis Deo satisfaciendum. Numeratur inter species justitiae commutativae, ejusque actus praecipui sunt dolor, et satisfactio. Hic a nobis accipitur pro Sacramento Poenitentiae, a Christo Domino instituto ad delenda peccata post baptismum commisa. Poenitentia quidem ut virtus fuit omni tempore necessaria necessitate medii ad salutem; in lege autem Evangelii est eodem modo necessarium Poenitentiae Sacramentum, saltem in voto, ex Trid. Sess. 14. c. 2. dicente: *Est autem hoc Sacramentum Poenitentiae lapsis post baptismum ad salutem necessarium, ut nondum regeneratis ipse baptismus.*

CAPUT PRIMUM.

De essentia Sacramenti Poenitentiae.

1. *Quaest.* 1. Quaenam est materia remota hujus Sacramenti? R. 1. Materia sufficiens, et necessaria est omne peccatum mortale post baptismum com-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

missum. Hinc peccatum. originale excluditur ab hujus Sacramenti materia. Atque hic obiter nota, damnatam esse ab Alex. VIII. prop. istam: *Homo debet agere tota vita poenitentiam pro peccato originali.* Sunt etiam materia remota, et necessaria confessionis, peccata commissa in ipsa baptismi susceptione, ut et peccatum, quod vocant, *fictionis*, dum quis suscipit baptismum in peccato lethali, et sine dolore de ipso. Ita communiter DD. cum S. Th. et Bonaventura, quibus favet Aug, relatus in c. *de Consec.* ubi ait: tunc *valere incipit ad salutem baptismus, cum illa fictio veraci confessione recedit.* Quamquam alii cum Glosa interpretantur *confessionem* de sola cordis contritione. et eodem modo D. Thomam interpretantur.

2. R. 2. Materia remota sufficiens, et non necessaria hujus Sacramenti sunt omnia peccata venialia, post baptismum commissa, atque etiam mortalia, olim rite confessa, ut docet doctrina communis TT. cum D. Th., Suarez, et aliis passim. Et deducitur ex *Evtrav.* 1. *de priv.* in fine, ubi Bened XI. ait: *Licet de necessitate non sit iterum eadem confiteri peccata, tamen ut eorundem peccatorum iteretur confessio, reputamus salubre.* Et haec est praxis communis fidelium, quia ad dolorem facilius excitandum, et ad materiam certam in confessione apponendam, solent post venialia aliqua confiteri de peccato aliquo gravi jam confesso. Quamvis enim peccatum, quod semel est rite confessum, deletum sit, nec possit amplius deleri; per Sacramentum tamen confertur gratia ex se delens peccatum, etsi ex accidenti illud in *actu secundo*, ut ajunt, non deleat.

3. *Quaest.* 2. Quaenam est materia proxima Sacramenti Poenitentiae? R. Sunt actus poenitentis, scilicet contritio, confessio et satisfactio. Constat ex Trid. Sess. 14. Can. 4. *Si quis negaverit ad integram, et perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in poenitente, quasi materiam Sacramenti Poenitentiae, videlicet Contritionem, Confessionem, et satisfactionem, quae tres poenitentiae partes dicuntur, anathema sit.* Porro Contritio, et Confessio sunt partes essentiales; actualis vero satisfactio solum est integralis, ut patet in aegroto, qui ratione destitutus, solet absolvi absque satisfactione; hujus tamen votum, seu propositum necessarium est ad poenitentiam.

4. *Quaest.* 3. Quaenam est forma hujus Sacramenti? R. Verba illa: *Absolvo te a peccatis tuis.* Sunt qui velint, ad essentiam formae solum pertinere ea verba: *absolvo te*, cum ex circumstantiis satis determinentur ad absolvendum a peccatis. Alii tamen id probabiliter negant sufficere, adeoque in praxi standum est secundae sententiae, licet forte minus probabili, ut animadvertunt Salmant., Roncaglia, et alii. Omnes tamen fatentur ea verba pertinere ad integritatem formae, adeoque sine gravi culpa omitti non posse. Quamvis autem verba *ego*, et *tuis* sint de praecepto, sine illis tamen valide absolvitur. Secus autem, si taceatur verbum *te*, quod reum exprimit, estque de essentia sententiae judicialis, qualis est absolutio Sacramentalis. Cetera verba, quae praecedunt absolutionem, in gravi necessitate omitti possunt, sine hac tamen ea tacere, sicut, et sequentia *Passio Domini N. J. Christi*, cet. erit solum veniale. Mortale tamen est relinquere illa verba: *in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. Amen.*

5. *Quaest.* 5. Quaenam sunt verba ex Rituali R. a Sacerdote in absolutione adhibenda? R. Sacerdos audita Confessione, et injuncta poenitentia, dicere prius debet: *Misereatur tui omnipotens Deus, et dimissis peccatis tuis perducat te ad vitam aeternam* Deinde dextera versus poenitentem elevata, dicat: *Indulgentiam, absolutionem, et remissionem peccatorum tuorum tribuat tibi omnipotens et misericors Dominus. Amen.*

Dominus noster Jesus Christus te absolvat, et ego auctoritate ipsius te absolvo ab omni vinculo excommunicationis, suspensionis, et interdicti, in quantum possum, et tu indiges. Deinde ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus S. Amen. Passio D. N. J. Christi, merita B. Mariae Virginis, et omnium Sanctorum, et quicquid boni feceris, et mali sustinueris, sit tibi in remissionem peccatorum, augmentum gratiae, et praemium vitae aeternae. Amen. Si poenitens sit laicus, omittendum est verbum *suspensionis*, ut monet idem Rituale Romanum.

6. *Quaest.* 6. An valeat absolutio collata per formam deprecatoriam: *absolvat te Deus?* R. Sunt plures auctores contendentes ea forma Ecclesiam usam fuisse usque ad saeculum XIII., eamque etiam hodie dum vigere apud Graecos. Ita Tournelius, Martene, et alii. Sed id negant alii multi, estque communis sententia TT. invalidam esse omnino formam deprecatoriam, cum Christus Dominus expresserit, hoc Sacramentum instituens, a Sacerdote, tanquam Judice sententiam esse ferendam: *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis.* Joann. 20. Et a Trid. definitum est, formam debere esse indicativam: ait enim Sess. 14. c. 3. *Docet S. Synodus, Sacramenti Poenitentiae formam, in qua praecipue ipsius vis sita est, in illis Ministri verbis positam esse: Ego te absolvo*, cet. *Quibus quidem de Ecclesiae S. more preces quaedam laudabiliter adjunguntur.*

7. *Quaest.* 6. An forma absolutionis necessario sit voce proferenda? R. Affirm. cum D. Th. Suario; et communi. Unde Clemens VIII. proscripsit propositionem dicentem: *Licet per litteras, vel internuntium Confessario absenti sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere.* Invalida est ergo absolutio data poenitenti, qui non sit moraliter praesens confessario, ita ut audire possit vocem Confessarii, more communi hominum loquentis, quamvis necesse non sit, ut re ipsa illam audiat.

8. *Quaest.* 7. An valida sit absolutio sub conditione? R. 1. Invalida est absolutio collata sub conditione de futuro, v. g. *si restitueris, ego te absolvo.* Ratio est, quia absolutio nullam vim habet, donec impleta sit conditio; nec vero est in potestate confessarii suspendere effectum Sacramenti, quod ex se producit id quod significat; significat autem effectum de praesenti. R. 2. Valida est absolutio, quae datur sub praeterita, vel praesenti conditione, quando illa praesens est vel impleta, tunc enim effectum non suspendit: sic DD. fere omnes. Est tamen illicita absolutio sub conditione, nisi gravis sit necessitas ita absolvendi, cum sit contra reverentiam Sacramenti, et contra generalem consuetudinem in re gravi. Erunt autem causae justae conditionate absolvendi, 1. Si Sacerdos prudenter dubitet, an moribundus vivat, necne, vel sentiat, aut sit rite dispositus: 2. si Confessarius dubitet, an habeat jurisdictionem, et sit necessitas confitendi; tunc autem debeat poenitenti manifestare rationem dubitandi, ut si ille re vera jurisdictionem non habuerit; sciat poenitens se non esse absolutum, adeoque iterare debere confessionem lethalium: 3. si urgeat necessitas suscipiendi Eucharistiam; quam tamen poenitens suscipere non potest, nisi prudenter credat se esse dispositum juxta praeceptum Apostoli: 4. cum dubitatur, an puer, vel semifatuus sint rite parati, praesertim in periculo mortis, et tempore Paschali.

CAPUT II.

De Contritione.

9. *Quaest.* 1. Quid est contritio, et quotuplex? R. Contritio generatim sumpta est dolor, ac dete-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

statio de peccato commisso, cum proposito, emendandi de cetero, ob motivum supernaturale. *Trident. Sess.* 14. Dividitur in perfectam, et minus perfectam: perfecta, quae absolute dicitur *Contritio*, est dolor de peccato ex motivo charitatis propter Deum summe dilectum; imperfecta, quae dici solet *attritio*, ex inferiore motivo, supernaturali tamen elicitur. Prima per se sola justificat extra Sacramentum, sed cum voto Sacramenti suscipiendi. Secunda disponit quidem ad justificationem, sed non justificat nisi cum Sacramento, ut postea dicemus. Dubitant TT. an contritio consistat in dolore, qui praesupponat detestationem peccati, an potius in detestatione, quam sequitur dolor. Ad praxim haec quaestio parum refert, cum certum sit ad contritionem utrumque requiri; et re vera in dolore, si verus sit, contineatur detestatio; nec possit quis vere detestari peccatum, quin de illo doleat.

10. *Quaest.* 2. Quando obliget praeceptum contritionis perfectae? R. Omnes per se obligat in articulo mortis; et quidem etiam si confessi fuerint peccata sua cum dolore attritionis. Ita Suarius, aliique ex iis, qui defendunt attritionem sufficere ad Sacramentum Poenitentiae; quia ratio dictat, ut eo tempore, quo defectus est irreparabilis, quisque sequatur viam tutiorem ad aeternam salutem, qualis est perfecta contritio. Praeter mortis articulum est etiam obligatio eliciendi contritionem, quoties quis vult administrare, vel suscipere Sacramenta, et versatur in peccato lethali, nec voluntatem habet, vel facultatem confitendi: 2. in gravi et vehementi tentatione, quae aliter non nisi aegre vinci potest: 3. quando quis se exponit periculo cadendi in nova peccata lethalia, nisi conteratur; et ideo aliqui contendunt dilationem longam contritionis post commissum mortale, novum esse peccatum lethale; sed alii plures repugnant.

11. *Quaest.* 3. An ad justificationem impetrandam necessarii sint ad singula peccata singuli actus doloris? R. Neg. cum D. Th. opusc. de Verg. q. 27. art. 5. cui consonat doctrina Catech. Rom. §. 3. et conformis est fidelium praxi, qui uno contritionis actu omnia sua peccata detestantur. Quae detestatio cum fiat ex motivo universali, pugnante cum omni peccato, in virtute ad singula refertur, et singula detestatur.

12. *Quaest.* 4. An ad Confessionem praeter dolorem requirantur alii actus virtutum? R. Requiri actus fidei, et spei, veluti dispositiones ad justificationem; sed non est opus, ut poenitens expresse, et reflexe hos actus eliciat; cum enim quis ad Confessionem rite paratus, et dolens accedit, proculdubio credit, et quidem explicite, atque explicite sperat, virtute Sacramenti remittenda sibi peccata; quamvis reflexe hos actus non eliciat. Ita De-Lugo conciliat utramque opinionem, alteram negantem, alteram asserentem necessitatem actus expliciti fidei, et spei ad justificationem. Atque idem est dicendum de voto confessionis; sine quo peccatum non remittitur, sed in ipsa contritione continetur.

13. *Quaest* 5. Qualis esse debeat dolor de peccatis in Sacramento Poenitentiae? R. Formalis, supernaturalis, efficax, et universalis respectu mortalium. Ac primo quidem debet esse *formalis*, hoc est, expressus animi dolor de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. Hinc non sufficit dolor mere existimatus, nec solum desiderium doloris, idque etiamsi solum confitearis venialia; sed opus non est, ut dolor sit de omni veniali, sed sufficit de uno dolere formaliter: imo si confitendo venialia, confitearis etiam peccatum aliquod grave, jam remissum, hoc potest esse materia certa confessionis, et doloris: 2. *supernaturalis*, hoc est, ex motivo supernaturali, per auxilium gratiae, ex Conc. Trid. *Sess.* 6. *can.* 3. Unde qui dolet tantum de peccatis propter in-

famiam, aut alia mala temporalia, non rite confitetur; in quo ignorantia non excusat, cum deficiat pars essentialis constituens Sacramentum. Debet esse quoque universalis de omni mortali, nondum remisso, ex Conc. Lat. 11. c. 22. Nam cum gratia sit remissiva omnis peccati, nec possit unum mortale sine altero remitti, contritio valens ad remissionem peccatorum, debet se ad omnia extendere propter motivum omnibus commune.

14. Denique dolor debet esse *efficax*, ita ut excludat omnem affectum ad peccatum grave, et includat propositum ulterius non peccandi. Ita Conc. Trid. Sess. 14. c. 4. Ad hanc efficaciam pertinet voluntas vitandi omnem occasionem peccandi, et adhibendi remedia a Confessario injuncta ad vitandum peccatum. Talis autem debet esse affectio poenitentis, ut paratus sit omnia potius mala, et mortem ipsam perpeti, quam redire ad peccatum; et hoc est, dolorem esse appretiative summum, quamvis opus non sit, ut exterius sit sensibilis per suspiria, lacrymas, aliaque externa signa; cum dolor sit internus, et in corde sedem suam habeat.

15. *Quaest.* 6. An ad Sacramentum Poenitentiae requiratur contritio, vel an sufficiat attritio? Certum quidem videtur non requiri contritionem charitate perfectam, quae justificet extra Sacramentum, cum illud sit Sacramentum *mortuorum*, adeoque institutum sit a Christo ad fideles Deo reconciliandos, ut loquitur Tridentinum *Sess.* 14. *Can.* 1. Id tamen nunquam haberet locum, quia Sacramentum semper illos invenire deberet Deo conciliatos per charitatem. Quaestio igitur solum est, an ad Poenitentiam in Sacramento praecedere debeat dolor de peccato ex motivo charitatis praedominantis, quantumvis remissae: an vero sufficiat dolor supernaturalis ex metu gehennae, aut poenarum, vel amittendae beatitudinis, cum

spe veniae a Deo obtinendae. *Cum versemur in quaestione, ab Ecclesia hactenus non definita jure, ac merito Alex. VII. sub poena excommunicationis latae sententiae, Sedi Apostolicae reservatae, praecepit cunctis, et singulis fidelibus, ut.... non audeant alicujus Theologicae censurae, alteriusve injuriae, vel contumeliae nota taxare alterutram sententiam, sive negantem necessitatem aliqualis dilectionis Dei in praefata attritione, ex metu gehennae concepta, quae hodie inter Scholasticos communior videtur, sive asserentem dictae dilectionis necessitatem, donec a S. Sede fuerit aliquid hac in re definitum. Bened. XIV. c. 13. l. VII. de Syn. Dioec.*

Jam vero pro contritione ex charitate praedominante stant Merbesius, Habert, Juenin, Antoine Concina, et alii. Pro sufficientia tamen attritionis pugnant illustriores ex antiquis Theologis, ut ait Gonetus, et plurimi ex recentioribus, inter quos Roncaglia vocat eam sententiam moraliter certam, Cardinalis De-Lugo ait, contrariam post Trid. non esse amplius probabilem. Ait enim Trident. Sess. 14. c. 4: *Docet praeterea, etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur, ipsam nihilominus reconciliationem ipsi contritioni sine Sacramenti voto, quod in illa includitur, non esse adscribendam; illam vero contritionem imperfectam, quae attritio dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennae, vel poenarum metu communiter concipitur; si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae, declarat, non solum non facere hominem hypocritam, et magis peccatorem: verum etiam donum Dei esse, et Spiritus S. impulsum, non adhuc inhabitantis, sed tantum moventis quo poenitens adjutus viam sibi ad poenitentiam parat. Et quamvis sine Sacramento Poenitentiae per se ad justificationem perducere pecca-*

torem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Poenitentiae impetrandam disponit.

17. Et quamvis concilium non dicat *sufficit*, sed tantum *disponit*; imo post magnam disceptationem, Pallavicino teste, verbum *disponit* substitutum fuerit voci *sufficit*, quae antea in decreto posita fuerat; id tamen non favet Adversariis. Idem enim utrumque re ipsa significat, ut ait Gonetus; nam concilium certe non loquitur de dispositione remota, cum attritio etiam remote disponat extra Sacramentum, sed de proxima dispositione. Quod patet ex illis verbis: *Et quamvis sine Sacramento per se ad justificationem perducere nequeat*, cet. ergo cum Sacramento perducit. Alias si de remota tantum dispositione Synodus intellexisset, inepte protulisset, quod attritio quamvis sine Sacramento nequeat justificare, tamen cum Sacramento ad justificationem disponit; sed potius dicere debuisset, attritionem sine Sacramento quidem non disponere ad gratiam impetrandam, disponere autem cum Sacramento. Nec potest aliter decretum Tridentini intelligi, inquit Corduba, insignis Theologus, qui Synodo Tridentino interfuit.

18. Confirmatur ex eodem Tridentino loquente de contritione, tamquam materia, vel quasi materia proxima Sacramenti Ponitentiae, eamque dividente in perfectam, et imperfectam: ergo utraque est proxima materia, vel quasi materia Sacramenti, adeoque ipsius proxima dispositio. Hinc eadem S. Synodus c. 4. subdit *quamobrem falso quidam calumniantur Catholicos scriptores, quasi tradiderint, Sacramentum Poenitentiae absque bono motu suscipientium gratiam conferre*. Et vero haeretici cum Lutbero non improbabant eos, qui asserebant, Poenitentiae Sacramentum gratiam conferre contritis, sed attritis, et eos, qui dicebant attritionem proxime disponere ad justificationem. Tridentinum ergo eos vindicando, sententiam

eorum tacite probavit, licet expresso decreto non definierit. Hinc testatur Bened. XIV. de Syn. lib. 7. c. 13. post Tridentinum hanc doctrinam ab Scholis omnibus communi plausu fuisse exceptam.

19. Itaque non immerito Ven. Ludovicus Granatensis *Conc. 2. de poen.* loquendo de attritis ex timore poenae *horum solatio*, inquit, *Tridentina Synodus providisse videtur*. Bellarminus autem de Poen. lib. 2. c. 18, dicit, *nullo modo negari posse, quin attritio, et sola non sufficiat, et cum absolutione sufficiat, ut in Concilio Trid. declaratum est*. Eodem modo loquitur Ven. Ludovicus a Ponte in lib. de statibus *T. I. Tract. 3. de Poen. c. 5.* tanquam de re a Tridentino declarata, ut mittam Medinam, et alios, qui paulo post Tridentinum scripsere. *Omnes dicunt, quod taliter* (cum sola attritione) *de attrito fit contritus, quatenus sub manu Confessoris recipit gratiam;* verba sunt Ven. Seraphini Capponi, Angelici Doctoris interpretis.

20. Nec vero de mente D. Angelici dubitare potest, quisquis illum attente perlegerit, praesertim in 4. dist. 6. q. 1. a. 3. *ad hoc, quod homo praeparet se ad gratiam in baptismo percipiendam praexigitur fides, sed non charitas; quia sufficit attritio praecedens, etsi non sit contritio*. Pariter in dist. 17. q. 3. a. 5. *Eodem modo Confessio ex vi absolutionis conjunctae remittit culpam, sicut baptismus*. Postea vero concludit: *remissio peccatorum datur, si praecedens dolor de peccatis non sufficiens ad contritionem fuit, et poenitens tunc obicem gratiae non praebet*.

21. Non me latet esse, qui velint S. Thomam aetate provectiorem sententiam istam retractasse. Ubi tamen, rogo, et quibusnam verbis? Imo in 3. *p.* 9. *q.* 89. *art.* 4. *ad* 5. discrimen statuens inter Sacramenta Baptismi, et Poenitentiae, et Sacramentum Eucharistiae, ita sese explicat: *Nam baptismus, et Poeniten-*

»

tia sunt quasi medicinae purgativae, quae dantur ad tollendam febrem peccati; Eucharistia vero est medicina confortativa, quae non datur nisi liberatis a peccatis. In quo, subjungit Suaresius, *plane sentit, Poenitentsm esse absolvendum, etsi constet nondum esse liberatum a peccato, dummodo sit sufficienter contritus.* Quam doctrinam certe docuit ille Hispaniae Apostolus S. Vicent. Ferrerius Serm. 2. Domin. 2. Adv. his verbis: *Prima* (via ad justificationem) *est cordis contritio: 2. est oris confessio: quoniam si in contritione, capiendo contritionem generaliter, in quantum se extendit ad attritionem, quae est displicentia de peccatis informis, non habuisti gratiam, habebis in Confessione.* Cui subjungere possum auctoritatem S. Caroli, qui in Sacramentali Ambrosiano aperte docet, absolvendum esse poenitentem, qui attritionem saltem habeat, quamvis careat contritione. Tit. *Quae in ministratione Sacramenti Parochus et Confessarius observet.* Catechismus autem Romani Concilii sub Bened. XIII. tradit communem esse opinionem, ad Poenitentiam sufficere dolorem attritionis.

22. Ratio autem sententiae communis est, quia contritio quaevis, orta ex charitate praedominante, est contritio justificans, etiam extra Sacramentum: ergo vel ea non requiritur ad Sacramentum, vel Sacramentum non justificat, sed justificatos absolvit. Respondent aliqui, id non tollere, quominus Poenitentiae Sacramentum vim habeat justificandi, cum Tridentinum doceat, contritionem charitate perfectam non justificare nisi cum voto Sacramenti. Verum si res ita se haberet, nunquam fieret, ut Sacramentum faceret id quod significat, scilicet remissionem peccatorum; et inutilis esse virtus clavium, vi cujus nunquam re ipsa deleretur peccatum. Praeterea in c. *Si presbyter* 12. et c. *agnovimus* 13. Julianus Papa, et Caelestinus ajunt, Sacerdotem negantem absolutionem

morienti, qui eam postulet, causam esse illius damnationis. Unde Pontifices credunt morientem habere votum Sacramenti, et ad illud esse paratum; et tamen damnari, quia deficit absolutio. Quo pacto id potest intelligi, nisi absolutio re ipsa, et in actu peccata remittat?

23. Respondent alii communius, peccatum extra Sacramentum remitti quidem per Contritionem, ortam ex charitate intensa, secus si oriatur ex charitate remissa. Verum haec doctrina aperte adversatur D. Thomae, et communi sententiae Theologorum. Nam S. Th. in Suppl. *q.* 5. *a.* 3. diserte tradit: *quantumcumque parvus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet.* Nec vero loquitur S. Doctor de contritione adjuncta Sacramento, sed ab eo disjuncta, ut legenti patebit. Ast loquitur, inquiunt, de contritione charitate informata. Fateor, sed ipsemet docet omnem contritionem, quae vere talis sit, esse charitate informatam; sic enim arguit: *Quaelibet contritio est gratia gratum faciens informata; ergo quantumcumque sit parva, delet omnem culpam.*

24. Deinde Trident. c. 4. Sess. 14. ait: *Etsi contritionem hanc aliquando charitate perfectam esse contingat, hominemque Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu concipiatur*, cet. Ergo dolor charitate perfectus justificat peccatorem ante susceptionem Sacramenti. Adversarii tamen legunt contritionem non *charitate perfectam*, sed *charitatem perfectam*, ex quo deducunt loqui Concilium de charitate intensa Sed melius De-Lugo, et alii legunt, *charitatem perfectam*; loquitur enim de contritione, quam dividit in perfectam et imperfectam. Imo etsi *perfectam* diceret charitatem, non probat ad justificationem extra Sacramentum requiri intensam charitatem. Siquidem perfectio charitatis non est petenda ex intentione actus, sed ex illius motivo; ita ut nul-

lus sit actus charitatis ex motivo Divinae bonitatis, auxilio gratiae cognitae, qui non sit in suo genere perfectus, licet alius alio possit esse perfectior pro majori, vel minori intensione, fervore, cet.

25. Illa ergo est perfecta charitas, quae concipitur ex motivo bonitatis Dei; imperfecta, quae oritur ex motivo boni proprii, seu quae Deum respicit ut sibi bonum. Itaque nulla potest esse charitas vere, et proprie talis, quae non remittat peccatum, ut constat ex mille Scripturae locis. *Ego diligentes me, diligo.* Prov. 8. *Qui diligit me, diligitur a Patre meo.* *Joann.* 14. *Charitas operit multitudinem peccatorum.* *Petr.* 1. et similia passim tum in veteri, tum in novo Testamento. Unde D. Thomas recte concludit 2. 2. q. 45. art. 4. *charitas non potest esse cum peccato mortali.* Nec vero dicas. S. Thomam loqui de charitate intensa, cum in supplem. q. 3. art. 5. dicat: *Amor potest esse ita remissus, quod non sufficiat ad rationem charitatis.* Respondeo enim, S. Doctorem remissum vocare amorem eum, quo quis Deum quidem diligit, sed non ita, ut diligat propter ipsius bonitatem. De cetero idem S. Doctor ait. *peccatum mortale contrariari charitati secundum propriam rationem, quae consistit in hoc, quod Deus diligatur super omnia.* 2. 2. q. 24. ar. 12. Tota ergo ratio charitatis, quae pugnat cum peccato lethali, desumitur ex motivo amoris Dei, non vero ex ejus intensione.

26. Sicut enim nulla est aversio a Deo, tanquam a fine ultimo, quantumvis remissa, quae non pugnet cum amicitia Dei; ita omnis dilectio Dei propter se, in quocumque sit gradu, pugnat cum peccato lethali. Id constat ex prop 32. Michaelis Baji, damnata a Greg. XIII. *Charitas ista, quae est plenitudo legis non est semper conjuncta cum remissione peccatorum.* Certum est autem, ad legem implendam satis esse charitatem habere, licet minus intensam, quae diligere

Deum nos faciat super *omnia*, ut expresse tradit D. Thom. 2. 2. q. 44. art. 8. *Cum mandatur*, inquit, *quod Deum ex toto corde diligamus, datur intelligi, quod Deum super omnia debemus diligere.* Et inferius ait illum implere charitatis praeceptum, *qui nihil velit, quod Divinae dilectioni sit contrarium.* Ergo charitas etiam remissa, modo sit ex motivo bonitatis Divinae praedominante, est charitas perfecta, excludens lethale, adeoque conjuncta est cum remissione peccatorum.

27. Quod autem de charitate dictum est, intellectum volumus de contritione, quae aut est formalis actus charitatis, ut multis placet, aut cum illo necessario est conjuncta, ut omnes fatentur. Itaque omnis vera contritio, quae detestatur peccatum, quia Deo contrarium, est aversio a peccato, et conversio ad Deum, adeoque in quocumque sit gradu, excludit peccatum, et proinde justificat etiam extra Sacramentum. Unde sententia affirmans, contritionem cum charitate etiam remissa non justificare extra Sacramentum, merito rejicitur ab omnibus fere Theologis, et ut Gonetus ait, *contradicit apertissime variis Scripturae, et Conciliorum, ac SS. PP. testimoniis.*

28. Itaque cum nulla sit contritio ex charitate Dei, etiam remissa, quae non justificet extra Sacramentum, jure dicimus ad justificationem in Sacramento non requiri contritionem, sed sufficere attritionem, quae a Tridentino dicitur contritio imperfecta, et est dolor, ac detestatio peccati, concepta ex gehennae, et poenarum metu, cum spe veniae a Deo obtinendae, et cum proposito non peccandi de cetero. Quae attritio est actus bonus, et supernaturalis, excludens omnem voluntatem peccandi, ut constat ex prop. damnata ab Alex. VIII. dicente: *Attritio, quae gehennae, et poenarum metu concipitur sine dilectione Dei, non est bonus motus, et supernaturalis.*

29. Dices: Tridentinum ad justificationem requi-

rit principium dilectionis, dum ait Sess. 6. c. 6.: peccatores, dum ad justificationes disponuntur, *Deum tanquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata propter odium aliquod, ac detestationem.* R. Tam ad justificationem in baptismo, quam in Sacramento Poenitentiae requiri a Tridentino initium amoris, non vero amorem; hoc autem amoris initium continetur in attritione, qua quis odit peccatum cum spe veniae obtinendae a Deo justitiae fonte. Ita Dominicus Soto lib. 2. de nat. et grat. c. 13. his verbis: *absque Sacramento requiritur actus charitatis, qui sit vera contritio; petenti autem baptismum* (atque idem est de poenitentia) *satis est inchoatio charitatis per attritionem.* Vident, ut attritio sit initium charitatis, licet non sit proprie charitas, sed amor, quem vocant concupiscentiae? Notat autem ipse Sotus in eo opere, quod dedicat Tridentino, Patres Concilii in sui gratiam verba illa addidisse: *Deum tanquam justitiae fontem diligere incipiunt.* Imo cum aliqui ex Patribus scribi voluissent *per actum charitatis*, Concilium restitit, tantumque scribi voluit: *diligere incipiunt.* Pallav. Hist. l. 8. c. 3.

30. Quod autem spes aeternae beatitudinis, et remissionis culpae, quam continet attritio, sit initium amoris, confirmari potest ex D. Thoma 1. 2. q. 40. art 7. dicente: *Ex hoc, quod per aliquem speramus nobis posse provenire bona, movemur in ipsum sicut in bonum nostrum, et sic incipimus ipsum amare.* Unde ipse S. D. 2. 2. q. 17. ar. 8. inquit: *Perfectus quidem amor est, quo aliquis secundum se amatur; imperfectus, quo quis amat aliquod, seu ut bonum sibi proveniat.* En amorem concupiscentiae, qui non est amor perfectus, sed imperfectus, et inchoatio amoris. Itaque in attritione, qualem ad Poenitentiam requirimus, includitur odium peccati, aversio ab eo, conversio ad Deum, et initium amoris Dei. „Ut merito Antoine, qui ad ju-

„stificationem requirit contritionem aliquo Dei amore „conjunctam, tandem statuat: atritio ex metu gehennae, includens amorem Dei appretiative summum, „etsi non perfectum, cum spe veniae sufficit ad justi„ficationem in Sacramento impetrandam. Ait autem, „illum amorem necessario conjungi cum amore con„cupiscentiae, seu spe veniae, quae in attritione su„pernaturali continetur."

CAPUT III.

Reliqua de dolore, et proposito vitandi peccati, ejusque occasionis.

31. Quamvis attritio sufficiat ad Sacramentum Poenitentiae, id non prohibet, quo minus Confessarii hortentur Poenitentes ad eliciendam perfectam contritionem, ut praecipit Rituale Romanum, et cum Suario monent auctores nostrae sententiae: 1. quia contritio perfectior est, et tutior via ad gratiam impetrandam: 2. quia potest aliunde invalida confessio evadere, et cum contritione peccata remittuntur. Debet autem confessarius, audita confessione, poenitentem ad dolorem efficacibus verbis adducere, ut monet Rituale Romanum, tum ut securus fiat de dispositione praevia poenitentis, tum quia probabilissimum est, dolorem necessario non debere confessionem praecedere, sed sufficere, si eliciatur ante impertitam absolutionem. Sufficit enim moralis unio inter accusationem rei, detestationem peccati, et absolutionem.

32. *Quaest.* 1. Quale est motivum attritionis necessariae ad confessionem? R. Motiva a Tridentino assignata sunt deformitas peccati mortalis, timor amittendae beatitudinis, metus gehennae, et poenarum. Quo poenarum nomine veniunt non solum poenae aeternae, sed etiam temporales, quatenus infliguntur

rit principium dilectionis, dum ait Sess. 6. c. 6.: peccatores, dum ad justificationes disponuntur, *Deum tanquam omnis justitiae fontem diligere incipiunt, ac propterea moventur adversus peccata propter odium aliquod, ac detestationem.* R. Tam ad justificationem in baptismo, quam in Sacramento Poenitentiae requiri a Tridentino initium amoris, non vero amorem; hoc autem amoris initium continetur in attritione, qua quis odit peccatum cum spe veniae obtinendae a Deo justitiae fonte. Ita Dominicus Soto lib. 2. de nat. et grat. c. 13. his verbis: *absque Sacramento requiritur actus charitatis, qui sit vera contritio; petenti autem baptismum* (atque idem est de poenitentia) *satis est inchoatio charitatis per attritionem.* Vident, ut attritio sit initium charitatis, licet non sit proprie charitas, sed amor, quem vocant concupiscentiae? Notat autem ipse Sotus in eo opere, quod dedicat Tridentino, Patres Concilii in sui gratiam verba illa addidisse: *Deum tanquam justitiae fontem diligere incipiunt.* Imo cum aliqui ex Patribus scribi voluissent *per actum charitatis*, Concilium restitit, tantumque scribi voluit: *diligere incipiunt.* Pallav. Hist. l. 8. c. 3.

30. Quod autem spes aeternae beatitudinis, et remissionis culpae, quam continet attritio, sit initium amoris, confirmari potest ex D. Thoma 1. 2. q. 40. art 7. dicente: *Ex hoc, quod per aliquem speramus nobis posse provenire bona, movemur in ipsum sicut in bonum nostrum, et sic incipimus ipsum amare.* Unde ipse S. D. 2. 2. q. 17. ar. 8. inquit: *Perfectus quidem amor est, quo aliquis secundum se amatur; imperfectus, quo quis amat aliquod, seu ut bonum sibi proveniat.* En amorem concupiscentiae, qui non est amor perfectus, sed imperfectus, et inchoatio amoris. Itaque in attritione, qualem ad Poenitentiam requirimus, includitur odium peccati, aversio ab eo, conversio ad Deum, et initium amoris Dei. „Ut merito Antoine, qui ad ju-

„stificationem requirit contritionem aliquo Dei amore „conjunctam, tandem statuat: atritio ex metu gehennae, includens amorem Dei appretiative summum, „etsi non perfectum, cum spe veniae sufficit ad justi„ficationem in Sacramento impetrandam. Ait autem, „illum amorem necessario conjungi cum amore con„cupiscentiae, seu spe veniae, quae in attritione su„pernaturali continetur."

CAPUT III.

Reliqua de dolore, et proposito vitandi peccati, ejusque occasionis.

31. Quamvis attritio sufficiat ad Sacramentum Poenitentiae, id non prohibet, quo minus Confessarii hortentur Poenitentes ad eliciendam perfectam contritionem, ut praecipit Rituale Romanum, et cum Suario monent auctores nostrae sententiae: 1. quia contritio perfectior est, et tutior via ad gratiam impetrandam: 2. quia potest aliunde invalida confessio evadere, et cum contritione peccata remittuntur. Debet autem confessarius, audita confessione, poenitentem ad dolorem efficacibus verbis adducere, ut monet Rituale Romanum, tum ut securus fiat de dispositione praevia poenitentis, tum quia probabilissimum est, dolorem necessario non debere confessionem praecedere, sed sufficere, si eliciatur ante impertitam absolutionem. Sufficit enim moralis unio inter accusationem rei, detestationem peccati, et absolutionem.

32. *Quaest.* 1. Quale est motivum attritionis necessariae ad confessionem? R. Motiva a Tridentino assignata sunt deformitas peccati mortalis, timor amittendae beatitudinis, metus gehennae, et poenarum. Quo poenarum nomine veniunt non solum poenae aeternae, sed etiam temporales, quatenus infliguntur

a Deo; cum enim Concilium distinguat inter timorem *gehennae*, et timorem *poenarum*, videtur loqui de poenis a gehenna distinctis, quae non sunt nisi temporariae. Quoniam tamen has nonnulli Theologi cum Cano excludunt a motivo attritionis, puto in praxi curandum esse dolorem saltem ex metu aeternae poenae.

33. *Quaest.* 2. Quo tempore moraliter dolor duret ad confessionem, et an elici debeat ex intentione confessionis? R. 1. Aliquam esse analogiam inter forum Civile, et Sacramentale, unde potest intercedere aliquod temporis spatium inter discussionem causae, et sententiam. Verum recte monet La-Croix, eum, qui post elicitum dolorem, alio se poenitus distraxit, oportere, ut dolorem innovet; quod quidem puto consilium esse, non praeceptum, nisi dolor sit retractatus, aut notabilis mora intercesserit. R. 2. Probabilior sententia docet dolorem elicitum ab eo, qui nondum cogitaverat de confessione, si moraliter perseveret, posse postea referri ad confessionem, ipsum manifestando confessori. Sed cum a multis id probabiliter negetur, censeo in praxi sequendam esse tutiorem sententiam, quae requirit dolorem elicitum ex fine suscipiendi Sacramenti.

34. *Quaest.* 3. An in Sacramento Poenitentiae requiratur propositum non peccandi formale, et expressum? Affirmant aliqui cum Suario, eo quod Tridentinum exigat dolorem *cum proposito non peccandi de cetero*. Alii probabilius dicunt sufficere propositum virtuale, contentum in dolore peccati, si iste sit elicitus ex motivo universali, quam sententiam moraliter certam vocat Cardenas *in prop.* 1. *Innoc. XI.* Ratio est, quia Concilium eo loco subdit, attritionem, si voluntatem peccandi excludat cum spe veniae, hominem disponere ad impetrandam gratiam in Sacramento: quocumque igitur modo sive tacite, sive expresse sit

propositum, attritio excludit voluntatem peccandi, estque sufficiens dispositio ad Sacramentum. Subjungit tamen Holzmannus, poenitentem, si de futura vita cogitet, debere proponere emendationem; atque ita Poenitentibus injungendum est, praesertim cum res sit pertinens ad valorem Sacramenti.

35. *Quaest.* 4. Quale debet esse propositum? R. *Firmum, universale, et efficax.* Erit autem *firmum*, cum poenitens habet voluntatem omnino deliberatam ulterius non peccandi, et paratus est animo nullius mali timore, et nullius boni desiderio culpam gravem admittere. Id tamen non tollit, quod poenitens attenta fragilitate sua, et prava consuetudine, timeat, se relapsurum; cognitio enim est actio intellectus, quae stare potest cum bona voluntate, et proposito non peccandi. Si quis tamen certo credat se relapsurum, ante absolutionem monendus est, ut speret in Dei auxilio, quod nunquam deest iis, qui faciunt quod est in se, sese a peccato liberatum iri.

36. Requiritur 2. ut propositum sit *universale* circa peccata mortalia. Ita D. Th. 3. p. q. 87. a 1. *Poenitentia*, inquit, *de peccatis mortalibus requirit, quod proponat abstinere ab omnibus, et singulis.* Secus est de venialibus, in quibus sufficit propositum abstinendi ab aliquo, ut docet idem Angelicus loc. cit. Nec eadem est ratio de dolore, ac proposito; cum enim dolor debeat esse de peccatis commissis, sufficit illa detestari, quae quis confitetur; propositum autem respicit omnia mortalia in posterum vitanda, adeoque debet esse universale. 2. Debet esse *efficax*, id est, aptum efficere id quod proponitur. Non tamen ideo semper est inefficax propositum, quando non efficitur id quod proponitur; potest enim quis sinceram habere voluntatem non peccandi, et postea data occasione illam mutare: quamvis hi, qui saepe, et cum magna facilitate ad vomitum redeunt, signa praebeant propo-

siti inefficacis; praesertim si animum non applicent ad tollendam occassionem peccati.

37. *Quaest.* 5. Quo modo se gerere debeat Confessarius cum his, qui versantur in occassione peccandi? Nota 1. occasio peccandi est omne id, quod ad peccatum allicit, sive ex se, et ex natura sua, sive ex fragilitate hominis peccantis. Ea dividitur in proximam, et remotam; remota est ea, quae, non nisi leve, et remotum affert peccandi periculum; proxima vero, quae verisimile, et grave periculum affert. Paulo aliter explicant alii: Occasio proxima peccati dicitur ea, in qua quis constitutus, attenta ipsius fragilitate, aut semper peccat, aut saltem saepe: quod si accidat, eo quod illa occasio natura sua inducat ad peccatum, erit per se occasio proxima peccandi; si vero id eveniat potius ex fragilitate, aut prava illius consuetudine, erit occasio proxima per accidens tantum, et respective. Remotam illi appellant occasionem in qua quis versatur sine frequenti peccato, licet forte aliquando in peccatum incidat.

38. Nota 2. Id quod respectu unius est occasio remota peccati, potest esse proxima respectu alterius. 3. Opus non esse ad occasionem proximam frequentiam peccandi, si quis, v. g. non nisi bis, aut ter agat familiariter cum femina, et cum ea peccet, quotiescumque cum illa tractet familiariter: illa enim familiaritas erit certe grave periculum, et occasio peccandi, ut recte monet Segnerus de eo, qui iter agens, in eadem solet domo hospitari, et cum hospite peccat, quoties ibi hospitatur, licet id non eveniat nisi bis aut ter in anno. 4. Neminem saltem sub gravi teneri vitare occasiones remotas peccandi, licet eas fugere optimum sit consilium ex illo Prov. XI. *Qui cavet laqueos, securus erit.* Ne tamen omnes omnino cavere possumus; alias deberemus de mundo exire secundum Apost. 1. *ad Cor.* 5.

39. Nota 5. Occasionem proximam aliam esse voluntariam, aliam involuntariam. Involuntaria est ea, quam quis non potest relinquere vel physice, vel moraliter; *physice* v. g. eam non potest tollere, qui constitutus est in carcere, aut triremibus, unde nequit discedere; pariter qui in articulo mortis constitutus non habet tempus, aut rationem expellendi socium peccati. *Moraliter*, qui tollere occassionem potest, sed non sine scandalo, aut gravissimo detrimento. *Voluntaria* dicitur occasio, quam quis et *physice, et moraliter* tollere potest. Certum est autem, graviter eum peccare, qui cum moraliter possit, non vult tollere occassionem peccandi, juxta illud 3. Eccl. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Hinc jure merito damnatae sunt ab Innoc. XI. propositiones istae: 1. *Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, vel honesta non fugiendi occurrit.* 2. *Licitum est quaerere directe causam proximam peccandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.* Alex. autem VII. damnavit istam: *Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si haec nimis utilis esset ad delectamentum concubinarii, vulgo* regalo, *dum deficiente illa, nimis aegre ageret vitam, et aliae epulae taedio magno concubinarium afficerent, et aliae famulae nimis difficile invenirentur.*

40. His praejactis veluti principiis, R. 1. Nullo modo esse absolvendum eum, qui non vult tollere occasionem proximam, quam potest moraliter tollere; non enim est rite paratus, nec contritus, qui non habet propositum vitandi peccatum, et proximam occasionem peccati. Constat etiam ex propositione damnata ab Innoc. XI: *Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult omittere, quinimo directe, et ex proposito quaerit.* R. 2. Etiamsi poenitens velit, et promittat relinquere occasionem proximam peccandi, ut plurimum,

et ordinarie loquendo absolvi non debet, donec occasionem reliquerit. Ita DD. communiter ex S. Agustino dicente: *Satisfactio poenitentiae est, peccatorum causas excidere, neque eorum suggestionibus aditum indulgere.* Ratio autem est, quia experientia docet, hujusmodi poenitentes facile promittere, et post absolutionem promissis non stare, sed ad occasionem redire, adeoque confessarius nequit prudens judicium ferre de dispositione poenitentis.

41. R. 3. Id esse intelligendum *ordinarie* loquendo; nam aliquando poterit, imo et debebit confessarius eum absolvere ante occasionem sublatam. 1. Si necessitas gravis urgeat absolvendi. 2. Si poenitens extraordinaria signa doloris edat, praesertim si commode differri nequeat absolutio. 3. Si poenitens non possit ad eumdem confessarium redire nisi post longum tempus; tunc enim sit confessarius prudenter judicet non esse in illo periculum proximum relabendi, potest absolvi; id quod secus dicendum, si poenitens ab alio confessario admonitus de tollenda occasione, non abstulerit. 4. Denique poenitens, qui nondum advertit obligationem tollendi occasionem, potest semel aut iterum absolvi, modo firme proponat ab occasionibus cavere, si occasiones tales non sint, ut natura sua multum inducant ad peccandum. Quod si ocasiones sint ejus generis, quae in se malitiam specialem continent, et specialiter alliciunt ad malum, omnino sunt relinquendae, antequam vel prima vice absolutio conferatur; ut si quis domi retinet concubinam, aut famula peccat cum hero, et similia. Ita distinguit S. Carolus in *Instr. Confess.*

42. *Quaest.* 6. Quomodo se gerere debeat confessarius cum iis, qui versantur in occasione proxima, sed necessaria? Certum est eum, qui in tali occasione versatur, quam moraliter nequit dimittere, teneri ad procurandum, ut occasio illa ex proxima fiat

remota. Sic filius familias, qui cum famula frequenter peccat, remotam faciet occasionem, si famulam solus non alloquatur, si eam curiosius non intueatur, si ab ejus praesentia, quoad poterit, sese subtrahat, si orationi vacet, utatur aliqua austeritate, aliaque remedia opportuna adhibeat, quae a confessario suggerantur. Idem dico de eo, qui in carcere cum socio peccati versatur, et aliis hujusmodi. Difficultas est, an ille absolvendus sit, antequam remedia opportuna adhibuerit ad occasionem diminuendam, ita ut remota evadat, quae fuerat proxima?

43. R. 1. Si practice loquamur, ut plurimum non debet absolvi, qui versatur in occasione proxima externa, praesertim in materia turpi, donec remedia adhibuerit ad tollendam, vel minuendam occasionem. Docet enim experientia, poenitentes, postquam absoluti discedunt, solere negligentius agere, et facillime ad vitium redire. Contra vero, si absolutio per dies aliquot differtur, majorem curam adhibent, remediis praescriptis utuntur, et tentationibus obsistunt. Haec quidem intellecta volumus *ordinarie* loquendo; saepe enim potest illis conferri statim absolutio, ut supra diximus, loquendo de occasione voluntaria. R. 2. Si Occasio vero sit interna, aut sit ex iis, quae non ita efficaciter ad malum inclinant, poterit semel, aut iterum absolvi, si confessario visum fuerit, cum sincero animo polliceri occasionem deserere, aut remotam facere: quod si promissis non steterit, differenda est absolutio, donec sublata fuerit occasio.

44. *Quaest.* 7. An teneatur, quis deserere occasionem proximam peccati, sed necessariam, cum periculo vitae, famae, aut alterius gravis damni temporarii? R. Ad id non teneri, modo paratus sit remediis uti praescriptis, quae occasionem ex proxima remotam faciant Ita Navarrus, Lugo, Tournelyus, Holzman, et alii communiter. Ratio autem est illis,

quia occasio necessaria peccandi nec in se peccatum est, nec secum affert necessitatem peccandi; quapropter potest cum ea consistere vera detestatio peccati, firmumque propositum non relabendi, et adhibendi remedia praescripta. Nec vero praeceptum vitandi occasionem moraliter necessariam obligat, cum sine gravi detrimento vitari nequit; tunc enim periculum formale, et proximum, adhibitis opportunis remediis, evadit materiale, et remotum. Unde optime Basilius in Const. Monast. c. 4. dixit: *Qui urgenti aliqua causa, et necessitate, se periculo objicit, vel permittit se esse in illo, cum tamen alias nollet, non tam dicitur amare periculum, quam invitus illud subire; et ideo magis providebit Deus, ne in illo pereat.* Id quod satis confirmatur ex c. *laudabilem de frig., et Mal.* ubi conjugibus ab initio impotentibus ob infamiae periculum simul habitare permittitur cum periculo tactuum.

45. *Quaest.* 8. Quid si ille post adhibita opportuna remedia, in eadem semper vitia relabitur, nec ulla spes emendationis affulget? R. Cum Suario, Navarro, et communi DD. sententia, eum teneri ad occasionem deserendam etiam cum jactura muneris sui, famae periculo, vel etiam vitae, tunc enim urget illud Christi praeceptum Marci 9. 46. *Si oculus tuus scandalizat te, ejice eum.* Et illud Lucae 9. 25. *Quid prodest homini, si mundum universum lucretur, animae vero suae detrimentum patiatur?* Est autem ratio, quia homo tenetur, etiam cum vitae suae jactura, cavere a periculo proximo peccati formalis; tale autem est periculum in occasione proxima licet necessaria, quando nulla spes affulget emendationis. Neque hoc est occasionem tantum permittere et periculum, sed permittere in se ipso peccatum, quod nunquam licet. Hinc S. Carolus in *instruct. ad confessarios*, loquens de puella, quae domi haberet occasionem, ait: *Sin autem post similes praecautiones comperiat confessarius poenitentem in illud peccatum relabi, deneganda prorsus est absolutio, donec desiverit proximam peccandi occasionem, quicquid tandem evenire debeat.* Unde Innoc. II. c. *fratres* dicit: *Falsa enim fit poenitentia, cum poenitens ab officio vel curiali, vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione praevalet,* eodemque modo loquitur S. Greg. VII. in laudato capite.

46. *Quaest.* 9. Quid agere debeat confessarius cum recidivis et prava consuetudine irretitis? Ante omnia notare oportet damnatam esse ab Innoc. XI. hanc propositionem: *Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae, aut Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, non est neganda, nec differenda absolutio, dummodo ore proferat se dolere, et proponere emendationem.* Deinde oportet distinguere recidivos a consuetudinariis: isti enim sunt quicumque in prava consuetudine versantur; recidivi autem dicuntur, qui post plures confessiones in eadem peccata gravia relabuntur. His praemissis, respondeo 1. Eum, qui prima vice pravam consuetudinem confitetur, absolvi posse, modo signa doloris, et verum propositum manifestet. Ita DD. communiter; eo quod nulla sit prudens ratio dubitandi ipsum sine dispositione necessaria ad Sacramentum accedere, praesertim cum ipsa spontanea peccatorum confessio sit contritionis signum, nisi obstet aliqua praesumptio in contrarium. Nec vero pravus habitus signum est sufficiens defectus doloris in eo, qui paratum se praebet ad remedia adhibenda, quae a confessario ad tollendum habitum pravum praescribantur. Certe Catech. Rom. *de Poenit. n.* 60. ait. *Si audita confessione, judicaverit* (Sacerdos) *neque in enumerandis peccatis diligentiam, neque in detestandis dolorem poenitenti omnino defuisse, absolvi poterit.* Ubi verbum illud *omnino defuisse* notandum est.

47. R. 2. Recidivum, qui post confessionem in eadem peccata gravia relabitur, non esse absolvendum, nisi extraordinaria signa doloris, et spem emendationis exhibeat. Ita docet communis sententia Theologorum. Prima pars aperte deducitur ex damnata ab Innocentio XI. propositione, et ex doctrina SS. PP. Agustinus enim in ps. 6. ait: *Quod facile sanatur, non multum cavetur; ex difficultate autem sanationis erit diligentior custodia sanitatis.* Isidorus autem 2. Sent. c. 16. *Ille poenitentiam digne agit, qui sic praeterita mala deplorat, ut futura iterum non committat.* S. Greg. in 1. Reg. c. 6. et alii. Quare S. Carlus *in Inst. ad Confess.* optime docuit: *Proroganda est absolutio eis, qui a multis annis iisdem peccatis perseverarunt.*

48. Rationem autem affert De-Lugo: nam Confessarius nequit poenitentem absolvere, nisi prudenter judicet eum esse rite dispositum. Non potest autem a Confessario prudens judicium ferri de dispositione illius, qui in alia Confessione admonitus eodem modo cecidit, nec curavit ea remedia, quae ad vincendas tentationes Confessarius, vices Medici gerens, praescripsit. Certe frequens ille relapsus magnam praebet suspicionem de falsa poenitentia; qui enim ex animo firmo proponit, non ita facile propositi obliviscitur, et saltem rarius cadit, ac difficilius.

49. Secunda pars nostrae responsionis est contra eos, qui nimis rigide volunt consuetudinarium nunquam esse absolvendum, nisi de emendatione ipsius constet diuturno experimento. Ratio autem nostrae, et communis doctrinae est, quia ad absolutionem non requiritur certitudo physica de dispositione poenitentis, sed moralis, et prudens, ut docet D. Th. 1. 2. *q.* 19 *ar.* 3. et constat ex Catech. R. supra laudato. Quoties ergo Confessario desit prudens ratio dubitandi de dolore, et proposito Confitentis, absolvi poterit.

Jam vero si recidivus, consuetudine peccandi implicatus, extraordinaria signa doloris edat, per ea tollitur prudens suspicio de ipsius indispositione, adeoque Confessarius prudenter judicare poterit eum esse rite dispositum. Unde recte notat Milante, in proposit. damnata ab Innoc. non excludi consuetudinarium utcumque talem, sed qui nullam dat emendationis spem: *Igitur consuetudinarius, qui dat aliquam emendationis spem, modo haec sit solida, et fundata, potest absolvi.*

50. Nec vero spes emendationis petenda solum est ab experientia anteactae vitae, cum alia sint fundamenta, quibus inniti possit. Imo fieri aliquando potest, ut aliquis se longo tempore a vitiis pro mundi hujus honestate contineat, ut ait S. Gregorius, et tamen non sit rite dispositus: *Temporis moram non quaero*, inquit B. Chrys. hom. 14. in 2. ad Cor. *sed animae correptionem; hoc itaque fac demonstres, sintne compuncti, sintne in melius commutati, et res tota confecta est.* Sed rogabis, quaenam sint extraordinaria doloris signa, quibus recidivus statim possit absolvi? R. Plura traduntur a DD.; praecipua autem esse possunt 1. maximus dolor, patefactus per suspiria, lacrymas, gemitus, et cordialia verba; quamvis enim non semper ea signa certa sint poenitentiae, praesertim in feminis, ut plurimum tamen talia credenda sunt, nisi aliunde ratio contraria obstet. Hinc S. Leo ep. 82. ait: *In dispensandis Dei donis non debemus esse difficiles, nec accusantium se lachrimas, gemitusque negligere, cum ipsam poenitentiae affectionem credamus ex Dei inspiratione conceptam.*

51. Secundum doloris signum assignari solet imminutio peccatorum; quod tamen intelligendum est, cum poenitens fuerit in iisdem peccandi occasionibus, et tentationibus; aut si ille post ultimam confessionem diu se continuerit, v. g. per aliquas hebdoma-

des, cum antea saepius in hebdomada peccare soleret. Tertium signum erit studium ad emmendationem adhibitum, ut si poenitens per jejunia, eleemosynas, orationem ad confessionem separaverit, occasiones fugerit, et remedia praescripta adhibuerit. IV. Si poeniteus sponte remedia petat ad sui emendationem, eaque diligentius exequi serio promittat; praesertim si de illis adhibendis nunquam antea fuerit admonitus. De cetero puto, hujusmodi promissis non multum esse fidendum, cum poenitentes facile promittant ad obtinendam absolutionem, et postea promissa negligant. V. Spontanea confessio potest esse signum veri doloris, cum poenitens specialem conatum adhibuit, ut accederet ad Sacramentum, v. g. si longum iter est aggresus, si magnum conflictum internum superavit, si difficultates externas vicit; si lumen, et inspirationem Divinam interius sensit, quae efficaciter eum ad poenitentiam moverent. Confessiones autem factae vel ex praecepto Paschali urgente, vel ex consuetudine loci, vel ex praecepto Parentis, domini, aut paedagogi non satis probat sincerum dolorem, et desiderium resipiscendi.

52. VI. Signum esse potest, si poenitens accedat ductus aliqua extraordinaria causa, v. g. concionis auditae, Missionis sacrae, mortis alicujus amici, ex timore terraemotus, pestis, cet. VII. Si poenitens sponte confiteatur peccata, quae per diuturnum tempus verecundia motus tacuerat. VIII. Si ante confessionem restituerit ablatum, famam proximi laesam reparaverit, occasionem a se vel a domo sua sponte removerit. IX. Addo cum Milante, si post seriam Confessarii adhortationem, vel correptionem ostendat sese adeptum novam cognitionem suae iniquitatis, periculi damnationis aeternae; praesertim si magnam poenitentiam, tum satisfactoriam, tum medicinalem bono animo excipiat, et similia. Haec sunt praecipua si-

gna, quae sufficiunt, ut Confessarius prudenter, et probabiliter judicet poenitentem esse rite dispositum; nec aliud requiritur, ut possit absolvere, ut ait Suarius, de Poenit. *d.* 3. 2. *Sect.* 2. *n.* 1. ex D. Th. supra laudato.

53. *Quaest. ultima.* An poenitenti rite disposito possit confessarius differre absolutionem, et quando id fieri expediat? R. Posse Confessarium, ac debere absolutionem differre, quoties ita emendationi poenitentis expedire in Domino judicaverit. Nec poenitens licet alioqui rite dispositus, potest juste repugnare; quamvis enim jus habeat ad absolutionem, non tamen habet jus, ut ei statim concedatur, quando Judex prudenter credit aliquam dilationem spirituali ipsius bono convenire. Ratio est, inquit De-Lugo, quia Confessarius non solum est Judex, sed etiam Medicus. Et licet proferendo sententiam praecipue judicis munus exerceat, debet quoque curare ut Medicus in ipsa absolutione salutem poenitentis, eo videlicet modo, ac tempore absolvendo, quo magis cedere putet in remedium aegroti. Id autem locum habet, cum Confessarius timeat poenitentem facilius relapsurum, nisi in ipsa difficultate, et dilatione absolutionis cognoscat gravitatem peccati, et necessitatem emendationis. Quando autem id expediat, non est facile definire; sed relinquendum prudentiae confessarii, qui qualitatem peccatorum, et poenitentis considerare debet.

54. Notant tamen DD. 1. nullo modo expedire absolutionem differre, quando dilatio magis obfutura, quam profutura videntur: 2. nec in casu gravis, et urgentis necessitatis, et in articulo mortis: 3. neque imminente poenitentis infamia si aliunde sit rite dispositus: 4. dilationem absolutionis non debere esse diuturnam, ne poenitentes rite dispositi priventur gratia Sacramenti. Imo etsi non sint recte parati, dilatio non debet esse magna; aegre enim poenitentes redeunt ad Sa-

cramentum post tempus longe diuturnum. Tutius erit illos sine absolutione dimissos rogare, ut post octo dies, aut quindecim revertantur, et ipsis animos addere, ut ante reditum ea, quae illis agenda praescribuntur, rite perficiant. Quod si nondum ab eis ablata fuerit occasio peccandi, vel consuetudo, iterum absolutio differatur, donec emendentur. Vide Bened. XIV. ep. Encycl. quae incipit *Apostolica*.

55. Quaeres autem quaenam remedia praescribi debeant recidivis, et consuetudinariis? R. Frequens Oratio, piorum librorum lectio, aliqua austeritas corporea, fuga occasionum, certa sibi injungenda poenitentia, vel eleemosyna, quoties in idem peccatum redeunt; denique Sacramentorum frequentia, praesertim Confessionis; nam ut docet D. Th. Suppl. q. 25. a. 1. *majus remedium praebetur contra peccata vitanda ex gratia, quam ex assuetudine nostrorum operum.* Quo remedio pro recidentibus in vitium turpe usum fuisse cum fructu D. Philippum Nerium, aliosque SS. Viros, constat ex eorum Actis. Nominatim vero de vitio pollutionis ait Tolletus lib. 5. c. 13: *Vix puto esse aliud efficax remedium, quam frequentissimam confessionem adhibere; est enim hoc Sacramentum efficax frenum, et qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem, nisi per miraculum.* Quae doctrina conformis est doctrinae Ritualis Romani de Sac. Poenit. dicentis: *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut saepe confiteantur, et si expediat, communicent.*

CAPUT IV.

De Confessione.

56. *Quaest.* 1. Quid sit Confessio Sacramentalis, et qualis ea debeat esse? R. Est accusatio propriorum peccatorum, facta Sacerdoti, legitime ad id muneris approbato, ad eorum remissionem obtinendam. Est necessaria saltem in voto, quatenus est pars Sacramenti poenitentiae, et quidem necessitate medii omnibus, qui post baptismum graviter peccaverunt, ut colligitur ex Tridentino Sess. 14. c. 5. Obligat autem per se confessionis praeceptum in mortis articulo, et in quovis gravi vitae periculo. Per accidens autem quando sumenda est Eucharistia; si sumpturus in mortali versetur, et quoties necessarium sit confiteri ad vincendam aliquam gravem tentationem.

57. *Quaest.* 2. Qualis integritas requiratur ad valorem confessionis? R. Duplex solet distingui confessionis integritas; alia physica, et *materialis*, qua quis omnia, et singula peccata confessori manifestat; alia *moralis*, et *formalis*, qua quis ea peccata confitetur, quae habet in conscientia, eo modo humano, et morali, quod, attentis circumstantiis potest declarare; licet forte per innoxiam oblivionem, aut alia justa de causa peccatum aliquod praetermittat. Jam vero integritas formalis semper est necessaria; quia Judex non potest legitimam ferre sententiam de peccatis, nisi ea cognoscat; confessor ergo ut poenitentem absolvat, debet agnoscere conscientiam ejus, adeoque ab eo audire debet omnia, et singula peccata, quoad more humano fieri possit.

58. Est etiam *per se, et ordinarie* loquendo necessaria *integritas materialis*, ita ut quisque teneatur post diligens conscientiae examen aperire Confessori omnia et singula mortalia, nondum rite confessa, eorumque numerum, et circumstantias speciem mutantes, ut definit Trid. Sess. 14 c. 7. Quod si ob multitudinem peccatorum poenitens non possit invenire numerum definitum, satis est confiteri numerum probabilem, addendo *plus, minusve;* quae verba extenduntur ad unum vel duo supra numerum indicatum, si numerus sit parvus; si vero maximus, ad plura referuntur secundum usita-

cramentum post tempus longe diuturnum. Tutius erit illos sine absolutione dimissos rogare, ut post octo dies, aut quindecim revertantur, et ipsis animos addere, ut ante reditum ea, quae illis agenda praescribuntur, rite perficiant. Quod si nondum ab eis ablata fuerit occasio peccandi, vel consuetudo, iterum absolutio differatur, donec emendentur. Vide Bened. XIV. ep. Encycl. quae incipit *Apostolica*.

55. Quaeres autem quaenam remedia praescribi debeant recidivis, et consuetudinariis? R. Frequens Oratio, piorum librorum lectio, aliqua austeritas corporea, fuga occasionum, certa sibi injungenda poenitentia, vel eleemosyna, quoties in idem peccatum redeunt; denique Sacramentorum frequentia, praesertim Confessionis; nam ut docet D. Th. Suppl. q. 25. a. 1. *majus remedium praebetur contra peccata vitanda ex gratia, quam ex assuetudine nostrorum operum.* Quo remedio pro recidentibus in vitium turpe usum fuisse cum fructu D. Philippum Nerium, aliosque SS. Viros, constat ex eorum Actis. Nominatim vero de vitio pollutionis ait Tolletus lib. 5. c. 13: *Vix puto esse aliud efficax remedium, quam frequentissimam confessionem adhibere; est enim hoc Sacramentum efficax frenum, et qui hoc non utitur, non sibi promittat emendationem, nisi per miraculum.* Quae doctrina conformis est doctrinae Ritualis Romani de Sac. Poenit. dicentis: *In peccata facile recidentibus utilissimum fuerit consulere, ut saepe confiteantur, et si expediat, communicent.*

CAPUT IV.

De Confessione.

56. *Quaest.* 1. Quid sit Confessio Sacramentalis, et qualis ea debeat esse? R. Est accusatio propriorum peccatorum, facta Sacerdoti, legitime ad id muneris approbato, ad eorum remissionem obtinendam. Est necessaria saltem in voto, quatenus est pars Sacramenti poenitentiae, et quidem necessitate medii omnibus, qui post baptismum graviter peccaverunt, ut colligitur ex Tridentino Sess. 14. c. 5. Obligat autem per se confessionis praeceptum in mortis articulo, et in quovis gravi vitae periculo. Per accidens autem quando sumenda est Eucharistia; si sumpturus in mortali versetur, et quoties necessarium sit confiteri ad vincendam aliquam gravem tentationem.

57. *Quaest.* 2. Qualis integritas requiratur ad valorem confessionis? R. Duplex solet distingui confessionis integritas; alia physica, et *materialis*, qua quis omnia, et singula peccata confessori manifestat; alia *moralis*, et *formalis*, qua quis ea peccata confitetur, quae habet in conscientia, eo modo humano, et morali, quod, attentis circumstantiis potest declarare; licet forte per innoxiam oblivionem, aut alia justa de causa peccatum aliquod praetermittat. Jam vero integritas formalis semper est necessaria; quia Judex non potest legitimam ferre sententiam de peccatis, nisi ea cognoscat; confessor ergo ut poenitentem absolvat, debet agnoscere conscientiam ejus, adeoque ab eo audire debet omnia, et singula peccata, quoad more humano fieri possit.

58. Est etiam *per se, et ordinarie* loquendo necessaria *integritas materialis*, ita ut quisque teneatur post diligens conscientiae examen aperire Confessori omnia et singula mortalia, nondum rite confessa, eorumque numerum, et circumstantias speciem mutantes, ut definit Trid. Sess. 14 c. 7. Quod si ob multitudinem peccatorum poenitens non possit invenire numerum definitum, satis est confiteri numerum probabilem, addendo *plus, minusve;* quae verba extenduntur ad unum vel duo supra numerum indicatum, si numerus sit parvus; si vero maximus, ad plura referuntur secundum usita-

tum modum loquendi. In Consuetudinariis autem frustra requiritur saepissime numerus etiam probabilis: adeoque ne errandi periculo exponantur, prudens Confessarius tantum exquiret tempus pravae consuetudinis, et frequentiam peccatorum per dies, mensem, vel hebdomadam, atque ita saltem in genere eorum numerum apprehendet, quantum satis est ad ferendum judicium de statu conscientiae.

59. *Quaest.* 3. An sint necessario confitendae circumstantiae peccati mortalis, quae intra eandem speciem notabiliter peccatum aggravant? R. Affirmant probabiliter Suarius, Canus, Sanctius, aliique multi: quia tales circumstantiae valde immutant judicium confessarii. Quod confirmant ex Rit. Rom. dicente: *Quod si poenitens, numerum, speciem, et circumstantias explicatu necessarias non exppresserit, Sacerdos eum interroget.* Ubi speciem peccati distinguit á circumstantiis. Catech. item Rom. p. 2. c. 5. §. 47. ait, in peccato mortali explicandas esse circumstantias, *quae pravitatem valde augent, vel minuunt.* Nihilominus mihi probabilior videtur sententia negans circumstantias mere aggravantes esse materiam necessariam confessionis. Eam tenent S. Bernard. Sen., S. Bonaventura, S. Antoninus, et D. Angelicus, quibus subscribunt Cardinales Toletus, et Lugo, Roncaglia, Cabassutius, et alii bene multi.

60. Et quidem de mente D. Thomae fatentur ipsi Adversarii Canus, Sotus, et alii, nec negare potuisset Concina, si S. Thomae verba attento, et non praejudicato animo perlegisset. Ait enim in 4. dist. 16. q. 3. ar. 2.: *Et quia circumstantiae aggravantes, quae aliam speciem peccato non tribunt, vel quae tribuunt quidem, sed non peccati mortalis, non sunt de necessitate confessionis.* Atque ita S. Doctorem interpretatur, et sequitur B. Antoninus 3. p. tit. 14 §. 7. *Tertiae sunt, quae important disconvenientiam, ut furari multum (furari centum florenos multo gravius est, quam furari unum) et istas, quae peccatum aggravant, confiteri est perfectum; sed quia non mutant speciem, nec aggravant in infinitum, non est necessarium eas confiteri secundum Thomam.*

61. Ratio autem deducitur 1. ex Trid. dicente Sess. 14. c. 5. *Eas circumstantias in Confessione explicandas, quae speciem peccati mutant, quod sine illis peccata ipsa neque a poenitentibus integre exponantur, neque judicibus innotescant; et fieri nequeat, ut de quantitate criminum recte censere possint, et poenam, quam oportet, pro illis poenitentibus imponere.* Ex quibus verbis non obscure videtur excludi obligatio confitendi circumstantias, peccati speciem non mutantes. Ratio 2. est; quia alias poenitentes inter graves angustias fluctuarent incerti de integritate confessionum, dubitantes, quaenam sint circumstantiae, quae notabiliter aggravant; et hinc recte docet D. Th. loco cit. q. 2. ad 2. *Quantitas peccati non potest Sacerdoti innotescere, quia nec ipse peccator scit: unde sufficit, quod cognoscat quantitatem, quae ex specie peccati consurgit.* Unde recte Lugo deducit, eum, qui speciem peccati confitetur, vere explicare essentiam ejus, quae tantum sumitur ex ratione ipsius specifica. Accedit, negari ab ipsis Adversariis obligationem confitendi circumstantias, quae valde minuunt peccati gravitatem, puta vehementiam passionis, quae ad peccandum traxit, alienam inductionem, gravem occasionem, et tentationem, aliaque his similia; cur ergo imponenda est nobis obligatio confitendi circumstantias peccatum augentes intra eandem speciem?

62. Denique nemo tenetur servare legem dubiam, ut recte arguunt Cabassutius, et Roncaglia, et diserte tradit D. Th. quodl. 14. de Ver. q. 17. a. 3.: *Nullus ligatur per praeceptum aliquod, nisi mediante scientia illius praecepti;* nomine autem scientiae intelligit Ang.

D. notitiam certam alicujus rei. Unde lex confitendi circumstantias cum saltem sit valde dubia, non obligat in conscientia. Et ideo Tridentinum talem obligationem non aperuit, ut Lugo animadvertit. quia eam colligere satis non potuit ex Christi verbis, et Sacramenti institutione. Et quamvis opinio obligans ad confitendas circumstantias, sit omnino tutior, non ideo tenemur eam sequi ex prop. damnata ab Innoc. XI. quae solum loquitur de illis sententiis circa materiam, et formam Sacramenti, quae exponunt Sacramentum periculo nullitatis; in nostra autem opinione, etsi forte contra Deo esset falsa, confessio valida est, et saltem formaliter integra.

63. Sunt tamen aliquae circumstantiae aggravantes, quae licet speciem ex se non mutent, ex alio capite confitendae sunt; v. g. si circumstantia secum ferat censuram, vel reservationem; vel a Confesario prudenti interrogetur. ut statum poenitentis melius possit agnoscere. Pariter quantitas furti, injuriae, cet. quae majori, vel minori indiget satisfactione; odium diuturnum, et diuturna carnis concupiscentia erga mulierem ob numerum peccatorum, quae in illa diuturna mora replicantur; incestus cum consanguineis an in primo gradu, an in aliis; nam juxta communem sententiam in primo gradu est diversae speciei ab aliis. De aliis gradibus usque ad quartum disputant Theologi, an sint ejusdem speciei inter se, et cum affinibus. Explicandus autem erit incestus inter privignum, et novercam, interque socerum, et nurum. Denique damnata est ab Innoc. XI. haec propositio: *Non tenemur confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.* Confessori enim, ut Medico spirituali jus est, ut interrogando cognoscat aegritudinem poenitentis ad eam curandam opportunis remediis; et poenitens debet illi declarare omne id, quod ad salutem suam conferre potest; atque

in hoc sensu intelligendum est Rituale Romanum, et Romanus Catechismus.

64. *Quaest.* 4. An sit obligatio confitendi peccata dubia? R. Si peccata sint positive dubia, nempe si utrinque rationes adsint probabiles, negant communiter omnes ii, qui tuentur licitum esse sequi opinionem vere probabilem, quantumvis minus tutam; nam qui cum fundamento dubitat, an peccaverit, necne, potest sibi efformare judicium prudens de eo, quod non teneatur confiteri, deponendo dubitationem. Si vero peccata sint negative dubia, multi etiam probabilistae docent, ea necessario clavibus subjicienda. Ita Sanctius, Layman, Busembaum, et alii ex Trid. Sess. 14. c. 5. dicente: *Oportere a poenitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem conscientiam habent, in confessione recenseri.* Confirmat D. Thomas in 4. d. 21. q. 1. art. 3. ad 3. Atque haec videtur esse praxis fidelium, qui solent confiteri omnia mortalia, prout conscientia dictat, certa nimirum ut certa, dubia tamen ut dubia.

65. Et quamvis multi, et graves DD. cum S. Antonino contrarium sentiant, scilicet dubium quod caret probabili ratione, deponi debere ut loquitur Habert, adeoque nullam esse obligationem confitendi peccata dubia, neque ea proprie esse in conscientia; nihilominus in praxi standum est communi sententiae, et poenitentes suadendi sunt, ut confiteantur omnia mortalia, sive positive dubia sint, sive negative; nam ut ait Lugo, in re morali non est facile recedendum a communi sententia. Itaque is qui dubitat, an peccatum quod commisit, sit mortale, vel veniale, tenetur illud confiteri: pariter is qui dubitat, an illud confessus fuerit. Quamquam si quis diligens sit in examinandis, et confitendis peccatis, et post elapsum multum tempus dubitet an aliquod omiserit, potest moraliter sibi persuadere, de illo fuisse confessum. Imo

subjungit Concina: si quis prius ex prava consuetudine in plura peccata lapsus fuerit, et postea sit vere conversus per constantem vitae integritatem, si tunc dubitet an omiserit in Confessione generali, particulari diligenter peracta aliquod peccatum, vel circumstantiam, Confessarius prohibeat illi, ne recogitet quidem de praeterita vita, sed piis meditationibus incumbat.

66. Scrupulosi autem minime tenentur praeterita peccata confiteri, nisi certi sint ea non fuisse confessos. Item eximi debent ab obligatione confitendi peccata dubia ii qui sunt meticulosae conscientiae, nec solent deliberate peccato mortali consentire; hi enim prudenter judicare possunt sesse non praestitisse assensum, cum praesumptio sumatur ex communiter contingentibus. Monet autem hic Suarius, eum qui sola peccata dubia confitetur, monendum esse, ut addat aliquod certum ex alias confessis, ut absolutio cadat super materiam certam. Si quis autem peccatum, quod ut dubium confessus est, reperiat esse certum, debet illud confiteri ut certum, ut tenet communis sententia; secus vero si ut certum confessus fuerit, et postmodum de illo dubitet. Si quis tamen ita dixerit: Peccavi *sex, aut septies, plus minusve*, et postea certo noverit peccasse *septies, aut octies*, non tenetur iterum confiteri, cum moraliter non varietur judicium Confessoris.

67. *Quaest.* 5. Quaenam excusent ab integritate materiali confessionis? R. Excusat impotentia physica, vel moralis, cum praeceptum Divinum non obliget ad impossibile. *Impium est*, inquit Trid. Sess. 14. c. 5. *confessionem . . . impossibilem dicere; aut carnificinam conscientiarum appellare.* Itaque ex hoc capite ab integritate materiali excusatur, qui post diligens conscientiae examen alicujus peccati gravis obliviscitur. Diligentia autem debet esse moralis, et prudens,

qualem in arduis negotiis viri prudentes adhibere solent: si quid autem postea ocurrat, quod non sit in Confessione explicatum, et materia sit gravis, in altera Confessione manifestandum erit, ut constat ex 11. propos. damnata ab Alex. VII. dicente: *Peccata in confessione omissa, seu oblita ob instans vitae periculum, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.* Invalida autem, et nulla erit Confessio non integra ex ignorantia, vel negligentia graviter culpabili, cum Tridentinum requirat diligentem sui discussionem. Rudes autem adjuvari possunt a Confessario, quod in aliis personis non probat Suarius *V. Catech. Rom. p. 2. c. 5.*

68. Excusatur etiam a materiali integritate qui usum linguae non habet, ut mutus, qui tamen per nutum, vel scripturam tenetur peccata sua manifestare, modo non adsit periculum evulgationis. 3. Surdus, qui non possit omnia explicare; satis enim est explicare quae possit. 4. ignarus idiomatis; tempore praecepti et gravis necessitatis; nec est obligatio confitendi per interpretem, nisi instet praeceptum propriae charitatis, ut cum de contritione non sit securus; et in articulo mortis, in quo multi dicunt, satis esse aliquod peccatum confiteri, accusando se generatim de ceteris. 5. qui versantur in conflictu, vel naufragio, dicto uno peccato, etsi id fieri non possit sine infamia, confitendo in genere peccata, possunt absolvi, et quidem simul sub illa formula, *Ego vos absolvo*, cet. 6. tempore contagii, vel pestis, si confessarius nequeat absque periculo, etiam procul adstans ipsum diutius audire, potest uno, vel altero audito crimine, aegrotum absolvere. 7. Moribundus, usu linguae destitutus, si petat absolvi, aut signa doloris coram aliis dederit, petendo Confessionem. Ita communis sententia cum S. Thoma, Antonino, Rituali Romano, et confirmat Ecclesiae praxis. Imo etsi nulla

signa doloris de novo dederit, modo christiane vixerit, posse, et debere absolvi conditionate, multi docent cum SS. Antonino, et Augustino, ut quomodo possit, aeternae illius saluti consulatur, atque haec dotrina in praxi est consulenda.

69. Quid vero de eo, qui fuit sensibus destitutus in actu peccati, puta duelli, adulterii, cet.? R. Adhuc eum sub conditione absolvendum, si catholicus fuerit, censent Holzman, et alii, ducti auctoritate D. Augustini *lib. 1. de adult. conjug. c. 28.* dicentis: *Ego non solum alios Catechumenos, verum etiam ipsos, qui viventium conjugiis copulati retinent adulterina consortia, si desperati, et intra se poenitentes jacuerint, nec pro se respondere potuerint, baptizandos puto. Quis enim novit, utrum fortassis adulterinae carnis illecebris usque ad baptismum statuerant retineri? quae autem baptismatis, eadem reconciliationis est causa, si forte poenitentem finiendae vitae periculum praeoccupaverit.*

70. Ex capite impotentiae excusatur etiam infirmus, qui est in gravi periculo, ne deficiat, antequam integre confiteatur. Pariter: si instet necessitas dandi Viatici, et ob angustias temporis confessio perfici nequeat, vel sine infamia integra fieri non possit, tunc confessarius debet audire peccata graviora, et illum absolvere, imposita illi obligatione perficiendi confessionem, si postea licuerit. Nec integre confiteri tenetur, qui id non potest facere sine periculo gravi spirituali vel proprio, vel confessoris, ut si prudenter timeas confessarium fracturum esse sigillum, vel eumpturum inde occasionem peccandi. Verum si haberi potest alius confessor, adeundus est, aut differenda confessio, nisi praeceptum instet aut immineat scandalum. Idem dico, si ex confessione alicujus peccati prudenter timeatur infamia, confessioni *extrinsecae*: nam ea quae consistit in sola manifestatione peccati facta confessario, est necessaria, nec satis est ad

integritatem impediendam; sicut non est sufficiens ratio dimidiandae confessionis populi concursus, quantumvis magnus, ut constat ex prop. damn. ab Innoc. XI. *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate confessos, ratione magni concursus poenitentium, qualis v. g. potest contingere in die alicujus magnae Festivitatis, vel Indulgentiae.*

71. *Quaest.* 6. An sit obligatio detegendi in confessione peccati socium, seu complicem? R. 1. Id non licere, quando non necesse est ad integritatem confessionis, cum nulla sit justa causa ipsum infamia notandi apud confessarium. Quod si poenitens possit ei confiteri, qui non cognoscit personam complicis, tenetur id facere; et in hoc omnes conveniunt, inquit Suarez. Id intellige, si commode possit; neque enim ideo tenetur diu differre confessionem, si sit in peccato lethali, aut urgeat praeceptum communicandi, vel magna inde privaretur gratia spirituali. R. 2. Contra Navarrum, et alios: poenitens tenetur confiteri peccatum mortale, vel ejus circumstantiam mutantem peccati speciem, etiamsi explicari nequeat sine manifestatione complicis. Ita communis sententia cum D. Th. opusc. 12. q. 7. dicente: *Si speciem peccati exprimere non possit, nisi exprimendo personam cum qua peccavit, puta, si cum sorore concubuit, necesse est, ut exprimendo peccati speciem, exprimat personam. Sed si fieri potest, debet quaerere talem Confessorem, qui personam sororis non cognoscat.*

72. Idem docet S. Bernardus *in form. bon. vitae. De nullo*, inquit, *sinistre loquaris, nisi in confessione, ubi non potes aliter manifestare peccatum tuum.* Ratio autem est, quia integritas confessionis servari debet, cum licite servari potest; nec illicita potest esse manifestatio criminis, quae fit ex causa justa, qualis est confessionis. Accedit complicem, dum peccato consentit, amittere jus ad famam in ordine ad confessionem

illius peccati. Non ideo tamen potest confessarius exquirere nomen complicis, ut declaravit Bened. XIV. in Constitutione quae incipit *Ubi primum*, ubi sub gravibus poenis prohibentur confessarii poenitentem adigere ad manifestandum nomen complicis, et locum habitationis sub spectoso praetextu ipsum corrigendi. Id tamen non prohibet, quominus confessarius possit inquirere circumstantias peccati, quae speciem mutant, aut quae necessariae sunt, ut poenitentis correptioni consulat, puta, an persona, cum qua peccaverit, sit consanguinea in primo, vel secundo gradu, an ligata voto, an sit ejus ancilla, et habitet in eadem domo, cet. Atque etiam cum agitur de graviori malo, vel scandalo vitando, potest confessarius obligare poenitentem, ut revelet ei, cui impedire malum incumbit; raro autem expedit, ut confessarius hoc sibi munus arroget ob periculum scandali, revelationis sigilli, et offensionis sacri ministerii.

Utrum poenitens, qui reservatum peccatum habet possit cetera confiteri, praetermissis reservatis, Superiori postea confitendis? dicemus ubi de reservatione.

73. *Quaest.* 7. Quaenam sunt reliquae conditiones confessionis? R. In primis debet esse vocalis ex usu, ex praxi Ecclesiae, citra necessitatem graviter obligantem, et ex Concilio Florentino, requirente oris confessionem, denique ex communi Theologorum consensu cum S. Th. *quolib.* 1. *q.* 6. *art.* 1. Non est tamen de essentia Sacramenti, et in necessitate fieri potest nutibus, gestibus, vel scripto, ut in mutis, et moribundis sensibus destitutis fieri solet. Imo si quis ob anxietatem loqui non possit, aut ob summam verecundiam aliter sese explicare non possit ut in puella accidere potest, satis erit, ut in scripto peccata sua legenda tradat confessario, quibus ab eo lectis, ipsa dicat: *de his me accuso.* Ita Suarez, De-Lugo, Salmat. et constat ex *Extrav. inter cunctos in Privileg.* ubi dicitur: *nisi articulus necessitatis occurrat, sanctificanda est oris confessio.* Jam vero qui aliter non potest, tenetur confiteri per nutus, vel scripturam tempore praecepti; etsi quoad scripturam id multi non admittant extra mortis articulum. Surdi autem etsi non obligentur scripto confiteri, suadendi sunt id facere, si commode possint, ne ab aliis audiantur.

74. Alia conditio est, ut sit *secreta*; publica enim confessio non obligat, nisi ex praecepto charitatis in bello, naufragio, cet. in quo satis est aliquod peccatum confiteri, et de ceteris se accussare in genere, ut supra dictum est. Tertia, ut sit *vera*, ita ut qui confessorem decipiat in re gravi, et necessaria, mortaliter peccet, et irritam faciat confessionem. Quod si in re levi, aut in materia non necessaria quis mentiatur in confessione, non peccat graviter, tum quia materia levis est, tum quia non decipitur Sacerdos in re gravi. Potest tamen aliquando esse mortale; v. g. si mentitur circa veniale, non apponendo aliam materiam Sacramenti, quia redderet absolutionem invalidam. Pariter si neget mortale alias confessum confessario legitime interroganti; vel afirmet mortale, quod non fecit, vel neget id quod revera fecit, et teretur confiteri; tunc autem praeter mendacium grave committit etiam sacrilegium contra virtutem religionis.

75. *Quaest.* 8. Quando confessio sit invalida ex parte confessoris? R. 1. Si jurisdictionem non habuit, vel certe impeditam per censuram, nisi sit toleratus: 2. si formam absolutionis quoad substantiam vitiavit: 3. si non habuit intentionem absolvendi: 4. si peccatum nullum intellexit; verum si confessarius vel ob surditatem, distractionem, vel ignorantiam sine culpa poenitentis aliqua non intellexit, aut putavit veniale, quod fuit mortale, nulla est obligatio iterandi totam confessionem, sed satis est repetere id de quo dubitat, an intellexerit. Secus si poenitens fide mala quaerat

confessarium surdum, vel ignarum; tunc enim cum peccaverit, nec fuerit rite dispositus, invalida est confessio, et denuo est iteranda.

73. *Quaest.* 9. Quomodo confessio sit invalida ex parte poenitentis? R. 1. Quoties confessio fuit nulla, vel quia poenitens tacuit sciens prudens aliquod peccatum mortale nondum rite confessum, vel negligens fuit in discutienda conscientia, vel caruit dolore, aut proposito se emendandi, et tollendi occasiones, cet. Quod si confessio per culpam poenitentis fuit invalida, repetenda sunt eadem peccata, quasi non fuisent confessa, quia confessio non fuit Sacramentalis.

77. Sunt tamen multi putantes sufficere, si poenitens confiteatur eidem confessario, qui saltem in genere meminerit status poenitentis, se iterum accussare de peccatis olim confessis, cum haec ratificatio conjuncta cum praecedenti notitia confessoris reddat confessionem sacramentalem. Quae opinio magis communis est, nec minus probabilis, quam tuentur S. Antoninus, De-Lugo, Navarrus, et alii; idemque affirmant, cum defectus se habuit ex parte confessarii. Contra vero dicendum, si alius sit confessarius, aut si sit idem, et non recordetur praeteritae confessionis. Quantum est satis ad judicium ferendum de statu poenitentis, vide alia apud auctorem.

CAPUT V.

De satisfactione.

78. Satisfactio in genere est quaevis poena, seu punitio sui ad compensanda peccata, sive illa sit sponte suscepta, sive a Deo immissa, et ab homine accepta in criminum suorum compensationem. Satisfactio vero Sacramentalis est poenitentia, a confessario imposita peenitenti juxta gravitatem paccatorum, et

facultatem poenitentis. Est pars integralis Sacramenti, et nisi justa causa excusset, confessarius tenetur eam sub praecepto imponere, ut constat ex Trident. *Sess.* 14. *cap.* 10. et ex traditione Ecclesiae. Porro satisfactio sacramentalis alia dicitur vindicativa, quae datur ad reparanda, et vindicanda peccata; alia medicinalis, quae datur velut medicina ad cavenda peccata futura: saepe autem una, eademque est medicinalis satisfactio, et vindicativa. Et quidem omnia bona opera, a confessario injuncta virtute clavium elevantur ad meritum satisfactionis sacramentalis, ut docet D. Th. *quodl.* 3. *a.* 28. Et ideo Sacerdos ex Rituali Rom. ad preces solitas adjungit; *quicquid boni feceris*, cet.

79. *Quaest.* 1. Qualem satisfactionem confessarius teneatur imponere poenitenti? R. 1. Confessarium teneri ut judicem, et medicum imponere poenitentibus satisfactionem convenientem, et salutarem, tam vindicativam, quam medicinalem pro ratione peccatorum, et facultate poenitentium. Ita Conc. Trid. Sess. 14. c. 8. ubi dicitur: *Debent ergo Sacerdotes Domini, quantum spiritu, et prudentia suggesserit, pro qualitate criminum, et poenitentium facultate salutares, et convenientes satisfactiones injungere; ne si forte peccatis conniveant, et indulgentius cum poenitentibus agant, levissima quaedam opera pro gravissimis delictis injungendo, alienorum peccatorum participes fiant. Habeant autem prae oculis, ut satisfactio, quam imponunt, non sit tantum ad novae vitae custodiam, sed etiam ad praeteritorum peccatorum vindictam, et castigationem.*

80. R. 2. Etsi Confessaius peccet, si sine causa leves poenitentias pro gravibus peccatis injungat, plures tamen causae excusare possunt ab imponenda gravi poenitentia. Ac primo quidem a Rituali R. praescribitur, *aegris non esse injungendam gravem*

poenitentiam, sed indicendam tantum illam, quam si convaluerint, opportuno tempore peragant. Quod si infirmus eleemosynis possit satisfacere, inquiunt Salmanticenses, eleemosynae sunt injungendae: 2. minor poenitentia imponi potest, quando in poenitente animadvertitur vehementior contritio, nisi poenitentia ad medicinam sit necessaria: 3 tempore jubilaei, vel indulgentiae plenariae, ut ait Suarius: 4. cum poenitens ob imbecilitatem corporis, vel animi prudenter timetur gravem poenitentiam non adimpleturus. *Debet Confessarius,* inquit S. Antoninus. 3. p. tit. 16 c. 21. *dare talem poenitentiam, quam credat verisimiliter poenitentem implere, ne ipsam violando deterius ei contingat.* Et D. Th. opusc. 65. §. 4. postquam dixerat: *Sacerdos non imponat poenitentiam ita gravem, ut poenitens totam dimittat, nec ita levem, ut contemnat peccatum,* deinde addit: *Tamen tutius est imponere minorem debito, quam majorem, quia melius excusamur apud Deum propter multam misericordiam, quam per nimiam severitatem, quia talis deffectus in purgatorio supplebitur.*

81. Eodem modo loquuntur S. Joannes Chrysost. Carolus Borromaeus, Scotus, Cajetanus, Gerson, et alii, quorum testimonia noster auctor adducit. Hinc Rit. Paris. de Sracram. Poenit. ait: *Postremo confessarius poenitentem interroget, an possit poenitentiam sibi injunctam peragere: alioquin eam pro sua prudentia immutet aut minuat.*

82. *Quaest.* 2. Quaenam sint opera injungenda pro satisfactione Sacramentali? R. 1. Non potest imponi ingressus in Religionem, quia nimis durum videtur, ut docent Navarrus, Layman, et alii ex D. Th. 2. 2. q. 62. art. 2. Neque potest injungi matrimonium ad remedium concupiscentiae, quia hoc Sacramentum omnimodam requirit libertatem; poterit tamen confessarius, si oportuerit, illud consilii loco persuadere. Nec imponendum est opus alias jam praeceptum sed

supererogatorium, nisi spectata fragilitate poenitentis id convenire censeatur: Quamquam vero res aliunde praeccepta possit esse materia satisfactionis, ut communiter docent Theologi, tamen nisi expresse id confessarius imponat, intelligitur injunctum opus supererogationis. Pro peccatis autem occultis, ut praescribit Rituale R. non est imponenda manifesta poenitentia, aliter indirecte revelaretur sigillum confessionis; sine tali auten violatione injungi potest pro publico peccato, cum ea tunc manifestatio tribuenda sit potius poenitenti, quam confessario. An autem non solum possit, sed debeat confessarius pro publicis peccatis publicam imponere poenitentiam? Affirmant communiter TT. cum D. Th. in 4. dist. 14. q. 1. a. 5. dicente, opportere, *ut peccatum publicum publicam habeat medicinam.* Idque constat ex Trid. Sess. 24. c. 8. decernente: *huic* (peccatori) *condignam pro modo culpae poenitentiam publice injungi oportet.*

83. Recte tamen advertunt Roncanglia, Salmant. et alii, illam non esse injungendam, praesertim reluctanti, nisi necessaria sit ad scandali reparationem, v. g. ad honorem sarciendum publice detractum. De cetero ut plurimum scandalum tolli potest per publicam vitae emendationem, Sacramentorum frequentiam, visitationes Ecclesiarum, auditionem Missae, et concionum, ingressum in piam aliquam Sodalitatem, ubi pietatis opera multa exercentur. Hinc Fagnanus in d. c. *manifesta* refert, S. C. noluisse declarare, an in foro Sacramentali pro publicis peccatis essent imponendae publicae poenitentiae.

84. R. 2. Opera in satisfactionem injungenda debent esse convenientia qualitati peccatorum, ita ut avaris oporteat praescribere eleemosynas, lascivis jejunia, et austeritates corporis, superbis humiliationes, cet. Preces etiam, et orationes habent rationem poenae, ut docet S. T. *in supplem. q.* 15. *a.* 5. dicens:

Quaelibet oratio habet rationem satisfactionis, quia quamvis habeat suavitatem spiritus, habet tamen afflictionem carnis, ut dicit Greg. super Ezech. hom. 17. *Dum crescit in nobis fortitudo amoris intimi, infirmatur fortitudo carnis.* In eamdem fere sententiam loquitur S. Franciscus Salesius in sua *Philotea* c. 23. Nec vero solum orationes vocales, sed mentales etiam possunt esse materia satisfactionis, quia opus internum fit sensibile per impositionem Sacerdotis, et acceptionem poenitentis, eo fere modo, quo contritio fit sensibilis per confessionem. Potest etiam imponi opus aliquod, puta preces, aut eleemosynam pro defunctis, ut docet communis sententia, quia etsi satisfactio illius operis defunctis applicetur, satisfactio tamen bonae voluntatis, qua poenitens opus illud applicat, ipsimet cedit. Quamvis autem aliquando pro satisfactione injungi possit cessatio v. g. a communione, jejunio, cet. cum ea possit esse magni meriti, ut plurimum tamen id non expedire censet Lugo; imo nec posse id imponi, si forte aliis detur ansa suspicandi, quod a confessario in poenitentiam id fuerit injunctum.

Poenitentia imponi debet ante absolutionem, tum ut servetur ordo judicialis, tum ut melius agnoscatur dispositio poenitentis; quamvis posse fieri proxime post absolutionem, doceat communis sententia Theologorum.

85. *Quaest.* 3. An poenitens teneatur subire poenitentiam a confessario injunctam? R. Affirm. si justa sit, et contrariam sententiam temeritatis damnat Suarius. Ratio est, quia ut ait Bened. XIV. in encycl. *Inter praeteritas*, sicut confessarius justam tenetur injungere poenitentiam, ita poenitens tenetur illam acceptare. Quod si poenitentia justa sit, et gravis, pro gravi culpa injuncta, graviter peccat poenitens, qui illam recussat, sicut graviter peccaret Sacerdos qui sine justa causa pro gravibus peccatis poenitentiam imponeret justo leviorem. Nihilominus poterit poenitens, si poenitentiam judicat onus suis viribus impar, rogare Confessarium, ut illam commutet; si vero illam moderari nolit, alium poterit adire confessarium, a quo absolvatur. Quod si poenitentia sit levis, non est gravis obligatio illam implendi, ut communiter docent Theologi; secus si gravis, et pro gravi peccato injuncta.

86. *Quaest.* 4. Quid vero si poenitentia gravis sit, sed pro levibus culpis imposita, aut pro gravibus olim confessis? R. Ut plurimum non est nisi levis obligatio illam implendi. Ratio est, quia ex Trid. pro qualitate criminum poenitentia debet injungi, adeoque sicut non licet levem imponere pro gravibus peccatis, nisi specialis causa id postulet, ita dum levia sunt peccata, aut jam rite confessione expiata, non licet, gravem praescribere satisfactionem: Ergo si a confessario sine particulari ratione imponatur, illam non implere non erit gravis culpa. Aliquando tamen potest confessarius pro levibus peccatis gravem poenam imponere, et poenitens tenetur illam subire; ut si venialia talia sint, ut poenitentem valde disponant ad mortale: idem dico de peccatis jam rite confessis, pro quibus potest satisfactio gravis praescribi, si pro illis poenitens dignam non egerit poenitentiam. An autem confessarius possit gravem injungere poenitentiam pro gravi peccato, sed non nisi leviter obligando, magna est controversia. Censeo, confessarium teneri ex Trid. imponere poenam gravem pro culpis gravibus, et quidem graviter obligando, nisi spectata confitentis imbecillitate oportunum judicet injungere poenitentiam gravem obligantem sub levi, et aliam simul levem, ut si poenitens istam adimpleat, Sacramento satisfaciat, nec, si negligat, gravi culpa gravetur. Confessarius enim non solum gerit vices judicis sed etiam Medici, qui saluti confitentis consulere debet.

87. Nota, non licere tempore jubilaei, vel plenariae indulgentiae absolvere poenitentem, nula imposita poenitentia, et contraria sententia tanquam laxior merito improbatur a Bened. XIV. encyclica *Inter praeteritas*; tum quia satisfactio pars integralis est Sacramenti, nec debet mutilum relinqui Sacramentum sine ulla imposita satisfactione; tum quia nemo certus esse potest se lucratum esse indulgentiam; tum quia indulgentia non debet esse titulus, ut fideles ab operibus poenitentiae omnino abstineant. Potest tamen esse ratio justa minuendi poenitentiam, nisi haec ad medicinam necessaria sit, ut cum D. Th. docet Suarius.

88. *Quaest.* 5. Quid faciendum est poenitenti, qui poenitentiae injunctae sit penitus oblitus? R. Ipsi adeundum esse confessarium, si putet illum memorem fore poenitentiae, quam injunxit, eamque postea implere debet: et quamvis multi putent ipsum teneri ad repetenda saltem graviora peccata, idque sit valde probabile; alii tamen multi eum ab hoc onere excusant, cum peccata fuerint remissa, et impletio facta fuerit moraliter mpossibilis. Verum si per ipsius culpam oblitus sit poenitentiae, certe de hac culpa tenetur confiteri.

89. *Quaest.* 6. An praecepto satisfaciat, qui poenitentiam impleat in statu peccati mortalis? Communis est DD. sententia, solum esse veniale obicem ponere effectui Sacramenti, scilicet poenae remissioni; nec solum ita impletur praeceptum, sed recedente fictione effectus reviviscit, ut docent Suarius, Navarrus, et Toletus contra Scotum, et alios dicentes tunc poenitentiam habere suum effectum, cum adimpletur. Peccat autem graviter, qui diutius differt gravem poenitentiam implere; quodnam autem censeatur tempus diuturnum, ex circumstantiis dijudicandum est. Qui autem intra praescriptum tempus non implevit, non

est liber ab ejus obligatione, et qui non potest totam, tenetur ejus partem implere; cum materia est divisibilis. Hic vero notandae sunt propositiones damnatae ab Alex. VII.

1. *Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.*

2. *Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, aut institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex, et praescriptio, natura rei id quodammodo dictante.*

3. *Per illam praxim mox absolvendi ordo poenitentiae est inversus.*

4. *Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti poenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas, confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.*

90. *Quaest.* 6. Quis poenitentiam possit commutare et quomodo? 1. R. Certum est, poenitenti non licere injunctum sibi poenitentiam commutare, etiam in rem omnino meliorem, ut fert communis praxis fidelium: 2. non potest Sacerdos inferior commutare poenitentiam a Superiore impositam pro reservatis, cum principium sit certum, nihil posse inferiorem in legem superioris; et quia ei, cui reservatum est judicium circa reservata peccata, manet quoque reservata impositio poenitentiae, ejusque commutatio. Ita Suarius, De-Lugo, et alii communiter contra alios satis probabiliter contrarium sentientes. Notant tamen Bonacina, et Renzi cum aliis, inferiori id licere, cum gravis accedit causa, nec est facilis aditus ad superiorem. R. 3. Quivis Sacerdos, cui poenitens de novo confitetur, potest justa de causa poenitentiam commutare. Quod si idem sit confessarius, non est opus eandem confessionem repetere, modo recordetur statum poenitentis, et impositae poenitentiae. Si vero

Confessarius sit alius, tenetur poenitens saltem aperire ipsi conscientiam, quantum satis sit, ut ille judicium efformet de statu poenitentis, et convenientem ei satisfactionem loco prius injunctae praescribat.

91. „Quoniam vero a catechismo R. monentur „Confessarii ut poenitentis instruant de gravibus poe„nitentiis, quas olim canones injungebant; idque ad „absterrendum eos a peccatis, et ad inducendos ad per„agendam criminum suorum poenitentiam, per oportunum censent S. Antoninus, S. Carolus, aliique Vi„ri Sanctissimi, placuit hoc loco subnectere praecipuos Canones, secundum ordinem Decalogi de„scriptos."

Circa 1. Decalogi praeceptum.

1. *Qui a fide desciverit, Poenitentiam agat annis decem.*

2. *Qui auguriis, et divinationibus servierit, quive incantationes diabolicas fecerit, poenitens erit annis septem.*

3. *Respiciens furta in astrolabio, poenitens erit annis duobus.*

4. *Si quis ligaturas, aut fascinationes fecerit, poenitens erit duos annos.*

5. *Qui magos consulerit, in poenitentia erit annis quinque.*

Circa 2 praeceptum.

1. *Quicunque sciens pejeraverit, 40 dies in pane, et aqua, et septem sequentes annos poeniteat, et numquam sit sine poenitentia, et nunquam in testimonium recipiatur, et post haec communionem percipiat.*

2. *Qui perjurium in Ecclesia fecerit, poenitentiam aget annos decem.*

3. *Si quis Deum, vel B. Virginem, vel aliquem Sanctum publice blasphemaverit, prae foribus Ecclesiae diebus Dominicis septem, in manifesto dum Missarum solemnia aguntur, stet, ultimoque ex illis die, sine pallio, et calceamentis, ligatus corigia circa collum; septemque praecedentibus feriis sextis in pane, et aqua jejunet, Ecclesiam nullo modo ingressurus. Singulis jam illis septem diebus Dominicis tres, aut duos, aut unum pauperem pascat, si potest, alioquin alia poenitentia afficiatur. Recusanti Ecclesiae ingressus interdicatur, et in obitu Ecclesiastica careat sepultura.*

4. *Qui votum simplex violaverit, poeniteat tribus annis.*

Circa 3. praeceptum.

1. *Qui opus aliquod servile die dominico, festove fecerit, poenitentiam aget tres dies in pane, et aqua.*

2. *Si quis jejunia a S. Ecclesia indicta violaverit, poenitentiam aget dies viginti in pane, et aqua.*

3. *Qui in Quadragesima jejunium violaverit, pro uno die poenitentiam aget dies septem.*

4. *In Quadragesima carnem sine inevitabili necessitate vescens, in Pascha non communicet; ac praeterea a carne abstineat.*

Circa 4. praeceptum.

1. *Qui parentibus maledixerit, quadraginta dies poenitens sit in pane, et aqua.*

2. *Qui parentes injuria affecerit, tres annos.*

3. *Qui percusserit, annos septem.*

4. *Si quis contra Episcopum, Pastorem, et Patrem suum insurrexerit, in monasterio omnibus diebus vitae suae poenitentiam aget.*

5. *Si quis Episcopi, aut Ministrorum ejus, vel Parochi sui praecepta contempserit, vel irriserit, poenitentiam aget dies 40 in pane, et aqua.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

Circa 5. praeceptum.

1. *Qui Presbyterum occiderit, poeniteat* 12. *annis.*

2. *Si quis patrem, aut matrem, fratrem, aut sororem occiderit, toto vitae suae tempore non suscipiat corpus Domini, nisi in obitu: abstineat a carne, et vino, dum vixerit; jejunet secunda, et quarta et sexta feria.*

3. *Si quis hominem occiderit, ad januam Ecclesiae semper erit. et in obitu Communionem recipiet.*

4. *Qui homicidii auctor fuit ob consilium, quod dedit poenitentiam aget* 40 *dies in pane, et aqua cum septem sequentibus annis.*

5. *Si qua mulier sponte abortum fecerit, poenitentiam aget annos tres, si nolens, Quadragesimas tres.*

6. *Qui nolens filium oppresserit, poenitentiam aget dies* 40. *in pane, et aqua, oleribus, ac leguminibus: abstinebit ab uxore totidem. Deinde poenitens erit tres annos per legitimas ferias: tres paeterea Quadragesimas in anno observabit.*

7. *Qui sceleris occultandi causa filium necarit, Poenitentiam aget annos decem.*

8. *Si quis per iram subitam, aut per rixam hominem necarit, poenitentiam aget annos tres.*

9. *Si quis aliquem vulneraverit, vel ei aliquod membrum praeciderit, poenitentiam aget uno anno per legitimas ferias.*

10. *Si quis ictum proximo dederit, nec nocuerit; tridui poenitentiam aget in pane, et aqua.*

Circa 6. praeceptum.

1. *Si laicus solutus cum femina soluta concubuerit, poenitens erit tres annos.*

2. *Qui turpiloquio, aspectuque polluitur negligens, poenitentiam aget* 20. *dies.*

3. *Qui cum uxore sua turpiter concubuerit, poenitens erit* 40. *dies.*

4. *Qui cum duabus sororibus fornicatus fuerit, aut filiam spiritualem violaverit, perpetuam poenitentiam aget.*

5. *Qui incestum fecerit* (non ita enormem) *poenitens erit* 12. *annis.*

6. *Qui monialem violaverit, poenitens sit annis decem.*

7. *Si quae mulier cerusa, aliove pigmento se oblinit, ut aliis viris placeat, poenitentiam aget annos tres.*

8. *Si presbyter cognovit filiam suam spiritualem, quam scilicet baptizavit, vel quae sibi confessa fuit, debet poenitentiam agere* 12. *annis. Et si crimen sit manifestum, debet deponi, et peregrinando* 12. *annis poeniteat, et postea monasterium, intret, tota vita sua moraturus ibidem.*

9. Pro adulterio septenni, et decenni poenitentia imponitur. Pro osculo, seu amplexu impudico, triginta dierum poenitentia statuitur.

Circa 7. praeceptum.

1. *Si quis furtum de re minori fecerit, Poenitentiam agat annum unum.*

2. *Qui furatus est aliquid de Ecclesiae supelectili, thesauro vel pecuniam Ecclesisticam, oblationesve Ecclesiae factas, poenitens erit annos septem.*

3. *Qui decimam sibi retinuerit, aut dare neglexerit, quadruplum restituet, et poenitentiam aget dies* 20. *in pane, et aqua.*

4. *Qui usuras accipit, rapinam facit, Poenitentius aget annis tribus, uno in pane, et aqua.*

Circa 8. praeceptum.

1. *Qui falso testimonio consenserit, poenitens erit annis quinque.*

2. *Falsarius in pane, et aqua poenitentiam agat, quandiu vivit.*

3. *Si quis de proximo detraxerit, poenitens erit dies 7. in pane, et aqua.*

Circa 9 et 10. praeceptum.

1. *Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque, poenitens erit tribus annis.*

2. *Si quis concupiscit fornicari; si Episcopus, poenitens erit annos septem; si Presbyter, quinque; si Diaconus, vel monachus, tres; si Clericus, aut laicus, annos duos.*

CAPUT VI.

De Satisfactione per Indulgentias.

92. *Quaest.* 1. Quid sit indulgentia, et quotuplex? R. Indulgentia est gratia, qua poena temporalis, pro peccatis debita remittitur extra Sacramentum, et Sacrificium per applicationem meritorum Christi, et Sanctorum ejus. Potestatem concedendi indulgentias extare in Ecclesia, ejusque usum fidelibus esse maxime salutarem, definitum est a Trid Sess. 25. Porro indulgentia alia dicitur integra, seu plenaria, quae omnem omnino poenam peccatis debitam in Purgatorio tollit; alia non integra sed partialis, quae unius, vel plurium annorum, vel dierum poenam remittit, scilicet, quantam deleret unius, vel plurium annorum poenitentia per canones imposita. Indulgentia plenaria a jubileo solum differt in privilegiis quibus-

dam, quae in tempore jubilaei a Pontifice conceduntur ad dispensandum in votis, absolvendum a reservatis, cet.

93. *Quaest.* 2. Quaenam causa requiratur ad concedendas Indulgentias? R. Requiri piam, et justam causam, et proportionatam effectui, et qualitati indulgentiae, ut docet Suarius. Nec contrarium docet S. Thomas; quamvis enim n. 4. *dist.* 20. *q.* 1. *a.* 3. neget requiri aequalitatem operum cum poena debita culpis, non negat autem aliquam proportionem cum culpa. Communis sententia censet nullam esse, et validam concessionem indulgentiae sine causa; sed ut opportune animadvertit Bellarminus, *subditorum non est judicare, utrum causa justa sit vel non; debent enim simpliciter existimare justam esse.*

94. *Quaest.* 3. Quaenam conditiones necesariae sint ad lucrandas indulgentias? R. I Ut eas lucraturus sit baptizatus. II. ut sit subditus concedentis. III. ut non sit excommunicatione irretitus. IV. ut sit in gratia, saltem quando ultimum opus praescriptum impletur, ut docet probabilior sententia, cui adheret Bened. XIV. in sua Const. *Inter praeteritos.* V. ut opus praescriptum sit honestum, saltem in objecto; quod si vitiatum sit aliqua culpa veniali, quae afficiat substantiam operis, puta si quis oret, vel det eleemosynam ob inanem gloriam, ille non lucratur indulgentiam, secus vero si venialis culpa non est circa substantiam, ut distractio, et similia. Ad lucrandam indulgentiam requiritur confessio etiam venialium, dum mortalia non sint. si in diplomate legatur *qui vere poenitentes, confessi*, cet. ut constat ex decreto S. Cong. approbato a Clem. XIII. Declaravit autem S. C. Confessionem posse etiam exhiberi in Vigilia festivitatis, in qua conceditur Indulgentia.

95. Ex dictis colliges: 1. indulgentiis frui posse concedentem ipsum, modo opera aliis praescripta et

Circa 8. praeceptum.

1. *Qui falso testimonio consenserit, poenitens erit annis quinque.*

2. *Falsarius in pane, et aqua poenitentiam agat, quandiu vivit.*

3. *Si quis de proximo detraxerit, poenitens erit dies 7. in pane, et aqua.*

Circa 9 et 10. praeceptum.

1. *Rem alienam nefarie concupiscens, avarusque, poenitens erit tribus annis.*

2. *Si quis concupiscit fornicari; si Episcopus, poenitens erit annos septem; si Presbyter, quinque; si Diaconus, vel monachus, tres; si Clericus, aut laicus, annos duos.*

CAPUT VI.

De Satisfactione per Indulgentias.

92. *Quaest.* 1. Quid sit indulgentia, et quotuplex? R. Indulgentia est gratia, qua poena temporalis, pro peccatis debita remittitur extra Sacramentum, et Sacrificium per applicationem meritorum Christi, et Sanctorum ejus. Potestatem concedendi indulgentias extare in Ecclesia, ejusque usum fidelibus esse maxime salutarem, definitum est a Trid Sess. 25. Porro indulgentia alia dicitur integra, seu plenaria, quae omnem omnino poenam peccatis debitam in Purgatorio tollit; alia non integra sed partialis, quae unius, vel plurium annorum, vel dierum poenam remittit, scilicet, quantam deleret unius, vel plurium annorum poenitentia per canones imposita. Indulgentia plenaria a jubileo solum differt in privilegiis quibus-

dam, quae in tempore jubilaei a Pontifice conceduntur ad dispensandum in votis, absolvendum a reservatis, cet.

93. *Quaest.* 2. Quaenam causa requiratur ad concedendas Indulgentias? R. Requiri piam, et justam causam, et proportionatam effectui, et qualitati indulgentiae, ut docet Suarius. Nec contrarium docet S. Thomas; quamvis enim n. 4. *dist.* 20. *q.* 1. *a.* 3. neget requiri aequalitatem operum cum poena debita culpis, non negat autem aliquam proportionem cum culpa. Communis sententia censet nullam esse, et validam concessionem indulgentiae sine causa; sed ut opportune animadvertit Bellarminus, *subditorum non est judicare, utrum causa justa sit vel non; debent enim simpliciter existimare justam esse.*

94. *Quaest.* 3. Quaenam conditiones necesariae sint ad lucrandas indulgentias? R. I Ut eas lucraturus sit baptizatus. II. ut sit subditus concedentis. III. ut non sit excommunicatione irretitus. IV. ut sit in gratia, saltem quando ultimum opus praescriptum impletur, ut docet probabilior sententia, cui adheret Bened. XIV. in sua Const. *Inter praeteritos.* V. ut opus praescriptum sit honestum, saltem in objecto; quod si vitiatum sit aliqua culpa veniali, quae afficiat substantiam operis, puta si quis oret, vel det eleemosynam ob inanem gloriam, ille non lucratur indulgentiam, secus vero si venialis culpa non est circa substantiam, ut distractio, et similia. Ad lucrandam indulgentiam requiritur confessio etiam venialium, dum mortalia non sint. si in diplomate legatur *qui vere poenitentes, confessi*, cet. ut constat ex decreto S. Cong. approbato a Clem. XIII. Declaravit autem S. C. Confessionem posse etiam exhiberi in Vigilia festivitatis, in qua conceditur Indulgentia.

95. Ex dictis colliges: 1. indulgentiis frui posse concedentem ipsum, modo opera aliis praescripta et

ipse adimpleat: 2 eas non expirare morte concedentis, si sine restrictione sint concessae: 3. posse uno, eodemque opere plures obtineri indulgentias, si opus non possit iterari intra praescriptum tempus, ut jejunium, communio, cet, et aliunde utile sit ad finem concedentis: 4. non lucrari indulgentiam, qui opera injuncta vel omnino omittit, vel ex parte, saltem notabili, quamvis sine culpa praetermittat. Pariter qui ea non implet tempore, loco, et ratione a concedente praescriptis aut per alium implet, nisi alter sit solum instrumentum, v. g. famulus ad eleemosynam pro hero suo erogandam. Neque is, qui omnino caret intentione, quae tamen satis est, ut sit generalis, et interpretativa: 5. lucrari indulgentiam eum qui opus praescriptum implet, etsi aliunde sit praeceptum: 6. non obtinere plenariam indulgentiam eum, qui liber non sit omni culpa, etiam veniali, dum ultimum opus implet; unde consultum est, ut communio sit ultimum. Potest tamen remitti poena aliis venialibus jam remissis debita, etiamsi non remittatur poena debita peccatis venialibus non remissis.

96. *Quaest.* 4. An, et quomodo indulgentia defunctis prodesse possit? R. Ipsis prodesse non quidem per modum absolutionis, sed per modum suffragii. Verum indulgentiae concessae vivis, non possunt applicari defunctis, nisi id exprimatur, cum id pendeat a voluntate concedentis. Et licet effectus pro vivis, inquit Wigandt, sit infallibilis, non est tamen infallibilis pro defunctis, cum pro eis nulla promissio adsit, nec Deus acceptet, nisi ad suum beneplacitum. Ut autem quis pro defunctis indulgentiam lucretur, requiritur etiam status gratiae, saltem in fine operis, ut tutior, ac verior sententia docet, teste Lugo.

97. *Quaest.* 5. Quid requiritur ad lucrandam indulgentiam jubilaei? R. Praecipua circa jubilaeum collegit Bened. XIV. in sua Const. *Inter praeteritos*.

ubi declarat 1. per verba *vere poenitentibus et confessis* intelligi debere actualem confessionem. 2. Omnes visitationes Ecclesiarum una die perficiendas esse, scilicet a media nocte usque ad mediam noctem, vel a vespera usque ad vesperam. 3. Per clausulam: *Ad beneplacitum nostrum, et Sedis Apostolicae*, non cessare indulgentias morte Pontificis. 4. Quando in indulto jubilaei suspenduntur *omnes, et singulae* indulgentiae, plenarias quoque suspendi. 5. Indulgentias pro vivis applicari non posse pro defunctis. 6. Tempore jubilaei anni Sancti manere suspensas facultates Regularium absolvendi a casibus reservatis Apostolicae Sedi, et in Bulla Coenae contentis, facultates quoque vota commutandi, quocumque sint titulo concessae. 7. Vi jubilaei non posse absolvi haeresim externam. 8. Quando dicitur: *commutatio votorum fiat dispensando*, principaliter esse attendendum ad commutationem, ita ut materia subrogata non sit *exorbitanter* minor; secus si dicatur *dispensatio fiat commutando*. 9. Facultatem dispensandi non includi in facultate commutandi. 10. Quod ad irregularitates pertinet, quicquid sit de controversia, num sub nomine censurae comprehendatur irregularitas ex delicto, dari facultatem dispensandi ab occulta irregularitate ob violationem censurarum dumtaxat. 11. facultatem commutandi pia opera non intelligi datam circa confessionem, et communionem (praeterquam cum pueris) aut orationem necessariam in visitatione.

98. Nec commutatio fieri potest in opera aliunde debita. Imo nec jubilaeum acquiri potest per opus alias debitum (puta, si quis ex legato teneatur dare eleemosynam) nisi qui indulgentiam concedit, nominatim dicat per illud acquiri posse, contingit, cum inter opera injuncta opus alias ut debitum praescribitur, v. g. indicendo jejunium quatuor temporum. Denique commutatio fierit debet in opera ejusdem natu-

rae. 12. Sacerdoti praeter excommunicationem Pontifici reservatam in Const. *Apostolici muneris*, inhabilitatem in jubilaeo imponi ad absolvendum complicem in peccato turpi. 13. Facultates, quae tribui solent, cum eo solum intelligi, qui paratus sit ad consequendum jubilaeum, et animum habeat exequendi opera injuncta. 14. Confessarios tantum in foro Sacramentali, et Ecclesiis designatis posse absolvere, et vota commutare. 15. Eo tempore confessarium imponere debere poenitentiam confitentibus, ne mutilum maneat Sacramentum. 16. Nomine *partis laesae* non intelligi judicem, sed eum, qui damnum est passus; nec commutari posse vota in praejudicium terii, sicut votum perseverantiae in aliqua Congregatione, quod naturam induit contractus, et reciprocae obligationis inter voventem, et Congregationem.

99. Declarat 17. eum, qui post confessionem prolabitur in lethale, debere iterum confiteri, ut ultimum opus fiat in gratia. 18. Opera facta in peccato valere ad lucrandum jubilaeum, modo fiant animo exhibendi honorem Deo, et modo ultimum opus adimpleatur in gratia. 19. Nomine *incolae* venire omnes, qui sunt Romae animo ibi morandi per majorem anni partem, et omnes, qui Romae alicujus muneris, aut negotii causa morantur. 20. Confessionem esse necessariam ad lucrandum jubilaeum, etiam si quis habeat solum venialia. Pro aliis vero indulgentiis non requiritur confessio venialium, si confessio praecipitur ut dispositio; secus vero, si injungitur ut opus praescriptum. 21. Si post confessionem relabitur quis in mortale, non teneri ad repetendas visitationes, licet teneatur confiteri. 22. In visitatione Basilicarum opus non esse ingredi, vel egredi per portas Sanctas. Si quis autem ante publicationem jubilaei visitaverit Basilicas, et compleat visitationes ipso die publicationis, lucrari jubilaeum, modo aliam visitationem quatuor Basilicarum

illo die perficiat. 23. Satis esse orationem vocalem; si quis autem sola mente orare voluerit, laudandum esse quidem, sed mentali orationiali quam ab eo vocalem esse adjungendam. 24. Posse quempiam iterum lucrari jubilaeum, si repetat opera injuncta, sed facultatibus concessis prima solum vice posse gaudere. Hoc tamen non intelligi de indulgentia concessa iis, qui statutis diebus Ecclesiam visitaverint, tunc enim unica tantum indulgentia acquiri potest. Denique eum, qui in confessione absolutus est a censuris aut alias gratias accepit, eas non amittere, si forte mutet propositum implendi reliqua opera praescripta.

100. Quibus duo sunt adjungenda; alterum est, facultatem Sanctimonialibus in jubilaeo concessam ad eligendum sibi Confessarium, intelligi solum de Confessariis ab Episcopo approbatis pro quocumque monasterio illius loci. Ita declaravit Bened. XIV. in Const. *Celebrationem*, edita Kal. Jan 1751. Alterum est, Regulares posse tempore Jubilaei confiteri etiam reservata Sacerdoti cuilibet etiam saeculari ab Ordinario approbato, ut constat ex Const. Greg. XIII. et Alex. VII. in Const. *Unigenitus*. Ex data hactenus Pontificum doctrina, facile explicari possunt quaestiones omnes, quae de hoc argumento solent agitari, quarum praecipuas vide apud Auctorem nostrum.

CAPUT VII.

De Ministro Sacramenti Poenitentiae.

101. *Quaest.* 1. Quisnam sit Minister Poenitentiae? R. Solus Sacerdos, habens jurisdictionem. Ita declaravit Conc. Trid. Sess. 1. c. 43. de reform. *Quoniam igitur natura, et ratio judicii illud exposcit, ut sententia in subditos dumtaxat feratur, persuasum semper in Ecclessia Dei fuit, et verissimum esse Sy.*

»

nodus haec confirmat, nullius momenti absolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinarium, aut subdelegatam non habet jurisdictionem. Porro ordinariam jurisdictionem habent, Pontifex erga fideles omnes, Episcopi in suos Dioecesanos, Parochi in suos Parochianos, Superiores Religiosorum in suos subditos. Delegatam habet is qui eam accipit ab habente jurisdictionem ordinariam; delegatus autem non potest alteri facultatem suam subdelegare, nisi hoc ei specialiter concessum fuerit.

102. *Quaest.* 2. An ad confessiones audiendas necessario requiratur praeter jurisdictionem approbatio Episcopi? R. aff. ex Tridentino Sess. 23. de Ref. c. 15. decernente: *nullum etiam Regularem posse confessiones Saecularium, etiam Sacerdotum audire, nec ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus judicetur, et approbationem, quae gratis detur, obtineat.* Sensus autem Concilii est, ut nemo non solum licite, sed nec valide possit absolvere sine Episcopi consensu, et approbatione, quae est veluti conditio necessaria ad jurisdictionem recipiendam. Ita constat ex universae Ecclesiae praxi, et ex damnatis ab Alex. VII. propositionibus, videlicet....

1. *Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut Saecularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum id in Gallia receptum non sit, praeterquam in decisionibus fidei.*

2. *Satisfacit praecepto Confessionis annuae, qui confitetur regulari, Episcopo praesentato, sed reprobato.*

3. *Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.*

103. Jam vero cum Concilium non loquatur, nisi de confessione saecularium, possunt Regulares cum facultate suorum Praelatorum audire confessiones Religiosorum ejusdem Ordinis. Verum ad audiendas confessiones Monialium, etiam Religiosis subjectarum, requiritur Episcopi approbatio ex decreto Greg. XV. et Clementis X. in Const. quae incipit *Superna*, in qua declaratur 1. non posse Regulares in una dioecesi approbatos confessiones audire in alia diocesi ubi non sunt approbati, quamvis poenitentes subditi sint illius dioecesis, in qua confessarius fuerat approbatus. 2. Generaliter approbatos ad audiendas confessiones saecularium non posse confessiones monialium audire sine speciali approbatione, neque approbatos pro uno monasterio censeri pro aliis approbatos. Item extraordinarios semel deputatos ad confessionem monialium, finita deputatione, non posse easdem moniales absolvere sine nova facultate. 3. Declaratur, posse Confessores Regularium in Monasteriis excipere confessiones illorum saecularium, qui sunt de ipsorum familia, et continui commensales; non autem aliorum, qui tantum illis deserviunt.

104. *Quaest.* 3. An simplex Sacerdos ab Episcopo non approbatus possit absolvere de solis venialibus? R. Non posse id licite fieri, certum est ex decreto Innoc. XI. ubi jubentur Episcopi, *ne permittant, ut venialium confessio fiat Sacerdoti non approbato ab Episcopo;* Sacerdotibus autem indicitur: *Si quicumque Sacerdotes secus egerint, sciant Deo se rationem esse reddituros.* Imo nec valide id licere tuentur aliqui satis probabiliter, quod Sacerdos jurisdictionem absolvendi habet ab Ecclesia; haec autem non videtur voluisse conferre simplici Sacerdoti jurisdictionem absolvendi a venialibus, cum ipsi expresse prohibeat uti tali jurisdictione. Nihilominus communissima est sententia Theologorum cum Suario, Lugo,

Cano, Salmant. et aliis validam esse absolutionem venialium datam a Sacerdote, etiam non approbato eo quod venialia non sint materia necessaria Confessionis. Unde creditur Christum ea non subdidisse potestati Ecclesiae, vel sufficere eam potestatem solvendi, quae confertur in ordinatione, ut alii volunt.

105. *Quaest.* 4. An Parochus possit confessiones audire in aliena parochia? R. 1. Posse audire confessiones suorum subditorum, cum certe ordinariam habeat jurisdictionem quoad proprios subitos, quae cum non sit contentiosa, nec requirat strepitum fori, exerceri potest in quovis territorio. R. 2. Sine licentia Episcopi non posse absolvere alienos subditos, etiam cum facultate illorum Parochi. Ratio est, quia Parochus non approbatur ab Episcopo, nisi pro parochia, in quam eligitur, nec in alias extenditur ejus ordinaria jurisdictio. Atque ita declaravit S. Congregatio Concilii, cui adhaeret Bened. XIV. Hic tamen recte animadvertit, id Parochis licere ubi viget consuetudo, quae jurisdictionem conferre valet, saltem ex tacita Episcopi facultate.

106. *Quaest.* 5. Qualis in Confessario debeat esse Episcopi approbatio? R. 1. Non sufficit approbatio petita, et negata, etiamsi injuste negetur; contraria vero sententia est omnino improbabilis, etiam pro Regularibus, post damnatam propositionem ab Alex. VII. superius allatam. 2. Approbationem petendam esse ab Ordinario loci, in quo confessiones excipiuntur, ut fert communis sententia, et praxis fidelium, idque videtur constare ex Bulla Innoc. XII. *Cum sicut*, decernente: *Confessarios tam saeculares, quam regulares, quicumque illi sint, in vim Bullae Cruciatae nullatenus posse audire poenitentes, sine approbatione Episcopi loci, in quo ipsi poenitentes degunt, et Confessarios eligunt Neque ad hoc suffragari approbationem semel, vel pluries ab aliis Ordinariis aliarum*

dioecesum obtentam, etiamsi poenitentes illorum Ordinariorum, qui tales confessarios approbassent, subditi sint. Deinde declarat Pontifex, alias confessiones fore invalidas, et confessarios suspensos, cet. reprobata, tanquam falsa, et temeraria quacumque contraria opinione. Quam bullam Innocent. confirmavit Bened. XIV. in bulla, quae incipit *Apostol.* Ratio autem est, quia ex eo quod quis confiteri vult in aliquo loco, quoad hoc fit subditus Episcopi illius loci, saltem ex consensu Episcoporum, a quibus erga proprias oves data intelligitur jurisdictio Sacerdoti approbato ab Episcopo loci, in quo velint confiteri.

107. *Quaest.* 6. Quosnam Sacerdotes, et quomodo aprobare possit Episcopus? R. 1. Episcopus in sua Dioecesi non potest approbare Sacerdotem aliquem, nisi subdatur ipsi saltem ad tempus. Approbatio autem fieri ab eo potest, vel per se, vel per alium, cum non sit actus ordinis, sed jurisdictionis tantum. R. 2. Approbatio fieri potest cum restrictione ad tempus, locum, personas, cet. et contraria doctrina damnata est ab Alex. VII. tanquam temeraria, et erronea. Nec limitationis suae rationem cuipiam reddere tenetur Episcopus, ut ait Cabassutius. Quod si approbatio semel absolute conceditur, non extinguitur morte concedentis, nec revocari potest sine justa causa. Et quamvis tunc nullam foret revocationem, sine causa factam, Theologi nonnulli contendant; haec tamen opinio in praxi non potest habere locum, cum multae possint esse revocationis causae confessario ignotae, nec hujus sit judicare de justitia causae propter periculum allucinationis.

108. Hic nota, S. Pium V. in Const. *Romani.* declarasse, Regulares approbatos ab Episcopo antecessore posse iterum examinari a Successore, et si minus idonei reperti fuerint, reprobari. Unde nonnulli colligunt, teste Ferraris, Vicarium Capitularem non

posse Rugulares vocare ad examen, nec eos privare facultate excipiendi Confessiones, nisi facultas data sit ab Episcopo *ad nostrum beneplacitum*, tunc enim morte Episcopi illa expirat.

109. *Quaest.* 7. An Sacerdos ab Episcopo approbatus habeat jurisdictionem ad absolvendum complicem in turpi peccato contra sextum praeceptum? R. Neg. ex duobus decretis Bened. XIV. altero dato kal. Jun. 1741. altero 8. Feb. 1741. In primo declarat Pontifex, Sacerdotem absolventem a peccato turpi socium criminis carere omni facultate, et jurisdictione, poindeque absolutionem irritam fore, ac nullam. 2. Ita absolventem incurrere Excommunicationem Papae reservatam. 3. Excipitur casus extremae necessitatis, nempe mortis articulus, deficiente alio Confessario, etiam simplici Sacerdote, qui possit eum absolvere. In posteriori decreto declaratur, ad rem, de qua agitur, perinde esse, nullum adesse Sacerdotem praeter complicem, ac eum tantum adesse, qui non possit excipere confessionem sine periculo scandali, aut infamiae poenitentis, proindeque in eo casu non prohiberi, quominus Sacerdos possit impudicitiae complicem absolvere; tenetur tamen Confessarius complex talia pericula, si possit, avertere sub eadem poena excommunicationis, licet tunc valide absolveret, etsi non averteret.

Alia circa jurisdictionem confessarii vide apud Auctorem hujus capitis dubio II. et III.

CAPUT VIII.

De Peccatorum reservatione.

110. *Quaest.* 1. Quid sit reservatio, et quibus conveniat reservandi potestas? R. 1. Reservatio est restrictio, vel negatio jurisdictionis circa peccatum

aliquod. Certum est inesse Ecclesiae hanc potestatem quaedam graviora crimina reservandi, a quibus inferiores ministri nequant absolvere, ut ita subditi melius cognoscant illorum gravitatem, et ab illis abstineant, quorum difficilem vident remissionem. R. 2. Haec potestas convenit R. Pontifici quoad omnem Ecclesiam, cujus est supremus Pastor; Episcopis quoad subditos suae Dioecesis. Praelati Religiosorum Ordinum ex decreto Clem. VII. undecim tantum casus resservare possunt, nec plures sine consensu Capituli generalis pro toto Ordine, aut Provincialis pro tota provincia; de his autem postea dicendum.

111. *Quaest.* 2. An, et quaenam sit causa reservationis? R. Nemo potest reservare sibi peccata sine gravi, et justa causa, cum ea potestas, ut Tridentinum ait Sess. 14. c. 7. data sit Episcopis, *in aedificationem, et non in destructionem*. Hinc reus est peccati lethalis, qui absque justa causa reservationem imponeret. Quid vero si injuste imponatur, eritne valida, an non? Invalidam aliqui dicunt cum Soto ex ratione adducta a Tridentino; sed communis, et magis vera sententia ait, illicitam esse, sed validam, quia tota jurisdictio pendet ab Episcopo, qui sicut potest Confessariis suis, etiam parochis non concedere facultatem absolvendi ab aliquo peccato, ita poterit illud sibi reservare; in re autem standum est pro potestate Superioris. Excipit autem De-Lugo, si reservatio facta Parocho sit talis, ut oficio suo fungi recte non possit; tunc enim nulla esset hujusmodi reservatio.

112. *Quaest.* 3. An ignorantes peccati reservationem, ab illa excusentur? R. Neg. de peccatis Episcopo reservatis, cum reservatio non sit poena respiciens poenitentem, sed restrictio jurisdictionis, quae ad confessarios pertinet. Id quod liquet ex Tridentino Sess. 14. c. 7. docente, *Sacerdotes nihil posse in ca-*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

sibus reservatis. Et quamvis reservatio in poenitentium remedium sit instituta, finis tamen reservationis non est tantum, ut fideles a culpis gravioribus absterreantur; sed etiam, inquit Fagnanus, ut recipiant a Superioribus poenitentias, monita, ac remedia opportuniora, quae non nisi a prudentibus adhiberi oportet: unde etiam in ignorantibus sine ipsorum culpa reservationem, non cessat omnino finis reservationis. Haec quidem quoad casus reservatos Episcopo, aliisque praelatis inferioribus; et quidem etiamsi reservationi censura sit annexa, quia non reservantur praecipue propter censuram, sed propter criminum gravitatem; reservationi autem ut fortius liget, annectitur censura. Ita Suarius, Layman, et alii contra Wigand, Aversa, et alios, qui excusant a reservatione ignorantes eam, quandocumque casui censura est adjuncta.

113. Aliud est de peccatis Papae cum excommunicatione reservatis: haec enim cum praecipue reserventur propter censuram, invincibiliter ignorantes excusantur a reservatione, sicut liberantur a censura, ut nemo dubitat ex c. 2. *de Const. in* 6. Ita communiter TT. contra paucos. Si quis tamen sciens censuram nescit esse resservatam, non ideo a reservatione excusatur; consentiens enim in censuram, tacite etiam consentit in poenam censurae, omnesque ipsius effectus. Hic tamen notare oportet, esse duos casus Pontifici reservatos, sed absque censura. Primus est; dum quis vel per se, vel per alios falso accusat Sacerdotem de sollicitatione in tribunali Poenitentiae. Const. Bened. XIV. *Sacramentum*. Secundus; si quis accipiat dona a Regularibus utriusque sexus, nisi prius totum restituerit, si dona valeant pluris decem scutorum romanorum, vel si valeant minoris, saltem partem ad arbitrium Poenitentiarii.

114. *Quaest.* 4. Quaenam peccata cadant sub

reservatione? R. 1. Non possunt reservari peccata mere interna in opinione multorum; quamvis alii non minus probabiliter affirment; cum ea non possint absolvi, nisi ex vi jurisdictionis, quae cum detur ab Ecclesia, potest ab ea limitari, et restringi. Sed licet sit in Ecclesia potestas ea reservandi, nunquam tamen consuevit ea reservare. R. 2. neque reservantur peccata solum venialia, cum non sint materia necessaria confessionis; quicquid sit de controversia super potestate ipsa reservandi. Nec peccatum externum leve, licet ab interno malitiam gravem accipiat; quamvis enim actio externa malitiam imbibat actus interni, adeoque mereatur aeternam poenam; Ecclesia tamen quoad reservationem solum attendit malitiam externam, quae ex objecto suo gravis sit. Nec vero quaecumque peccata gravia reservari solent, sed solum graviora, et opere consummata. Itaque cum reservatio sit lex odiosa, stricte interpretanda est; hinc reservato homicidio, non intelligitur reservata percussio gravis, nisi sequatur mors; reservata fornicatione, solum reservatur copula carnalis; reservata sodomia, intelligitur perfecta, nisi aliud exprimatur, ut certe in aliquibus peccatis exprimitur.

115. *Quaest.* 5. Quid agere debeat Confesarius inferior, cum ei poenitens confitetur reservatum? R. Mittendus est poenitens ad Superiorem, nisi consultius sit, ut ipse confessarius a Superiore petat facultatem absolvendi a reservatis, tacita persona, et peccato. Quod si Superior adiri non possit, et sit urgens causa confitendi, potest inferior absolvere a reservatis, etiamsi censura connexis, cum onere ut postea poenitens se sistat Superiori. Porro mihi certum est, in ea hypothesi poenitentem directe absolvi a non reservatis, indirecte a reservatis, quamvis cum onere, manifestandi postea reservata legitimo Superiori, aut ejus delegato. Ita S. Carolus in *Instr.*

116. *Quaest.* 6. An qui necessitate urgente confitetur ei qui non habet facultatem ad reservata, teneatur ei confiteri etiam reservata? R. Sunt qui doceant cum S. Antonino, Soto, et aliis, sufficere in eo casu confiteri non reservata, et postea Superiori reservatum manifestare. S. Thomas vero, Suarius, et alii communiter docent omnia tunc esse confitenda; tum ut servetur lex Divina de integritate confessionis; tum ut Sacerdos integre cognoscat statum poenitentis, quem saepe non potest agnoscere, nisi reservata manifestentur; quae est potissima ratio D. Thomae *in.* 4. *dist.* 12. *q.* 3. *a.* 4. Et haec est universalis Ecclesiae praxis, quae in re ista est maximi momenti.

117. *Quaest.* 7. An superior, auditis reservatis, possit ab eis absolvere, et mittere poenitentem ad inferiorem Sacerdotem, qui eum a non reservatis absolvat? Negant communiter DD. ex praecepto Divino integritatis confessionis; nec vero ulla est necessitas dimidiandi confessionem, cum Superior possit, etiamsi aliis negotiis sit obstrictus, tollere reservationem, et mittere ad inferiorem, a quo absolvatur, praescribendo remedia, si opportuerit, et injungendo poenitentiam. Quod si bona fide poenitens ita Superiori confiteatur, et ab eo absolvatur, valida erit absolutio cum obligatione confitendi non reservata cuilibet confessario.

118. *Quaest.* 8. An Superiore injuste negante facultatem absolvendi a reservatis, possit inferior Sacerdos etiam directe ab eis absolvere? R. 1. Certum est non posse Superiorem sine gravi causa eam facultatem denegare, nec in ea concedenda difficilem se praebere, ut cum D. Th. docet Suarius. Imo peccare graviter potest, si neget, cum sciat poenitentem nullo modo induci posse ad ipsum adeundum. Certum est pariter aliquando Superiorem posse justis de causis cogere poenitentem, ut ipsi se sistat, si aliter grave damnum vel

scandalum communitatis jure timeri possit. Nec poenitens erit rite paratus ad suscipiendam absolutionem, si nolit se sistere. R. 2. Si superior injuste neget facultatem absolvendi a reservatis, non ideo confessarius potest ab eis indirecte absolvere; tum quia ex Trid. Sacerdotes inferiores nihil possunt in reservatis; tum quia sicut valida est injusta reservatio, ita valida est injusta denegatio facultatis. Ita De-Lugo, Layman, et alii contra Henricum, et Dianam.

119. Notant autem Aversa, et Lugo, Confessarium Regularium ad id muneris designatum, si judicet localem Superiorem injuste sibi negare facultatem absolvendi a reservatis, posse pro illa vice absolvere; atque ita declaratum esse a Clem. VIII. Confirmat autem id ipsum Tournelyus, afferens decretum S. C. ab Urbano VIII. approbatum. Quod ad omnes Confessores regularium extendit Pellizarius, qui vult idem habere locum, si poenitens ipse petat, et Confessarius putet injuste negari. Idem volunt aliqui, si Superior adiri nequeat, et tempus urgeat celebrationis, vel communionis, nec sine scandalo omitti possit. Adde FF. Minores habere privilegium semel absolvendi suos a reservatis absque facultate Superiorum, ut testatur Emmanuel Rodrignez, adeoque id potuerunt ii Regulares, qui in hoc privilegio cum Minoribus communicant.

120. *Quaest.* 9. An, et quomodo peregrinus absolvi possit a reservatis? R. 1. Peregrinus discedens in aliam dioecesim, si peccatum habeat in utraque reservatum, non potest absolvi, nisi a confessario habente facultatem ad reservata. Ita communis sententia, et constat ex prop. damnata ab Alex. VII. quia ut ait Suarius, talis poenitens judicandus est quoad confessionem tamquam incola illius dioecesis. R. 2. Si peccatum quod confitetur reservatum sit in ea dioecesi, sed non in patria, non potest absolvi a quocumque illius

loci confessario, nisi ab habente facultatem in reservata; tum quia cum peregrinus quoad forum Sacramentale sit velut incola illius loci, debet se subjicere illius legibus; tum quia cum reservatio respiciat confessarios potius quam poenitentes, inferior confessarius limitatam habet jurisdictionem circa talia peccata. Atque ita resolvit S. C. Episcoporum 17. Nov. 1616. R. 3. peregrinus habens peccatum in patria reservatum, potest absolvi a quocumque confessario loci, in quo non est reservatum. Ita communior, et probabilior sententia, probata universali consuetudine, et consensu Eugenii IV. qui, teste De-Lugo, et Salmant. id concessit iis, qui bona fide in alieno Episcopatu versantur. Idemque confirmavit Clemens X. in Bulla, quae incipit *Superna*, nisi in fraudem reservationis ad alienam Dioecesim pro obtinenda absolutione migraverint.

121. Quid autem sit intelligendum per illa verba *in fraudem reservationis*, non omnes uno modo explicant. Daniel Concina dicit intelligi, *si fiat fide non bona*. Recte quidem, et in hoc omnes conveniunt, sed difficultatem non solvit. Omissis aliis explicationibus, mihi probabilior videtur ea, quam ex Lugo affert Roncaglia, qui to *in fraudem* de iis intelligit, qui alienam petunt dioecesim praecipue ob finem obtinendi absolutionem, vitandique judicii proprii Pastoris. Ratio est, quia fraus dicitur intervenire, ubi lex redditur illusoria, ut ait Barbosa axiomate 102. Eluderetur autem reservationis lex, si poenitens alio migraret ex principali motivo petendi absolutionem. Quod si praecipue ob alium finem iter agat, puta negotii pertractandi, vel indulgentiae lucrandae, vel ut Confessarium prudentiorem inveniat quocum sese melius expediat, absolvi poterit; modo finis praecipuus non sit reservationem effugere, et facilius absolvi.

122. Nota tamen, peregrinum extra dioecesim non

posse absolvi a censuris in patria reservatis, quia in cap. *nuper de sent. Excom.* dicitur, simplex confessarius non posse a censuris absolvere. Ille tamen subjectus non est censuris latis ab Episcopo loci, quandiu non contraxerit domicilium, vel quasi domicilium in eo loco, ut probat Suarius ex c. *a. nobis de sent. Excom. in.* 6. ubi dicitur: *solo subditos comprehendi sub Excommunicatione lata ab Episcopo pro futuris delictis*. Utrum autem peregrinus subeat reservationem, dubitant DD. Mihi probabilior videtur sententia affirmans; quia licet peregrinus non subjaceat legibus loci per quem transit, tamen ratione delicti, fit subditus eo tempore quo peccat; tum praecipue, quia Confessarius, quem respicit reservatio, non potest absolvere peregrinos nisi juxta fines jurisdictionis sibi ab Episcopo praescriptos. Quid possint Episcopi circa peregrinorum absolutionem, vide apud auctorem.

123. Pro aliis quaestionibus dirimendis, nota 1. cum, qui a Superiore semel est a reservatis absolutus, posse a quovis confessario iterum ab iisdem absolvi, cum non sint materia necessaria confessionis: 2. eum, qui bona fide confitetur peccatum reservatum, nesciens reservationem, vel putans Confessarium potestatem habere illud absolvendi, vel sine culpa illius obliviscitur; valide absolvi, directe quidem a non reservatis, indirecte tamen a reservatis, cum onere autem se sistendi Superiori, ubi noverit illa re vera fuisse reservata. Ita communis, et vera sententia cum Suario, Lugo, Salmant. cui adhaeret Concina contra Antoine: 3. si quis confiteatur Superiori, et sine culpa obliviscatur peccati reservati, non ideo liberatur ab onere iterum Superiori se sistendi, ut ab illo peccato absolvatur; nec potest a simplici Sacerdote absolvi, ut multi satis probabiliter contendunt. Ratio nostrae sententiae est; quia reservatio, non tollitur, nisi peccatum subjiciatur judicio superioris cujus est

opportunum remedium, et poenitentiam adhibere. Excipit Suarez, si Sacerdos Superiorem adiverit, ut facultatem obtineret absolvendi a reservatis, aut eam habeat ex privilegio, v. g. jubilaei, vel Bullae Cruciatae.

124. Nota 4. In communi DD. sententia tolli reservationem per confessionem inculpabiliter in validam; quamvis enim ea ut plurimum non tollatur nisi per confessionem Sacramentalem, quae re vera deesset in nostra hypothesi; Superior tamen eam tollere potest, ut fatetur ipse Concina, sine Confessione Sacramentali. Velle autem eam tollere Superior jure praesumitur, quoties subditus ejus judicio reservata subjicit, ut praebere possit monita salutaria, et poenitentiam imponere, quo modo finis obtinetur reservationis, etiamsi ex alio capite absque ulla culpa confessio evadat nulla, et invalida. Atque id evenit, inquiunt Salmantic. vigore consuetudinis, communi DD. auctoritate firmatae. Non ita communis est doctrina docens tolli reservationem per confessionem culpabiliter nullam, cum non praesumatur Superior velle, ut subditus commodum ex iniquitate reportet. Nihilominus contraria sententia est forte communior, et probabilior ex ratione supra adducta de fine reservationis, qui re vera obtinetur, etiamsi confessio sit sacrilega. Quod autem commodum reo ex iniquitate proveniat, id accidentarium est.

125. Recte tamen excipit Wigandt ex Lugo, Suario, et aliis, si poenitens sciens prudens taceat reservatum, aut in confessione alioqui sacrilega illud etiam sine culpa non confiteatur. Idem dico, si non sit in animo vitandi in posterum reservatum, et implendi adjunctam poenitentiam. Tenetur enim semper implere poenitentiam pro reservato injunctam, etiamsi postea ab inferiore absolvatur. Excipienda est etiam confessio invalida tempore jubilaei, in quo cum Pontifex eo fine tantum auferat reservationem, ut fideles lucrentur jubilaeum, non presumitur velle reservationem auferre, nisi confessione valida, qualis est necessaria ad indulgentiam obtinendam.

126. Quaeri etiam solet, an simplex confessarius possit absolvere in dubia reservatione? Equidem si dubitatio cadat super peccatum, v. g. si poenitens dubitet, an graviter peccaverit? absolvi poterit a quolibet confessario; quia reservatio stricte est interpretanda de peccatis, quae certo sint gravia. Quod si dubitet, an peccatum illud sit, necne reservatum, negant multis simplicem confessarium absolvere posse, cum saltem dubia sit jurisdictio. Alii tamen communius affirmant, quia cum reservatio sit strictae interpretationis, possessio stat pro facultate absolvendi. Et cum haec sententia sit valde probabilis, et communis, Ecclesia censetur supplere jurisdictionem. Quod autem objicit Concina, nempe Clementem VIII. prohibuisse Confessariis, etiam privilegiatis, absolvere a cassibus *etiam dubiis, in Bulla Coenae reservatis*, et in Extravag. *Perlectis* declarari percussionem Clerici esse Papae reservatam, etiam cum dubitatur, num sit levis, vel gravis; id quidem nihil obstat, sed potius favet sententiae nostrae, quod scilicet confessarius in aliis casibus possit absolvere, qui sunt dubie reservati, cum exceptio firmet regulam in contrarium. Addo cum Roncaglia, decretum illud moderatum esse a Clemente anno 1602. sublatis illis verbis: *dubie reservatis.* Alia de reservatis vide apud Auctorem, qui notat praesumentes absolvere a reservatis Papae, vel Episcopis, causantes aliquod privilegium, incurrere excommunicationem ipso facto, et quidem Papae reservatam.

127. Denique a Trid. decretum est Sess. 14 c. 7. *Pie admodum, ne hac de ipsa occasione aliquis pereat, in Ecclesia Dei custoditum semper fuit, ut nulla sit reservatio in articulo mortis: atque ideo omnes Sacerdotes*

quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis, et censuris absolvere possunt. Neque ita absolutus tenetur postea, si convaluerit, Superiori se sistere, cum quilibet Sacerdos in gravi mortis periculo habeat potestatem *directe* absolvendi a quovis peccato. Et quamvis multi in ea sint opinione, simplicem Sacerdotem posse absolvere in articulo mortis, etiam praesente confessario ab Episcopo approbato, idque significare videantur verba Tridentini, dicentis, *nullam esse reservationem in articulo mortis;* alii tamen Doctores ea interpretantur de sola hypotesi, qua nullus adsit approbatus Sacerdos, cum finis Concilii sit impedire, ne quis pereat ex defectu absolutionis. Ita declarat Rit. Romanum, ajens: *si periculum mortis immineat, approbatusque desit Confessarius*, cet. S. Carolus in Instr. Confess. Approbatus autem ab Ordinario potest absolvere a quibusvis peccatis, et censuris.

CAPUT IX.

De sigillo Confessionis.

128. *Quaest.* 1. Quae, et quanta sit obligatio sigilli Sacramentalis? R. Est omnino gravissima. Ita ut nec ad vitandam mortem liceat unquam Sacerdoti aliquid in Confessione auditum revelare; nec in hoc admittitur parvitas materiae, ut DD. animadvertunt. Oritur autem haec obligatio tum ex jure naturae, tum Ecclesiastico. Jus enim naturae vetat, ne arcanum alterius manifestetur, unde ipsius damnum possit emergere; in Confessione praeterea pactio quaedam tacita intercedit, vi cujus confessarius promittit secretum. Addo, in lege Divina Confessionis hoc secretum quodammodo contineri, neque enim aliter Christus instituit praeceptum confitendi, nisi sub onere tacite imposito Confessario nunquam revelandi audita

in foro Sacramentali. De lege autem Ecclesiastica constat ex Lateran. IV. et Tridentino, gravibus afficiente poenis Confessarium, qui legem sigilli violaverit. Quae violatio malitiam gravem affert tum sacrilegii, tum infidelitatis, tum etiam detractionis, nisi peccatum alioqui sit publicum.

129. *Quaest.* 2. An sigillum frangatur, si confessio fuerit nulla, vel ficta? R. Non frangi sigillum, si fingatur confessio ad furandum, illudendum Sacerdotem, vel pervertendum, vel ad se conquerendum, et si et tunc prudenter tacendum sit. Nec si quis extra confessionem accipiat aliquid sub sigillo Confessionis; quia hinc solum oritur obligatio secreti naturalis; gravior quidem, aut levior pro rei gravitate, et exigentia. Tenetur tamen ad Sigillum Confessarius, etsi poenitens discedat indispositus, nec absolutus, modo peccata dixerit ad obtinendam absolutionem. Ita D. Th. *in* 4. *d.* 21 *q.* 3. *a.* 1. Imo sigillum obligat, ut Suarius notat, cum dubitatur utrum aliquid dictum sit a poenitente in ordine ad Confessionem; aliter odiosa redderetur confessio, et peccata plura in confessione audita ob defectum memoriae, et allucinationem Confessarii possunt impune manifestari.

130. *Quaest.* 3. An sigillum frangat is, qui dicat, aliquem sibi esse confessum, vel confessum esse venialia in genere? R. Neg. nisi dicatur in circumstantiis, in quibus aliqua suboriri possit suspicio de auditis in Confessione, aut in quibus colligi possit alios esse nocentes, vel mortalia confessos. Quod si poenitens significaverit, se nolle scire, quod sit confessus, quia poenitens v. g. extraordinario Sacerdoti confitendo potest vereri, ne quis suspicetur se confessum esse grave crimen; tunc Confessarius non potest dicere ipsum audisse confessionem sine periculo fractionis sigilli. Nec licet in genere peccata referre, si inde aut in aliquam personam, aut Communitatem,

quoslibet poenitentes a quibusvis peccatis, et censuris absolvere possunt. Neque ita absolutus tenetur postea, si convaluerit, Superiori se sistere, cum quilibet Sacerdos in gravi mortis periculo habeat potestatem *directe* absolvendi a quovis peccato. Et quamvis multi in ea sint opinione, simplicem Sacerdotem posse absolvere in articulo mortis, etiam praesente confessario ab Episcopo approbato, idque significare videantur verba Tridentini, dicentis, *nullam esse reservationem in articulo mortis;* alii tamen Doctores ea interpretantur de sola hypotesi, qua nullus adsit approbatus Sacerdos, cum finis Concilii sit impedire, ne quis pereat ex defectu absolutionis. Ita declarat Rit. Romanum, ajens: *si periculum mortis immineat, approbatusque desit Confessarius*, cet. S. Carolus in Instr. Confess. Approbatus autem ab Ordinario potest absolvere a quibusvis peccatis, et censuris.

CAPUT IX.

De sigillo Confessionis.

128. *Quaest.* 1. Quae, et quanta sit obligatio sigilli Sacramentalis? R. Est omnino gravissima. Ita ut nec ad vitandam mortem liceat unquam Sacerdoti aliquid in Confessione auditum revelare; nec in hoc admittitur parvitas materiae, ut DD. animadvertunt. Oritur autem haec obligatio tum ex jure naturae, tum Ecclesiastico. Jus enim naturae vetat, ne arcanum alterius manifestetur, unde ipsius damnum possit emergere; in Confessione praeterea pactio quaedam tacita intercedit, vi cujus confessarius promittit secretum. Addo, in lege Divina Confessionis hoc secretum quodammodo contineri, neque enim aliter Christus instituit praeceptum confitendi, nisi sub onere tacite imposito Confessario nunquam revelandi audita

in foro Sacramentali. De lege autem Ecclesiastica constat ex Lateran. IV. et Tridentino, gravibus afficiente poenis Confessarium, qui legem sigilli violaverit. Quae violatio malitiam gravem affert tum sacrilegii, tum infidelitatis, tum etiam detractionis, nisi peccatum alioqui sit publicum.

129. *Quaest.* 2. An sigillum frangatur, si confessio fuerit nulla, vel ficta? R. Non frangi sigillum, si fingatur confessio ad furandum, illudendum Sacerdotem, vel pervertendum, vel ad se conquerendum, et si et tunc prudenter tacendum sit. Nec si quis extra confessionem accipiat aliquid sub sigillo Confessionis; quia hinc solum oritur obligatio secreti naturalis; gravior quidem, aut levior pro rei gravitate, et exigentia. Tenetur tamen ad Sigillum Confessarius, etsi poenitens discedat indispositus, nec absolutus, modo peccata dixerit ad obtinendam absolutionem. Ita D. Th. *in* 4. *d.* 21 *q.* 3. *a.* 1. Imo sigillum obligat, ut Suarius notat, cum dubitatur utrum aliquid dictum sit a poenitente in ordine ad Confessionem; aliter odiosa redderetur confessio, et peccata plura in confessione audita ob defectum memoriae, et allucinationem Confessarii possunt impune manifestari.

130. *Quaest.* 3. An sigillum frangat is, qui dicat, aliquem sibi esse confessum, vel confessum esse venialia in genere? R. Neg. nisi dicatur in circumstantiis, in quibus aliqua suboriri possit suspicio de auditis in Confessione, aut in quibus colligi possit alios esse nocentes, vel mortalia confessos. Quod si poenitens significaverit, se nolle scire, quod sit confessus, quia poenitens v. g. extraordinario Sacerdoti confitendo potest vereri, ne quis suspicetur se confessum esse grave crimen; tunc Confessarius non potest dicere ipsum audisse confessionem sine periculo fractionis sigilli. Nec licet in genere peccata referre, si inde aut in aliquam personam, aut Communitatem,

praesertim exiguam, redundare prava suspicio possit; secus vero, si nullum inde oriatur periculum.

131. *Quaest.* 4. An Sacerdos possit dare testimonium Confessionis is quos non absolvit; et an illud negare possit sine fractione sigilli? R. Probabilius, et communius est, quod si in schedula scriptum sit, poenitentem tantum esse confessum, schedula danda sit, cum negare perinde sit, ac inderecte revelare eum non esse rite confessum. Minime vero si in schedula dicatur poenitentem esse absolutum; id enim esset mendacium, quod proferre numquam licet. Idque verum est, etiam si schedula sit typis impressa, ubi asseritur absolutio impertita. Quanquam aliqui recentiores eam putent tradi posse etiam non absolutis a confessario, si publice petant; quia tunc ille nec profert, nec scribit mendacium, sed tantum materialem actionem operatur, talem schedulam impertiendo.

132. *Quaest.* 5. Quaenam cadant sub sigillum confessionis? R. Omnia peccata poenitentis, sive gravia, sive levia, sive futura, sive praeterita; peccata etiam complicis, peccata aliorum, quae solum intelliguntur ex confessione, peccatorum circumstantias, poenitentiam impositam, et omnia illa, quae odiosam, vel onerosam reddunt confessionem Sacramentalem. Hinc non licet 1. confessario, complicem poenitentis monere, vel corrigere, nisi cum expressa facultate poenitentis, ut docent D. Th. opusc. 12. q. 6. et S. Antoninus 3. *p. tit.* 4. *c.* 29. Suarez, et alii. 2. non licet revelare poenitentiam impositam, si gravis fuerit. Bona vero poenitentis, ut propositum religionis, vel Sacerdotii, virtutes, revelationes, et similia cadunt sub sigillum, ait Lugo, si ab eo manifestentur in ordine ad confessionem; non vero si ob alium finem, nec ex revelatione possit reddi odiosa confessio Sacramentalis. Idem dico de defectibus naturalibus, aut vitiis occultis corporis. Dicere autem, poenitentem esse rudem, blaesum,

scrupulosum, molestum, a sigillo excusat Lugo, nisi scrupulos aperiat ponitens ad declaranda peccata. Quanquam ea etiam cadere sub sigillum, nisi aliunde nota sint, contendit Tamburinus, ut confessio sit omnino immunis a quocumque odio, et onere.

133. *Quaest.* 6. Quid autem agere debeat confessarius, ad quem accedit surdus confitens grave peccatum, si opus sit eum interrogare, nec id possit facere quin circumstantes audiant? R. Si confessionis initio surditatem poenitentis advertat, injungat ei, ut redeat alio tempore, et loco opportuno; et interim potest aliis declarare surditatem poenitentis, quando ea communiter sit patens. Quod si in progressu confessionis id animadvertat, nec poenitens variis interrogationibus recte respondeat, non expedit, ut Confessarius illi palam imponat alio tempore redire, ne audientibus det ansam suspicandi eum esse confessum grave peccatum. Erit ergo judicio meo consultius, auditis, quo fieri possit meliori modo, peccatis aliquot, eum absolvere, vel absolute, si poenitens rite paratus prudenter censeatur; vel conditionate, si de dispositione dubitetur.

134. *Quaest.* 7. Quinam teneantur ad sigillum Confessionis? 1. Confessarius: 2. Superior, a quo facultas petitur absolvendi a reservato; quia illa petitio est veluti quaedam inchoatio confessionis, et ista alioquin odiosa redderetur: 3. interpres, ut ait Suarius, et communis est doctrina TT. contra Sotum, et Cajetanum, qui eum solum obligari ajunt ad secretum naturale: 4. omnes qui forte aliquid confessionis audiunt, sive id ipsorum culpa eveniat, sive absque culpa. Pariter qui in necessitate audiunt peccatum aliquod confitentis, v. g. in conflictu, naufragio, cet.: 5. omnis quibus Sacerdos per sacrilegium aliquid de confessione revelaverit: 6. laicus, qui pro Sacerdote est habitus, si forte ei quis confessus fuerit: 7. Qui confessio-

nem alterius scripsit, vel scriptam invenit, ac legit, quamvis aliqui eum excusent a secreto confessionis, sed non a secreto naturali. Peccabit autem graviter legendo, et multo magis divulgando, nisi forte sciens ea levia esse, legat ex curiositate.

135. *Quaer.* 8. An poenitens teneatur ad sigillum confessionis? R. Neg. cum communi, et vera sententia; quia sigillum est tantum institutum in favorem poenitentis, nec ulla lex extat Ecclesiastica ad sigillum obligans poenitentem. Obligatur tamen lege naturali ad non propalanda ea, quae aut ipse dixit in Confessione, aut a Confessore audivit, quoties id redundare potest in damnum confessoris, aut in aliorum scandalum, ut Gersonius animadvertit.

136 *Quaest.* 9. Quomodo respondere debeat Confessarius interroganti de peccato poenitentis? R. Tenetur objurgare ita interrogantem, dicendo, has interrogationes velut impias non esse faciendas; et si rogetur, an aliquem absolverit, respondeat: *Functus sum officio meo.* Quod si ista responsio non sit sufficiens, ut evenire aliquando potest, dicere debet se nescire; re vera enim nescit id quod nullo modo potest manifestare. Ita S. Thomas in 4. d. 21. q. 3 ar. 1. S. Antoninus 3. p. tit. 17. c. 22. quibus subscribunt Suarius, Navarro, Lugo, et communis sententia docens id posse affirmari a Confessario, etiam cum juramento; nam, ut ait Aug. citato loco: *Homo non adducitur in testimonium, nisi ut homo; ideo potest jurare se nescire, quod scit tantum ut Deus.* Quid si confessarius alicui negaverit absolutionem, et dum Missam celebrat, rogetur a Ministro, an ponat formulam pro communione illius poenitentis? R. Salmanticenses ipsum debere dicere: *Roga poenitentem, num velit communicare?*

137. *Quaest.* 10. An Doctor consultus a confessario cum facultate poenitentis obligetur ad sigillum Sacramentale? Affirmant Suarius cum S. Th. et Antonino, et communi DD. contra alios censentes solum teneri ad secretum naturale. Est autem ratio petenda ex ipsa institutione Sacramenti, in qua ita creditur Christum obligationem sigilli imposuisse, ut ea comprehendat omnes, ad quos vel proxime, vel remote pervenerit notitia peccati in ordine ad confessionem; alioquin non satis provisum fuisset. Nec vero certum est quod aliqui dicunt, poenitentem, qui dat Confessario veniam consulendi, cedere juri suo, quod habet ad sigillum; cum potius contra sit praesumendum, non aliter ab eo permitti consultationem de peccato, nisi quoad opus fuerit, ut Confessor possit instrui ad poenitentem dirigendum. Hinc iste tenetur ita consilium petere, ut taceat personam, et quoad fieri poterit, circumstantias omnes, unde poenitens possit agnosci. An autem is, a quo poenitens consilium petit, ut melius postea confiteatur, teneatur ad sigillum Sacramentale? Affirmant Tamburinus, Sporer, Concina, et alii; sed alii probabilius negant, cum obligatio sigilli non oriatur nisi ex confessione Sacramentali, ut expresse tradit D. Thomas in 4. dist. 21. q. 3. a. 1. Excipit Suarius, si poenitens ante confessionem consilium petat ab ipso Sacerdote, cui postea est confitendus, cum ea declaratio sit veluti quaedam inchoata confessio poenitentis, qui ut se expeditius gerat, consilium petit ab ipso Confessario.

138. *Quaest.* 11. An liceat unquam Confessario uti notitia habita in confessione? R. Sine expressa licentia poenitentis nunquam licet uti notitia per confessionem acquisita, ex qua periculum esse potest revelationis etiam indirectae, vel oriri potest gravamen ipsius poenitentis. Hinc decretum extat S. Cong. Inquis. auctoritate Innoc. XI. proscribens hanc thesim: *Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa, aut indirecta revelatione, et gravami-*

ne poenitentis, nisi aliud multo gravius ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur. Itaque non licet confessario, poenitenti ob audita in confessione ruborem, vel molestiam creare, vultum ei severiorem exhibere, ipsum declinare, dimittere famulum ne furetur, aut claves ab eo auferre, et alia quaecumque facere, quae quovis modo redundent in odium confessionis vel onus poenitentis. Unde Clem. VIII. decreto suo prohibuit, ne Superiores ea notitia, quam de peccatis aliorum habuerit in confessione, ad exteriorem gubernationem utantur; adeoque Superior non potest ab officio, vel administratione subditum amovere, vel impedire, ut in Superiorem eligatur, etiamsi nulla inde revelatio sequatur, quicquid antiqui docuerint cum D. Th. quodlibet. 5. *q.* 7. *a.* 13.

139. Non frangit sigillum, qui utitur notitia confessionis ad sui regimen, vel ad reformandos proprios mores, et cavendum a periculis sive animi, sive corporis, ad orandum pro poenitente, consulendos libros, ad instruendos alios poenitentes, et similia, ex quibus nulla possit oriri suspicio revelationis peccati, nec gravamen ullum, vel minimum confitentis. Nec sigillum violat confessarius, qui narrat crimina audita in confessione, tacita persona; locum autem nominare periculosum est, nisi adeo sit amplius, ut nullo modo venire quis possit in suspicionem personae. Dicere autem, Religiosum particularis monasterii sibi grave crimen esse confessum, vel in eo talia peccata commiti, esset violatio sigilli. Secus autem, si solum dicatur, Religiosum alicujus Ordinis grave crimen esse confessum, nisi ordo sit strictioris observantiae; tunc enim licet non violaretur sigillum, charitas tamen violari posset.

140. *Quaest.* 12. An Confessarius possit agere cum poenitente de auditis in confessione? R. Extra confessionem nullo modo licet sine ipsius venia. Com-

muniter tamen DD. asserunt licere confessario agere eum poenitente de auditis in confessione statim post absolutionem, si forte oporteat de aliquo ipsum monere, vel errorem a se commissum retractare; quia confessio tunc moraliter perseverat; quamquam sit tutius petere ab eo veniam, et juxta aliquos sit omnino necessarium. Intra Confessionem autem licet Confessario agere cum poenitente de rebus olim ab eo confessis, ut constat ex praxi confessariorum recidivos arguentium, et aliquando absolutionem denegantium. Imo qui confitetur, tacite dat licentiam confessario agendi de iis omnibus, quae ad animae suae regimen opportunae censuerit.

APPENDIX.

De Sollicitatione.

141. Greg. Pontifex XV. in Bulla, quae incipit *Universi Dominici gregis*, edita anno 1622. confirmavit, ampliavit, atque ad fideles omnes extendit constitutiones, quae pro regnis Hispaniae, et Portugaliae ediderant Paulus IV. Pius item IV. Clemens VIII. et Paulus V. declarantes quoscumque Confessarios ad inhonesta sollicitantes poenitentes, denuntiandos esse Inquisitoribus haereticae pravitatis tanquam suspectos haeresis. Quam Gregorii. et Decessorum Bullam non ita pridem confirmavit Benedictus XIV. injungens Inquisitoribus, et Ordinariis, ut inquirant, et procedant contra sollicitantes confessarios, cujuscumque clasis fuerint, et dignitatis. Verba Gregorii XV. sunt ejusmodi....

142. *Omnes Sacerdotes, tam Saeculares, quam Regulares, qui personas, quaecumque illae sint, ad inhonesta inter se, sive cum aliis quomodolibet in actu Sacramentalis Confessionis, sive ante, sive post immedia-*

te, seu occasione, vel praetextu confessionis, etiam confessione non secuta, sive extra confessionis occasionem in confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones audiuntur, ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire, sollicitare, vel provocare tentaverint, aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones, sive tractatus habuerint.... Mandantes omnibus Confessariis, ut suos poenitentes, quos noverint fuisse ut supra ab aliis sollicitatos, moneant de obligatione denuntiandi sollicitantes, seu tractantes, cet. *Inquisitoribus, et locorum ordinariis.*

143. Extant praeterea propositiones duae, damnatae ab Alex. VII. 1. *Confessarius, qui in Sacramentali Confessione tribuit poenitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitare in confessione, ac proinde non est denuntiandus.* 2. *Modus evadendae obligationis denuntiandae sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante, hic potest ipsum absolvere absque onere denuntiandi.* Ex his propositionibus ab Ecclesia proscriptis, et ex constitutione Gregorii, et Benedicti deduci possunt regulae certae denuntiationis.

144. Prima regula: denuntiandi sunt *omnes Sacerdotes, tam Saeculares, quam regulares*, proindeque etiam simplices Sacerdotes, qui ad sollicitandum Sacramento abutantur. Quae lex cum poenalis sit, non est extendenda ad laicos, etiam interpretes, ut asserit communis sententia contra Escobarium, aliosque, volentes interpretes etiam comprehendi sub nomine Confessorum. Ex alio tamen capite sunt denuntiandi, tanquam haeresis suspecti; nempe ex edicto S. Inquisitionis Rom. jubente denuntiari omnes, qui Sacramento Poenitentiae ad pravum sollicitandi finem abutantur.

145. Secunda regula: denuntiari debent, qui *personas quascumque* in confessione ad turpia sollicitaverint. Unde non solum ii qui feminas, sed qui masculos ad inhonesta provocaverint, deferendi sunt. Ita omnes. Tertia: *in actu Sacramentalis Confessionis, immediate ante vel post.* Hinc non est opus, ut confessio sit perfecta, modo sit incepta. Cetera autem verba *immediate ante, immediate post*, morali sensu intelligenda sunt, ut non multum temporis intercesserit. Itaque si poenitens confessionem petens sit a Confessario sollicitatus in confessione, vel proxime ante ipsam, est denuntiandus; secus si petita confessione, ad alia sermonem diverterit, et postea sollicitatio intercesserit; modo occasionem non acceperit ex confessione.

146. Quarta regula: *Vel occasione, aut praetextu confessionis.* Ubi duo in se distincta exprimuntur, *occasio*, et *praetextus* confessionis. Hic enim dicitur sollicitare *occasione* confessionis, qui ex ipsa confessione motivum sumit ad provocandum; *praetextu* autem confessionis, qui ad sollicitandum simulat, vel praetexit confessionem. Ex primo capite denuntiandus est, qui rogatus a poenitente, ut eum audiat confitentem, exinde ansam arripit sollicitandi, esto nondum sederit, nec poenitens fuerit genuflexus. Pariter, qui rogatus a femina, v. g. ut cras ejus confessionem excipiat, eam sollicitet hodie, cum sollicitatio oriatur ex occasione confessionis. Pariter est denuntiandus, qui notitia habita in confessione abutitur ad sollicitandum; ut si cognita mulieris fragillitate interroget de domo, ubi habitat, adeat ipsam, et ad malum excitet, vel id faciat per epistolam.

147. Ex confessionis praetextu denuntiandus est confessarius, qui ex pravo fine ficte invitat feminam ad Confessionem, et deinde sollicitat. Quod si confessarius pretextu confessionis a Superiore obtineat facultatem adeundi mulierem, eamque sollicitet, nulla facta mentione confessionis, non est deferendus;

cum praetextus Confessionis sit respectu Superioris, non vero poenitentis. Ita Salmant. Roncaglia, et alii. Quid vero si confessarius conveniat cum femina, ut ad eludendos domesticos se fingat aegrotam, et ipsum arcescat domum ad peccatum perpetrandum? Esse denuntiandum, affirmant Sanctius, Concina, et Mazzota, quia titulus seu praetextus confessionis videtur satis manifestus. Sed probabilius negat Roncaglia cum aliis, eo quod licet peccatum fiat praetextu confessionis, non vero sollicitatio; ita ut praetextus confessionis non jam ordinetur ad sollicitationem, sed ad familiares decipiendos.

148. Multo minus denuntiandum esse puto (contra Concinam) eum Confessarium, qui a muliere, nomine confessionis, nulla praevia conventione ad domum arcescatur, ac provocetur, quamvis deinde rem habeant. Siquidem in Bulla denuntiari debet Confessarius sollicitans praetextu confessionis, sed non ille, qui eo nomine a poenitente sollicitatur. Aliud esset, si confessarius extra confessionem sollicitaret, et renuentem ob infamiae timorem mulierem induceret, ut simulans se aegrotam, eum acceseret ad peccandum; quia tunc vere diceretur confessarius praetextu confessionis feminam sollicitasse ad consentiendum. Idem dico, si a puellae matre Sacerdos advocetur, ut ejus confessionem excipiat; ipse vero rogans, an velit confiteri, dicens, se vocatum fuisse ad confessionem, deinde sollicitet; id enim faceret praetextu confessionis.

149. Regula 5. *in Confessionario, aut in loco quocumque, ubi confessiones audiuntur, seu ad confessionem audiendam electo, simulantes ibidem confessiones audire.* Haec Pontificiae constitutionis clausula designat eos, qui denuntiandi sunt ratione *loci*, in quo fit confessio, et *simulationis* confessionis. Ac primo quidem denuntiandus est, qui sollicitat in confessionali,

aut alio loco ad excipiendas confessiones electo. Nec opus est simulatione confessionis, si confessarius sollicitet in confessionali, ut probabilius censeo ex decreto S. Inquisitionis coram Paulo V. 10. Julii 1614. *facta relatione, quod multi confessarii tractant cum mulieribus in confessionali extra occasionem confessionis de rebus inhonestis; Sanctissimus decrevit, ut contra hujusmodi confessarios procedatur in S. Officio.* Si vero fiat sollicitatio in aliis locis, requiritur simulatio confessionis; v. g. si in loco ad confessionem electo femina coram Sacerdote genuflectat, ipse autem illam audire simulet; haec enim adstantibus ingerunt suspicionem confessionis.

150. Regula 6. *aut cum eis illicitos, et inhonestos sermones habuerint.* Quibus verbis denuntiari jubentur confessarii, qui tractant de rebus turpibus, et inhonestis; et quidem, ut ait cum multis Potestas, licet ad turpia non sollicitent poenitentes; id enim videtur indicari per hanc clausulam quae est omnino distincta a superiori clausula, in qua provocantes jubentur denuntiari. Alii tamen excusant, nisi re vera sollicitatio intercedat, et quidem mutua, vel saltem ex parte confessarii: nam si poenitens, inquiunt, sollicitet, non incurrit obligationem denuntiandi, quando confesarius non sollicitat. An vero iste censeatur sollicitare, si provocatus consentiat, dubitant DD. Certum est id maxime pendere ex circumstantiis sermonis, et tractatus, qui inter confessarium et poenitentem intercedant. Ad denuntiationem vero satis est sollicitatio ad tactus, et quascumque alias actiones impudicas; non vero si confessarius sollicitet ad alia peccata, quantumvis gravia, sed non venerea; ita enim fert praxis, et Bulla Gregorii tota refertur ad extirpandum abusum eorum, qui sacramento abutuntur ad turpia, et inhonesta.

Reg. ultima: *Mandantes omnibus Confessariis....*

Itaque Sacerdos nequit absolvere poenitentem sollicitatum, nisi iste prius denuntiet, vel saltem promittat se declaraturum Confessorem sollicitantem Judici competenti. Quaestiones alias de hoc argumento solutas, reperies apud auctorem nostrum: haec enim sufficiunt ad ea, quae in praxi communiter occurrunt.

TRACTATUS V.

DE EXTREMA UNCTIONE, ET ORDINE.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramento Extremae Unctionis.

1. *Quaest.* 1. Quid est Extrema Unctio? R. Est Sacramentum a Christo institutum ad conferendam aegroto de vita periclitanti gratiam ad perferendos labores, resistendum tentationibus, peccati reliquias abstergendas; atque etiam salutem corporis, si oporteat, per unctionem olei benedicti, et orationem Sacerdotis. Illud esse verum Sacramentum, definitum est a Trid. Sess. 7. Can. 1. Institutum est a Christo post Resurrectionem suam, ut cum aliis TT. docet Suarius, promulgatum autem est in ep. Jacobi c. 5. his verbis: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo; et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, remittentur ei.* Certum est hoc Sacramentum unum esse; licet enim plures sint unctiones, omnes tamen pertinent ad unum significandum, scilicet medelam animi, et corporis. Utrum in qualibet unctione partialis gratia conferatur, di-

sputant DD. Affirmant Scotus, Suarius, et alii; sed negat S. Thomas in Supplem. q. 30. art. 1. docens, *in ultima unctione gratiam conferri.* Docent autem multi cum Suario, hoc Sacramentum esse posse validum, et informe, ita ut recedente obice, gratia conferatur. Unde, inquiunt, aegrotus, qui sensibus destitutus, aut bona fide in mortali hoc Sacramentum suscepit, si postea habeat attritionem, recipiet gratiam Sacramenti, modo tollatur obex, perseverante eodem morbo et periculo.

2. *Quaest.* 2. Quaenam est materia remota hujus Sacramenti? R. Oleum olivarum ab Episcopo benedictum; sive benedictio sit necessaria ex institutione Christi, sive ut aliis placet, ex praecepto Ecclesiae. De commissione R. Pontificis potest a simplici Sacerdote benedici, ut fit apud Orientales, teste Bened. VIV *lib.* VII. *c.* 16. *de Syn. Dioec.* Renovari debet quotannis, veteri exusto; quod si istud non sufficiat, nec haberi possit benedictum, potest admisceri oleum benedictum, sed in minori quantitate. Nec officit validitati materiae, si oleo admisceatur aliquantulum balsami, ut olim in usu fuisse multi credunt.

3. *Quaest.* 3. Quaenam est proxima materia Extr. Unctionis? R. Est Unctio aliquarum partium corporis, quae fieri a Sacerdote debet pollice manus dexterae; id tamen solum de praecepto, nam in necessitate, v. g. lue grassante, fieri potest virga oleo tincta, quae postea est comburenda. Controvertitur a TT. an sit de necessitate Sacramenti unctio quinque sensuum, an una tantum sufficiat ad valorem? Pro pluribus stant antiquiores fere TT. S. Bonaventura, Suarius, aliique citantes D. Thomam, qui tamen in supplem. q. 32. a. 6. solum ait, unctionem quinque sensuum esse *quasi de necessitate Sacramenti.* Alii tamen multi cum Merbesio, Natali Alex. Tournelyo docent, unam

Itaque Sacerdos nequit absolvere poenitentem sollicitatum, nisi iste prius denuntiet, vel saltem promittat se declaraturum Confessorem sollicitantem Judici competenti. Quaestiones alias de hoc argumento solutas, reperies apud auctorem nostrum: haec enim sufficiunt ad ea, quae in praxi communiter occurrunt.

TRACTATUS V.

DE EXTREMA UNCTIONE, ET ORDINE.

CAPUT PRIMUM.

De Sacramento Extremae Unctionis.

1. *Quaest.* 1. Quid est Extrema Unctio? R. Est Sacramentum a Christo institutum ad conferendam aegroto de vita periclitanti gratiam ad perferendos labores, resistendum tentationibus, peccati reliquias abstergendas; atque etiam salutem corporis, si oporteat, per unctionem olei benedicti, et orationem Sacerdotis. Illud esse verum Sacramentum, definitum est a Trid. Sess. 7. Can. 1. Institutum est a Christo post Resurrectionem suam, ut cum aliis TT. docet Suarius, promulgatum autem est in ep. Jacobi c. 5. his verbis: *Infirmatur quis in vobis? inducat presbyteros Ecclesiae, et orent super eum, ungentes eum oleo; et oratio fidei salvabit infirmum, et alleviabit eum Dominus, et si in peccatis sit, remittentur ei.* Certum est hoc Sacramentum unum esse; licet enim plures sint unctiones, omnes tamen pertinent ad unum significandum, scilicet medelam animi, et corporis. Utrum in qualibet unctione partialis gratia conferatur, di-

sputant DD. Affirmant Scotus, Suarius, et alii; sed negat S. Thomas in Supplem. q. 30. art. 1. docens, *in ultima unctione gratiam conferri.* Docent autem multi cum Suario, hoc Sacramentum esse posse validum, et informe, ita ut recedente obice, gratia conferatur. Unde, inquiunt, aegrotus, qui sensibus destitutus, aut bona fide in mortali hoc Sacramentum suscepit, si postea habeat attritionem, recipiet gratiam Sacramenti, modo tollatur obex, perseverante eodem morbo et periculo.

2. *Quaest.* 2. Quaenam est materia remota hujus Sacramenti? R. Oleum olivarum ab Episcopo benedictum; sive benedictio sit necessaria ex institutione Christi, sive ut aliis placet, ex praecepto Ecclesiae. De commissione R. Pontificis potest a simplici Sacerdote benedici, ut fit apud Orientales, teste Bened. VIV *lib.* VII. *c.* 16. *de Syn. Dioec.* Renovari debet quotannis, veteri exusto; quod si istud non sufficiat, nec haberi possit benedictum, potest admisceri oleum benedictum, sed in minori quantitate. Nec officit validitati materiae, si oleo admisceatur aliquantulum balsami, ut olim in usu fuisse multi credunt.

3. *Quaest.* 3. Quaenam est proxima materia Extr. Unctionis? R. Est Unctio aliquarum partium corporis, quae fieri a Sacerdote debet pollice manus dexterae; id tamen solum de praecepto, nam in necessitate, v. g. lue grassante, fieri potest virga oleo tincta, quae postea est comburenda. Controvertitur a TT. an sit de necessitate Sacramenti unctio quinque sensuum, an una tantum sufficiat ad valorem? Pro pluribus stant antiquiores fere TT. S. Bonaventura, Suarius, aliique citantes D. Thomam, qui tamen in supplem. q. 32. a. 6. solum ait, unctionem quinque sensuum esse *quasi de necessitate Sacramenti.* Alii tamen multi cum Merbesio, Natali Alex. Tournelyo docent, unam

tantum unctionem pertinere ad essentiam Sacramenti. Pro qua sententia adducitur usus aliquarum Ecclesiarum, Ritualia quaedam, et Pastoralia. Quicquid sit de hac controversia, quae nondum est ab Ecclesia definita, facile omnes admittunt, unctiones quinque sensuum ex praecepto saltem esse adhibendas, nec nisi in periculo mortis, aut alia urgente gravi necessitate, illas esse omitendas.

4. Cum autem instat necessitas, ungendum est unum tantum organum, vel potius caput, ut ait Bened. XIV. dicendo: *Indulgeat tibi Deus, quicquid per sensus deliquisti*, ut habet Rit. Parisiense; vel potius exprimendo quinque sensus, et praemittendo verbum *deliquisti*, ne, si forte interim aeger moriatur, nullum sit Sacramentum. Quod si vivere dubitetur, prosequatur Sacerdos sub conditione, ut praescribit Rituale Romanum. Si post unam unctionem aegrotus supervixerit, repetendas esse in singulis sensibus, additis Orationibus a Rituali praescriptis. Illud certum est, non esse necesse pedes, et renes inungere, imo nec decet in feminis unctio renum.

5. *Quaest.* 4. Quaenam est forma hujus Sacramenti? R. Illa Ritualis verba: *Per istam S. Unctionem, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quicquid per visum deliquisti.* Et Sic de aliis sensibus. Quae verba proferre debet Sacerdos, ungendo in modum crucis unumquodque organum, non absolvendo formam donec sensus pares inunxerint, v. g. utrumque oculum, utramque aurem, incipiendo a dextra parte. Verbum *deliquisti* est quidem de esentia Sacramenti, non ita verbum *sanctam*, quamvis illud omittere scienter peccatum esset, et quidem grave. Idem dico de verbis illis: *per suam piissimam misericordiam*, quae in communi opinione non pertinent ad substantiam Sacramenti, aliis repugnantibus cum Bellarmino.

6. Quamvis in multorum sententia valeat forma indicativa, atque ea habeatur in Rit. Ambrosiano, communior tamen, et verior est opinio S. Th. quem sequuntur Suarius, et fere omnes TT. necessariam esse formam deprecativam, et colligitur ex ipsis verbis D. Jacobi: *Et orent super eum*, cet. Certe sine gravi peccato non licet alia uti, quam ea, quae in Rituali praescribitur. Cetera autem, quae ad formam non pertinent, in necessitate omittere, ut orationes, psalmos non est peccatum; extra necessitatem autem relinquere orationes in Rituali praescriptas proculdubio est mortale; preces autem, et Litanias relinquere, juxta multos veniale est, juxta alios probabilius nullum est peccatum. Nisi necessitas urgeat, Sacerdos nequit absque gravi flagitio Unctionem ministrare absque sacris vestibus, secus in gravi necessitate, ut multi docent, quamvis aliqui nolint unquam sine sacris vestibus infirmum inungi. Ita Suarius, Sporer, Elbel contra alios.

7. *Quaest.* 5. Quisnam sit Minister Extremae Unctionis? R. Solum Sacerdotem, ut definitum est a Trid. *Sess.* 14. *Can.* 4. posse valide ministrare hoc Sacramentum; illud tamen nemini licet ministrare, nisi proprio Parocho, aut alteri Sacerdoti ex ejus facultate; urgente autem necessitate, et Parocho absente, potest, ac debet illud conferre quivis Sacerdos. Regulares, qui sine licentia Parochi illud ministrant, excommunicantur in *Clemen.* 1. *de priv.* sed id intelligitur, nisi necessitas urgeat. Apud Graecos viget consuetudo adhibendi septem, vel tres saltem Presbyteros ad ungendum aegrotum; sed certum est unum sufficere ex decreto Alexandri III. quamvis laudabile sit ut plures asistant, nimirum ut ipsorum oratio magis prosit ad effectum hujus Sacramenti obtinendum; quae est ratio D. Thomae c. 75. lib. 4. contra gentes. Cavendum tamen est, ut ait Bened. XIV. ne alius Sacerdos ungat, et alius formam pronuntiet, sed

unus, idemque sit qui materiam, et formam adhibeat Sacramenti.

8. *Quaest.* 6. Quibusnam possit, ac debeat conferri hoc Sacramentum? R. Cum Rit. Rom. *Debet hoc Sacramentum infirmis praeberi, qui, cum ad usum rationis pervenerint, tam graviter laborant ut mortis periculum imminere videatur.* Sic habetur in Trid. Sess. 14. c. 3. et in decreto Eugenii ad Armenios. Unde nequit sanis conferri; quod si conferatur, erit invalidum, ut docet communis doctrina TT., contra Juenium, et Roncaglia. Nec valide confertur aegrotis, qui gravi mortis periculo non laborant; nec mulieri parturienti, nisi revera partus sit adeo periculosus, ut in proximo sit vitae discrimine. Non est ministrandum pueris, aut perpetuo amentibus, neque excommunicatis, et publicis peccatoribus, si in manifesto peccato moriantur. Nec ministratur navigaturis, aut iis, qui praelium inituri sunt, aut reis ultimo supplicio afficiendis, ut habetur in Rituali Romano.

9. Sed non est expectandum, ut aegroti sint omnino sensibus destituti: imo peccabunt graviter Parochi, si differant ministrare hoc Sacramentum, donec infirmus privetur usu rationis: Ita Catechismus Romanus; atque id praecipitur a Bened. XIV. in Euchol. Graecorum. Imo docent multi, et graves TT. cum Suario, Holzmano, Tournelyo, posse ministrari Extremam Unctionem statim ac aegrotus prudenter judicetur laborare periculo mortis, etsi adhuc non proximae. Et adducunt pro hac sententia Concilia Aquisgranense, et Moguntinum; favet etiam Florentinum dicens: *Subjectum hujus Sacramenti esse infirmum, de cujus morte dubitatur.* Confirmatur etiam ex Trid. Sess. 14. c. 3. dicente: *Hanc unctionem infirmis adhibendam; iis vero praesertim, qui in exitu vitae constituti videantur.* Ubi verbum *praesertim* satis indicat posse ministrari quoque infirmis, qui non videntur constituti in exitu vitae. Et videtur id consonum bullae Benedicti ad Graecorum institutionem.

10. *Quaest.* 7. An, et quando iterari possit hoc Sacramentum? R. Posse, ac debere iterari, cum aegrotus diversa laborat infirmitate, cum gravi, et proximo vitae periculo. Sed non est denuo inungendus infirmus in eadem, quantumvis longa infirmitate, nisi ita convaluerit, ut nova censeatur aegritudo, novumque periculum. Ita Rit. Romanum, et Cath. R.

11. *Quaest.* 8. An sit obligatio recipiendi Extremam-Unctionem? R. Affirmat. cum a Cristo Domino ea sit instituta tanquam instrumentum, et ut Trid. ait, *praesidium firmissimum* ad roborandam animam contra diaboli tentationes, quae tunc maximae esse solent, et tollendas reliquias peccatorum. Hinc *tanti Sacramenti contemptus absque ingenti scelere esse non potest*, verba sunt Tridentini *Sess. 14. cap. 3.* Imo non pauci cum Toleto affirmant divinum esse praeceptum illud recipiendi ex illo Jacobi 5. *inducat Presbyteros Ecclesiae.* Communis tamen opinio TT. haec verba de consilio tantum interpretatur ex D. Th. in 4. d. 23. q. 1. ar. 1. docente Sacramenta tam Confirmationis, quam Extremae Unctionis non esse *de necessitate salutis.* Itaque ajunt, illa omittere solum esse veniale, nisi contemptus. vel scandalum intersit.

CAPUT II.

De Sacramento Ordinis.

12. *Quaest.* 1. Quid est Ordo, et quotuplex? R. Ordo sumitur vel pro ipsa ordinatione, et ritu sacro, quo potestas spiritualis confertur; vel pro ipsa potestate conficiendi Eucharistiam: in primo sensu est Sacramentum, in secundo effectus Sacramenti. Jam

vero primo modo acceptus definitur: Sacramentum novae legis, quo traditur potestas ad consecrandam Eucharistiam, et ad alia ministeria spiritualia, quae ad illam quodammodo referuntur. Hinc per Ordinem duplex ministris confertur potestas, alia circa Christi Corpus reale, alia circa corpus Christi mysticum in ordine ad absolvendum a peccatis. Porro Ordinem esse vere, et proprie Sacramentum, definitum est a Trid. Sess. 23. Can. 3.

13. Ubi etiam definitum est, plures esse Ordines. *Si quis dixerit, praeter Sacerdotium, non esse in Ecclesia Catholica alios Ordines, et majores, et minores, per quos velut per gradus quosdam in Sacerdotium tendatur, anathema sit.* Septem assignantur ex Florentino, et Tridentino; scilicet Presbiteratus, Diaconatus, Subdiaconatus, Acolytatus, Exorcistatus, Lectoratus, Ostiariatus. Tres primi dicuntur Majores, et sacri, tum ob votum solemne castitatis illis annexum; tum quia propius pertinent ad Eucharistiam. Quatuor reliqui dicuntur Minores; tonsura autem proprie non est ordo, sed via, et dispositio ad Ordines: quia per illam nulla confertur potestas spiritualis, sed solum homo constituitur in statu Clericali, fitque capax obtinendi Beneficia Ecclesiastica. An Episcopatus sit ordo distinctus a presbyteratu, disputant TT.; sed S. Thomas, Bonaventura, et alii volunt solum esse extensionem quandam presbiteratus. Alii cum Bellarmino docent esse Ordinem omnino diversum, tum quia in ipso traditur specialis potestas constituendos ministros Eucharistiae, tum quia Episcopatus confertur per manus impositionem, et per formam *Accipe Spiritum S.* cet.

14. *Quaest.* 2. An omnes Ordines sint Sacramenta? R. 1. Certum est fide, Sacerdotium esse Sacramentum, ut definitum est a Tridentino laudato. De Diaconatu etsi non sit de fide, mihi certum est illum

quoque rationem habere Sacramenti, et contraria sententia Cajetani, et Durandi est omnino improbabilis. Equidem in ordinatione Diaconi tria conveniunt sufficientia ad Sacramentum. 1. Signum sensibile, scilicet impositio manum. 2. Institutio Divina, definiente Tridentino *Institutam esse Divina ordinatione Hierarchiam, quae constat Episcopis, Presbyteris, et Ministris.* Atqui to *ministris* saltem diaconi intelligendi sunt. 3. Promissio gratiae per verba Episcopi: *Accipe Spiritum S. ad robur*, cet. Quod attinet ad Subdiaconatum, varia est DD. opinio: communis est sententia DD. cum S. Th. Bellarmino, et aliis, eum inter majores ordines, et Sacramenta recensendum; alii id negant cum Magistro Sent. Gratiano, Estio, quibus adhaerent Cabassutius, et Tournelyus. Profecto Ecclesia Graeca inter minores Ordines Subdiaconatum enumerat, atque eodem modo sensisse per multos annos Latinam Ecclesiam multis videtur. V. *Bened. XIV. de Sym. Dioeces. lib. VIII. c.* 24.

15. R. 2. Minores Ordines in communi, et magis probabili opinione non sunt Sacramenta, sed veluti quidam gradus ad majores Ordines. Quamquam omnes Ordines, nullo excluso, esse Sacramenta, multi, et graves TT. docent, eosque unum esse dicunt Sacramentum, vel quia ad Eucharistiam referuntur, vel quia plenitudo omnium est in uno Sacerdotio, ut ait D. Th. in *Suppl. q.* 37. *a.* 1.

16. *Quaest.* 3. Quaenam est materia, et forma singulorum Ordinum? R. Materia *remota* uniuscujusque Ordinis est aliquod instrumentum, traditum ordinandis in signum potestatis spiritualis: *proxima* est ejusdem traditio, et acceptio. Forma sunt illa verba, quibus ea potestas confertur. An ad valorem requiratur contactus physicus, gravis est controversia; sed in praxi standum est sententiae requirenti non solum moralem materiae contactum, sed etiam physicum,

cum agatur de valore Sacramentorum. Hinc Sacerdotio initiandus non solum debet tangere calicem, in quo patena est superposita, sed ipsam etiam patenam cum hostia.

17. Circa materiam, et formam Minorum Ordinum facile convenit inter DD. *Ostiarius* itaque ordinatur traditione clavium Ecclesiae, qua confertur ipsi specialis potestas aperiendi, et claudendi januas Ecclesiae, ac admittendi dignos, et indignos excludendi. *Lector* traditione libri lectionum, qua datur specialis potestas legendi psalmos, et lectiones ex suggestu in Ecclesia, ac populum catechizandi, seu instruendi in rebus fidei. *Exorcista* traditione libri Exorcismorum, qua confertur potestas ejiciendi Doemonia. *Acolytus* traditione urceolorum, et candelabri, sive utrumque materiam constituat, sive sola urceolorum porrectio, in quo auctores dissentiunt. Ejus officium est, in Missa solemni Subdiacono inservire, cereos accendere, praeparare, et porrigere ipsi ampullas vini, et aquae. *Subdiaconi* munus est Diacono inservire, calicem cum patena praeparando, et legere epistolam. Circa materiam autem ejus ordinationis, dubitatur a TT. Apud Graecos est manuum impositio; apud Latinos calix cum patena, quibus aliqui tanquam materiae partem addunt librum epistolarum. Tam calix quam patena debent esse consecratae, sive ex praecepto tantum, ut volunt aliqui; sive etiam ex vi Sacramenti ad valorem ipsius, ut multis placet.

18. Nec vero convenit inter DD. circa materiam, et formam diaconatus. Alii censent solam impositionem manuum cum illis verbis *accipe Spiritum S.* cet. esse de essentia ordinationis Diaconi, neque aliter Graeci ordinantur. Alii volunt consistere in sola traditione libri Evangeliorum cum illis Episcopi verbis: *accipe Spiritum S. ad robur*, cet. Alii denique non solam dationem libri, sed etiam manuum imposi-

tionem ad materiam volunt necessariam pertinere. Ita cum aliis Bellarminus, eo quod Eccclesia declaraverit, apud Graecos materiam Diaconatus esse solam impositionem manuum; quoad Latinos vero praeter impositionem requiri libri traditionem. Potuit enim Ecclesia auctoritate sibi a Christo tradita determinare materiam, et formam, quam Christus solum in genere praescripsit: vel potius, ut aliis, placet, definire conditiones, et addere tanquam materiam integralem porrectionem instrumentorum. V. Bened. XIV. *de Syn. l.* 7. c. 2.

19. Hac posita opinione, discrepant AA. in assignanda materia, et forma presbyteratus. Quod ad materiam attinet, certum est ad illam duo concurrere, scilicet traditionem instrumentorum, et manuum impositionem; Episcopus enim in ordinatione Presbyteri ter manus imponit: 1. cum eas extendit, nihil omnino dicens: 2. cum una cum Presbyteris extendit manus super initiandos, dicens: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium* cet.: 3. cum post communionem: *accipe Spir. S.* cet. Ad formam quod attinet, ter quoque Episcopus preces fundit: 1. cum tradit calicem cum patena, dicens *accipe potestatem*, cet.: 2. cum in ipsa impositione manuum dicitur ab Episcopo: *accipe Spiritum S.*: 3. cum in tertia impositione iterum dicit: *accipe Spirit. S.* Omissis igitur AA. opinionibus, apud Latinos invalida censetur ordinatio, in qua non concurrant datio instrumentorum, impositio manuum, saltem secunda (nam tertia tantum est declaratoria) et Episcopi verba: *accipe potestatem*, quae profert in traditione calicis; et illa *accipe Spiritum S.* quae in secunda manuum impositione pronuntiantur. Hinc ordinatio facta sine secunda manuum impositione repetenda est, ut declaravit S. C. apud Bened XIV., secus si absque tertia, quae solum est supplenda.

CAPUT III.

De Ministro Ordinis.

20. *Quaest.* 1. Quisnam est ordinis Minister? R. Solum Episcopum esse ministrum ordinarium, ut definitum est a Tridentino Sess. 23. c. 4. Ex commisione autem R. Pontificis potest quivis Sacerdos Ordines minores conferre, ut docet Bellarminus cum D. Thoma. Cardinalibus autem ex consuetudine concesum est; Abbatibus tamen solum circa suos subditos, non autem alios sine speciali consensione ipsorum Ordinarii. Ordo Presbyteratus, et Diaconatus non potest a simplici Sacerdote conferri, etiam ex Papae commissione, qui tamen potest cuivis Sacerdoti potestatem dare ordinandi Subdiaconos, quamvis id concedere non soleat. Nec vero prima Tonsura dari potest a Presbytero etiam Parochiali sine Pontificis facultate, ut constat ex praxi Ecclesiae. Episcopus autem munus ordinandi exercere per se debet, nec potest alteri non Episcopo committere.

21. *Quaest.* 2. An valida sit ordinatio ab Episcopo facta, qui non est Sacerdos, vel nondum est consecratus, vel suspensus est, aut excommunicatus? R. 1. Episcopus electus, et confirmatus, sed nondum consecratus potest quidem subditis dare facultatem, ut ab alio Episcopo ordinentur; ipse tamen nequit ordinare ante sui consecrationem, per quam accipit ordinandi potestatem. R. 2. Episcopus, qui non est Sacerdos, nequit valide ordinare, et multo minus, qui non est baptizatus: ita omnes. 3. ordines collati ab Episcopo rite consecrato, quantumvis suspenso, excommunicato, degradato, interdicto, validi quidem sunt; sed ille incurrit censuras; et ordinatus ab eo, qui notorie talis est, manet suspensus.

22. *Quaest.* 2. Quosnam possit Episcopus ordinare? R. Episcopus non potest ordinare nisi solos subditos. Potest autem quis esse subditus Episcopi ratione originis, si in ipsius dioecesi sit natus, vel ratione domicilii, si in ea domicilium habeat, vel quasi domicilium cum animo permanendi; vel ratione beneficii, quod habeat intra dioecesim. Quocumque ex his modis subditus potest ab Episcopo ordinari; potest quoque non subditus ordinari ratione *famulatus*, modo per triennium fuerit cum Episcopo commoratus, et beneficium, remota omni fraude, statim re ipsa illi conferatur, ut statuit Trid. Sess. 23. c. 9. De cetero Episcopus ordinans non subditum sine licentia sui Ordinarii suspenditur per annum a collatione Ordinum. Nec vero sibi subditos potest Episcopus ordinare in aliena dioecesi absque facultate Episcopi Dioecesani; utrum vero haec prohibitio ad collationem tonsurae protendatur, res est inter DD. controversa.

23. *Quaest.* 3. Quisnam possit dare litteras dimissoriales ad Ordines suscipiendos? R. Potest Ordinarius, sive sit originis, sive domicilii, sive beneficii. 2. Capitulum Sede vacante, sed non nisi post annum vacationis transactum, ut tradit Trid. *Sess.* 7. *de ref. c.* 1. Possunt tertio Abbates, aliique exempti circa suos subditos, quos possint ordinare, scilicet subditos sibi Regulares; nam subditos Saeculares neque ordinare possunt, nec eis dare dimissorias ex Trid. decreto. Quod si aliter egerint, Abbates manent suspenti ex Decreto S. C. Concilii, approbato ab Urbano VIII. Excipit tamen Bened. XIV. Abbates aliquot speciale privilegium habentes, ut sunt Cassinensis, Claravallensis, alii. An autem valide, licet non licite ordinentur non subditi ab Abbatibus jurisdictionem Episcopalem habentibus, incertum est. Negant Suarius, Aversa cum aliis, sed

verius affirmant alii multi, atque ita declaratum esse a S. C. docet Benedictus XIV. lib. 2. de Syn. c. 10. Dubitatur pariter, utrum Novitii Regulares possint a Praelatis suis Abbatibus ordinari, non secus ac professi? probabilior est sententia affirmans cum Suario; cum nomine Regularium veniant etiam Novitii in favorabilibus.

24. *Quaest.* 4. An, et quomodo peccabit Ordinarius, qui conferat Ordines in statu lethalis? R. Eum graviter peccare, quia injuriam gravem irrogat Sacramento. Aliqui excusant a mortali Ministrum conferentem minores Ordines in peccato mortali, cum probabile sit eos non esse Sacramenta. Certum est autem gravis peccati reum fore, qui Ordines etiam minores conferat, vel suscipiat, aliqua censura irretitus; qui autem sic ordinat, incurrit irregularitatem; suscipiens autem cum censura manet ab Ordine suscepto suspensus.

CAPUT IV.

De iis, quae in Ordinando requiruntur.

25. *Quaest.* 1. Quaenam requiruntur, ut quis valide ordinetur? R. Ut sit mas, et baptizatus, et non invitus. Hinc feminae sunt ordinis omnino incapaces, ut constat ex c. *Nova de poen. et rem.* 2. Hermaphroditi, nisi in eis praevaleat sexus virilis: 3. non baptizati, ex c. *veniens de praesbyt.*: 4. qui omnino invitus, et coactus ordinatur, non recipit characterem, secus si metu etiam injusto et gravi coactus ordinetur, tunc enim recipit characterem, cum habuerit voluntatem accipiendi Ordinem. Sed si metus fuit gravis, et injustus, non tenetur uti Ordine sacro, et potest uxorem ducere. Valide quoque ordinantur infantes, amentes, et pueri carentes usu rationis,

sed non tenentur ad votum castitatis, nisi post completum annum 14. obligationem voti, velint, et ratam habeant.

26. *Quaest.* 2. Quaenam sint necessaria, ut quis licite ordinetur? R. Praeter dicta ad valorem Ordinis necessaria, requiritur de praecepto 1. confirmatio ex Trid. Sess. 23. c. 4. Ref. 2. ut ordinandus sit tonsura initiatus, ex eodem Trid. 3. aetas legitima quae unicuique Ordini praefixa est ab Ecclesia. Nimirum ut nemo tonsura initietur ante completum septenium ex c. *nullus*; alias episcopus suspenditur per annum ab ejus collatione, nisi initiatus religionem ingrediatur, ut ait Toletus. Circa alios minores Ordines aetas praefixa non est, sed relinquitur Episcopi arbitrio, ut post septennium eos conferat illis, qui linguam latinam intelligant. Subdiaconatus requirit annum 22. Diaconatus 23. Praesbyteratus 25. sed isti possunt esse tantum inchoati. Ad Episcopatum requiruntur anni 30. atque idem dicitur de Cardinalitia dignitate, quamvis ex concessione Sixti V. Cardinales Diaconi possint annorum 22. Beneficium ex Tridentino postulat annos 22., nisi Curatum sit, quod nequit conferri ante 25. inchoatum. Canonicatus in Cathedralibus requirit annos 22. inchoatos secundum Tridentinum: in Collegiatis sufficit annus 14. cum nihil de ipso sit in jure statutum. Ubi notari oportet, eum, qui ante legitimam aetatem sciens ordinatur, subjacere ipso facto perpetui suspensioni ab exercicio sui ordinis.

27. Servanda quoque sunt temporis interstitia ex decreto Trid. *Sess.* 23. *c.* 11. Quantum temporis intervallum intercedere debeat inter unum, et alterum Minorem Ordinem, non definit Tridentinum; et potest in hoc Episcopus justa de causa dispensare. A minoribus autem Ordinibus ad Subdiaconatum nemo ascendere debet, nisi post intervallum unius anni, *ni-*

si aliud exposcat judicio Episcopi necessitas Ecclesiae, vel utilitas. A Subdiaconatu ad Diaconatum requiritur spatium anni, *nisi aliud Episcopo videatur.* Idem saltem requiritur intervallum ut diaconus Sacerdotio intietur', *nisi ob Ecclesiae utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur.* Qui autem una, eademque die duos ex Sacris Ordinibus susciperet, non solum graviter peccaret, sed etiam subiret suspensionem, et irregularitatem. Minores Ordines possunt conferri in quolibet die festo; majores, nisi adsit dispensatio solum in quatuor temporibus, Sabato Sancto, et Passionis: Prima tonsura, quolibet die, et loco.

28. *Quaest.* 3. Quaenam praeterea requiruntur ex parte Ordinandi? R. Praeter dicta, ut licita sit ordinatio, necessaria est in eo immunitas ab irregularitate, et censura: 2. status gratiae: 3. animus clericandi ex Trid. Sess. 23. c. 4. Unde nequit a gravi culpa excusari, qui sine animo sequendi statum clericalem suscipit minores Ordines, solum ex animo effugiendi judicii saecularis: 4. scientia eorum, quae ad ministrandum unamquenque Ordinis sunt necessaria: 5. vocatio Divina, sine qua suscipiens Sacros Ordines se exponit gravissimo periculo aeternae damnationis, ut SS. PP. passim ex S. litteris ostendunt; praesertim Chrysostomus, Anselmus, Bernardus, quibus accedit D. Thomas 2. 3. q. 18. a. 1. Tandem probitas vitae, de qua loquens Tridentinum Sess. 23. c. 12. ait. *Sciant Episcopi, debere ad hos Ordines assumi dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit, juxta illud Sap.* 4. 9. *Ætas senectutis vita immaculata.*

29. Praecipit quoque Episcopis Synodus Tridentina, ut neminem ad Sacros Ordines promoveant absque sufficienti titulo sustentationis, sive patrimonii, sive beneficii, sive paupertatis Religiosae; alioquin ipse Episcopus tenetur ei suppeditare ad victum necessaria. Tenetur quoque Episcopus examinare vel per se, vel per alium omnes Ordinibus initiandos, nisi aliunde ipsi constet esse idoneos.

30. *Quaest.* 4. Quaenam sunt praecipua officia eorum, qui Sacros Ordines suscipiunt? R. Quatuor: horas canonicas quotidie recitare; servare coelibatum; deferre habitum, et tonsuram; propria Ordinis sui ministeria exercere. De obligatione coelibatus, et de titulis Ordinandi late agit auctor noster in hoc loco, nec non de obligatione tonsuram, ac vestem Clericalem deferendi. Duo a nobis tantum notanda sunt: 1. eum qui ab Episcopo ter admonitus, nolit uti veste Clericali, ac tonsura, amittere privilegium fori, et Canonis: 2. Presbyterum in ordinatione sua promittere obedientiam Episcopo, scilicet in iis, quae muneris sui propria sint, atque etiam ex vi hujus legis teneri a servicio Ecclesiae suae non discedere sine licentia Episcopi, ut ait Bened. XIV. nisi velit ad Monasterium transire; nam tunc etiam repugnante Episcopo, potest libere discedere, ut statuit Urbanus II. Potest vero Episcopus Clericum suum, etiam post professionem, ad Ecclesiam suam revocare, si ex ejus absentia gravem Ecclesia jacturam pateretur. V. Constit. Bened. XIV. datam 14 Jan. 1747. cujus initium est: *Ex quo dilectus.*

TRACTATUS VI.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

CAPUT PRIMUM.

De Sponsalibus.

1. *Quaest.* 1. Quid sunt sponsalia? R. Sunt promissio voluntaria, deliberata, et mutua, signo sensi-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

si aliud exposcat judicio Episcopi necessitas Ecclesiae, vel utilitas. A Subdiaconatu ad Diaconatum requiritur spatium anni, *nisi aliud Episcopo videatur.* Idem saltem requiritur intervallum ut diaconus Sacerdotio intietur', *nisi ob Ecclesiae utilitatem, ac necessitatem aliud Episcopo videretur.* Qui autem una, eademque die duos ex Sacris Ordinibus susciperet, non solum graviter peccaret, sed etiam subiret suspensionem, et irregularitatem. Minores Ordines possunt conferri in quolibet die festo; majores, nisi adsit dispensatio solum in quatuor temporibus, Sabato Sancto, et Passionis: Prima tonsura, quolibet die, et loco.

28. *Quaest.* 3. Quaenam praeterea requiruntur ex parte Ordinandi? R. Praeter dicta, ut licita sit ordinatio, necessaria est in eo immunitas ab irregularitate, et censura: 2. status gratiae: 3. animus clericandi ex Trid. Sess. 23. c. 4. Unde nequit a gravi culpa excusari, qui sine animo sequendi statum clericalem suscipit minores Ordines, solum ex animo effugiendi judicii saecularis: 4. scientia eorum, quae ad ministrandum unamquenque Ordinis sunt necessaria: 5. vocatio Divina, sine qua suscipiens Sacros Ordines se exponit gravissimo periculo aeternae damnationis, ut SS. PP. passim ex S. litteris ostendunt; praesertim Chrysostomus, Anselmus, Bernardus, quibus accedit D. Thomas 2. 3. q. 18. a. 1. Tandem probitas vitae, de qua loquens Tridentinum Sess. 23. c. 12. ait. *Sciant Episcopi, debere ad hos Ordines assumi dignos dumtaxat, et quorum probata vita senectus sit, juxta illud Sap.* 4. 9. *Ætas senectutis vita immaculata.*

29. Praecipit quoque Episcopis Synodus Tridentina, ut neminem ad Sacros Ordines promoveant absque sufficienti titulo sustentationis, sive patrimonii, sive beneficii, sive paupertatis Religiosae; alioquin ipse Episcopus tenetur ei suppeditare ad victum necessaria. Tenetur quoque Episcopus examinare vel per se, vel per alium omnes Ordinibus initiandos, nisi aliunde ipsi constet esse idoneos.

30. *Quaest.* 4. Quaenam sunt praecipua officia eorum, qui Sacros Ordines suscipiunt? R. Quatuor: horas canonicas quotidie recitare; servare coelibatum; deferre habitum, et tonsuram; propria Ordinis sui ministeria exercere. De obligatione coelibatus, et de titulis Ordinandi late agit auctor noster in hoc loco, nec non de obligatione tonsuram, ac vestem Clericalem deferendi. Duo a nobis tantum notanda sunt: 1. eum qui ab Episcopo ter admonitus, nolit uti veste Clericali, ac tonsura, amittere privilegium fori, et Canonis: 2. Presbyterum in ordinatione sua promittere obedientiam Episcopo, scilicet in iis, quae muneris sui propria sint, atque etiam ex vi hujus legis teneri a servicio Ecclesiae suae non discedere sine licentia Episcopi, ut ait Bened. XIV. nisi velit ad Monasterium transire; nam tunc etiam repugnante Episcopo, potest libere discedere, ut statuit Urbanus II. Potest vero Episcopus Clericum suum, etiam post professionem, ad Ecclesiam suam revocare, si ex ejus absentia gravem Ecclesia jacturam pateretur. V. Constit. Bened. XIV. datam 14 Jan. 1747. cujus initium est: *Ex quo dilectus.*

TRACTATUS VI.

DE SACRAMENTO MATRIMONII.

CAPUT PRIMUM.

De Sponsalibus.

1. *Quaest.* 1. Quid sunt sponsalia? R. Sunt promissio voluntaria, deliberata, et mutua, signo sensi-

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

bili expressa, futuri matrimonii inter personas jure habiles. Dicitur 1. *promissio*, quia propositum non sufficit, cum non inducat obligationem: 2. *voluntaria* ac *deliberata*, scilicet deliberatione sufficiente ad peccatum mortale: unde valida non sunt ante completum septennium, nisi constet aetatem a malitia suppleri; imo etsi id constet, multi docent non valere contractum, cum Jus Canonicum definierit aetatem c. 4. et 5. *de sponsal. impub.* Nec valeant, si contracta sint cum vi, dolo, errore, vel ignorantia circa substantiam, aut conditionem substantialem juxta dicta de voto, et contractibus: 3. promissio debet esse *mutua*, cum in quovis contractu oneroso nemo censeatur velle sese obligare, nisi alter simul repromittat. Requiritur etiam aliquod externum signum, cum sit contractus humanus. Denique ut personae sint habiles, nullo impedimento irretitae.

2. *Quaest.* 2. An teneatur matrimonium contrahere, qui ficte promisit sponsalia alteri vere repromitenti? R. 1. Si ficte promisit sine animo contrahendi, certe non tenetur stare promisis; nullus est enim contractus, ubi desit contrahendi voluntas. R. 2. Si cum animo contrahendi, sed absque animo sese obligandi, multi satis probabiliter docent teneri ad matrimonium; quia in ipsa promissione, quando est vera, necessario est insita obligatio ipsi conveniens. Cum ergo quis minime vult promitere, minime quidem obligatur; sed cum re vera promittit non potest nolle obligari juxta conditionem contractus, nec potest a promissione obligationem ipsi propriam separare. Ita Sotus, Vazq. Pontius, alii. Mihi tamen videtur probabilior sententia negans ullam esse obligationem contrahendi matrimonii. Ratio praecipua est, quia omnis obligatio, quae non oritur ex lege, pendet a privata hominis voluntate: ubi ergo deest voluntas se obligandi, deficit obligatio. Et hoc habet locum, etiamsi pro-

missio fuerit juramento firmata, cum juramentum sequatur naturam promissionis, ut ex D. Thoma docet Sanctius cum S. Bonav. Antonino, et aliis. Nec obstat ratio superius adducta ab Adversariis. Esto enim ficte promittens peccarit contra justitiam, alteram partem decipiendo, non tenebatur tamen ex justitia ponere verum consensum, cum nulla ei esset obligatio contractum ineundi; et contra, alter nullum jus acquisierit in eum ex suo consensu. Unde tenetur quidem ratione deceptionis damna resarcire, sed non tenetur ratione promissionis verum consensum ponere, et matrimonium contrahere. Aliter tamen sentiendum est de eo, qui sub ficta promissione matrimonii puellam violaverit, cum non possit alia via illatum ei damnum resarcire. R. 3. Qui promisit matrimonium cum animo sese obligandi ad contractum, sed sine animo adimplendi promissa, eum absque ulla dubitatione teneri, cum obligationem contraxerit.

3. *Quaest.* 3 An irrita sint sponsalia, contracta per dolum dantem causam contractui, etsi versantem circa qualitatem tantum? R. Juxta dicta de contractibus probabilius esse contractum non irritare, sed eum, qui deceptus est, habere actionem irritandi contractum. Imo satis probabile est deceptum non obligari in conscientia ad standum contractui si error talis fuerit, ut vinci nullo modo potuerit. Layman, Viva, Sporer, aliis.

4. *Quaest.* 4. An dum quis acceptat promissionem matrimonii, jam tum intelligatur et ipse vicissim promittere? Affirmant multi cum S. Antonino, quia sponsalia sequuntur naturam matrimonii. Sicut ergo acceptatio matrimonii de praesenti includit in se repromisionem, cum valere illud nequeat, nisi utraque pars obligetur; haud secus non valet promissio unius de futuro matrimonio, nisi alter repromittat: unde neuter manet obligatus, nisi maneat uterque. Ita illi

probabiliter, sed alii probabilius negant acceptationem includere repromissionem, cum possit quis acceptare obligationem alterius, quin velit se ipsum obligare. Quod intellectum volunt, si certum sit promittentem voluisse se obligare independenter a promissione alterius, quod praesumi non debet. In qua hypotesi promittens obligaretur ex virtute fidelitatis, non vero sponsalium, quae quidem non essent. An autem possit quis se obligare ad contrahendum matrimonium vi gratuitae promissionis, libera remanente altera parte; alii negant, alii ajunt, sed in praxi vix eveniet, ut sponsi intendant sese obligare sine animo alterum reciproce obligandi, ut Sporer animadvertit.

5. *Quaest.* 5. An valeat sponsalia, quae Parentes contrahunt coram filiis tacentibus, nec contradicentibus? R. Affirm. ex. c. un. §. 1. *de desp. impub.* ubi Bonifacius VIII. declaravit: *Porro ex sponsalibus, quae parentes pro illis puberibus, vel impuberibus plerumque contrahunt, ipsi filii, si expresse consenserint, vel tacite, ut si presentes fuerint, nec contradixerint, obligantur.* Idemque dicendum, si mater contrahat, cum nomine parentum mater perinde ac pater intelligatur. Sed non ita dicendum de curatoribus, et tutoribus, ut communis est opinio contra paucos alios. Quamvis autem in foro externo valida sint sponsalia contracta a parentibus coram filiis tacentibus, nec repugnantibus; sed in foro interno praeter silentium ipsorum requiritur internus consensus, aliter nulla est obligatio. Atque in utroque erunt invalida, si alius praeter parentes contrahat, filiis solum tacentibus: illa enim juris regula: *qui tacet, consentire videtur* (43. in 6.) solum habet locum in iis, quae non sunt onerosa; nam in rebus obligationem inducentibus, et maxime in sponsalibus, contrarium potius praesumi debet. Ita communiter TT. ex S. Th. in 4. d. 27. q. 1. a. 2. Quod si parentes contrahunt sponsalia pro filiis absentibus, et hi certiores facti per nuntium, vel epistolam ab ipsis parentibus, non contradicant, valida censentur sponsalia a TT. multis cum D. Th. quamvis alii non ignobiles requirant praeter silentium aliud speciale signum, sive tacitum sive expressum.

4. *Quaest.* 6. Quaenam signa sufficiant ad valorem sponsalium? R. Sufficiunt verba, vel alia externa signa, quae attentis circumstantiis, exprimant utriusque liberum consensum in futurum matrimonium. Itaque cum dubia sunt verba, in foro interno standum est menti contrahentium, si de illa constet; in externo autem communi; et obvio sensui verborum, et adjectis circumstantiis. Verba de praesenti inter impuberes, alioquin apta ad matrimonium, cum et jure nullum reddant matrimonium, valent tamen ad sponsalia; ea enim mens intelligitur esse contrahentium, ut vim habeant, quam habere possunt; proindeque valent ad sponsalia, nisi impubes interius dissentiat. An autem idem valeat inter puberes, si clandestinum contrahere intendant, dubitant aliqui. Affirmant Laymanus, Vega, et alii, sed repugnat communis sententia, cui favet S. C. Cardinalium. Ratio est, quia nulla oriri potest obligatio ex actu, qui sit nullus non quidem ex parte contrahentium, sed ratione sui ipsius, et a jure infirmatur, ut bonis moribus contrarius. Talis autem declaratur a Trid. actus clandestini Matrimonii, et insuper personae fiunt inhabiles ad ita contrahendum.

7. Non sufficit ad sponsalia dicere, v. g. *non ducam aliam praeter te,* nisi ex circumstantiis colligatur sic loquentem voluisse contrahere sponsalia. Contrahit certe, qui expresse dicat: *ducam te in uxerem,* alio acceptante. Quid vero si quis dicat: *ducam te, si Papa dispensaverit?* Negant aliqui, per ea verba quemquam obligari ad contrahendum; probabilius tamen alii affirmant impleta conditione esse valida sponsalia.

Interim autem licet non valeant ad inducendum impedimentum publicae honestatis, obligant tamen ad petendam dispensationem, si dispensari in eo soleat; secus si aut nunquam, aut raro soleat dispensari, juxta dicta *T.* 1. *lib.* 3. *pag.* 225.

8. Missio annuli, et munerum jocalium, ubi ferat consuetudo, si alter recipiat, vices gerit sponsalium: secus vero ubi ex more patrio non significet sponsalia. Quod si parentes annulum mittant ad sponsam, non praesumitur filium contraxisse, nisi ipso consentiente missus fuerit. Denique in aliquibus locis sponsalia fieri solent coram Parocho, et testibus, quamvis rata sint, et valida, si fiant absque praesentia Parochi, cum a jure non exigatur.

9. *Quaest.* 7. Utrum sponsalia per metum gravem injustum contracta sint ipso jure invalida? R. Multi, et graves Theologi affirmant, probantque ex c. *ex litteris de desponsat. impub.* ubi Pontifex liberam esse declaravit ab sponsalibus puellam, quae ita contraxisset, et quidem juramento, *nolens* tamen *et invita, minis parentum impulsa* in domum sponsi fuit adducta. Alii probabiliter id negant, cum solum matrimonium sit ipso jure irritum, si per metum fiat, sed non alii contractus. Utraque sententia est probabilis; sed prima mihi videtur probabilior: tum quia connexorum idem esse debet judicium ex c. *translato de Const.* quare sicut nullum est matrimonium ex metu extortum, ita et nulla debent esse sponsalia; tum quia diversa est ratio de sponsalibus, et de ceteris contractibus; nam hi cum per se non sint nulli, nec eis jus resistat, nihil obstat, quo minus metum passus, nisi velit contractum rescindere, maneat obstrictus ad illum exequendum. At nemo potest obligari ad matrimonium durante metu contrahendum cum sit ipso jure irritatum; atque adeo neque ad media, seu dispositiones illius, qualia sunt sponsalia. Haec quidem de metu gravi, sed injuste incusso; non ita de justo, qui hominem non reddit eum ratione invitum.

10. Idem dico de metu levi, licet injusto, qui non infirmat contractum, etiamsi contractui causam dederit, ut probabilior tenet sententia contra Navarrum, et alios; nam cum facile repelli ab eo possit; non censetur invitum eum sustulisse, qui non repulit. Potest vero iis, qui ullum est passus, illum rescindere, ut fert communis opinio TT. et qui intullit, ad rescindendum tenetur, si ille dedit causam contractui. Quod potiori jure locum habet, si metus in se levis ab eo, qui patiiur, gravis forte judicetur.

11. *Quaest.* 8. Quaenam sit obligatio sponsalium? R. 1. Obligant sub gravi ad ineundum Matrimonium, ut patet ex c. *litteris de sponsal.* Est enim contractus mutuus, et onerosus in re quidem gravi: 2. obligant ad ipsum contrahendum tempore praefinito. Quod si nullum tempus per sponsos, vel consuetudinem sit stabilitum, contrahi debet matrimonium, cum altera pars requirat, nisi justa sit causa differendi. Quid vero si taceat, nec exigat? nunquid alter tenetur matrimonium inire, cum commode possit? R. Si taciturnitas oriatur ex timore, verecudia, vel oblivione, ut in femina evenire potest, sponsus, cum commode, possit tenetur contrahere; quod si, cum sit opportunitas exigendi, altera pars non exigat, videtur tacite consentire dilationi. Atque ita conciliantur sententiae, quae videntur inter se contrariae.

12. *Quaest.* 9. An resiliens possit a judice compelli? R. Nemo dubitat injuste resilientem graviter peccare; sed ut plurimum non oportet, ut judex invitum cogat ad matrimonium, cum ex eo raro non timeatur pravus exitus. Potest tamen justis de causis eum compellere etiam censuris Ecclesiasticis, ut constat ex c. *ex litteris* 10. *de sponsal.* ubi dicitur *Ecclesiastica censura compellas, nisi rationabilis causa obstiterit.* Quod

si judex secundum allegata, et probata cogat ad matrimonium, illud erit validum, etiamsi forte coactio sit injusta.

13. *Quaest.* 10. An valeant sponsalia contra priorem fidem inita? R. Si secunda sponsa conscia fuerit priorum sponsalium, profecto nulla sunt secunda, etiamsi juramento firmentur, quia tunc ipsa non fuit decepta, sed voluit sponte decipi. Idem dico, si secunda ignara contraxit, sed absque copula, cum sit promisio de re illicita contra fidem alteri datam. Quid vero si sponsus cum secunda copulam habuerit? R. Sunt qui dicant sponsum teneri ad contrahendum cum secunda; quia haec per corporis sui traditionem jus acquirit ad matrimonium, praesertim cum ante Tridentinum sponsalia transierint in matrimonium per copulam affectu maritali habitam. Accedit, quod dum agit unus de lucro acquirendo, alter de damno vitando, huic potius favendum est, quam primo. Haec quidem DD. aliqui satis probabiliter; sed alii communiter, et magis probabiliter docent promissionem secundam, etiam copula firmatam, esse omnino nullam, cum fit de re illicita; nec injuria illata secundae jus adimit priori sponsae. Idque verum esse, ait Holzman cum aliis, etiamsi secunda promissio firmata sit juramento, quia hoc nequit esse vinculum iniquitatis. Per copulam autem quae vera esset fornicatio, jus nullum acquiritur contra fidem praestitam; neque hic agitur de contractu lucrativo, sed oneroso, cum sit ultro, citroque obligans. Sentiunt tamen Sporer, Sanctius, et alii, priorem sponsam ex lege quadam aequitatis, teneri cedere juri suo, ne altera grave detrimentum patiatur, adeoque sponsum posse a judice compelli, ut secundam ducat, quam violavit. Sed negant probabiliter Holzman, et alii, sponsam obligatam esse ad cedendum juri suo, cum secunda suo crimini imputare debeat, quod tale damnum patiatur.

14. *Quaest.* 11. An valeant, et liceant filiorum sponsalia, et matrimonia contra parentum voluntatem? R. 1. Matrimonia esse valida, definit Trid. Sess. 24. c. 1. de refor. contra Lutherum, Bucerum, et alios, *qui falso affirmant, matrimonia a filiis familias sine consensu parentum contracta irrita esse, et parentes ea rata, vel irrita facere posse.* Atque idem docent Theologi communiter de sponsalibus; textus enim in. *l.* 1. §. 2. *de sponsal.* requirens ad sponsalia consensum parentum, prohibet illa quidem fieri invitis parentibus, sed illa non infirmat. Ubi autem leges civiles prohibent matrimonia a filiis, vel servis, invitis dominis, vel parentibus contracta, intelligendum est, ea solum esse irrita quoad effectus civiles, ut de Galia declaravit Ludov. XIII. et habetur in actis Cleri Gallicani. *Idem de Hisp. pronuntiavit Carolus III. an.* 1776.

15. R. 2. Filiis non licere, invitis parentibus, matrimonium contrahere, nisi parentes rogati veniam injuste denegent. Ita conciliantur variae Theologorum opiniones in hac materia. Prima pars constat ex Trid. c. 1 *Sess.* 24. testante, ea matrimonia semper Ecclesiam Dei fuisse detestatam: et ex lege civili lib. 2. de ritu nup. ubi dicitur: *si filii sint, consensum habeant parentum, nam hoc fieri debere, et civilis et naturalis ratio suadet*; tum quia id exigit honor, et reverentia parentibus debita; tum quia ex nuptiis contra ipsorum voluntatem initis gravia orirentur incommoda, et scandala. Quod autem possint filii sine peccato matrimonio conjungi, si parentes injuste veniam negent, docet D. Thom 2. 2. quaest. 104. art. 5; quia cum per matrimonium homo perpetuae servituti obligetur, jus naturae postulat, ut in eo contrahendo integra libertate fruatur. Idem eodem jure intellectum volo de sponsalibus.

CAPUT II.

De dissolutione sponsalium.

16. *Quaest.* 1. Quibusdam de causis dissolvuntur sponsalia? R. Dissolvuntur 1. per matrimonium validum cum alia initum, saltem eo tempore quo durat matrimonium. An autem, mortuo conjuge, reviviscat obligatio sponsalium, disputatur a TT. Certum est, eum, qui non contraxit, manere liberum; cum ille qui contraxerit, cesserit juri suo ad matrimonium cum priore sponsa. Verum is qui contraxit, mortua conjuge, probabiliter tenetur ad priora sponsalia, cum nullo jure sint irrita, licet suspendantur, ut accidit in eo qui votum Religionis emisserit, ad quod tenetur conjuge mortua. Sed alii id negant de matrimonio, quod vinculum est perpetuum, et ejusdem rationis, ac sponsalia.

17. Dissolvuntur 2. per mutuum utriusque consensum, et quidem etiamsi fuerint juramento roborata; juramentum enim in utilitatem alterius imbibit hanc conditionem, *si alter acceptet, vel non remittat.* Quod si una pars tantum consentiat dissolutioni sponsalium, non solvuntur absolute, sed tantum datur jus resiliendi alteri parti, ut docent Salmant. cum communi DD.: sponsalia vero facta inter impuberes non solvuntur, donec annos attigerint pubertatis. Tunc enim quaeque pars potest reclamare coram judice, vel testibus, atque ita resilire; verum si id statim non faciat sciens prudens, censetur consentire. Constat ex *c. de despons impub.* Ille autem *statim* reclamasse dicitur, qui intra triduum reclamet; sed non sufficit internus dissensus, nisi exterius manifestetur. Quid vero si impuberes sponsalia juramento firmaverint? Eos, invita altera parte, non posse resilire, censent Ronca-

glia, Aversa, et alii; id tamen adhuc eis concedi, affirmant Pontius, Viva, Concina.

18. Solvuntur 3. Sponsalia, si superveniat impedimentum dirimens matrimonium. Certe ex parte innocentis ita dissolvuntur, ut iste non teneatur petere dispensationem. An autem etiam solvantur ex parte nocentis, non ita certum est, imo probabilius existimo solum remanere suspensa, donec tollatur impedimentum; aequum enim non est, ut reus ex suo crimine commodum reportet. Quod si impedimentum sponsalibus contractis adveniens non sit dirimens, sed tantum impediens, non dissolvit sponsalia, nisi oriatur ex voto religionis, et valde probabiliter etiam castitatis.

19. Dissolvuntur 4. Per crimen atrox alterius, sed non nisi ex parte innocentis: censetur autem crimen atrox fornicatio, sive spiritualis, ut haeresis, sive corporea tam sponsi, quam sponsae, habita post sponsalia. Quod si fornicatio sponsae sponsalia praecesserit, potest vir, ea cognita, resilire, etiamsi ipsa invita vim passa fuerit, ut communius docent DD. cum S. Antonino Contra vero sponsa nequit rescindere sponsalia propter fornicationem viri quae praeceserit, nisi ex alia femina prolem genuerit, vel huic vitio noscatur valde fuisse deditum. Quod si uterque sponsus post sponsalia fornicetur, neutri licet resilire juxta aliquos TT. sed alii probabilius existimant id soli viro licere, cum dispar sit utriusque ratio, et dispar damnum. Quoad alias actiones impudicas attinet, illae si a sponsa permittantur quoad alium, poterit sponsus resilire, sed non vice versa, nisi adeo sint frequentes in sponso, ut merito timeri possit eum sponsae fidem non servaturum.

20. *Quaest.* 2. Qualis mutatio sufficiat, ut alter sponsus possit a sponsalibus resilire? R. Mutatio gravis, et *notabilis*, quae si ab initio cognita fuisset, a sponsalibus deteruisset. Hujusmodi est: 1. Inimicitia,

vel odium grave inter sponsos, quo refertur morum asperitas, vel saevitia post sponsalia primum cognita; item justus timor futuri scandali, vel rixarum inter parentes, vel consanguineos: 2. specialis deformitas, vel infirmitas in alterutro, v. g. paralysis, morbus venereus, mutilatio, cet. Vel talis defectus, qui reddat sponsum ineptum ad officium excercendum, quo familia sustentari possit. Quod si vitium sit occultum, et graviter perniciosum, sponsus eo laborans tenetur illud detegere ante sponsalia, et contractis sponsalibus, ante matrimonium: 3. si magna alterius debita detegantur, vel grave sit periculum famae, morbi, fortunarum, paupertatis cet.

21. Hinc censetur gravis mutatio, si sponsa dotem afferre nequeat, si filius a Patre timeatur exhaeredandus; si quae virgo habebatur, postea corrupta detegatur; quamvis ipsa non teneatur vitium occultum manifestare, ut communis fert opinio TT.: si alter sine alterius venia proficiscitur in terras longinquas; quia censetur renunciare juri suo, ut constat ex *c. de illis 5. de sponsal.* Non vero si discessit in propinquum locum cum animo redeundi, quamvis nisi post multum tempus ex causa necessaria non redeat. Verum si absentia sit diuturna, et ille requisitus non accedat ad matrimonium contrahendum intra certum tempus, sponsa libera remanebit, ut docet Bened. XIV. *Not.* 46. ex declar. S. C. 1723. Quod si terminus sit praefixus non solum ad sollicitandam obligationem, sed etiam ad finiendam, elapso termino, innocens potest omnino resilire. An etiam id possit is, qui per culpam distulit, dubitatur. Negat communior sententia, alii tamen affirmant cum D. Th. in 4. d. 27 q. 2. a. 3.

22. *Quaest.* 3. Quo modo solvantur sponsalia per professionem Religiosam, et votum castitatis? R. 1. Certum est ea omnino dissolvi, quamvis jurata fuerint, per solemnem professionem in Ordine approbato. An autem dissolvantur etiam per solum ingressum alterius sponsi in Religionem, magna est controversia. Relictis aliorum opinionibus, probabilius existimo ea dissolvi tantum ex parte manentis in saeculo, sed non ex parte ingredientis, si postea ad saeculum redeat. Rato primii est, quia ingrediens censetur renunciare juri suo, et aliunde in eo mutatio gravis accidit, si religionem deserat, quod ut plurimum dedecori habetur. Ratio est autem secundi, eo quod per ingressum non redditur quisquam inhabilis ad matrimonium, sicut redderetur per professionem. Non tenetur autem ingrediens Religionem stare juramento de promissione matrimonii, cum hoc censeatur emissum de contrahendo, *nisi status perfectior eligatur.* Quod intellige, nisi matrimonium esset necessarium ad legitimandam prolem, scandalum reparandum, vel honori sponsae providendum.

23. R. 2. Per susceptionem Ordinis Sacri dissolvuntur sponsalia, non autem matrimonium ratum. Ita omnes; et constat ex *Extrav. antiq. de voto.* Utrum vero peccaret is, qui inscia, vel invita sponsa Sacros Ordines susciperet, affirmant aliqui, alii negant, utrique valde probabiliter. Quod attinet ad Minores Ordines, eos dissolvere sponsalia ex parte sponsae, censent Roncaglia, Sporer, aliique, cum per eos videatur sponsus cedere juri suo ad matrimonium, statum amplectendo, qui ordinatur ad Sacros Ordines matrimonio repugnantes. Sed opinio verior, et communior id negat, cum re vera status Minorum Ordinum consistere possit cum matrimonio, ut constat ex c. 1. *de Cler. Conjugatis.*

24. R. 3. Per votum simplex Castitatis, vel suscipiendi Ordinos Sacros non dissolvi sponsalia prius contracta, etiam ex parte voventis, docent multi cum S. Antonino, Navarro, Toleto, et aliis, eo quod Deo

accepta esse nequeat promissio rei alteri debitae, vel promissae. Verum contraria sententia est quoque probalissima, eamque tuetur D. Th. in Suppl. q. 53. ar. 11. dicens: *Per votum simplex sunt sponsalia dirimenda;* neque enim aliter censetur facta promissio matrimonii nisi sub tacita conditione: *quandiu melior status non eligatur.* Affertur autem decretum S. C. Concilii 5. Martii 1701. declarantis, votum castitatis, aut suscipiendi Sacros Ordines, per electionem melioris status irritare sponsalia, etiam juramento firmata. Recte autem ait Concina, eum qui votum eliceret, ut sponsam eluderet, scilicet animo petendi dispensationem, et alteram ducendi, graviter peccaturum, nec fore liberum ab obligatione priorum sponsalium.

25. *Quaest.* 4. Quo pacto matrimonium dirimat sponsalia? R. Quoad eum, qui non contraxit, dirimi quidem sponsalia, ut nemo dubitat. Quoad eum vero, qui contraxit, certum est durante matrimonio cum alia contracto, cessare sponsalium obligationem *ex c.* 1. *Si inter, de sponsal, et ex c.* 1. de *spons. duor.* Quod si conjugium solvatur morte conjugis, dubitatur, an augeat obligatio priorum sponsalium? Negant multi, duce S. Bonav. eo quod obligatio semel extincta nunquam reviviscat ex *c. quaeris de consecr.* d. 4. Sed mihi probabilior videtur sententia affirmans; quia nullo jure constat sponsalia omnino irritari per subsequens matrimonium; non quidem positivo, quod nullibi habetur; non naturali, cum non extinguatur, sed suspendatur obligatio, cui sublato impedimento, possit satisfieri, ut patet in eo qui post votum Religionis matrimonium consummaret; hic enim, mortua conjuge, teneretur quidem votum adimplere.

26. *Quaest.* 5. Quando requiritur auctoritas judicis ad sponsalia dissolvenda? R. Si causae manifestae sunt, aut omnino certae, licet occultae, opus non

est judicis auctoritate; secus vero, si causa sit dubia jure, vel facto. Imo etsi causa certa sit, sed occulta, ut ex dissolutione oriri possint scandala. Quod si causa probari nequeat coram judice, saltem cum uno teste jurato, auctoritas judicis non exigitur. Cum vero defectus alterius sponsi probari quidem petest, sed est occultus, debet innocens alterum monere, et minari se coram judice revelaturum esse culpam, nisi solutioni sponte acquiescat.

CAPUT III.

De natura Matrimonii secundum se.

27. *Quaest.* 1. Quid est matrimonium? R. Matrimonium, prout commune est etiam infidelibus, est contractus legitimus, quo vir, et mulier sibi invicem corpora sua tradunt ad perpetuam vitae societatem, usum prolis suscipiendae, et remedium concupiscentiae. Ante Christi adventum tantum habuit vim contractus, sed a Christo Domino fuit evectum ad rationem Sacramenti, ut definit Trid. Sess. 24. c. 1. ex Apost. ad Eph. 5. dicente: *Sacramentum hoc magnum est; ego autem dico, in Christo, et in Ecclesia;* significat enim conjunctionem spiritualem inter Christum, et Ecclesiam. Hinc in matrimonio tria considerantur, nimirum ratio contractus, vinculum conjugii perpetuum, et copula carnalis. Haec autem non est nisi effectus Matrimonii, sine quo illud potest optime consistere, ut constat de B. Virgine, et aliis Viris Sanctis, qui absque usu conjugii, imo cum voto continentiae matrimonium contraxere.

28. *Quaest.* 2. Quaenam est materia, et forma hujus Sacramenti, et quisnam ejus Minister? R. Aliqui ex TT. cum Cano, Tournelyo, et aliis docent, Ministrum Matrimonii, qua Sacramentum est, esse

Sacerdotem assistentem, et formam ipsius verba: *Ego vos conjungo*, cet. Communis tamen sententia DD. est, ipsos contrahentes esse Ministros Sacramenti, et formam esse ipsorum verba mutuum consensum exprimentia. R. 2. Materia Sacramenti juxta multos sunt ipsa verba sponsorum, vel alia externa signa consensum exprimentia. Alii vero cum S. Antonino, Bonav., Gersonio dicunt materiam remotam esse corpora contrahentium, proximam vero ipsam corporum traditionem. Convenit autem inter omnes, ad Sacramenti rationem non requiri traditionem actualem, sed sufficere voluntatem externis signis expressam, ut S Ambrosius et Chrys. aperte docent.

29. *Quaest.* 3. Quisnam est finis Matrimonii? R. Triplex, scilicet: procreatio prolis, remedium concupiscentiae, obsequium reciprocum: duo priora intrinseca sunt Matrimonio, tertium est omnino extrinsecum. Ad essentiam Matrimonii opus non est hos fines intendi a contrahentibus: unde valide, sed illicite contrahit qui habet animum vitandi prolem, vel adulterandi, modo id in pactum non deducat, nec finem praecipuum positive excludat. Qui autem praecipue nubat in remedium concupiscentiae, venialiter peccabit, inquiunt DD. multi cum S. Th. cum eligat finem minus praecipuum prae magis praecipuo, quod ordini naturae adversatuur. Alii non minus probabiliter excusant etiam a veniali, probantque ex Apost. 1. ad Cor. 7. *propter fornicationem unusquisque uxorem suam habeat, et unaquaeque suum virum.* Et quamvis D. Th. respondeat, id ab Apostolo dictum secundum *indulgentiam*, quod veniale non excludit, nec intelligi de vitanda propria, sed conjugis fornicatione; pace tamen Angelici Doctoris, ejus interpretationi non acquiesco. Placet magis explicatio D. Chrysostomi, qui ea verba intelligit de cavenda fornicatione propria, idque ex tota serie textus aperte

colligitur; deinde *indulgentiae* verbum non significat permissionem culpae, sed permissionem rei licitae. Neque ulla est inordinatio eligere finem honestum, licet minus praecipuum, modo finis primarius ad secundarium non referatur. Idem dico, si quis nubat ob alios fines honestos, v. g. ob pacem familiae, honorem proprium, cet. si finis primarius possitive non excludatur.

30. Non licet tamen nubere ob solam carnis voluptatem, vel ob cupiditatem divitiarum, vel inanis gloriae, aut honoris, cum non sint fines honesti. Peccant etiam, et quidem graviter, contrahentes in statu peccati lethalis, etiamsi per procuratorem contrahant, quia verum Sacramentum suscipiunt. Aliud est de procuratore contrahente, et de Sacerdote assistente, quia nec suscipit, nec administrat Sacramentum. Ita communiter TT. cum Lugo, Salmant. et aliis contra paucos alios.

31. *Quaest.* 4. Quaenam requiruntur ad contrahendum matrimonium per procuratorem? R. Sequentia: 1. speciale mandatum, sive scripto detur, sive ore tenus, sive viro, sive feminae, modo sit de contrahendo cum definita persona: 2. ut procurator per se contrahat; non enim potest ipse alium delegare sine expresa mandantis facultate. Constant haec omnia *ex c. final. de procurat. in* 6. Requiritur 3. ut mandatum non sit revocatum, etiam in mente, antequam contrahatur, nec sit tacite revocatum, ut si quis dederit mandatum contrahendi cum una, et ante contractum matrimonium sponsalia inierit cum alia: 4. ut procurator ostendat mandatum parocho, et testibus, et coram eis contrahat ad formam Tridentini; non requiritur autem, ut eis tradatur mandatum ipsum Procuratoris ex parte mandantis. Quod si procurator excedat limites remandantis, negligendo conditiones a mandante requisitas, scilicet, ut contrahat

sub tali dote, tempore, cet. matrimonium erit nullum; non vero, si omittat conditiones a jure requisitas, sine quibus valet per se matrimonium, quamvis non sit licitum; ut sunt v. g. publicatio denuntiationum, facultas Episcopi, et similia.

32. Si quis mandatum dedit sine animo contrahendi, sed ante celebrationem illud ratum habuit, valet matrimonium; nam eo tempore quo procurator contrahit, re vera adest voluntas mandantis, quod satis est ad valorem contractus: est communis opinio TT. contra paucos. Matrimonium vero per epistolam contrahitur, quando alter, v. g. sponsus scribit ad sponsam, sese illi tradere in maritum, et exinde eam in conjugem accipere, et sponsa idem rescribit viro; et uterque postea epistolas legit coram parocho, et testibus. Pariter: quando vir scribit feminae, sese illi in virum tradere, et ratum habere illius consensum, ex quo illa praestiterit eum; tunc licet femina non rescribat, sufficit ad matrimonium contrahendum, quod femina coram Parocho, et testibus aperiat litteras, et consensum praestet. Ita Navarrus, Salmant. Sanctius, alii.

33. *Quaest.* 5. Quinam consensus sufficiat ad contrahendum? R. Requiri consensum de praesenti, sive verbo, sive scripto, sive nutibus expressum. Sufficit etiam ipsum exprimere per alium, ut parentes pro filiis, modo quo de sponsalibus est dictum. Sufficit etiam, si alterius consensui praecedenti, et non revocato postea consensus alterius accedat. Quamvis autem ad valorem matrimonii non sint necessaria verba consentientium, ut docet D. Th. et constat *ex c. unico §. fin. de spons.*, illa tamen esse de praecepto, contendunt nonnulli, aliis repugnantibus. Ego autem censeo probabilius, excusari non posse a veniali sponsos, qui cum possint verbis, solum nutibus suum consensum exprimunt; agunt enim contra consuetudinem Ecclesiae. Sed ab ea culpa bene excusaret verecundia, aut alia justa causa.

34. Non sufficit ad valorem matrimonii donatio annuli, vel traductio sponsae in domum sponsi; nisi hujusmodi signa ex loci consuetudine vim habeant significandi consensionem. Sufficit autem, si viro exterius consentienti femina manum porrigat. An autem satis sit feminae, manum non retrahere a viro, manum porrigente? dubitari potest. Affirmant Pontius, Viva, sed melius alii negant cum Sanctio, nisi simul ore, vel alio nutu consensum exprimat. V. Glosam verbo *stringit*.

35. *Quaest.* 9. An sufficiat consensus conditionatus? R. 1. Affirm. si conditio sit de praeterito, vel de praesenti, stante conditione, quia tunc contractus non suspenditur; idque etiamsi conditio sit turpis; ut v. g. *volo te si fornicata es; si odio habes inimicum meum;* tunc enim non verificata conditione, nullum est matrimonium, quia deficit consensus. R. 2. conditio necessaria de futuro, ut *si cras sol oriatur*, aut impossibilis, v. g. *si Coelum tetigeris*, non suspendit ex se matrimonium, nisi contrahens intendat differre matrimonium usque ad eventum necessarium. Quod attinet ad conditionem turpem de futuro, distinctione opus est; nam si ea sit contra substantiam matrimonii, v. g. bonum Sacramenti, fidei, vel prolis, tunc utique nullum reddit Sacramentum; contra vero si non repugnet substantiae matrimonii, ut *volo, te, si patrem occideris;* nam consensus censetur absolutus, et conditio habetur pro non adjecta. Sed in foro interno si deficiat legitimus consensus re vera nullum erit matrimonium. Constat ex c. *finali de condit. appos.* R. 3. Conditio honesta de futuro facit quidem sponsalia, sed non matrimonium, quod exigit consensum de praesenti. Hinc postquam conditio impletur, non valet matrimonium, nisi accedat novus

consensus, ut multi volunt cum D. Th. aut saltem prior virtualiter perseveret, ut aliis placet.

36. *Quaest.* 7. Quid si Matrimonium celebretur sub conditione: *si Pater consentiat*? R. Si conditio sit de praesenti, vel praeterito, stante consensu Patris, valet matrimonium, etiamsi contrahentes illum ignorent. Quod si conditio sit de futuro, suspenditur matrimonium usque ad eventum conditionis. Ita omnes. Quod si pater taceat, aut aliter dubitetur de ipsius assensu, standum est circumstantiis, et praecipue menti contrahentium, an contenti fuerint, quod positive non disenserint. Recte autem animadvertit Roncaglia, cavendum esse Parochis, ne absque urgentissima causa admittant conditionata hujusmodi matrimonia, ex quibus oriri gravia possunt incommoda, et difficultates contra validitatem ipsorum.

37. Nota, valde differre conditionem a demonstratione, modo, die, causa, et similibus. Demonstratio enim, vel causa matrimonio adjecta, etiam si turpis sit, vel falsa non suspendit matrimonium. Hinc si quis dicat: *duco te, quia es virgo, dives*, cet. et isto errore feratur, valide contrahit, cum praebeat consensum absolutum, qui non impeditur nisi ab errore circa substantiam, vel circa conditiones substantiales matrimonii. Neque suspendit *modus*, v. g. *duco te, ut mihi inservias*, etiamsi de re turpi sit, vel impossibili, v. g. *duco te, ut occidas*, quia consensus non pendet a modo, sicut a conditione. Verum si modus sit contra substantiam matrimonii, v. g. *duco te, ut adulterium facias*, videtur excludere animum vere contrahendi per intentionem contractui oppositam. *Dies* autem apposita, v. g. *duco te post triduum* suspendit contractum, quia ita contrahens non intendit perfectum ponere consensum, nisi post diem tertium.

CAPUT IV.

De usu Matrimonii.

38. *Quaest.* 1. Quando sit illicitus usus conjugii? R. Eum per se licitum esse docet Apost. ad Cor. 1. c. 2. *Uxori vir debitum reddat.* Potest autem ex accidenti esse illicitus: 1. si dubium sit de valore matrimonii, donec moraliter constet matrimonium carere legitimo impedimento. Hinc dubitans de morte prioris conjugis, non potest iterum contrahere, nisi constet saltem moraliter priorem conjugem obiisse; *ex c. dominus de secund. nup.* Pariter is, qui dubitat de impedimento matrimonium dirimente, nequit matrimonium contrahere, etiam cum opinione probabili de insubsistentia impedimenti; quia illicitum est ministrare Sacramentum cum sola opinione probabili de valore ipsius, ut declaravit Innoc. XI. Idem dico, si constet de impedimento et dubitetur de dispensatione; tunc enim neque potest contrahi matrimonium, neque illo forte contracto peti debitum, cum possessio stet pro impedimento. Secus vero, si constet de dispensatione, dubitetur vero de ipsius valore, cum pro illo stet possessio; scilicet si impedimentum sit de jure Ecclesiastico.

39. *Quaest.* 2. An matrimonium jam inito, liceat contrahentibus petere debitum, aut reddere, si dubius sit valor ipsius? R. 1. Durante dubitatione, sive ipsa antecesserit matrimonium, sive illi supervenerit, conjux dubitans ante diligentiam adhibitam ad vincendum dubium non potest debitum petere; sed potest, ac debet reddere conjugi bona fide petenti. Constat ex *c. dominus de secund. nup.* et ex c. *inquisit. de sent. excommun.* Est autem expressa doctrina D. Thomae, Bonaventurae, et Antonini. Ratio autem

consensus, ut multi volunt cum D. Th. aut saltem prior virtualiter perseveret, ut aliis placet.

36. *Quaest.* 7. Quid si Matrimonium celebretur sub conditione: *si Pater consentiat*? R. Si conditio sit de praesenti, vel praeterito, stante consensu Patris, valet matrimonium, etiamsi contrahentes illum ignorent. Quod si conditio sit de futuro, suspenditur matrimonium usque ad eventum conditionis. Ita omnes. Quod si pater taceat, aut aliter dubitetur de ipsius assensu, standum est circumstantiis, et praecipue menti contrahentium, an contenti fuerint, quod positive non disenserint. Recte autem animadvertit Roncaglia, cavendum esse Parochis, ne absque urgentissima causa admittant conditionata hujusmodi matrimonia, ex quibus oriri gravia possunt incommoda, et difficultates contra validitatem ipsorum.

37. Nota, valde differre conditionem a demonstratione, modo, die, causa, et similibus. Demonstratio enim, vel causa matrimonio adjecta, etiam si turpis sit, vel falsa non suspendit matrimonium. Hinc si quis dicat: *duco te, quia es virgo, dives*, cet. et isto errore feratur, valide contrahit, cum praebeat consensum absolutum, qui non impeditur nisi ab errore circa substantiam, vel circa conditiones substantiales matrimonii. Neque suspendit *modus*, v. g. *duco te, ut mihi inservias*, etiamsi de re turpi sit, vel impossibili, v. g. *duco te, ut occidas*, quia consensus non pendet a modo, sicut a conditione. Verum si modus sit contra substantiam matrimonii, v. g. *duco te, ut adulterium facias*, videtur excludere animum vere contrahendi per intentionem contractui oppositam. *Dies* autem apposita, v. g. *duco te post triduum* suspendit contractum, quia ita contrahens non intendit perfectum ponere consensum, nisi post diem tertium.

CAPUT IV.

De usu Matrimonii.

38. *Quaest.* 1. Quando sit illicitus usus conjugii? R. Eum per se licitum esse docet Apost. ad Cor. 1. c. 2. *Uxori vir debitum reddat.* Potest autem ex accidenti esse illicitus: 1. si dubium sit de valore matrimonii, donec moraliter constet matrimonium carere legitimo impedimento. Hinc dubitans de morte prioris conjugis, non potest iterum contrahere, nisi constet saltem moraliter priorem conjugem obiisse; *ex c. dominus de secund. nup.* Pariter is, qui dubitat de impedimento matrimonium dirimente, nequit matrimonium contrahere, etiam cum opinione probabili de insubsistentia impedimenti; quia illicitum est ministrare Sacramentum cum sola opinione probabili de valore ipsius, ut declaravit Innoc. XI. Idem dico, si constet de impedimento et dubitetur de dispensatione; tunc enim neque potest contrahi matrimonium, neque illo forte contracto peti debitum, cum possessio stet pro impedimento. Secus vero, si constet de dispensatione, dubitetur vero de ipsius valore, cum pro illo stet possessio; scilicet si impedimentum sit de jure Ecclesiastico.

39. *Quaest.* 2. An matrimonium jam inito, liceat contrahentibus petere debitum, aut reddere, si dubius sit valor ipsius? R. 1. Durante dubitatione, sive ipsa antecesserit matrimonium, sive illi supervenerit, conjux dubitans ante diligentiam adhibitam ad vincendum dubium non potest debitum petere; sed potest, ac debet reddere conjugi bona fide petenti. Constat ex *c. dominus de secund. nup.* et ex c. *inquisit. de sent. excommun.* Est autem expressa doctrina D. Thomae, Bonaventurae, et Antonini. Ratio autem

est, quia petens debitum operaretur cum conscientia practice dubia; non ita reddens, cum alter conjux jus habeat possessionis, quo nequit exspoliari, nisi certo constet de nullitate matrimonii.

40. R. 2. Contracto matrimonio bona fide, si adveniat ratio dubitandi, quae adhibita diligentia vinci non possit, non solum licet reddere, sed etiam petere, cum possessio stet pro illius valore in eo qui bona fide contraxit. Sic possessor bonae fidei, post diligentiam adhibitam, sicut potest rem apud se retinere, ita etiam potest ea uti. Sic etiam cum dubitatur de valore matrimonii propter dubitationem de impotentia in cap. *laudabilem* conceditur trienni experimentum, ut certi fiant conjuges de tali impedimento. Textus autem ab adversariis adducti intelligendi sunt de vitanda petitione, antequam adhibeatur prudens diligentia, et ipsa adhibita possit deponi dubitatio per judicium reflexum de possessione valoris matrimonii.

41. Jam vero ad dignoscendum utrum validum censeri possit matrimonium, an potius nullum, tres afferuntur regulae: 1. ut plurimum non tenetur conjux credere alteri asserenti se ficte consensisse, etiamsi id afirmet cum juramento, ex c. *per tuas de probat.* et c. *cum a nobis. de Test. et attest.* Dixi *ut plurimum*, aliquando enim est ratio aliter censendi, vel saltem dubitandi; puta, si conjux versetur in articulo mortis; si non soleat mentiri, aut pejerare; si sit persona pia, et velit separari, aut religionem ingredi, cet. 2. regula: si quis audiat ab aliis fide minime dignis, vel ex fama incerto auctore vulgata, adesse impedimentum, non habet prudentem rationem dubitandi, adeoque licite potest contrahere matrimonium ex c. *si duo* q. 6. 3. testimonium unius fidedigni, aut fama publica ex certo auctore, ut dicunt, exorta, sufficit, ut conjux a debito petendo abstineat, donec veritatem inquirat; sed non tenetur interim negare

conjugi petenti; imo, si adhibita prudenti inquisitione nihil inveniat, potest et reddere, et petere. *Salmant. Navarrus*, alii.

42. An liceat debitum petere cum periculo gravi vitae, aut valetudinis? R. negat. cum nemo sit dominus suae vitae, vel salutis. Hinc si alter conjugum laboret lepra, morbo venereo, phtisi, vel alio morbo contagioso, debet ab usu conjugii abstinere, ne sibi, vel conjugi grave detrimentum inferat. Potest autem excusari aliquando, qui in diuturno morbo petit, aut reddit debitum, ut vitet in se, vel in alio periculum incontinentiae. Nunquam licet uti copula conjugali cum periculo abortus, qualis esse potest tempore praegnationis. Et ideo a S. Hieronymo, et aliis PP. graviter increpantur viri coeuntes cum muliere praegnante; *non tamen ita quod semper sit peccatum mortale nisi forte quando probabiliter timetur de periculo abortus;* inquit D. Th. in 4. dist. 81. Semper autem esse peccatum, saltem veniale, censent multi cum S. Antonino 3. *p. tit.* 1. *c.* 20 quod quidem ego verum esse sentio, nisi adsit periculum incontinentiae, vel alia honesta causa. Idem dico de coeuntibus tempore menstrui, qui venialiter peccant, nisi justa ratio excuset.

43. *Quaest.* 4. An et quale sit peccatum usus conjugii voluptatis causa? R. Extat propositio damnata ab Innoc. XI. dicens: *Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum omni penitus caret culpa, ac defectu veniali.* Est Autem ratio, quia ordo naturae invertitur, cum delectatio, quae solum est via quaedam ad generationem instituta, habet rationem finis. Non est tamen mortale, ut fert communis opinio cum S. Th. *Suppl. q.* 64. *art.* 6. cum objectum non sit conjugibus graviter vetitum, nec delectatio habeat rationem ultimi finis. Imo nullum erit peccatum, sit conjuges intendant procreationem prolis, et utantur moderate

naturali voluptate, ut finem assequantur. Nequit autem a mortali vir excusari, qui dum accedit ad suam conjugem, aliam cogitat, ut animum pascat, vel ut se ad coitum, respiciendo ad imagines alieni sexus ob periculum delectationis de prolubito objecto. Ob quam rationem non licet conjugatis delectari de copula aliena, quicquid aliqui dicant.

44. *Quaest.* 5. Quale sit peccatum in conjugibus uti copula modo naturae indebito. Paucis rem expedio, quae ex tradita doctrina de sexto decalogi praecepto facile potest intelligi. R. igitur: 1. grave peccatum est in conjuge non servare vas debitum, quod quidem esse veram sodomiam, docetur communiter: 2. grave item peccatum est coire situ, et ratione minus apta, et naturali, si periculum sit effusionis semini; erit tamen veniale, si absque hujusmodi periculo fiat, aut sine alio affectu graviter interdicto. Ita D. Th. *in.* 4. *dist.* 31. in fine. 3. erit etiam mortale inceptam cohibere seminationem, ubi sit periculum pollutionis extra vas naturale, aut impediendi generationem. Nota, permitti conjugibus oscula, et tactus, si proxime referantur ad copulam; aliter sunt veniale peccatum; erunt autem mortale, si proximum sit periculum pollutionis. V. A.

45. *Quaest.* 6. Quando usus conjugii sit praeceptus? R. 1. Conjuges nulla lege obligantur ad usum matrimonii; cum ille non sit de essentia conjugii, nec teneantur uti jure suo. R. 2. Saepe tenentur vel ex charitate vel ex justitia ad reddendum, atque etiam petendum debitum conjugale. Ac primo quidem graviter peccat conjux, qui alteri serio, et juste petenti debitum negat; cum materia gravis sit, et ex justitia debita. Non erit tamen peccatum saltem grave, si conjux viro neget benevolo, et remissi animo petenti, modo absit periculum incontinentiae. Nullum autem erit peccatum, si justa sit negandi ratio, puta, si alter conjux sit immoderatus, si modo innaturali, vel in loco publico, aut sacro, vel cum proprio peccato. Non est tamen ratio sufficiens negandi, si plures nascantur liberi quam possint ali, nisi id cedat in grave damnum filiorum qui prius nati sunt, et nullum sit periculum incontinentiae. Neque est ratio negandi peccatum ejus, qui petit, v. g. ob pravum finem vel voto castitatis obstrictus, cum valide quidem petat, quantumvis illicite. Intellige, nisi ex reciproco consensu uterque voverit castitatem, quo in eventu adhuc probabiliter valide petunt, cum non intenderint cedere juri suo.

46. Sed conjux a reddendo excusatur, si reddere non possit absque peccato proprio, etiamsi veniali. Aliud vero dicendum, si peccatum se habeat ex parte exigentis; tunc enim nisi precibus ipsum retrahere possit, non solum potest reddere, verum etiam debet. Excusatur etiam nolens reddere conjugi ebrio, vel amenti; licet tamen eidem reddere, modo absit periculum scandali, vel abortus. Peccaret tamen, qui excitaret ad copulam conjuges ambos amentes, quia esset causa, ut filii carerent debita educatione. Nec vero tenetur quis reddere conjugi laboranti morbo contagioso cum periculo vitae vel gravis morbi; secus si periculum sit leve, aut levioris damni.

47. *Quaest.* 7. An, et quando conjuges teneantur petere debitum? R. Etsi nemo per se loquendo ad id obligetur, tenetur tamen ex charitate, v. g. ad avertendum periculum incontinentiae imminens conjugi. Hinc ait D. Th. Suppl. 3. p. q. 44. a. 2. *Quando vir percipit per aliqua signa, quod uxor vellet sibi debitum reddi sed propter verecundiam tacet, tenetur reddere.* Quod non obligat mulierem, nisi vir exprese petat, cum in eo verecundia praesumi non debeat. Excipe, nisi feminae certo constet de pudore, et timiditate mariti. Uxor autem non tenetur petere, nisi necesse id foret ad liberandum maritum a periculo incontinen-

tiae. An autem haec obligatio oriatur ex justitia, ut multis placet, an solum ex charitate, ut alii plures volunt, parum refert ad praxim. Ex justitia vero legali tenetur conjux petere debitum, quando salus publica periclitatur, si prole careat.

48. Nota 1. Conjux prohibitus a petendo conjugali debito ratione voti, vel affinitatis, vel cognationis spiritualis post matrimonium contractae, potest ac debet illud reddere, si adsit periculum incontinentiae in altero conjuge. 2. Conjux impeditus, quamvis in periculo sit incontinentiae, non potest debitum petere, sed potest dispensationem postulare; nisi forte aliquando sit periculum in mora, et commode obtineri nequeat dispensatio, ut probabiliter docent aliqui. 3. Quod liceat conjugi petere debitum ab excomunicato, constat ex c. *quoniam multos* c. 11. q. 3. An autem excommunicato id liceat, non ita certum est. Probabilior tamen DD. sententia affirmat, eo quod lex Ecclesiastica non obliget cum tanto periculo, in quo versaretur Excommunicatus, qui nec posset separari a conjuge, nec posset petere.

CAPUT V.

De cohabitatione, et divortio Conjugum.

49. *Quaest* 1. An, et quando teneantur conjuges simul commorari? R. Conjuges tenentur ex justitia ad habitandum in eadem domo, mensa, et thoro. Unde nemo conjugum, altero invito, potest alio discedere ad longum tempus ex c. 1. *de conjug. lepr.* nisi adsint justae causae, v. g. publici boni, vel alienae familiae. Quod si vir diu alibi manere debeat, tenetur, si commode possit, secum ducere uxorem, ut cum ipso habitet; ipsa vero sequi virum tenetur, tanquam sui, et familiae caput. Intellige, nisi inde timeatur grave ipsius, vel periculum, vel onus, aut nisi aliter pactum fuerit in contractu matrimonii. Virum autem vagum sequi mulier non tenetur, uti nec exulem, ut probabiliter docent multi, aliis repugnantibus, mea quidem sententia probabilius.

50. Possunt conjuges ex mutuo consensu invicem separari, modo absit periculum incontinentiae, et nullum detrimentum afferatur educationi prolis. Ita communiter DD. ex illo Apost. 1. ad Cor. 7.: *Nolite fraudare invicem, nisi forte ex consensu ad tempus, ut vacetis orationi; et iterum revertimini in id ipsum, ne tentet vos Satanas.* Potest quoque vir, invita muliere, peregrinationem, saltem brevem suscipere; sed in muliere non licet, cum sit subjecta viri potestati, nec deceat feminam ut plurimum peregrinari.

Dubitari solet, an liceat viro non habitare cum uxore, quae promissam dotem non solvit, et an eam alere teneatur? Quod ad primum attinet, negant communiter TT. eo quod obligatio simul habitandi oriatur ex lege naturali, ac Divina Matrimonii, quae non pendet a solutione dotis. Ad 2. vero respondent, virum non obligari ad alendam uxorem, quae cum posit solvere dotem, non solvit. Ita constat ex l. *pro oneribus c. de jure dotis*, ubi ideo dicitur constitui dotem, ut ex ea vir uxorem alat. Excipe, nisi vir duxerit absque promissione dotis; aut dos fortuito, et sine uxoris culpa periit: vel uxor denique famulatum suum viro praestet, ratione cujus ali debet a viro: ob adulterium autem potest vir uxori negare alimenta; verum si sit occultum, nequit illa negare cum infamia uxoris, aut aliorum scandalo.

51. *Quaest.* 2. Quid est divortium, et quotuplex? R. Divortium in genere est separatio conjugum inter se; est autem duplex: divortium *quoad vinculum*, cum ita separantur, ut nullum maneat vinculum matrimonii; ot quoad *thorum*, cum manente vinculo, se-

parantur quoad habitationem, mensam, thorum. Jam vero certum est, matrimonium inter fideles esse quoad vinculum indissolubile, et declarat Trid. Sess. 24. *Can.* 5. *et* 7. Idque jure naturali, et Divino, cum solubilitas repugnet fini institutionis Matrimonii, nimirum rectae educationi prolis. Nec solum consummato id convenit, sed etiam rato, quod pariter ad eum finem ordinatur. De jure autem divino positivo constat Matth. c. 19. *Quod Deus conjunxit, homo non separet;* et Lucae 17. *Omnis qui dimittit uxorem suam, et alteram ducit, moechatur.* Pauli 1. ad Cor. 7. *Iis, qui matrimonio conjuncti sunt, praecipio, non ego, sed Dominus, uxorem a viro non discedere; quod si discesserit, manere innuptam, aut viro suo reconciliari.*

52. *Quaest.* 3. An aliquando matrimonium consummatum dissolvi possit quoad vinculum? R. 1. Certum est illud dissolvi morte alterius conjugis, ita ut is qui superstes sit, possit iterum matrimonio copulari. 2. Certum ex dictis est, vivente conjuge nullo humano jure posse solvi vinculum matrimonii, cum sit divino jure insolubile. R. 3. Ex privilegio in favorem fidei a Christo Domino concesso, disolvi matrimonium infidelium, si altero ad fidem converso, alter in sua infidelitate obduratus renuit cohabitare cum converso, aut cohabitare vult, sed non sine contumelia Creatoris, aut periculo subversionis conjugis fidelis. Patet ex c. *Quanto, de divort.* et ex 1. Cor. 7. *Quod si infidelis discedit, discedat: non enim servituti subjectus est frater, aut soror in hujusmodi.*

53. Quod si uterque conjux ad fidem convertitur, matrimonium fit ratum, id est indissolubile ex *c. quanto, de divort.* modo sit consummatum post conversionem; alias R. Pontifex gravibus de causis dispensare potest, ut constat ex decreto Urbani VIII. et late probat Bened. XVI. de Syn. lib. 6. c. 4. adducens auctoritatem S. Pii V. et Greg. XIII. qui

id aliquando in praxim deduxere. Quid vero si infidelis nolit quidem Christianam religionem amplecti, sed tamen cum conjuge fideli habitare vel sine alterius periculo, nec injuria Creatoris? Adhuc illud matrimonium dissolvi posse, censent TT. multi cum Bellarmino de Mat. c. 12. Est tamen hoc loco animadvertendum 1. cum D. Thoma, matrimonium illud non solvi, donec fidelis transeat ad alias nuptias. 2. Iste prius monere debet infidelem, an velit ad fidem converti ex praecepto Greg. XIII. et Pii V. Quod si infidelis sit longe absens, aut ita latitans, ut facile interpellari nequeat, multi requirunt dispensationem S. Pontificis, ut possit alter novum matrimonium contrahere. V. laudatum Bened. qui plures solvit quaestiones ad hoc argumentum pertinentes.

54. *Quaest.* 4. Quomodo solvatur *quoad vinculum* matrimonium ratum? R. Matrimonium ratum, et legitimum, sed nondum copula consummatum dissolvitur 1. per professionem Religiosam. 2. Per Papae dispensationem. Constat primum ex Trident. Sess. 4. Can. 6. *Si quis dixerit, matrimonium ratum, non consummatum, per solemnem Religionis professionem alterius conjugis non dirimi, anathema sit.* Cuilibet ergo conjugum datur bimestre ad deliberandum, utrum velit matrimonium consummare, an potius Religionem ingredi. Quo tempore exacto, non licet ulterius solvere matrimonium, et tenetur quilibet alteri eorum exigenti reddere debitum. Dum autem conjux ordinem religiosum est ingressus, alter nequit ad alias nuptias transire, donec conjux profiteatur; quod si ille professionem non emittat, tyrocinio exacto, tenetur stare contractui matrimonii, qui per solam professionem dissolvitur.

55. Dissolvitur quoque matrimonium ratum auctoritate Papae ob causam gravissimam, ut re ipsa in eo dispensarunt Martinus V. et Eugenius IV. et

teste S. Antonino Pius II., et Pius IV., teste Navarro, Greg. XIII. et alii. Videtur enim hanc potestatem ad bonum Ecclesiae concessam esse a Christo ipsius Vicario, sicut et ad dispensandum in professione Religiosa, quae fortius est vinculum. Ita Bellarminus, Navarrus, et alii contra S. Bonav. Scotum, et alios non paucos.

56. *Quaest.* 5. Quando licet divortium quoad *thorum*? R. Manente vinculo matrimonii licet conjugibus invicem separari quoad thorum, et domicilium, si justae, et graves causae intercedant. Causae autem divortii sex omnino assignari solent. 1. Est adulterium alterius. 2. Saevitia alterius, sed non nisi auctoritate judicis. 3. Si conjux alterum ad haeresim, aliudve grave peccatum inducit, vel in grave ipsius periculum. 4. morbus contagiosus, ex quo probabiliter imminet periculum infectionis. 5. Haeresis, vel apostasia matrimonio superveniens, quae si periculum afferat subversionis, innocens tenetur ab alio separari; si secus, non tenetur, sed potest ab eo discedere, imo et potest ingredi religionem, si haeresis ab Ecclesia sit judicata. 6. Mutuus consensus ob finem aliquem spiritualem. Quod tamen non solet permitti, nisi uterque ingrediatur Religionem; aut altero Religionem ingresso, conjux remanens in saeculo emittat votum continentiae.

57. *Quaest.* 5. Qualis adulterii notitia sufficiat ad divortium faciendum? R. Certum est omnibus, virum posse dimittere uxorem adulteram, ut constat ex verbis Christi Matth. 5. v. 19. *Quicumque dimiserit uxorem, nisi ob fornicationem, et aliam duxerit, moechatur.* Idem communiter docetur de viro adultero, quem potest uxor dimittere, ex c. *praeterea* 32. *q.* 5. *et c. idololatriae* 37. *q.* 1. Resp. 2. Ad id non sufficit suspicio quaevis de adulterio, sed talis, quae secum ferat moralem quandam certitudinem, ut cum D. Th. et Antonino TT. docent; quamquam non requiratur certitudo tanta in foro interno, quanta in externo. Hinc ad faciendum divortium non sufficiunt amplexus, oscula, tactusque impudici, nisi ex adjectis vehemens oriatur suspicio de adulterio. Nomine autem adulterii in hoc loco veniunt etiam sodomia, et bestialitas, ut probabilior sententia docet cum D. Th. *suppl. q.* 62. *ar.* 1.

58. *Quaest.* 7. An vir cognito adulterio uxoris teneatur eam dimittere? R. Ratione adulterii tantum non teneri, quia divortium, introductum in favorem innocentis, non debet in ejus poenam verti. Ita D. Th. loco cit. *ar.* 5. *ex e. idol.* 27. *q.* 1. Ubi laudatur Aug. dicens: *Dominus autem permisit, causa fornicationis uxorem dimitti, non jusit, dedit locum Apostolo monendi, ut qui voluerit non dimittat uxorem infidelem.* Monent autem Doctores cum D. Th. virum saepe ad id obligari ad vitandum scandalum, ne videatur ejus peccati particeps; vel ad correptionem uxoris, nisi alia via eam possit corrigere. Uxor autem non nisi raro tenetur virum adulterum dimittere; nisi forte ad tempus, dum spes affulget probabilis ea via fore corrigendum. Utrum autem innocens conjux teneatur alterum recipere ex adulterio emendatum? Aliqui ajunt ad id obligari ex lege charitatis; ego vero non ausim id ei onus imponere, cum ex una parte id a Christo permissum videam; et ex alia non videam cur lex charitatis obliget ad tantum onus, ut quis recipiat eum apud se, qui sibi fregit conjugii fidem. Unde verba illa c. si vir adulter: *Debet, sed non saepe recipere peccatricem*, a Glossa explicantur de debito quoddam *honestatis, non necessitatis.*

59. *Quaest.* 8. An, et quando non liceat conjugi divortium facere ab adultero conjuge? R. Id non licere 1. si uterque sit adulter, quod si alter sit emendatus, potest juxta multos divertere ab adultero, qui

nolit resipiscere; quod tamen alii probabiliter negant. 2. Si conjux consentiat in adulterium alterius, amittit jus recedendi ex c. *discretionem de eo, qui cogn.* Sed consentire censendus non est, qui vel ignorat, vel prudenter dissimulat crimen conjugis, vel qui causam praebuit tantum remotam, ut vir qui feminam male tractarit. 3. Conjux, qui per vim, aut errorem innoxium adulterium commisit; sed metus non excussat. Notat etiam Dicastillo, virum posse uxorem dimittere, quae extra matrimonium fornicetur, putans virum esse mortuum; secus si vir fornicetur, putans mortuam uxorem. 4. Si injuria sit remissa, sive verbo, sive tacite aliquando externo signo; sed qui post condonationem in adulterium relabitur, jus alteri praebet dimittendi.

60. Demum notare oportet sequentia. 1. Facto divortio per sententiam judicis, potest innocens cogere adulteram, ut ad se redeat, nisi ex ejus licentia votum continentiae emiserit Ita contra paucos tenet communis sententia cum D. Th. in 4. d. 35. q. un. a. 6. quia, ut ait S. D. *Cum divortium sit inductum in favorem viri, non aufert ei jus revocandi uxorem.* Id tamen non nisi raro expedit ob timorem mortis, aut saevitiae facile a viro inferendae. 2. Si conjux innocens, facto juridice divortio, in adulterium labitur, secundum multos, cum injuria sit compensata, jus amittit divortii, ita ut, altero petente, teneatur ad eum redire. Negat tamen probabilior sententia cum D. Th. quia per judicis sententiam innocens absolutus fuit a servitute, et adulter jure suo privatus. Nihilominus ait D. Th. *secundum aequitatem judex ex officio suo debet eum cogere, ut caveat periculo animae ejus, et scandalo aliorum, quamvis non possit revocationem petere.* 3. *Divortium non potest celebrari, nisi judicio Ecclesiae,* inquit D. Th. quem Bellarminus, et alii sequuntur, cum sit actio publica, quae privata

auctoritate si fieret, magnis foret perturbationibus obnoxia. Alii id solum requirunt cum adulterium est occultum, alii denique multi divortium fieri posse contendunt privata auctoritate, modo adulterium sit certum, nec ex separatione oriatur scandalum.

61. Nota 4. Facta juridica separatione, vir innocens potest Religionem ingredi, etiam invita adultera, et sacros Ordines suscipere, manente tamen vinculo matrimonii, si istud fuerit consummatum. Contra, etiam post divortium non licet adultero religionem ingredi, vel sacris initiari, nisi annuente ipsius conjuge, vel nisi is statum perpetuum assumpserit, aut aliter tacite veniam ei dederit. Nota 5. Nomine saevitiae non potest conjux propria auctoritate conjugem dimittere ex c. *significasti de divortio,* nisi sit in mora periculum, aut judex facile nequeat convenire. Sed non est arguendus saevitiae conjux, qui alterum minis tantum, aut moderata poena coerceat, sed requiruntur mala gravia, et injusta, quae nimis molestam reddant vitam, attenta conditione personarum. Facto autem divortio, filii educandi sunt apud conjugem innocentem. Quod vero ad expensas attinet, si divortium factum sit culpa patris, ejus expensis proles est educanda ex auc. *si Pater. c. divortio facto;* e contrario expensis matris, si ista fuerit in culpa, ut habetur in Glossa, et communis docet sententia; quamquam in hoc non ita DD. consentiant, requiritur tamen judicis sententia.

CAPUT VI.

De impedimentis matrimonii, et praesertim de iis, quae matrimonium impediunt tantum.

62. Sunt quaedam impedimenta, quae matrimonium reddunt tantum illicitum; alia insuper illud ir-

ritum faciunt. Priora dicuntur impedientia; posteriora dirimentia. Jam vero quod Ecclesia possit constituere impedimenta matrimonium impedientia, non negant vel ipsi haeretici, qui tamen ipsi denegant potestatem adstruendi impedimenta dirimentia. Sed contra ipsos statuit Trid. Sess. 24. Can. 4. *Si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse instituere impedimenta matrimonium dirimentia, vel in is constituendis errasse, anathema sit.* Quamvis enim Ecclesia non possit invalida reddere Sacramenta a Christo D. instituta, potuit tamen ob bonum commune Ecclesiae infirmare contractum, sine quo Sacramentum matrimonii non conficitur.

Hanc potestatem convenire R. Pontifici, et Concilio Generali, nemo unus dubitat. An etiam eam habeant Episcopi, controvertitur a TT. Quicquid sit de ipsorum jure primitivo, ipsis per se non licet ex veteri Ecclesiae consuetudine, et declaratione Urban. VIII. decreto suo approbantis declarationem S. Congreg. id expresse prohibentem, ut refert. Bened. XIV. *De Syn. Dioec. l.* 7. *c.* 68. Lex autem de impedimentis obligat quidem fideles omnes, non vero infideles, nisi eos, qui in ditione Pontificia degunt, sicut obligantur aliis legibus circa contractus.

63. *Quaest.* 1. Quaenam sunt impedimenta impedientia tantum? R. Praeter culpam mortalem, et vinculum excommunicationis, sex potissimum reddunt matrimonium graviter illicitum, quae his versibus continentur.

Ecclesiae vetitum, necnon tempus feriatum,
Atque Catechismus, crimen, sponsalia, votum
Impediunt fieri, permittunt facta teneri.

Ac primo sponsi graviter peccarent contrahendo contra prohibitionem Ecclesiae, quae fit a Parocho, vel Episcopo ob dubium impedimenti alicujus, vel inhabilitatis inter copulandos; leviter tamen, si prohibitio sit ob venerationem alicujus festi, nec adsit aliorum scandalum. Tempus autem *feriatum* a Trid. Sess. 23. c. 10. assignatur ab adventu Domini usque ad Epiphaniam *inclusive*, et a die Cinerum usque ad Octavam Paschae *inclusive*. Quo tempore solemnitas nuptiarum interdicitur.

64. Itaque prohibentur eo tempore benedictio nuptialis, solemnis sponsae traductio in domum sponsi, solemnia convivia, cet. quae saepe erunt grave peccatum propter excessum; secus si fiant moderate. Nec vero eo tempore vetatur contractus matrimonii, modo fiat sine apparatu, et solemnitatibus. Et quamvis D. Th. S. Antoninus, et plures Canonistae censeant interdictum esse usum conjugii tempore feriato, eo quod Canones prohibeant uxoris traductionem: ab eis tamen dissentiunt communiter DD. quibus adhaeret Ben. XIV. *Notif.* 80. *n.* 17. Cujus est ratio praecipua, quia non sunt onera certa imponenda, ubi lex certa ea non praescribat. Canones autem adduci soliti consilium continent, non praeceptum; affertque in hanc rem declarationem S. C. editam 10. *Jan.* 1684. quae permittit traductionem sponsae in domum sponsi, modo fiat sine solemnitatibus. Tridentinum autem hortatur quidem conjuges ad non consummandum matrimonium ante benedictionem, sed non praecipit, ut communis est DD. interpretatio, et tradit idem Benedict. loco citato.

65. *Quaest.* 2. An, et quando contrahitur impedimentum catechismi? R. Nomine catechismi venit hoc loco illa fidei professio, quae ante baptismum fit nomine baptizandi. Et olim ab eo contrahi poterat, qui respondet pro infante; sed hodie videtur sublatum a Tridentino, ut decrevit S. C. teste Diana. Hinc Parochi in libro distinguere debent patrinos catechismi a patrinis baptismi.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ®
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Quaest. 3. Quodnam crimen impediat matrimonium? R. 1. Incestus cum consanguinea conjugis in primo, vel in secundo gradu, qui matrimonium impedit cum quacumque alia persona; item incestus cum propria matre, vel filia: 2. raptus alienae sponsae: 3. uxoricidium: 4. presbytericidium: 5. susceptio propriae prolis ex baptismo impedit redditionem debiti: 6. publica poenitentia, quandiu durat: 7. Matrimonium cum moniali. Sed haec per non usum sublata sunt, exceptis voto, interdicto et sponsalibus. Episcopus autem tantum in interdicto dispensare potest.

66. *Quaest.* 4. Quid de impedimentis sponsalium, et voti? R. 1. Impediunt matrimonium sponsalia cum alio contracta, et non dissoluta; violaretur enim in re gravi fides alteri data contra justitiam. R. 2. Impedit quoque matrimonium votum simplex sive castitatis, sive religionis; vel non nubendi. Votum autem Religionis, et castitatis absolutum ante matrimonium nequit ab Episcopo dispensari, sed potest si fuerit conditionatum, aut poenale. Potest etiam dispensare in voto ab ipsis emisso post consummatum matrimonium, nisi ex mutuo consensu emiserint. Ita DD. multi cum S. Antonino contra alios. Idem dico de potestate dispensandi votum ante matrimonium elicitum, ut conjux possit petere debitum, tum quia haec facultas datur Episcopis ex antiqua consuetudine; tum quia Pontifex non videtur voluisse sibi reservare hanc potestatem, cum haec reservatio cederet in destructionem animarum propter periculum incontinentiae, quod frequenter adesse solet. Imo si periculum sit in mora, nec facilis aditus ad Papam, potest Episcopus dispensere hoc votum, ad contrahendum matrimonium

67. *Quaest.* 5. Quomodo necessariae sint denunciationes? R. Praescriptum est a Trid. Sess. 24. c. 1. ut ne celebretur Matrimonium sine praeviis proclamationibus quae fieri debent in Ecclesia intra Missarum solemnia, et quidem a proprio Parocho, et intra propriam uniuscujusque conjugis parochiam, tribus diebus festivis, non immediatis, continuis tamen, id est, qui feriatis quidem diebus, nullo tamen festo interpolentur. Post ultimam denunciationem licet contrahere eadem die; non licet autem differre ultra quatuor menses, intra quos si non contrahant, repetendas esse denunciationes, declaravit S. C. in *Sess.* 24. *c.* 1, *de reform.* Imo Rit. Romanum post duos integros menses repetendas esse jubet denunciationes, nisi aliud videatur Episcopo.

68. Non potest Parochus dispensare, nisi urgeat necessitas, et Episcopus adiri nequeat, modo factus sit certior nullum subesse impedimentum. Potest autem facere denunciationes per alium Sacerdotem, et quidem probabiliter etiam tempore concionis, vel magni concursus, si aliqua instet causa, cum ita finis Tridentini obtineatur. Quod si alter sponsorum ante breve tempus in suam parochiam venit, S. C. declaravit, denunciationes faciendas in loco, unde discessit. Si vero alter sponsorum sit exterus, ante denunciationes debet Parochus fidem habere auctenticam coram Ordinario, et quidem originis, de sponsi libertate. Quod multo magis circa vagos curandum est, quorum matrimoniis nequi Parochus assistere sine licentia Episcopi, ut praescribit Tridentinum.

69. *Quaest.* 6. An, et quis teneatur impedimentum denuntiare? R. Post factas proclamationes unusquisque sciens impedimentum, etiamsi sit ocultum, tenetur illud denuntiare. Quod si tale sit, ut alteri infamia oriri possit, monendus est prius, et privatim corrigendus, si spes emendationis affulgeat, nec sit in mora periculum. Denunciatio autem est facienda ab eo qui noverit impedimentum, etiamsi illud per testes probare non possit; quia hujusmodi revelatio pro-

derit vel ad vitandum peccatum, vel ad reparandam injuriam Sacramenti; praesertim cum in probabilissima multorum sententia unus testes fide dignus satis sit ut Episcopus prohibeat matrimonium, nisi agatur de praejudicio tertii, in qua hypothesi requiritur plena probatio ex c. *licet*, et c. *Omni de Testam.* Vide alia apud auctorem.

CAPUT VII.

De impedimentis Matrimonium dirimentibus.

70. Praeter defectum veri consensus, impedimenta dirimentia sunt quindecim, his versibus contenta.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus, et impos,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutae.

71. *Quaest.* 1. Quisnam *error* dirimat matrimonium? R. 1. Error personae de jure naturae irritat matrimonium; variata enim persona, variatur substantia contractus, dum qui intendit contrahere cum una, v. g. Bertha, non consensit contrahere cum alia v. g. Anna. Ita omnes TT. cum D. Th. *Suppl. q.* 51. *a.* 1. Et hoc locum habet, etiam si error sit crassus, et qui facile vinci posset; imo etsi error sit comitans, nec dederit causam contractui, ita ut adhuc errore cognito, initum fuisset matrimonium. Hoc enim solum probat, quod tunc foret quidem consensus, sed re vera talis in praesenti contractu non adfuit. R. 2. Error circa qualitatem personae comitans, sed non dans causam contractui, non irritat matrimonium; unde si quis contraheret cum corrupta, aut paupere, vel ignobili, quam putabat virginem, vel divitem, aut nobilem,

his qualitatibus praecipue non motus, sed aliunde, valet proculdubio matrimonium; quia in eo eventu adest voluntarium ad illud requisitum. Ita DD. communiter.

72. R. 3. Magna lis est inter TT. an valeat matrimonium cum errore circa qualitatem personae, qui det causam contractui; quod scilicet cognito, matrimonium non fuisset contractum. Communis est auctorum doctrina ipsum irritare matrimonium, si qualitas redundet in substantiam. Sed quo pacto id dignoscatur, hoc opus, hic labor. Triplex tamen regula adsignari potest. 1. Tunc qualitas in substantiam redundat, cum quis habet animum contrahendi sub tali conditione, et non aliter: 2. cum qualitas non est communis aliis, sed propria, et individua alicujus personae particularis, puta, si quis crederet se contrahere cum primogenita Regis; error enim qualitatis redundaret in persona. Tertia regula, quam tradit D. Th. ea est: si consensus fertur directe, et principaliter in qualitatem, et minus praecipue in personam ipsam; secus vero si consensus praecipue fertur in personam, et minus praecipue in ipsius qualitatem. Unde si quis dicat: *Volo ducere Titiam, quam puto esse nobilem*, tunc error non redundat in personam, nec invalidat matrimonium; contra, si apud se statuat: *Volo ducere nobilem qualem puto esse Titiam.*

73. *Quaest.* 2. Quid de impedimento *conditionis?* R. Homo liber per ignoratiam ducens servam, invalide contrahit ex jure Ecclesiastico, ut probabilius docet D. Thomas, sed fundato in jure naturae, cum talis contractus quodammodo adversetur et bono prolis, et bono Sacramenti. Quod si liber scienter contrahit cum serva, matrimonium est validum ex jure Can. etsi jus Civile aliud videatur statuere in 1. *de ancillis. c. de incertis nupt.* Esset tamen irregularis ex *c. si quis. dist.* 34. Quaecumque autem ignorantia,

derit vel ad vitandum peccatum, vel ad reparandam injuriam Sacramenti; praesertim cum in probabilissima multorum sententia unus testes fide dignus satis sit ut Episcopus prohibeat matrimonium, nisi agatur de praejudicio tertii, in qua hypothesi requiritur plena probatio ex c. *licet*, et c. *Omni de Testam.* Vide alia apud auctorem.

CAPUT VII.

De impedimentis Matrimonium dirimentibus.

70. Praeter defectum veri consensus, impedimenta dirimentia sunt quindecim, his versibus contenta.

Error, conditio, votum, cognatio, crimen,
Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas,
Ætas, affinis, si clandestinus, et impos,
Raptave sit mulier, nec parti reddita tutae.

71. *Quaest.* 1. Quisnam *error* dirimat matrimonium? R. 1. Error personae de jure naturae irritat matrimonium; variata enim persona, variatur substantia contractus, dum qui intendit contrahere cum una, v. g. Bertha, non consensit contrahere cum alia v. g. Anna. Ita omnes TT. cum D. Th. *Suppl. q.* 51. *a.* 1. Et hoc locum habet, etiam si error sit crassus, et qui facile vinci posset; imo etsi error sit comitans, nec dederit causam contractui, ita ut adhuc errore cognito, initum fuisset matrimonium. Hoc enim solum probat, quod tunc foret quidem consensus, sed re vera talis in praesenti contractu non adfuit. R. 2. Error circa qualitatem personae comitans, sed non dans causam contractui, non irritat matrimonium; unde si quis contraheret cum corrupta, aut paupere, vel ignobili, quam putabat virginem, vel divitem, aut nobilem,

his qualitatibus praecipue non motus, sed aliunde, valet proculdubio matrimonium; quia in eo eventu adest voluntarium ad illud requisitum. Ita DD. communiter.

72. R. 3. Magna lis est inter TT. an valeat matrimonium cum errore circa qualitatem personae, qui det causam contractui; quod scilicet cognito, matrimonium non fuisset contractum. Communis est auctorum doctrina ipsum irritare matrimonium, si qualitas redundet in substantiam. Sed quo pacto id dignoscatur, hoc opus, hic labor. Triplex tamen regula adsignari potest. 1. Tunc qualitas in substantiam redundat, cum quis habet animum contrahendi sub tali conditione, et non aliter: 2. cum qualitas non est communis aliis, sed propria, et individua alicujus personae particularis, puta, si quis crederet se contrahere cum primogenita Regis; error enim qualitatis redundaret in persona. Tertia regula, quam tradit D. Th. ea est: si consensus fertur directe, et principaliter in qualitatem, et minus praecipue in personam ipsam; secus vero si consensus praecipue fertur in personam, et minus praecipue in ipsius qualitatem. Unde si quis dicat: *Volo ducere Titiam, quam puto esse nobilem*, tunc error non redundat in personam, nec invalidat matrimonium; contra, si apud se statuat: *Volo ducere nobilem qualem puto esse Titiam.*

73. *Quaest.* 2. Quid de impedimento *conditionis?* R. Homo liber per ignoratiam ducens servam, invalide contrahit ex jure Ecclesiastico, ut probabilius docet D. Thomas, sed fundato in jure naturae, cum talis contractus quodammodo adversetur et bono prolis, et bono Sacramenti. Quod si liber scienter contrahit cum serva, matrimonium est validum ex jure Can. etsi jus Civile aliud videatur statuere in 1. *de ancillis. c. de incertis nupt.* Esset tamen irregularis ex *c. si quis. dist.* 34. Quaecumque autem ignorantia,

quantumvis crassa, nullum reddit matrimonium hujusmodi. Sunt qui velint esse quoque nullum matrimonium servi cum serva ignoranter contractum; sed hoc probabilius nego cum S. Th. in *suppl. q.* 52. *art.* 1. cum Ecclesia solum attendat inaequalitatis conditionem. Certum est autem eum, qui deceptus est, posse propria auctoritate resilire, aque etiam servam, nisi id vetet prudens timor scandali. Erit autem validum matrimonium hominis liberi cnm liberta, et probaliter cum serva, quae per ipsum matrimonium fiat libera, puta si dominus eam accipiat in conjugem, aut ei contrahendi libertatem donet.

74. *Quaest.* 3. Quo modo *votum* dirimat matrimonium? Nemo dubitat votum solemne castitatis, vel Religionis dirimere matrimonium; sive dirimat jure tantum Ecclesiastico, ut Scoto cum aliis placuit; sive etiam jure Divino, ut fert communis sententia cum D. Th. *in.* 4. *d.* 38. *q.* 1, *n.* 3. De voto, quod emittitur in susceptione Ordinis sacri, dicemus postea.

Quaest. 4. Quaenam cognatio sit impedimentum dirimens matrimonium? Nota, triplicem distingui cognationem, prima dicitur *legalis*, proveniens ex adoptione perfecta, qua persona sui juris transit in potestatem, et familiam alterius. non secus ac si ejus sit filius, quae requirit auctoritatem supremi principis. Secunda est *Spiritualis*, quae jure Ecclesiastico oritur inter personas aliquas ratione baptismi, et confirmationis: 3. est consanguinitatis carnalis, quae oritur ex vinculo carnis inter personas ab eodem stipite descendentes. His positis....

75. R. 1. Cognatio legalis dirimit matrimonium usque ad quartum gradum inter adoptantem, et adoptatum, ejusque descendentes ex c. *per adoptionem:* 3. Aliqui contra communem sententiam volunt, per eam solum dirimi post Trid. usque ad secundum gradum *inclusive*. V. Layman. Hoc tameu impedimentum est

perpetuum inter adoptantem, et adoptatum, et uxorem illius, et e converso; sed inter filios adoptantis, et adoptatum est solum temporaneum, scilicet usque dum filii sint sub potestate illius. Hic autem dubitatur, ad quos extendatur haec legalis cognatio? Nonnulli eam extendunt usque ad quartum gradum; sed communis est DD. sententia non praetergredi primum gradum, cum hic tantum a jure positivo assignetur. Comprehendit autem adoptantem, et omnes, qui sunt sub potestate adoptati. *Salmant. Sanct.* alii. 76. R. 2. Cognatio spiritualis dirimit matrimonium, ut constat ex Trid. *Sess.* 24. *c.* 2. inter baptizantem, et baptizatum, et hujus patrem et matrem: item inter susceptorem, et susceptum, et hujus patrem et matrem. De aliis, quae dici possunt circa cognationem spiritualem, egimus in Tract. de bapt. R. 3. Cognatio consanguinitatis carnalis matrimonium dirimit usque ad quartum gradum lineae transversae *inclusive*. Et quidem quoad primum gradum, saltem in linea recta, jure naturae; tres reliqui vetiti sunt jure Ecclesiastico. Pro gradibus agnoscendis statuo sequentes regulas. *Linea* est series personarum ab uno stipite descendentium per varias generationes, diversos continens gradus; aliaque est recta, alia transversa. Recta est series personarum, quae in eadem linea conjunctae sunt cum stipite, seu quae recta oriuntur ab eodem principio: transversa est series personarum, quae non nisi oblique cum eo stipite sunt conjunctae. *Stipes* dicitur ille, a quo descendunt contrahentes, tanquam a principio consanguinitatis. *Gradus* est distantia unius personae, ab alia, qui in linea recta totidem sunt quot personae una dempta, scilicet stipite. Hinc pater et filius sunt consanguinei in primo gradu, nepos, et avus in secundo, cet. Linea transversa aequalis est inter personas aequaliter distantes a communi stipite, et in ea tot gradibus presonae inter se distant, quot distant a com-

muni stipite. Unde frater, et soror sunt in primo gradu lineae transversae; patrueles et consobrini in secundo; filii eorum in tertio.

77. In linea transversa inaequali inter personas inaequaliter distantes ab sptipite, personae singulae tot gradibus inter se distant, quot gradibus remotior persona distat a stipite. Unde patruus, et nepos, filius, et soror patris sunt consanguinei in secundo gradu. Quae omnia facilius intelliges ex adjuncto schemate....*

78. *Quaest.* 5. Quodnam est *crimen* dirimens matrimonium? R. Triplex: homicidium, adulterium, et raptus. De raptu speciatim agenus ad calcem hujus capitis, nunc de duobus aliis criminibus est sermo. Ac primo homicidium ut matrimonium dirimat, debet fieri ab altero conjuge, et tertia persona, vel saltem ex utriusque consensu cum animo contrahendi matrimonium cum socio homicidii; requiritur ut animus matrimonii externis saltem indiciis manifestetur. Nec satis est, ut caedes tentata sit, nisi opere sit perfecta. Atque ea quidem de homicidio, quod non praecesserit adulterium; nam si istud forte praecessit, ad dirimendum matrimonium sufficit, quod alter perpetret homicidium, quamvis alter sit omnino inscius. Constat ex c. *Si quis vivente* 5. ubi dicitur, non obstante adulterio valere matrimonium cum adultero post mortem conjugis, *nisi forte vir, aut mulier virum, qui mortuus fuerat, occidisse notetur*. Et ex c. *propositum* 1. *de eo, qui duxit.*

* SCHEMA CONSANGUINITATIS.

	IV. Abavus Abavia.	
IV. M. Patruus M. Proamita.	*III. Proavus Proavia.*	*IV. M. Proavunc. M. Matertera.*
III. M. Patruus M. Amita.	*II. Avus Avia.*	*III. M. Avunculus M. Matertera.*
II. Patruus Amita.	*I. Pater Mater.*	*II. Avunculus Matertera.*
I. Frater.	** Stipes.*	*I. Soror.*
II. Filii, et filiae fratris.	*I. Filius Filia.*	*II. Filii, et filiae sororis.*
III. Nepotes, et neptes ex fratre.	*II. Nepos Neptis.*	*III. Nepotes, et neptes ex sorore.*
IV. Pronepotes, et proneptes ex fratre.	*III. Pronepos Proneptis.*	*IV. Pronepotes, et proneptes ex sorore*
	IV. Abnepos Abneptis.	

79. Sed hoc impedimentum non subeunt adulteri, qui non sunt conscii alterius matrimonii. Imo quaevis ignorantia excusat in multorum sententia, saltem nisi sit affectata, et dolus intercedat. Requiritur etiam, quod tam adulterium, quam promissio matrimonii fiat vivente conjuge, nec fuerit revocata ante adulterium, revocatio enim post adulterium non tollit

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

impedimentum ex c. *fin de eo qui duxit*. Promissio autem matrimonii cum adulterio debet esse expressa, ut ait Sanctius, quamvis alii dicant sufficere tacitam cum adulterio, ut impedimentum inducat. Sed non est satis ficta promissio, ut probabilius docent TT. cum jura exigant fidem matrimonii, quo nomine non comprehenditur ficta promissio, praesertim cum res sit odiosa, adeoque stricte sit interpretanda. Idem dico de promissione conditionata, quae tamen inducit impedimentum, postquam impleta est conditio ante mortem conjugis. V. alia apud auct.

80. *Quaest.* 6. Quomodo dirimit matrimonium disparitas cultus, sea Religionis? R. Ea solum ex jure Ecclesiastico matrimonium dirimit inter baptizatum, et non baptizatum, etiam catechumenum. Inter baptizatos impedit quidem, sed non dirimit, ita ut matrimonia cum haereticis valida sint, sed illicita. Ita declaravit Bened. XIV. in bulla, quae incipit: *Matrimonia*, ubi tamen legitur: *dolens Sanctitas sua, esse inter Catholicos, qui insano amore turpiter dementati ab hisce detestabilibus connubiis, quae S. Mater Ecclesia perpetuo damnavit, ex animo non abhorrent: Episcopos omnes, Vicarios, Parochos in iis partibus degentes serio, graviterque hortatur, et monet, ut Catholicos ab hujusmodi nuptiis in propriarum animarum perniciem ineundis, quantum possint, absterreant, atque efficaciter impedire satagant.*

81. *Quaest.* 7. Quaenam vis, et metus dirimat matrimonium? Nota, vim a metu differre, cum vis sit ab externo principio; tollatque voluntarium, metus autem cum voluntario possit consistere; potest autem oriri a causa intrinseca, vel naturali, ut metus mortis, naufragii, cet. vel ab externa, et libera, nempe ab alio homine. R. igitur 1. vis, seu violentia, ut metus gravis, injuste incussus ad extorquendum matrimonium, istud irritat in utroque foro. D. Th. cui omnes consentiunt, ex c. *significavit de divort.* Et quidem etiam si intervenerit juramentum; nisi juramentum sit de ponendo consensu libero, quod certe obligat, ut animadvertit Viva *q.* 4. *de Matr. a.* 3. *et* 4. Utrum autem metus gravis irritet matrimonium jure naturae, an positivo tantum, disputant TT. quorum multi cum D. Th. tuentur, matrimonium metu gravi initum, esse nullum jure naturae; cum hic contractus perficiatur solo consensu, qui si non careat omni coactione, firmus, et perpetuus esse non potest. Alii stant pro jure tantum Ecclesiastico, cum metus imminuat quidem, sed non tollat voluntarium.

82. R. 2. Ut metus dirimat connubium, debet esse ab extrinseco, sive ab homine; metus enim ab intrinseco exortus v. g. mortis, naufragii, cet. non irritat matrimonium: 2. debet esse incussus ad finem contrahendi matrimonii; nam si ad alios fines incutiatur, non tollit libertatem consensus: 3. debet esse injuste incussus; nam si juste inferatur, non tam ab alio infertur, quam ab ipsomet, qui caussam dedit: 4. debet esse gravis, cadens in constantem virum; non censetur enim invitus contraxisse, qui contraxit ex metu levi; alias innumera matrimonia nulla essent. Ad metum autem gravem refertur metus reverentiae, qualis debetur patri, matri, avo, aliisque locum parentum habentibus, si ad eum accedant verbera, minae, aut timor gravis mali; secus, si solam pariat quandam erubescentiam. Quod si contrahatur matrimonium ex metu gravi incusso ab altero ex contrahentibus, iste non potest resilire ratione illatae injuriae, ut multi sentiunt; quamquam alii sentiant probabiliter, utique id licere, cum matrimonium fuerit nullum; verum haec ultima sententia, ut ego sentio, solum potest locum habere, cum injuria potest alia via reparari. Ex data in genere doctrina solvi possunt particulares quaestiones, quae in hac materia oriri possunt.

83. *Quaest.* 8. Quale sit impedimentum *Ordo Sacer?* R. Majores Ordines, quos Sacros vocamus, dirimere matrimonium ejus, qui non coactus eos susceperit. Constat ex c. *diacono*, et. c. *litterarum* et ex *Extrav. antiqua de voto. Sed quod impediat matrimonium* (Ordo Sacer) *ex constitutione Ecclesiae habet*, inquit D. Th. in 4. d. 37. quaest. 1 ar. 1. cui subscribit maxima pars Doctorum contra aliquos docentes, Ordinem Divino jure irritare matrimonium. V. Continuatorem Tournely.

Aliud impedimentum est *ligamen*, vi cujus is, qui ligatus est conjugi adhuc viventi, invalide contrahit cum alio. Quod si moraliter certus de morte conjugis, alium accipiat, non peccat; verum si prior forte compareat, tenetur ad eum redire, dimisso posteriore; quia secundum conjugium, etsi fide bona contractum, re vera nullum fuit.

84. *Quaest.* 9 Unde oritur impedimentum publicae honestatis? R. Ex sponsalibus, et matrimonio rato; ita ut qui cum alio sponsalia, vel ratum matrimonium contraxit, nequeat valide contrahere cum consanguineis ejus cum quo iniit sponsalia, vel matrimonium ratum. Cum hoc tamen discrimine, quod sponsalia post Tridentinum solum irritant usque ad primum gradum, si valida fuerint, minime vero si fuerint invalida; matrimonium vero ratum usque ad quartum, idque etiam si istud fuerit nullum, nisi nullitas sit ex defectu consensus. Non oritur autem hoc impedimentum ex sponsalibus incertis, hoc est, contractis cum persona incerta v. g. cum una ex filiabus: constat *ex c. un. de spons in* 6. Neque ex conditionatis, si ante impletam conditionem cum alia persona contraitur per verba de praesenti. *Ex declara. Bonif. VIII.*

85. Oritur autem impedimentum publicae honestatis ex matrimonio clandestino, cum ex declaratione

Pii V. oriatur ex quovis matrimonio nullo; modo nullitas non sit ex defectu consensus. Oritur etiam ex sponsalibus validis, etiam postea mutuo consensu, vel alia justa causa dissolutionis, ut constat ex declar. S. Cong. approbata ab Alex. VII. die 5. Jul. 1668. Denique notandum est id, quod habetur in cap. un. *de spons in* 6. nempe matrimonium ratum invalidum non inducere impedimentum in praejudicium priorum sponsalium. Unde si quis post sponsalia valide contracta cum una, ducat ejus sororem, antequam rem habeat cum secunda, potest ac tenetur contrahere cum prima, cum matrimonium fuerit nullum.

86. *Quaest.* 10. Quaenam aetas requiritur ad valorem matrimonii? R. Ex jure Ecclesiastico requiri in viro annum 14. completum, et in femina duodecim. Hinc nullum est matrimonium impuberum, etiamsi dies tantum pauci desint, ut colligitur ex c. *ex litteris: donec compleat puer annum decimum quartum, expectet.* Dicunt vero Canones, validum esse matrimonium, si malitia suppleat aetatem, quod in puero locum habet, cum constat eum esse aptum ad generandum et habere cognitionem vinculi conjugalis, quae reddat consensum perfectum. Ita D. Th. in 4. d. 36. q. un. art. 5. Quod si puer, completo anno aetatis suae 14. nequeat coire, non ideo ineptus est ad matrimonium; cum ea sit impotentia tantum temporanea, quae non est inter impedimenta numeranda.

87. *Quaest.* 11. Quid est affinitas, et quomodo dirimat matrimonium. R. 1. Est propinquitas personarum, nata ex copula carnali, sive licita, sive illicita. Gradus affinitatis accipiuntur eadem omnino ratione ac in consanguinitate, ita ut qui est consanguineus uxoris in primo gradu sive rectae, sive transversae lineae, is marito sit affinis in eodem gradu. Hoc autem impedimentum contrahitur, cum vir rem habet cum consanguinea uxoris, vel uxor cum

consanguineo viri. Et quamvis de jure antiquo extenderetur usque ad septimum gradum, novo tamen jure restrictum est ad quartum gradum ex copula licita, et ex Tridentino ad secundum tantum ex copula illicita. Omnis autem affinitas, orta ex affinitate sublata est per Concilium Lateranense.

88. Ex quo deduces sequentia. 1. qui rem habuit cum sorore sponsae suae, cum neutra potest valide contrahere absque dispensatione: imo nec cum earum consobrina, vel matertera: 2. potest quis ducere affinem fratris sui etiam in primo gradu, v. g. duo fratres possunt ducere duas sorores, imo pater, et filius possunt ducere matrem, et filiam. 3. Titius potest ducere successive Titiam, et Bertam, quae fuerunt uxores Caji, et Sempronii fratrum. Pariter Titius, qui duxerat sororem Caji, post hujus mortem, ejusque sororis, potest ducere Bertam uxorem Caji. 4. Post matrimonium si conjux rem habeat cum consanguinea alterius conjugis, contrahit impedimentum ad petendum debitum, modo incestus sit cum consanguineis in primo, vel secundo gradu; quod enim hujusmodi impedimentum non extendatur ultra secundum gradum, constat ex declaratione S. C. confirmata decreto Greg. XIII.

89. An autem metus, et ignorantia excusent ab impedimento petendi debitum? Res est incerta. Censeo autem 1. cum communi sententia, metum gravem, sicut excusare a lege Ecclesiastica, sic etiam excusare a poena, nisi sit in contemptum legis, quomodo DD. interpretantur textus, qui in contrarium afferri solent. Censeo secundo, ignorantiam juris, sive legis humanae prohibentis probabilius tollere impedimentum, cum poena sit imposita a lege humana; adeoque is, qui cum ignorantia contra illam agit, sicut excusatur a transgressione legis, ita ab ipsius poena. Multo magis excusat ignorantia facti, v. g. si quis sciens quidem legem prohibentem petitionem debiti, accedat ad feminam, quam nescit esse sibi consanguineam. Non ita certum est de ignorantia poenae, quae probabilissime non excusat, quamvis alii satis probabiliter contra sentiant.

90 *Quaest.* 12. Quid de impedimento clandestinitatis? R. Matrimonium dicitur *late* clandestinum, quando fit coram Parocho, et testibus, sed omissis per malitiam denuntiationibus, et tunc validum est, sed illicitum. Sed *stricte* loquendo clandestinum dicitur, quod privatim contrahitur absque praesentia Parochi, et testium, atque hoc esse omnino nullum declaravit Concilium Trid. Sess. 24. c. 1. his verbis: *Aut aliter, quam praesente parocho, vel alio Sacerdote de ipsius parochi, vel ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et hujusmodi contractus irritos, et nullos esse decernit, prout eos praesenti decreto irritos facit, et annullat.* Verum in locis infidelium, aut haereticorum ubi Tridentinum non est receptum, matrimonium sine Parocho, et testibus est omnino validum, non secus ac ante decretum Tridentini. Idem dico de matrimoniis infidelium in quocumque loco contrahantur.

91. Quod ad fideles attinet, etiam peregrini nequeunt valide contrahere in loco ubi receptum est Tridentinum, nisi coram Parocho; quoad contractus enim obligantur legibus loci, in quo contrahunt. Si quis vero se transferret ad locum, ubi non viget Tridentinum, vel illac forte transiret, non potest valide contrahere sine Parocho, et testibus, nisi illuc transferret domicilium. Ita declaratum est a S. C. 14. Aug. 1727. quae declaratio fuit approbata ab Urbano VIII. et iterum confirmata a Bened. XIV. in ep. *Paucis abhinc diebus*, data 19. Martii 1758.

92. Parochus autem est quicumque habet ordinariam jurisdictionem in contrahentes; communiter au-

tem intelligitur parochus domicilii, non tamen originis; item Episcopus, vel ejus Vicarius in sua Dioecesi, Vicarius capituli, et Abbates jurisdictione Episcopali gaudentes circa suos subditos. Parochus autem valide assistit, etiam excommunicatus, et non Sacerdos, potestque alio Sacerdoti vices suas praebere ex Trid. *Sess.* 24. *c.* 1. nec requiritur, ut re vera sit Parochus, sed quod habeat titulum, saltem coloratum, ita ut communi errore Parochus judicetur, nec sit intrusus absque ullo titulo. Potest autem Parochus assistere nuptiis sui parochiani etiam extra parochiam, et adhuc contradicente parocho illius loci, ut scribit Fagn. lib. 4. in *c. Quod nobis*, et constat ex pluribus decretis S. C. cum non sit actus jurisdictionis contentiosae.

93. Ubi duo sunt parochi ejusdem parochiae, potest quivis assumi, etiam invito altero. Quod si duo habeant domicilia in diversis parochiis, multi dicunt adhibendum esse parochum ejus, in qua tunc habitant; sed communissime, et valde probabiliter alii sentiunt matrimonium posse contrahi in quacumque parochia, modo in utraque sponsi aequalem habuerint, vel fere aequalem habitationem, quia in utraque possunt recipere Sacramenta; et confirmatur ex c. 2. *de sepul. in* 6. modo fictitie domicilium non transferatur, ut saepe S. C. declaravit; secus vero si domicilium vere quis transferat etiam ad fidem matrimonii contrahendi. Notat autem Bened. XIV. Parochum ruralem non esse proprium, quando rus itur causa recreationis, non vel pro rusticanis negotiis, ideoque matrimonium valide coram eo celebrari non posse. *Notif.* 33. *n.* 7. Quod intellige, si sponsus brevi tempore ruri degit, ut ex Barbosa, et aliis colligit Aversa.

94. Et quamvis ex praecepto adhibendus sit parochus contrahentis illius, in cujus parochia matrimonium celebratur; sufficit tamen ad valorem, si alter-

utrius pastor assistat, idque etiam extra propriam parochiam. Peccaret tamen graviter parochus, qui in alterius parochia absque ejus Parochi venia, sponsos solemni ritu benediceret. Quod ad vagos attinet, isti possunt contrahere coram quolibet parocho, etiam si alter tantum sit vagus; nequit tamen Parochus eis assistere, nisi inquirendo prius de ipsorum libertate, ut monet Trid. et deinde petendo veniam ab Episcopo, sine qua valide quidem assisteret, sed graviter peccaret. Peregrini autem; qui exiguo tempore domo absunt, non possunt contrahere coram parocho loci ubi sunt peregrini; bene vero si alicubi domicilium figunt pro majore anni parte, ut famuli, studiosi, cet. quia contrahunt ibi domicilium parochiale. Alia de militibus, de aegrotis in Hospitali degentibus, de puellis degentibus in *Conservatoriis*, cet. vide apud Auctorem.

95. *Quaest.* 13. Quaenam praesentia requiratur in parocho, et testibus? R. Non sufficit eorum praesentia tantum materialis, sed requiritur etiam moralis, ita ut advertere possint, quid agatur, et de eo testari. Non est tamen opus, ut ipsi videant contrahentes, modo audiant, et intelligant verba contractus, aut saltem videant signa consensus. Valet autem matrimonium, etiamsi Parochus nihil proferat, imo etsi invitus, aut injuria coactus intersit, ut saepe declaravit S. C. Peccant autem graviter sic contrahentes ob injuriam, quae irrogatur Sacramento, et Ecclesiae, cum parochus ut persona publica assistit; et in aliqua Dioecesi prohibetur sub poena excommunicationis. Notant autem Salmant, et alii, id sine peccato fieri posse, si parochus sine causa nolit assistere, nec Superior adiri possit.

96. *Quaest.* 14. Quaenam *impotentia* dirimat matrimonium? R. Impotentia perpetua, et antecedens matrimonium. Quare si temporanea sit orta ex ali-

quo morbo, aut vitio naturaliter curabili, certe non dirimit matrimonium; neque illud dirimit, si matrimonio superveniat. Quod si antecedat, sed nequeat auferri nisi per miraculum, aut cum peccato, vel periculo mortis, irritat matrimonium ex *c. fratern. de frig. et malef.* Jam vero impotentia ex quatuor capitibus oriri potest; scilicet ex maleficio, ex frigiditate, ex improportione, et mixtione sexus. Si ex malefieio oriatur, nec ullo remedio humano tolli possit intra triennium, impotentia censetur perpetua, et est impedimentum dirimens, ut docet D. Th. *in* 4. *d.* 34. *q. un. ad.* 3. Si maleficium alio auferatur maleficio, quod illicitum est, matrimonium etiam censetur invalidum ex eodem D. Th. et Bonav. Quod si auferatur, amovendo signum, validum, et licitum erit.

97. Si impotentia oriatur ex frigiditate, post triennii experimenta nullum censetur matrimonium. Idem sentiunt D. Th. et Antoninus, cum ex nimio calore nequit haberi copula conjugalis; sed Cabassutius, et Tournelyus ajunt, juvenes ea de causa minime separandos, cum tractu temporis fervor ille decrescat, et possint fieri habiles ad generandum. Potest quoque esse impedimentum abominatio viri erga mulierem, si ob ejus deformitatem non possit excitari ad copulam, ut ait D. Th. *q.* 68. *a.* 1. *ad* 5. In quo eventu, non secus ac in maleficio conceditur triennium conjugibus, in quo licet copulam experiri ex *c. laudab.* Aliud impotentiae caput est feminae improportio ob vasis naturalis arctitudinem. Et quamvis ea tolli possit per incisionem; si mortis sit periculum, matrimonium est tamen nullum. Id certum est ex c. *fraternit. de frig.* atque etiamsi cum eo mortis periculo incisa sit, et facta idonea; quod enim ab initio nullum est, tractu temporis non convalescit. Idem dicunt DD. multi cum S. Antonino, quoties ex incisione imminet periculum gravis morbi; et quidem practice loquendo verum est, cum etiam tunc temporis non desit morale periculum mortis.

98. Denique impotentia oriri potest ex mixtione sexus, cum alter conjugum est hermaphroditus. Tunc autem si alter sexus praevaleat, eo tantum uti potest; si uterque sit par, ei datur optio; ita tamen, ut quem semel elegerit, semper retineat. Qua ratione valide contrahunt, cum vere sint potentes ad usum generationis. Non ita evirati, et eunuchi, quando carent utroque teste; secus si unum saltem habeant integrum testiculum. Const. ex bulla Sixti V. *Cum frequenter.* Valide autem contrahunt senes, et steriles, quia potentes sunt ad copulam, etsi non prolificum, aut nullum semen emittant. Adque idem est de iis, quae non edunt foetum, nisi mortuum, vel non nisi cum periculo vitae. Impuberes vero ratione utentes jure tantum Ecclesiastico invalide contrahunt, cum eorum impotentia sit temporanea.

99. *Quaest.* 15. Quid de impedimento raptus? Raptus est abductio feminae de loco in locum matrimonii causa. Hinc non sufficit, si mulier de uno in aliud ejusdem domus cubiculum a viro transferatur, etiamsi per vim illam cognoscat: sufficit vero si transferatur in locum separatum, in quo illa sit sub potestate viri, quamvis ibi cum eo rem non habeat. Debet tamen abduci matrimonii causa; quicquid enim alii contra sentiant, non est impedimentum raptus feminae, libidinis tantum exercendae causa, cum finis Concilii solum fuerit consulere libertati matrimonii. Quare nec impedimentum incurrit rapiens feminam, non invitam, nec repugnantem, licet repugnent parentes. Incurrit tamen poenas raptoribus impositas. Quid si mulier virum rapiat? Communis est opinio non incurri impedimentum, quod solum a Concilio imponitur viro rapienti.

Nota, raptorem, praeter impedimentum, subire ex-

communicationem ipso jure, sicut et omnes ei auxilium praebentes. Sed non nisi post judicis sententiam subjacet aliis poenis, puta, dotationi mulieris, infamiae, inhabilitati ad dignitates, et amissioni gradus.

CAPUT VIII.

De revalidando Matrimonio, et de impedimenti dispensatione.

100. Nota: Matrimonium potest esse nullum ob impedimentum juris naturae, vel ob impedimentum ab Ecclesia impositum. Circa 1. nequit Ecclesia dispensare; bene vero circa secundum, ut experientia constat. Ubi vero dubitatur de valore matrimonii contracti, post diligentem inquisitionem praesumi potest esse validum. Quod si de illius impedimento Ecclesiastico est vera probabilitas, et simul de ipsius valore, praesumitur Ecclesia velle in eo, si forte adsit, dispensare propter bonum animarum. Ita DD. communiter.

101. *Quaest.* 1. Quo modo revalidandum sit matrimonium nullum ex defectu consensus? R. 1. Si defectus consensus fuit ex utraque parte, necesse est ut uterque consensum renovet, et verbis aut alio signo externo illum exprimat, cum prior consensus plane fuerit nullus. R. 2. Si altera pars ficte consensit, altera vere; is, qui ficti contraxit tenetur revalidare matrimonium per verum consensum, et quidem ex justitia, ut servetur aequalitas. Ita Soto, Salmant. alii. Sed probabilius negant alii multi cum Navarro, eo quod nullum fuerit matrimonium, et uterque liber maneat. Ad id tamen obligabitur ficte consentiens, si aliter reparari nequeant damna innocenti illata. Et quamvis aliqui velint eum, qui valide contraxit, teneri monere conjugem de nullitate matrimonii; communis

tamen, ac verior sententia id negat, docens sufficere, ut is, qui ex metu, vel fictione contraxit, liberum deinde ponat consensum. Ita expresse D. Th. Suppl. q. 47. art. 4. ad 2. dicens: *Ex consensu libero illius; qui primo coactus est, non fit matrimonium, nisi in quantum consensus procedens in altero adhuc manet in suo vigore; unde si dissentiret, non fieret matrimonium.*

102. Hinc validum redderetur matrimonium, si pars, quae ficte consensit, post cognitam nullitatem conjugii, suum consensum exprimat per copulam conjugalem, altera parte ignara impedimenti. Tunc enim adest simultas moralis utriusque consensus, quae requiritur ad valorem contractus. Nec obest, quod si altera pars innocens certior fieret nullitatis matrimonii, forte non consentiret; id enim non tollit, quo minus re vera consenserit, et consensus moraliter perseveret, quandiu ipse non retractetur: Constat totum id ex c. *Insuper* 4. *Qui matrim.* et ex c. *proposuit I. de eo, qui dux.* et denique ex c. *ad id* 21 *de spons.*, ubi legitur: *Quamvis ab initio invita fuisset ei tradita, et renitens, tamen quia postmodum per annum, et dimidium sibi cohabitans consensisse videtur, et ad ipsum est cogenda redire.*

103. R. 3. Si matrimonium fuit nullum ob occultum impedimentum, sed in facie Ecclesiae celebrantum, non est opus illud denuo redintegrare coram Parocho, et testibus. Ita probabilior, et communior sententia: quia Concilium Trid. praescribit praesentiam parochi, et testium, ut obviam eat incommodis, quae ex nuptiis clam initis oriuntur. Unde non videtur decreto suo comprehendisse hanc hypothesim, in qua matrimonium fuit publice contractum, adeoque satis erit renovare consensum, ex cujus defectu nullum fuit matrimonium. Ita saepe declaravit S. Poenitentiaria, et S. Cong. C. teste Bened. XIV. *notif.* 87. *n.* 62.

Id tamen locum habet, cum impedimentum est occultum; nam si publicum sit, publice matrimonium revalidari debet.

104. Sed quaeres: quando censetur occultum impedimentum, cum in litteris S. Poenitentiariae dicitur: *modo impedimentum occultum sit.* Responderi solet, illud dici occultum, quod non est publicum majori parti Parochiae, viciniae, vel Collegii. Sed ut apposite animadvertit Bened. XIV. tunc Confessario abstinendum est ab exequenda dispensatione, cum ex circumstantiis prudenter conjicere potest impedimentum ex occulto posse fieri publicum. Potest autem aliquando evenire, ut crimen *materialiter* publicum sit viciniae, sed *formaliter* occultum, nimirum si ignoretur ab illo nasci impedimentum affinitatis, et tunc potest etiam impetrari dispensatio. In impedimento autem criminis solet exigi, ut sit *omnino occultum* ad dispensandum; nequit autem tale appellari, quod per duos testes probari potest. V. laudatum Benedictum.

105. *Quaest.* 2. An cum matrimonium fuit nullum ex consanguinitate, vel alio impedimento dirimente, opus sit, ut ablato impedimento, uterque conjux fiat conscius de nullitate matrimonii? R. 1. Certum est in ea hypothesi requiri dispensationem, ut revalidetur matrimonium. 2. Ante obtentam dispensationem, conjugem impedimenti conscium non posse petere debitum, quamvis possit reddere, saltem si non sit ipsi certum impedimentum.

R. 3. Quicquid alii dicant, et nos in 1. Editione dixerimus, probabilius censeo, extra casum urgentis necessitatis utrumque conjugem deberi fieri certiorem de nullitate prioris matrimonii; maxime cum in litteris S. Poenitentiariae apponatur clausula: *Ut dicta muliere de nullitate prioris consensus certiorata, uterque inter se de novo secrete contrahere valeant.* Quamvis enim aliqui sentiant cum Navarro cum clausulam vim non habere conditionis, sed instructionis, potius tamen assentior Bened. XIV. censenti eam veram importare conditionem.

106. Quod si ex notitia impedimenti grave damnum timeri possit, eo quod ex separatione conjugum orirentur scandala, rixae, pericula mortis, infamiae gravis, cet. licitum est uti benigniori sententia, docente sufficere, ut pars conscia impedimenti consensum renovet, curetque, ut pars alia ignara impedimenti ipsum quoque vel expresse, vel in virtute renovet. Sed quo modo id fieri possit, non convenit inter DD. Primus erit, si ab altero dicatur: *Quando nupsi non habui consensum verum: nunc ipsum praestare volo: visne et tu ipsum praestare?* Hunc modum praestandi consensum facile DD. admittunt; sed cum periculum sit, ne pars inscia impedimenti illud agnoscat, et separari velit cum periculo gravis damni, alii assignant hanc rationem: *Si nullum fuisset nostrum matrimonium, nonne iterum me accipere intendis?* Sed haec ratio multis non placet; sic enim altera pars non ponit consensum absolutum, et a priore independentem.

107. Tertius modus renovandi consensum, erit, si sponsus, v. g. dicat: *Angor scrupulis de valore nostri matrimonii; ideoque renovemus consensum.* Ita Navarrus, Salmant. alii, et quidem hac ratione habetur novus consensus a primo independens, quamvis notitia certa non sit de nullitate matrimonii. Alios renovandi modos vide apud auctorem, qui ait sufficere copulam affectu maritali habitam, sublato per dispensationem impedimento, quando non sit alius modus exprimendi consensum sine periculo gravioris damni, vel scandali; sed hoc scandalum, ait Sanctius, ut plurimum timeri non potest, si impedimentum se habeat ex parte viri. Consule laudatum Bened. XIV. *notif.* 87. *n.* 74.

108. *Quaest.* 3. In quibus impedimentis possit Papa dispensare? R. 1. Potest certe in impedimentis juris Ecclesiastici; quia ejus est tollere impedimentum, cujus est ponere. R. 2 In impedimento juris naturae non potest quidem Papa dispensare, potest autem, urgente gravi necessitate, declarare validum esse matrimonium, non obstante impedimento, quod illi probabiliter obest jure naturae, ut re ipsa declaravit Clem. XI. 2. Apr. 1701. de matrimoniis a quibusdam populis Indiarum valide contractis. *De Pontificis* autem *potestate, postquam dispensavit, dubitare, instar sacrilegii est*, inquit Bened. XVI. de Syn. Dioec. c. 6.

109. *Quaest.* 4. An, et quando Episcopus dispensare possit in impedimento dirimente? R. 1. Nequit Episcopus dispensare ante contractum matrimonium, nisi impedimentum sit occultum, et gravis urgeat necessitas, v. g. ad legitimandam prolem, vitandam infamiam, vel alia gravia damna; tunc enim aut nulla est reservatio, aut Papa censetur tacite consentire. Quod si impedimentum sit publicum, id non potest Episcopus, cum esset ratio scandali, et sponsi debeant a nuptiis desistere. R. 2. In impedimento dirimente matrimonium jam contractum non potest Episcopus ordinario jure dispensare, nisi tacite consentiente Pontifice in vera necessitate, cum non est facilis aditus ad ipsum. Ut vero Episcopus possit ita dispensare, requiritur, ut matrimonium bona fide contractum fuerit, saltem ex parte unius conjugis. Nam si uterque contraxit mala fide, separandus est ex Trid. Sess. 24. c. 5. dicente: *Si quis inter gradus prohibitos scienter matrimonium contrahere praesumpserit, separetur, et spe dispensationis consequendae careat.... non enim dignus est qui Ecclesiae benignitatem facile experiatur, cujus salubria praecepta temere contempsit.* Episcopus autem, qui urgente necessitate potest dispensare, potest etiam aliis delegare facultatem dispensandi, ut communis est opinio DD. si paucos excipias.

110. *Quaest.* 5. Quinam possint dispensare in impedimentis tantum impedientibus? R. 1. Ex ordinaria potestate possunt Episcopi dispensare ad contrahendum matrimonium, exceptis voto castitatis perfecto, et sponsalibus prioribus. Possunt quoque dispensare in impedimentis, matrimonio advenientibus, quae impediunt petitionem debiti, v. g. cognationis spiritualis, vel affinitatis: pariter in matrimonio contracto ab habente votum castitatis possunt dispensare quoad petendum debitum, sive votum praecesserit, sive subsecutum fuerit matrimonium. R. 2. Regulares ex privilegio possunt cum facultate Provincialium dispensare ad petendum debitum conjugale. Imo et aliqui DD. concedunt Regularibus potesiatem dispensandi in voto castitatis ad contrahendum matrimonium, urgente gravi necessitate. Sed contra dicunt Suarius, Sanctius, Sporer, aliique communiter.

111. *Quaest.* 6. Quaenam sufficiat causa, ut licite dispensetur in impedimentis dirimentibus? R. Requiritur justa causa, eoque gravior, quo gradus affinitatis, vel consanguinitatis est propinquior. Inter causas autem assignatas numerantur. 1. Extinctio gravis odii, vel litis inter propinquos. 2. Ablatio scandali. 3. Inaequalitas matrimonii, nisi nuptiae fiant inter propinquos. 4. Defectus justae dotis. 5. Conservatio facultatum in eadem cognatione. 6. Merita petentis dispensationem. 7. Instauratio matrimonii bona fide contracti, vel etiam mala, si matrimonium fuerit consummatum, vel adsit fama de copula habita. 8. Necessitas auxilii, puta, si mulier ex defectu viri non possit litibus assistere, vel filiis suis providere. Item aetas feminae, excedens 24. annum. Denique periculum perversionis a fide. Addunt aliqui pro causa facilioris dispensationis subministrationem pecu-

niae in subsidium pauperum vel alterius operis pii, ut fieri solet ex praecepto Innoc. X. Hanc causam non esse admittendam censet Concina, praesertim jubente Trident. ut dispensationes fiant omnino gratis, et aliter ansa detur haereticis mussitandi. Nihilominus eam esse causam justam dispensandi praeter alios multos DD. docet Bened. XIV. *Notif.* 87. *n.* 26. cum Pallavicino.

112. Hic tamen notare oportet 1. Fieri posse, ut aliqua ex adductis causis non sufficiat, quae tamen simul cum aliis satis sit ad obtinendam dispensationem. 2. Ut dispensatio non sit subreptitia, explicanda sunt omnia impedimenta quae adsunt; item cognatio sive carnalis sit, sive spiritualis; item gradus, linea, et an recta sit an transversa. Quod si manifestetur remotior gradus consanguinitatis, vel affinitatis, reticendo propinquiores, secundum aliquos invalida est dispensatio; secundum alios vero erit quidem illicita, sed non invalida, modo propinquitas non sit in primo, vel secundo gradu. Si dubitetur an causa allegata vera fuerit, vel falsa, vel an ea quae falso est allegata, fuerit finalis, vel impellens tantum? In his, et aliis dubitationibus dispensationem subsequentibus standum est pro valore dispensationis obtentae. 3. Cum petitur dispensatio pro matrimonio contrahendo inter propinquos, explicanda est copula incestuosa inter ipsos habita ad finem obtinendae dispensationis; aliter nulla evadit dispensatio. Constat ex bulla Innoc. XII. renovata a Bened XIV. per bullam *Pastor bonus*. Imo etsi copula fuerit habita sine pravo animo facilius obtinendae dispensationis, quicquid alii dicant, reticeri non debet copulae circumstantia, quae difficiliorem reddit dispensationem. Legatur textus laudatae bullae: *Pastor bonus*, ex qua disci possunt alia multa ad praxim dispensationis pertinentia.

113. Formula autem petendae dispensationis a S. Poenitentiaria ad contrahendum, sive revalidandum matrimonium erit hujusmodi.

Eminentissime, et reverendissime Domine.

Exponitur humiliter Eminentiae V. pro parte devoti illius Oratoris N. (vel Titii, vel alterius ficti nominis) quod postquam idem Orator carnaliter cognovit Fabiam, postea ignarus impedimenti, bona fide (vel conscius impedimenti) tractatum habuit de contrahendo matrimonio cum sorore Fabiae; et nisi ad effectum deducatur, cum tractatus sit publicus, et occultum impedimentum, exinde scandala verosimiliter exoritura sint cupit; Orator de praemissis absolvi, et secum dispensari. Quare humiliter supplicat Eminent. V. ut super his de oportuno remedio auctoritate Apostolica providere dignetur.

Dignetur Eminentia V. responsum dirigere ad me infrascriptum N. Hic exprimendum nomen, et cognomen illius, ad quem rescribendum est, et oppidum, vel Civitas, ad quam mittenda est responsio, idque vulgari lingua. Si vero contractum jam sit matrimonium in facie Ecclesiae cum impedimento, id exprimi debet pro dispensatione obtinenda. Idem fere stylus servari debet, dum petitur dispensatio voti castitatis ad ineundum matrimonium. Epistola autem signata exterius scribatur: *Eminentissimo, et Reverendissimo Domino, Domino Cardinali Majori Poenitentiario.*

114. Dispensatio autem committi solet Doctori in Theol. vel Jure Canonico, vel si is haberi nequit, Confessori ab Episcopo approbato, qui non potest litteras aperire, nec exequi dispensationem, *nisi audita prius Confessione;* et statim litteras lacerare debet, ut praescribi solet in ipsis litteris. Potest autem Confessarius uti hac, vel simili formula post datam Sacra-

mentalem absolutionem: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi concessa dispenso tecum super impedimentum primi (seu secundi, seu primi, et secundi) gradus, proveniente ex copula illicita a te habita cum sorore mulieris, cum qua contraxisti (vel contrahere intendis) ut matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovato consensu; et prolem, si quam suscepisti (vel suscipies) legitimam declaro. In nomine Patris, cet.* Simili fere ratione utatur in dispensatione a voto castitatis. Legeris Bullam Bened. XIV. quae incipit, *Dei miseratione*, ubi praescribitur forma procedendi in omnibus casibus nullitatis matrimonii.

LIBER VII.

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, ET DE IRREGULARITATE.

TRACTATUS PRIMUS.

DE CENSURIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

Quid, et quotuplex sit Censura Ecclesiastica, et quis, et in quos possit eam conferre.

1. *Quaest.* 1. Quid est Censura Ecclesiastica? R. Est poena spiritualis, et medicinalis, per quam homini baptizato, delinquenti, et contumaci aufertur usus quorundam bonorum spiritualium. Quo nomine veniunt actiones externae et publicae quae habent spiritualem aliquem effectum, ut sacrificium, officium Divinum, beneficium, administratio, et susceptio Sacramentorum, indulgentia, publica Ecclesiae suffragia; quia haec subsunt potestati Ecclesiae. Unde non privatur homo bonis mere internis, nec privatis, v. g. fide, charactere, gratia, nec communione SS. quae ex gratia in radice derivatur. Nec privatur bonis temporalibus, nisi aliquando minus praecipue, et secundario, v. g. humano convictu. Hinc degradatio, vel depositio non est censura, quia licet sit poena spiritualis, non tamen medicinalis, sed perpetua, et ob peccatum, etiam emendatum potest infligi. Ita verior sententia contra paucos, et colligitur ex c. *quaerenti de Verb. signif.* Nec cessatio

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

mentalem absolutionem: *Et insuper auctoritate Apostolica mihi concessa dispenso tecum super impedimentum primi (seu secundi, seu primi, et secundi) gradus, proveniente ex copula illicita a te habita cum sorore mulieris, cum qua contraxisti (vel contrahere intendis) ut matrimonium cum illa rursus contrahere possis, renovato consensu; et prolem, si quam suscepisti (vel suscipies) legitimam declaro. In nomine Patris, cet.* Simili fere ratione utatur in dispensatione a voto castitatis. Legeris Bullam Bened. XIV. quae incipit, *Dei miseratione*, ubi praescribitur forma procedendi in omnibus casibus nullitatis matrimonii.

LIBER VII.

DE CENSURIS ECCLESIASTICIS, ET DE IRREGULARITATE.

TRACTATUS PRIMUS.

DE CENSURIS IN GENERE.

CAPUT PRIMUM.

Quid, et quotuplex sit Censura Ecclesiastica, et quis, et in quos possit eam conferre.

1. *Quaest.* 1. Quid est Censura Ecclesiastica? R. Est poena spiritualis, et medicinalis, per quam homini baptizato, delinquenti, et contumaci aufertur usus quorundam bonorum spiritualium. Quo nomine veniunt actiones externae et publicae quae habent spiritualem aliquem effectum, ut sacrificium, officium Divinum, beneficium, administratio, et susceptio Sacramentorum, indulgentia, publica Ecclesiae suffragia; quia haec subsunt potestati Ecclesiae. Unde non privatur homo bonis mere internis, nec privatis, v. g. fide, charactere, gratia, nec communione SS. quae ex gratia in radice derivatur. Nec privatur bonis temporalibus, nisi aliquando minus praecipue, et secundario, v. g. humano convictu. Hinc degradatio, vel depositio non est censura, quia licet sit poena spiritualis, non tamen medicinalis, sed perpetua, et ob peccatum, etiam emendatum potest infligi. Ita verior sententia contra paucos, et colligitur ex c. *quaerenti de Verb. signif.* Nec cessatio

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

a Divinis est censura, nec irregularitas, ut postea dicemus.

2. *Quaest.* 2. Quotuplex est censura? R. Dividitur 1. in excommunicationem, suspensionem, et interdictum, de quibus dicemus postea sigillatim: 2. in eam, quae est a jure, et eam, quae ab homine. Primn fertur per Canones, Constitutiones, vel statuta Ecclesiastica, stabili lege, ac permanente. Secunda fertur a judice Ecclesiastico per modum mandati, vel sententiae judiciariae, sive sit particularis, quae certas personas, et factum aliquod singulare respicit; sive generalis, quae nulla singularis facti, aut personae determinatione fertur. Hinc censurae, quas fert Episcopus in Synodo dioecesana, dicuntur latae per modum statuti, et juris, durantque post mortem Episcopi. Quae vero extra synodum ab eo latae sunt, vim habent praecepti, ac sententiae, cessantque post mortem ferentis. Ita Salmn. Roncaglia, et alii.

3. Dividitur 3. in censuram *latae* sententiae, et *ferendae*. 1. est ea, quam judex, aut jus statuit ipso facto, quo quis v. g. contra legem facit, sine alia sententia incurrendam. 2. dicitur, quam judex, aut jus non vult ipso facto incurri, sed per sententiam infligi. Dum verba sunt ambigua, putanda est sententiae ferendae ex reg. 49. juris in 6., eo quod in dubio circa poenas benignior interpretatio sit facienda. Ad dignoscendum autem, utrum censura sit *latae* sententiae, an *ferendae*, attendenda sunt ipsius verba, quae si includant alterius actionem, seu ministerium, erunt *ferendae* sententiae: *latae* vero, si non includant. Hinc erit sententiae *latae* 1. si verba sint praeteriti, aut presenti temporis v. g. *excommunicavimus, excommunicatus fuit excommunico, interdictum volo*, cet. 2. si addatur *ipso jure, ipso facto*, vel *sine alia sententia* 3. si verba sint modi imperantis: *incidat in excommunicationem, maneat interdictus*. Quod si dicatur *excommunicetur, suspendatur*, cet. attendendum est, an praeceptum excommunicandi alteri, v. g. Episcopo imponatur, et tunc erit *ferendae* sententiae; si vero absoluto modo, et imperante dicatur, erit latae sententiae, quia nullius ministerio indiget.

4. Ut plurimum autem non est nisi *ferendae* sententiae censura, quae fertur sub verbis futuri temporis. Item comminatoria sub *poena excommunicationis*, nisi aliud ex adjunctis colligatur. Pariter: *volumus excommunicari, suspendi, cet.* Si autem dicatur *excommunicatus sit, anathema sit*, alii volunt esse *latae* sententiae, alii *ferendae*, utrique probabiliter, nisi fiat contra haeresim, tunc enim *latae* sententiae censura est dicenda.

5. *Quaest.* 3. Cujusnam sit ferre censuras? R. 1. Est de fide contra novatores, Ecclesiae inesse potestatem ferendi censuras, quibus suos subditos bonis spiritualibus privet. Ita Conc. Const. *sess.* 8. *can.* 3; et ex bullis Mart. V. et Leonis X. aperte constat. Quam consuetudinem non esse recens inventam, sed a primis Ecclesiae saeculis usitatam, erudite probat Bened. XIV. de Synodo lib. VII. R. 2. eas ferre potest omnis, et solus Superior Ecclesiasticus, habens in foro externo jurisdictionem, ex illo Matth. 16: *Quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in Coelis*: et Matth. 18. *quaecumque alligaveritis*, cet.

6. Potestas haec alia est *ordinaria*, et convenit Papae quoad universam Ecclesiam, et Episcopis quoad suos subditos, atque etiam Vicario generali Episcopi, quod tamen negant aliqui. Eam quoque habent Concilia non solum generalia, sed etiam Provincialia, et Capitulum Sede vacante, et pro eo Vicarius Capitularis. Pariter Generales, Provinciales, et Superiores locales Ordinum Religiosorum, uti et Capitula eorum, et Congregationes, ex concessione autem multi Archidiaconi, Decani, et Archipresbyteri. Denique omnes,

qui per communem errorem cum titulo praesumpto tanquam Superiores habentur, ex l. *Barbarius*, ff. *de off. Praet.* Alia est *delegata*, eaque convenit iis, quibus committitur ab habente ordinariam potestatem, cujus morte expirat, nisi causa a delegato jam fuerit incepta, etiam per solam citationem ex c. *gratum de off. deleg.* Delegatus autem non potest hanc potestatem alteri delegare, nisi sit a Pontifice delegatus ex. c. 3. *de Off. Deleg.*

7. Hinc non possunt ferre censuram potestate ordinaria Parochi, ut docet D. Th. quia per consuetudinem est eis abrogata potestas, illis concessa ex jure communi: 2. laici, cum non sint in Ecclesiastico ordine constituti; ex Papae tamen dispensatione id possunt, ut fert communis sententia: 3. feminae, etiam Abbatissae, et quidem nec ex delegatione R. Pontificis, cum potestas clavium non possit mulieribus committi. Ita D. Th. Salm. et alii contra aliquos: 4. non baptizati, cum ii, qui in Ecclesia non sunt, nequeant exercere Ecclesiasticam potestatem, neque ordinariam, neque delegatam: 5. neque amentes, et ratione carentes, censura enim non habet vim nisi juxta intentionem ferentis illam, ut constat ex c. *cum voluntatate de sent. Excomm.* Denique neque ille qui jurisdictionem habet impeditam, ut excommunicatus, suspensus, haereticus, aut schismaticus. Imo censuram ferens debet libere agere, et non coacte ex c. *cum volunt.* quamvis si ex metu gravi lata sit, valida est ex communi sententia.

8. *Quaest.* 4. In quos potest ferri censura? R. In omnes, et solos subditos Ecclesiasticae potestati. Hinc censura ligari nequeunt 1. non baptizati, etiamsi sint catechumeni, quia non subjacent jurisdictioni Ecclesiae; bene vero haeretici, apostatae, et schismatici, qui per baptismum in Ecclessiam sunt ingressi: 2. nec mortui, qui si aliquando excommunicari dicuntur, id non ita est intelligendum, ut de novo ligentur, sed tantum declaratur eos, dum in vivis erant, fuisse excomunicatos, ac vivis prohibetur, ne pro ipsis orent, eos sepeliant, cet. Pariter dicuntur absolvi, dum sepultura, et publicae orationes pro eis permittuntur: 3. perpetuo amentes, quia non sunt capaces culpae, adeoque nec poenae; sed ii, qui ad tempus mente carent, sicut et ebrii, et dormientes, ligantur censuris, quibus causam dederint, quo tempore erant rationis compotes.

9. Quod attinet ad impuberes, doli capaces, illi certe ligari possunt censura, si ea feratur per modum praecepti, ut nemo negat; secus vero, si feratur per modum sententiae, cum sese in judicio defendere non valeant nisi aegerrime. Ita multi TT. quibus tamen repugnant alii cum Suario, eo quod se defendere possint per alium. Illud tamen est certum, ab impubere non subiri censura a jure, vel ab homine, nisi contra exprimatur in lege, ut exprimitur in probatione de ingressu puerorun in monasteria Monialium, et de Clericorum percussione.

10. Censura quarto non ligantur ii, qui subditi non sunt: unde Papa nequit excommunicari nisi a Conc. Generali, si incidat in haeresim, ex c. *si Papa d.* 40. Nec Episcopi, nisi a R. Pontifice, aut a jure, cum de ipsis expressa mentio fiat; quod tamen aliqui solum intelligunt de suspensione, et interdictio, sed non de excommunicatione, cui subjacere volunt Episcopos, etiamsi in lege nulla de ipsis fiat mentio. Reges autem, et Reginae, quamvis subditi sint Episcopis in spiritualibus, jure tamen novo non possunt ligari censuris, nisi a R. Pontifice, ut ait S. Antoninus, cui alii multi subscribunt. Neque Episcopi possunt censuris afficere non subditos; imo neque subditos in aliena dioecesi, cum nequeant jurisdictionem exercere extra propriam dioecesim. Excipiuntur aliqui causus, puta

manifestae contumaciae, vel causae jam cognitae in propria dioecesi, vel si censura fertur per modum praecepti, vel Episcopo loci consentiente. Constat ex c. *Clemens quamvis*. Absolvere autem Episcopus a censuris potest subditum extra propriam dioecesim existentem, modo id fiat sine strepitu judicii. Excipiunt etiam multi casum, in quo subditus delictum commisserit in propria dioecesi; aliter reus puniri non posset.

11. *Quaest.* 5. Quas ob causas ferri possit censura? R. Cum omnis censura poena sit gravissima, sine gravi causa imponi non potest. Itaque invalida est censura, quae ob levem culpam injungatur, ut colligitur ex Trid. Sess. 25. c. 3. de *reform*. Sed materia in se levis ex adjunctis potest gravis evadere, adeoque digna praecepto, et censuris. Sic levis Clerici percussio censetur res gravis, attenta reverentia debita statui Clericali. Sic etiam Praelatus potest sub gravi poena cogere Clericos, ut supplicationibus assistant, ut ne comam nutriant, et similia, quae licet in se levia, gravia tamen sunt in ordine ad finem intentum. Cum dubitatur autem de materiae gravitate, valida est censura, quia possidet Superioris potestas. Levis suspensio, vel interdictum ad breve tempus, privans aliquo tantum usu sacrorum imponi potest pro levi culpa; sed non ad omnem usum, vel ad longum tempus. Suar. d. 4. S. 4. n. 2.

12. Non potest ferri censura, nisi peccatum sit grave, vel in se, vel ratione scandali, vel ratione finis intenti, et quidem conjunctum cum contumacia. Debet quoque esse externum, nec satis est, quod ex prava intentione fiat grave, nisi actio quoad substantiam exterius sit mortalis. Unde qui leviter percutit Clericum, etsi cum animo graviter percutiendi non incurrit censuram. Imo actus peccati in suo genere debet esse perfectus, et consummatus, nisi aliud exprimant

verba legis. Quare dum excommunicatur homicida, non ideo excommunicatur consulens, vel mandans homicidium; quod si etiam in mandantes lata sit censura, ea non comprendit mandantes, effectu non secuto. Utrum autem censuram incurras, si dubites, an tuum mandatum influxerit, an non? Negant Salmant.; sed affirmant La-Croix cum Sanctio: utrumque est probabile.

13. *Quaest.* 6. Quaenam excusent a censura? R. Ea omnia, quae excusant a peccato mortali, scilicet, parvitas materiae, impotentia legem implendi, defectus deliberationis, et advertentiae, et ignorantia invincibilis, sive juris, sive facti. Itaque ignorans aliquid esse prohibitum jure Divino, vel Ecclesiastico, censurae non subjacet; pariter ignorans illud esse vetitum sub censura, quia deest contumacia, et contemptus. Excusat etiam ignorantia invincibilis, sive antecedat, sive comitetur delictum: hinc occidens eum, quem nescit esse Clericum, non incurrit censuram, quamvis esset eum quoque occisurus, si scivisset; ille enim animus non influit in Clerici occisionem. Si quis tamen dicat: *volo hunc hominem occidere, etiam si sit Clericus*, et revera Clericum interficiat, excommunicationem non effugiet.

14. Sed a censura non excusat ignorantia affecta, ut docent multi cum Suario, quamvis alii contrarium doceant, excepto casu occisionis Clerici. Excusatur autem qui legem transgreditur ex gravi motu, quamvis a culpa saepe non excusetur. Notandum est autem censuram non incurri, ubi non intercedit violatio legis Ecclesiasticae, etiamsi violetur lex naturalis, vel Divina. Nec ferri potest censura ab homine ob peccatum praeteritum, nisi illud forte respiciat futurum ratione scandali, vel restitutionis non factae, vel perseverantiae in peccato post monitionem. Ita S. Th. et cum eo Suar. et communis, eo quod desit con-

tumacia. Quod si aliquando quis ob culpam praeteritam, et forte sine culpa, sed justa de causa arceatur ab aliorum consortio, altari, communione, cet. ea proprie non est censura, quamvis late dicatur etiam in jure excommunicatio, vel suspensio. Pro crimine autem futuro nequit Episcopus per sententiam ferre censuram ex c. *Romana de sent. Excommun.* quamvis probabile sit id fieri aliquando posse, si adsit justa causa; atque ita usu receptum est.

15. *Quaest.* 2. An censura sine monitione sit valida? R. 1. Censura, quae fertur a jure vel per sententiam generalem, vel etiam specialem respectu actionis futurae, non indiget monitione, cum lex ipsa, vel sententia per sese satis admoneat. Pariter monitio praevia non requiritur in suspensione, vel interdicto particulari (secus in generali) cum non feruntur per modum censurae, sed meae poenae ad punitionem peccati praeteriti, ex c. *tuis litteris* 33. de *testibus.* Idem dico de sententia, qua declaratur tantum censuram esse incursam, dum evidenter constat delictum esse commissum, cui censura est annexa.

16. R. 2. Cum censura fertur ab homine per sententiam particularem, ad ejus valorem requiritur praevia monitio canonica, id est trina juxta praescripta Canonum. Etsi aliquando ex justa causa sufficiat una tribus aequivalens, v. g. *moneo te semel pro tribus vicibus.* Requiritur etiam, ut monitio scripto recitetur, ut causa censurae exprimatur, ut reo petenti ejemplum scripturae intra mensem tradatur; alioquin judex ipse suspenditur a divinis. Constat ex c. *reprehensibilis de appellatione;* et ex c. *statuimus de sent. Excomm.* Probatur autem ex Matt. 18. *si Ecclesiam non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus.* Quae verba demonstrant, Ecclesiam non habere potestatem ferendi censuras, nisi contra contumaces. Atque hinc docet communior sententia DD.

eam monitionem praemittendam esse non solum ex praecepto Ecclesiae, sed ex essentia ipsius censurae; quamvis non improbabilis sit doctrina Suarii, et aliorum, qui putant Ecclesiam ex plenitudine potestatis posse censuras ferre, nulla monitione praemissa, idque nonnullis exemplis confirmant. V. Cont. Tournely.

17. Quod ad monitionem canonicam spectat, notandum est praeterea: 1. pro unaquaque monitione requiri spatium saltem duorum dierum, adeoque si una pro tribus monitis adhibeatur, assignandum est spatium sex dierum, ut quis reus contumax dicatur. Verum urgente causa spatium illud ad unum diem, vel si oporteat, ad brevius tempus redigi potest: 2. monitio facienda est ab ipso judice, vel ab alio ipsius nomine, et quidem in scriptis; nisi ob bonum commune expediat fieri oratenus, sed ita ut in foro probari possit, ex c. *Vener. de sent. Exc.* 3. si censura ferenda sit contra plures generatim, sufficit, ut monitio in Ecclesia fiat coram populo: si interdictum feratur contra Communitatem, satis est eos moneri, ob quorum culpam fertur. Quod si censura in particularem personam feratur, ipsa nominatim est monenda. Aliquando tamen monitio contra ipsam fieri potest in Ecclesia, vel alio publico loco; scilicet cum reus absconditur, aut fraude impedit monitionem: dolus autem constare debet testibus, aut manifestis indiciis. Item cum reus semel est personaliter citatus, aliae citationes fieri possunt domi, in Ecclesia, vel tribunali *ex Clem.* 3. *de Elect.* Alia de ratione ferendi censuras vide apud auctorem.

18. *Quaest.* 8. Quando invalida sit censura ex defectu justae causae? R. Si causa nec in se justa sit, nec secundum allegata fori externi subsistat; imo si causa alioqui sit justa, sed juridice probari nequeat. Quod si re ipsa crimen non subsistat, juridice tamen probetur, adeoque titulum praesumptum ha-

beat judex, probabilius non ligat in foro conscientiae, quamvis in foro externo servari debeat ad vitandum scandalum. Cum vero dubitatur, utrum censura fuerit justa, necne? judicandum est fuisse justam, quia in dubio possidet judicis potestas. Ita Suarius, Vazquius, et alii contra paucos alios. Imo etsi reus pro se opinionem habeat probabilem, tenetur parere judici praecipienti sub censura, v. g. solutionem pecuniae; alias lites nunquam finirentur.

CAPUT II.

De absolutione a censuris.

19. *Quaest.* 1. Quis potest absolvere a censuris latis *a jure*? R. Certum est ab eis posse absolvere Episcopum, vel proprium Sacerdotem, si non sint reservatae, ut constat ex c. *nuper de sent. Excomm.* Idem possunt Capitulum Sede vacante, Praelati Religiosorum Ordinum, et omnes, qui gaudent jurisdictione quasi Episcopali. An autem ab eis possint absolvere et parochi, et alii Confessarii quicumque? negant aliqui cum S. Anton. eo quod requiratur jurisdictio in foro externo, qua carent isti. Affirmat tamen sententia communis cum S. Th. *suppl. q.* 24. *a.* 2. ubi ait: *Si excommunicatio sit major, aut est lata a judice, et sic ille qui tulit, vel ejus Superior potest absolvere: vel est lata a jure, et tunc Episcopus, vel etiam Sacerdos potest absolvere.* Ratio autem est, quia licet ex jure ordinario hanc facultatem non habeant, illam tamen habent ex concessione Innocentii III. qui *in c. nuper.* 29. inquit: *In secundo casu* (quod excommunicatio non sit reservata) *a suo Episcopo vel a proprio Sacerdote poterit absolutionis beneficium obtineri:* cet. Nomine autem proprii Sacerdotis hic venit quidlibet Sacerdos approbatus ab Ordinario.

20. Atque hujusmodi absolutio impertiri potest tum intra, tum extra Confessionem, et valet etiam pro foro externo, cum favores Principis, quoad fieri possit, sint ampliandi. Neque solum haec facultas extenditur ad excommunicationem, sed ad omnes alias censuras non reservatas. Sunt etiam, qui affirment, a minore excommunicatione posse absolvere etiam simplicem Sacerdotem non approbatum; sed haec sententia omnino rejicenda est cum Suario, Soto, et aliis, tum quia in c. *nuper* dicitur excommunicatio minor absolvenda esse vel ab Episcopo, vel a proprio Sacerdote, qui sane intelligi nequit simplex Sacerdos; tum quia juxta decretum Innoc. XI. hodie vetitum creditur Sacerdotibus simplicibus absolvere a venialibus.

21. *Quaest.* 2. Quisnam possit absolvere a censuris latis *ab homine*? R. Si censura lata sit per modum sententiae particularis contra definitam personam non potest ab illa absolvere nisi is, qui eam tulit, vel ejus superior, aut successor ejus, aut delegatus. Est certum apud omnes. Quod si judex in foro externo testetur, eum contra quem lata est censura, vel emendatum esse, vel parti contrariae jam satisfecisse, tunc censetur vel ipse absolvere, vel cuilibet absolvendum remittere, ut notant Salmant. Si vero sententia feratur ab homine ad instar statuti, vel sententiae generalis contra personas indefinitas, vel in futurum, v. g. in omnes, qui hoc crimen patrarint; vel in praeteritum contra eos qui hoc crimen commiserunt; probabilius censeo, absolutionem dari posse a quocumque Confessario, modo censura non sit reservata; quia censurae sic latae comparantur censuris latis a jure. Ita Toletus, Layman, Roncaglia, Concina contra Suarius, Vazquium et alios.

22. *Quaest.* 3. An Episcopus absolvere possit a censuris Papae reservatis? R. Ante omnia notanda sunt

verba Trid. Sess. 24. c. 6. dicentis: *Liceat Episcopis in irregularitatibus, et suspensionibus ex delicto occulto, excepta ea, quae oritur ex homicidio voluntario, et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum, dispensare; et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicae reservatis, delinquentes sibi subditos in dioecesi sua per se ipsos, aut Vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiae gratis absolvere, imposita poenitentia salutari. Idem et in haeresis crimine in eodem foro conscientiae eis tantum non eorum Vicariis sit permissum.* Ex quibus Trident. verbis deduces: 1. Episcopos posse absolvere in foro conscientiae vel per se, vel per alium ab omni censura occulta, etiam reservata, excepta haeresi occulta, a qua per se tantum possunt absolvere: 2. crimen dici occultum, quod non est in foro externo saltem per unam testem probatum; vel saltem notum non sit omnibus; vel majori parti oppidi, viciniae, parochiae, vel collegii, aut monasterii, in quo reus degit.

23. Deduces 3. non posse ab Episcopo absolvi reum criminis Papae reservati, quod in foro alterius Episcopi in judicio sit punitum; quia licet tunc judici satisfactum sit, tamen crimen manet publicum, et ut tale omnino est Pontifici reservatum. Ita communior, et verior sententia cum Suario contra aliquos. Probabile autem est, crimen in uno loco publicum absolvi posse ab Episcopo in alio ubi est occultum; modo timeri nequeat ne etiam in eo loco fiat publicum: 4. nomine Episcoporum venire omnes jurisdictionem Episcopalem habentes, sed nec hi, nec illi hanc facultatem habent, ubi Tridentinum non est receptum. Ita Fagnanus in c. *dilectus* 15. *de Temp. Ordin.* ubi ait, declaratum fuisse a Greg. XIII. eam facultatem nec Cardinalibus convenire, etsi Ecclesiarum Urbis titulum habeant.

24. Deduces 4. quicquid aliter docuerint ali-

qui DD. facultatem praedictam a Trid. Episcopis concessam, revocatam esse per Bullam Coenae quoad haeresim, et alios casus in ea reservatos. Ita saepe declaratum esse a S. C. ajunt Fagnanus, et Pittonus, atque ita sentiendum esse, docet Bened. XIV. de Syn. lib 7. c. 32. qui testatur P. Suarez primun censuisse probabilem contrariam sententiam, sed postea in Tract. de fide d. 1. §. 2. illam dixisse omni pobabilitate destitutam.

25. Confirmat id ipsum laudatus Bened. XIV. auctoritate S. Pii. V. et Greg. XIV. qui de hac re nominatim rogati respondisse feruntur, nulli praeter Papam integrum esse absolvere ab haeresi etiam occulta. Accedit damnatio propositionis 3. ab Alex. VII. proscriptae, quae ajebat: *Sententia asserens bullam Coenae solum prohibere absolutionem haeresis, et aliorum criminum, quando publica sunt; et id non derogare facultati Tridentini, qua de occultis criminibus sermo est, anno* 1629. 19. *Junii in Consistorio S. C. Emin. Cardin. visa, et tolerata est.* Ex his omnibus concludit Bened. XIV. *Episcopos non sine temeritatis nota hanc auctoritatem posse sibi ostentare, et tanto minus delegandi.*

26. *Quaest.* 4. An Episcopi possint absolvere a censuris Bullae Coenae impeditos Roman adire? R. Omissis aliorum sententiis, Episcopos posse per se, vel per alios absolvere in utroque foro legitime impeditos ab omnibus casibus, atque etiam ab haeresi, accepto ab eis juramento praesentandi sese postea Superiori. Ita communis DD. quia existente impedimento Papam adeundi, restituitur Episcopis potestas ordinaria, non quidem ex vi Tridentini, sed vi juris communis. Et probatur ex cap. *Ea noscitur* 23. *de sent. exc. Mulieres, senes, et valetudinarii, seu membrorum destitutionibus impediti, licet ad Apostolicam sedem non veniant, ab Episcopis valeant fidelium communioni res-*

titui. Idem sancitur in cap. *quamvis* 68. eodem titulo, et in cap. *nuper* 20.; qui canones etsi loquantur de censura ob Clerici percussionem, merito a DD. transferuntur ad omnes alias censuras, in quibus eadem ratio subsistit. Et colligitur ex cap. *eos qui de sentent. excommunic.* ubi idem statuitur in universum de omnibus censuris.

27. *Quaest.* 5. Quinam censeantur legitime impediti? R. In c. *Ea noscitur* 13. tales dicuntur mulieres, senes, valetudinarii, quibus in aliis capitibus juris adduntur pueri, impuberes, pauperes, *gravem inimicitiam habentes, vel alias justas excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excusentur*. Quae verba comprehendunt servos, patres familias, quibus non liceat iter agere sine gravi incommodo, pauperes, sed non mendicos, quos inopia ad itinere non excusat. Magistratus publicos, et alios omnes, qui nequeant sese longo itineri committere sine gravi sui, vel aliorum damno, sive spirituali, sive temporali. Quod impedimentum si perpetuum sit, excusat eos ab onere se postea sistendi: idem dico, si sit ad longum tempus; v. g. decennium: non ita si ad breve tempus. Et quamvis sic impediti juxta aliquos DD. teneantur Romanum Pontificem vel S. Poenitentiariam per epistolam, vel Procuratorem convenire; communior tamen, et probabilior sententia eos a tali onere excusat; tunc enim Episcopis convenit jure ordinario potestas eos absolvendi, quae solum erat restricta circa non impeditos. *Salm. Roncaglia, Milante, et alii.*

28. Possunt quoque absolvi absque onere comparendi leviter Clericum percutientes, *ex* c. *pervenit de sent. Exc.* Item impuberes, etiamsi post pubertatem petant absolutionem; eorum enim absolutio jure ordinario datur Episcopis. Pariter feminae, non solum moniales, sed quaevis aliae, cum in c. *quamvis* non alia de causa excusentur, nisi quia feminae sunt. De

Monialibus autem nemo dubitat, cum expressum sit in c. de *Monialibus* 33. sed nequeunt nisi in mortis articulo ab Episcopis absolvi a censura ob violationem clausurae, ex declaratione Greg. XIII. Censetur quoque perpetuo impediti carceri, aut triremibus mancipati, filii familias, et Regulares, qui possunt a Praelatis suis absolvi. Verum Praelati Regulares nequeunt absolvere saeculares a criminibus in Bulla Coenae contentis. Alia circa Regularium facultates lege, si vacat, apud auctorem.

29. *Quaest.* 5. Quomodo danda sit absolutio a censuris? R. Ad absolvendum a censura sufficiunt quaevis externa signa, quae significent absolutionem dari, sed non est satis voluntas absolvendi. Sane in foro externo servanda est formula; quae in unaquaque dioecesi sit in usu; in foro autem conscientiae haec, vel alia similis adhiberi potest: *Ego te absolvo* (v. g.) *a vinculo excommunicationis, suspensionis, cet. quam incurristi propter* NN. *talem causam, et* (si sit excommunicatus) *restituo te sacramentis Ecclesiae, et communioni fidelium, aut* (si sit supensus) *executioni tuorum Ordinum, vel Officiorum. In nomine Patris*, cet. Qui pluribus censuris est adstrictus, potest ab omnibus absolvi per illa verba: *Ego te absolvo ab omni vinculo*, nisi absolvens aliud intendat. Hinc qui in jubileao sine culpa omisit peccatum habens censuram sibi annexam, postea ab eo potest a quovis Confessario approbato absolvi, cum non sit amplius reservatum, sublata censura, ratione cujus reservatum fuerat. Potest quoque absolvi quis ab una censura, relictis aliis, quia non est inter eas necessaria connexio.

30. *Quaest.* 6. An valeat absolutio data absenti vel invito, aut per vim extorta, aut sine partis satisfactione? R. 1. Absens sicut potest ligari censura, ita et absolvi ex c. *de manifesta* 2. *q.* 1. et. c. *quanto* 2. *q.* 5. Ceterum sine urgenti causa id non licet. Potest quo-

que invitus absolvi a censura, sicut ligari potest; sed ut plurimum non licet, ne censura contemnatur. R. 2. Absolutio vi, aut metu gravi injuste extorta non valet; imo novam excommunicationem incurrit, ex c. unico *de his, quae vi, in* 6. Valet tamen, si metus sit juste incussus, v. g. si absolutio extorta sit a judice, qui nolit absolvere, cessante contumacia. R. 3. Absolutio data ab Ordinario, non praestita satisfactione, etsi sit illicita, valida tamen est; data vero a delegato erit invalida, si apponatur clausula: *Saisfacta parte*, quae juxta sententiam probabiliorem importat conditionem; quamvis aliqui probabiliter sentiant, eam de jure adhiberi tantum ad monendum delegatum, non ad limitandam facultatem. Certe erit valida, si talis conditio non apponatur; peccabit tamen Confessarius, qui absolvat, non praestita satisfactione, aut sit ea praestari tunc nequeat, data cautione, aut juramento de satisfaciendo, cum primum fieri possit.

31. Certum est tamen, censuram non auferri sine absolutione, etiam secuta emendatione, et praestita satisfactione ex *prop.* 44. damnata ab Alex. VII. dicente *Quoad forum conscientiae, reo correpto, ejusque contumacia cessante, cessant censurae.* Absolutio data sub conditione, v. g. *absolvo te, si solvas*, ex se illicita est; erit tamen valida, impleta conditione. Potest quoque dari obsolutio ad reincidentiam, id est, pro certo actu, et tempore, quo transacto reincidat; item sub certo onere, quo non impleto, censura reviviscat. Quid vero, inquis, si quis absolvatur ad reincidentiam, v. g. si intra mensem non satisfaciat, requiritur nova culpa ad reincidendum? Negant aliqui cum Suario, quia non fuit sublata, nisi sub conditione. Alii probabilius afirmant, quia cum nequeat suspendi censura sine auctoritate Pontificis, fuit omnino sublata per absolutionem, adeoque sine nova culpa renasci non potest. Idemque ajunt, dum Pontifex absolverit ad o-

mnem effectum, etsi ad reincidentiam, nisi aliud exprimat, ut exprimeret si absolveret aliquem v. g. ad finem obtinendi beneficium, manente censura quoad alios effectus.

32. Pro aliis nota 1. eum, qui potestatem habet absolvendi in foro conscientiae a censura, posse quoque id facere extra confessionem ut probabilior sententia docet contra Navarrum, Suarium, et alios. Declaratum est tamen a Greg. XIII. et a S. C. Episcopum non posse absolvere a casibus Papalibus occultis extra Sacramentum Poenitentiae. Nota 2. Eum qui absolvendus est a censura, debere prius imploraro absolutionis gratiam ex c. *per tuas de sent. Exc.* erit tamen valida absolutio, etiamsi eam non petat modo sit emendatus a peccato, et satisfactionem reddat: 3. ab iis, qui enorme crimen aliquod perpetrarunt, juramentum exposci de illo non amplius committendo ex c. *de cetero*, et c. *ex tenore;* secus si crimen non sit adeo grave. Cetera quae ad absolutionem praemitti solent, ac debent, vide apud auctorem.

TRACTATUS II.

DE CENSURIS IN PARTICULARI.

CAPUT PRIMUM.

De Excommunicatione.

1. *Quaest.* 1. Quid sit excommunicatio, et quotuplex? R. Est censura, quae privat fidelem communione Ecclesiae; estque duplex, alia dicitur major, alia minor. Secunda tantum privat usu passivo, seu

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

que invitus absolvi a censura, sicut ligari potest; sed ut plurimum non licet, ne censura contemnatur. R. 2. Absolutio vi, aut metu gravi injuste extorta non valet; imo novam excommunicationem incurrit, ex c. unico *de his, quae vi, in* 6. Valet tamen, si metus sit juste incussus, v. g. si absolutio extorta sit a judice, qui nolit absolvere, cessante contumacia. R. 3. Absolutio data ab Ordinario, non praestita satisfactione, etsi sit illicita, valida tamen est; data vero a delegato erit invalida, si apponatur clausula: *Saisfacta parte*, quae juxta sententiam probabiliorem importat conditionem; quamvis aliqui probabiliter sentiant, eam de jure adhiberi tantum ad monendum delegatum, non ad limitandam facultatem. Certe erit valida, si talis conditio non apponatur; peccabit tamen Confessarius, qui absolvat, non praestita satisfactione, aut sit ea praestari tunc nequeat, data cautione, aut juramento de satisfaciendo, cum primum fieri possit.

31. Certum est tamen, censuram non auferri sine absolutione, etiam secuta emendatione, et praestita satisfactione ex *prop.* 44. damnata ab Alex. VII. dicente *Quoad forum conscientiae, reo correpto, ejusque contumacia cessante, cessant censurae.* Absolutio data sub conditione, v. g. *absolvo te, si solvas*, ex se illicita est; erit tamen valida, impleta conditione. Potest quoque dari obsolutio ad reincidentiam, id est, pro certo actu, et tempore, quo transacto reincidat; item sub certo onere, quo non impleto, censura reviviscat. Quid vero, inquis, si quis absolvatur ad reincidentiam, v. g. si intra mensem non satisfaciat, requiritur nova culpa ad reincidendum? Negant aliqui cum Suario, quia non fuit sublata, nisi sub conditione. Alii probabilius afirmant, quia cum nequeat suspendi censura sine auctoritate Pontificis, fuit omnino sublata per absolutionem, adeoque sine nova culpa renasci non potest. Idemque ajunt, dum Pontifex absolverit ad o-

mnem effectum, etsi ad reincidentiam, nisi aliud exprimat, ut exprimeret si absolveret aliquem v. g. ad finem obtinendi beneficium, manente censura quoad alios effectus.

32. Pro aliis nota 1. eum, qui potestatem habet absolvendi in foro conscientiae a censura, posse quoque id facere extra confessionem ut probabilior sententia docet contra Navarrum, Suarium, et alios. Declaratum est tamen a Greg. XIII. et a S. C. Episcopum non posse absolvere a casibus Papalibus occultis extra Sacramentum Poenitentiae. Nota 2. Eum qui absolvendus est a censura, debere prius imploraro absolutionis gratiam ex c. *per tuas de sent. Exc.* erit tamen valida absolutio, etiamsi eam non petat modo sit emendatus a peccato, et satisfactionem reddat: 3. ab iis, qui enorme crimen aliquod perpetrarunt, juramentum exposci de illo non amplius committendo ex c. *de cetero*, et c. *ex tenore;* secus si crimen non sit adeo grave. Cetera quae ad absolutionem praemitti solent, ac debent, vide apud auctorem.

TRACTATUS II.

DE CENSURIS IN PARTICULARI.

CAPUT PRIMUM.

De Excommunicatione.

1. *Quaest.* 1. Quid sit excommunicatio, et quotuplex? R. Est censura, quae privat fidelem communione Ecclesiae; estque duplex, alia dicitur major, alia minor. Secunda tantum privat usu passivo, seu

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

receptione Sacramentorum. Prima, quae in jure venit nomine generali excommunicationis, et dicitur *anathema*, si majori cum solemnitate feratur, privat hominem communione Ecclesiastica, id est, usu tam activo, quam passivo Sacramentorum, et communibus suffragiis, orationibus, et indulgentiis, sed non privatis. Rursus excommunicatus alius dicitur toleratus, quem fideles non tenentur vitare, alius non toleratus, quem vitare tenentur. Post Concilium autem Constantiense vitandi tantum sunt nominatim excommunicati, ac denunciati, et publici percussores Clericorum.

2. *Quaest.* 2. Quid requiritur, ut aliquis excommunicatus sit vitandus? R. Requiritur 1. ut sit nominatim excommunicatus, expresso ipsius nomine, vel ejus officio, ita ut de illo nequeat dubitari. Reliqui autem generatim excommunicati, maxime haeretici, vitandi sunt, cum periculum adest scandali, aut spiritualis damni; aut si illorum aliquis ex nostra separatione probabiliter esset emendandus. Atque in hoc sensu intelligendus est Ap. ad Titum 3. *haereticum post primam, et secundam correptionem devita.* Et Joannes. ep. 2. *nolite eum in domum recipere, nec Ave ei dixeritis.* Nisi cum aliis dicatur, his locis notari publice excommunicatos, et denunciatos. Requiritur 2. ut reus sit publice denunciatus ab Ecclesia, vel per scriptum in loco publicarum forum regionis.

3. *Quaest.* 3. An liceat excommunicatis cum aliis communicare? R. Neg. ex verbis Conc. Const. quod postquam indulsit fidelibus communicare cum eis qui clam sint excommunicati, subjungit: *Per hoc tamen ejusmodi excommunicatos, suspensos, et interdictos, seu prohibitos non intendimus in aliquo relevare, nec eis quomodolibet suffragari.* Hinc fidelis, qui sine necessitate induceret excommunicatum toleratum ad communicandum cum aliis in divinis, peccaret contra charitatem cum esset occasio alterius peccati. Dixit *in Divinis*, nam in humanis certum est id licere: dixi praeterea sine *necessitate*, nam cum necessitas instat, vel utilitas magna, potest quisque ab excommunicato Sacramenta suscipere; imo etsi nulla sit necessitas potest quisque accipere Sacramenta a Parocho excommunicato tolerato, et ab alio sacerdote, qui aliunde paratus sitea ministrare. Addunt multi, nullum esse peccatum in Divinis communicare cum tolerato, eo quod dum fidelibus conceditur communicare cum illis, istis quoque indirecte concedi videatur communicare cum fidelibus petentibus communicare, si justa sit causa petendi. Ita Salmant. Sanctius cum Soto, aliisque probabiliter.

4. *Quaest.* 4. Quando vitandi sint percussores Clericorum? R. Tum, cum eorum percussio est juridice notoria. Sed ad id non sufficit *notorietas juris*, nisi sit quoque *facti* notitia, ita ut res sit nota non solum in domo aliqua privata, vel Colegio, sed in urbe, oppido, aut vicinia nota sit, saltem ex publica fama majori parti. Constat ex illis verbis Conc. Contant. *Si sententiam latam a Canone adeo notorie constiterit incurrisse, quod factum non possit aliqua tergiversatione celari.* Hinc sufficit fama communis, oria a viris fide dignis, et integre probata, quae faciat certam moraliter fidem, modo fama sit de eo, quod publice percusserit; sed non sufficit publica infamia, nisi re vera palam percusserit.

5. *Quaest.* 5. Quam ob causam incurratur minor Excommunicatio? R. Unica in jure causa illius assignatur, nimirum communicatio cum excommunicato vitando. Id tamen non tollit, quo minus Episcopus in poenam alicujus criminis possit alicui interdicere usum pasivum Sacramentorum, saltem Communionis. Fieri autem potest, ut haec censura incurratur, etsi quis propter levitatem materiae solum venia-

liter peccet, v. g. confabulando cum nominatim excommunicato, quando non licet, sed absque scandalo; non incurritur tamen peccatum, quod veniale sit ob imperfectum usum rationis; quia poena infligitur actioni, quae quantum in se est, sufficiat ad mortale. Explicari autem debet in Confessione peccatum, quantumvis veniale, cum annexa sit censura, ne Sacramentum cum ejus vinculo recipiatur. Denique notari oportet, in jure saepe dici, communicantem cum excommunicato *similem* excommunicationem incurrere; sensus autem est, eum pariter excommunicari, licet minore excommunicatione.

6. *Quaest.* 6. Quinam sint effectus Excommunicationis minoris, et quis ab ea possit absolvere? R. 1. Unicum esse effectum directum illius, nempe privare usu passivo Sacramentorum. Constat ex c. *si celebr. de Cler. Exc.* ubi dicitur, graviter peccare eum, qui hac censura irretitus suscipit Sacramenta; quae tamen valide recipit, ut convenit inter DD. qui dicunt, non peccare graviter, qui Sacramenta ministrat, sed non recipit. An autem peccet venialiter, controvertitur inter AA. Habet quoque alium effectum Excommunicatio minor, qui dicitur *indirectus*, scilicet hominem privare passiva electione ad beneficia ex eodem c. *si celebrat.* Et quamvis textus loquatur de receptione per electionem, eadem est ratio de collatione, et praesentatione, quae sunt virtualis quaedam electio.

7. Itaque tam excommunicatus beneficium recipiens, quam eligentes, praesentantes, aut conferentes graviter peccant, cum in re gravi praeceptum Ecclesiae transgrediantur. Electio autem hujusmodi non erit ex se irrita, sed irritanda ex eodem textu, sanciente: *Si scienter excommunicatus electus fuerit, ejus electio est irritanda.* Sed quaenam scientia requiritur, ut infirmetur electio? Alii requirunt eam ex parte electi tantum, alii ex parte electorum alii denique ex

parte utriusque. Electores autem conferentes beneficium ei, quem sciunt excommunicatum, nullam poenam juris incurrunt.

Nota: ab hac excommunicatione, cum non sit reservata, potest absolvere Parochus, et quivis Sacerdor potens absolvere a mortali; sed non ii, qui carent jurisdictione, ut essent simplices alii Sacerdotes.

8. *Quaest.* 7. Quinam sint effectus Excommunicationis majoris? R. Sunt in duplici differentia; alii sunt remoti, seu mediati; alii proximi, vel immediati. Remoti sunt duo, scilicet irrigularitas, quam subit excommunicatus exercens actum alicujus Ordinis; et suspicio de haeresi, quam subit is, qui per annum integrum in contumacia persistit, et ut jura loquuntur, insordescit, perseverando in eadem censura cum Ecclesiae contemptu. Contra quem ut de haeresi suspectum procedi potest, privando ipsum beneficio, ut colligitur ex Trid. *Sess.* 25. *c.* 4 Effectus immediati, seu proximi novem assignantur, 1. est privatio susceptionis Sacramentorum: 2 privatio communium suffragiorum: 3. administrationis Sacramentorum: 4. Divinorum Officiorum: 5. nullitas Beneficii, collationis, praesentationis, cet.: 6. privatio communicationis forensis: 7. privatio usus jurisdictionis: 8. sepulturae Ecclesiasticae: 9. communicationis civilis. De singulis agendum est singillatim.

9. *Quaest.* 8. An excommunicatus possit valide suscipere Sacramenta? R. Certum est, eum graviter peccare, sive toleratus sit, sive non, suscipiendo Ecclesiae Sacramenta. Excusat autem a mortali ignorantia invincibilis, imo et gravis metus mortis, infamiae, jacturae bonorum, cet. nisi adsit censurae contemptus, quia non censetur Ecclesia velle cum tanto rigore ad censurae observantiam obligare. An autem valide suscipiat, dubitatur. Negant aliqui excommunicatum, qui adhuc sine culpa ante censurae absolu-

tionem suscipit Sacramentum Poenitentiae, valide suscipere, cum membrum sit abscissum ab Ecclesia, cum qua nequit ideo in bonis ejus communicare. Affirmat tamen communissima sententia cum Suario, cum nullibi ab Ecclesia Sacramentum irritum declaretur, neque ex parte ministri, neque ex parte suscipientis.

10. Notandum est autem, eum, qui ministrat Sacramentum Excommunicato tolerato, peccare quidem contra jus Divinum, dando Sacramentum indigno; sed non peccare contra praeceptum Ecclesiae, quae post Constantiense Concilium permisit cuique communicationem cum excommunicato tollerato. An autem excommunicatus teneatur tollere impedimentum ad implendum praeceptum tum audiendi sacri, tum confitendi, et communicandi in paschate, non convenit inter DD. Quoad annuam Confessionem, et Communionem est omnino affirmandum; cum hoc sit unum ex praeceptis Divinis quoad substantiam. Idem dico de obligatione Missae, si possit absque gravi incommodo obtinere absolutionem; quod si id facile nequeat, et dolus absit, ab obligatione tollendi impedimentum audiendae Missae excusant communiter AA.

11. *Quaest.* 9. Quibus suffragiis, et precibus privetur Excommunicatus? R. 1. Si non sit toleratus, privatur communibus Ecclesiae suffragiis, orationibus, et indulgentiis: idque, ut docet Suarius cum communi TT. etiamsi alioqui sit in gratia, nec per ipsum stet, quominus absolvatur. Nam, ut dicitur in c. *a nobis* 28. *de sent. Excom. quamvis absolutus apud Deum fuisse credatur; nondum tamen habendus est apud Ecclesiam absolutus.* Non tamen privatur orationibus, et suffragiis, quae quivis, ut persona privata offerre potest pro excommunicato. Quin et Sacerdos potest suo nomine in Missa mentionem illius facere, et pro illo offerre particulare meritum operantis. S.

Th. Soto, Suarius, et fere omnes TT. R. 2. Si toleratus sit, juxta probabilem multorum opinionem non privatur communibus suffragiis, et precibus nomine Ecclesiae factis; quamvis alii multi cum Bellarm. Suario, et aliis negent posse quemvis Ecclesiae nomine offerre Sacrificia, et orationes pro excommunicato, etiam ab Ecclesia tolerato.

12. *Quaest.* 10. Quomodo Excommunicatus privetur usu activo Sacramentorum? R. Ita ut non toleratus licite non possit ministrare Sacramenta, praeterquam in casu extremae necessitatis, etiamsi requisitus sit. Probabile autem est eum posse ministrare Viaticum, et Extremam unctionem, quando infirmus nequit aliud Sacramentum suscipere; pariter autem cum aliter grave incommodum posset metuere. Ita Roncaglia, Salmant. alii. Excommunicato autem tolerato vetitum est universe Sacramenta ministrare in c. *Apost. de Cler. Exc. min.* Quando autem est requisitus, vel si Parochus sit, nec sit alius, qui loco ipsius celebret, vel ministret, licite confert Sacramenta. Quod autem valide conferat, etiam si non sit toleratus, est omnino certum, ut ait S. Th. 3. *p. q.* 64. *a.* 9. excepto Sacramento poenitentiae, quod requirit jurisdictionem, qua ipse caret, si non sit toleratus.

13. Circa quod nota, eum qui excommunicatus Sacramenta ministrat, sive toleratus sit, sive vitandus, incurrere irregularitatem ex c. ult. *de Cler. exc.* Pariter si solemniter baptizet, aut nuptias solemniter benedicat. Idem dico contra nonnullos, si invalide ministret ex c. *si quis* 7. *Causa.* 11. ubi Martinus V. declarat irregularem quemvis constitutum in Sacris, *qui post excommunicationem praesumpserit quasi in officio suo agere, sicut prius.*

14. *Quaest.* 11. Quomodo Excommunicatus privetur usu Divinorum Officiorum? R. Non solum eorum fructu privatur, sed neque interesse potest parti

notabili Sacrificii, aut publicis precibus, cantui, supplicationi, et ceteris annexis Ordini Clericali. Graviter igitur peccat et ipse, et qui cum Excommunicato vitando Divino Officio intersit, nisi aut parvitas materiae excuset, aut invincibilis ignorantia. Quod si excommunicatus a Sacerdote monitus nolit Ecclesia exire, subit excommunicationem Papae reservatam ex c. *Eos de sent. exc.* Pariter eam subit interdictus denunciatus, qui pertinaciter velit audire Missam, et omnes, qui impediunt, ne excommunicatus, vel interdictus ab Ecclesia recedat, ex. c. *gravis de sent. Exc.* Sacerdos autem excommunicatus, faciens coram se Missam celebrari, manet irregularis ex c. *tanta de Exc. Prael.* Cum autem excommunicatus vitandus renuit exire Ecclesia, tenentur Clerici eum expellere, aut si nequeant, ab officiis cessare, etiam die festo; quod si Sacerdos consecravit, potest, ceteris abeuntibus, Sacrum persequi usque ad Communionem, et reliqua in Sacrario perficere, vel alio decenti loco.

15. Non prohibetur tamen Excommunicato Sacras imagines venerari, uti aqua benedicta, aliisque Sacramentalibus, quamvis fructum eorum, qui oritur ex benedictione Ecclesiae, non participet. Potest etiam in Ecclesia seorsim ab aliis orare, modo cum illis non communicet. Potest etiam audire concionem, et lectionem Theologiae, vel Canonum: quamvis ipse nequeat concionari, vel legere, nisi toleratus sit, et ab aliis requiratur, aut ad id ex officio teneatur; quia tunc praesumitur ab aliis requiri, ut cum Suar. docent Salmant. Quod si obligatus est ad horas Canonicas, non excusatur ab illis recitandis, etiamsi fructus non percipiat ex culpa sua. Verum si omnino privetur beneficio, liber est ab onere recitandi, quod habeat solum ratione beneficii. Recitans autem non debet dicere *Dominus vobiscum*, sed *Domine exaudi*, cet. Non potest autem uti socio ad recitandum; at

secluso scandalo, et contemptu, inquit probabiliter Tournelyus, non videtur materia gravis uti socio ad officium, vel rosarium privatim recitandum. Nullo autem modo peccat si toleratus cum alio recitet, ab eo requisitus.

16. *Quaest.* 12. Quid de privatione beneficii Ecclesiastici? R. Nulla est omnis beneficii collatio, electio, cet. facta in favorem excommunicati, ex c. *postulatis de Cler. Exc. min.* Hinc non solum peccant graviter conferentes, recipientes, cet. sed etiam ultra excommunicationem minorem, incurrunt suspensionem a colatione, cet. Valida est, si conferatur scienter a Pontifice, vel cum clausula absolutionis a censura ad eum effectum, nisi quis excommunicatus sit ob haeresim; haec enim non comprehenditur sub generali absolutione. Jam vero quod de beneficiis dictum est, intelligendum est etiam de dignitatibus Ecclesiasticis, de pensionibus Clerici ob ministerium aliquod Ecclesiasticum, et de pensione Ecclesiastica, etiam temporali, quae datur ob aliquod officium Ecclesiasticum. Idem aliqui affirmant quoad dignitates saeculares, quia excommunicati invalide exercent actus jurisdictionis; alii tamen id negant, eo quod in jure nihil sit, quod significet irritam esse collationem hujusmodi dignitatum, quamvis excommunicatus impediatur ab externo suo officio exercendo.

17. Dubitant aliqui, an post Constantiense Concilium valida sit collatio beneficii, facta Excommunicato tolerato; sed verior sententia nullam esse affirmat cum Suario; quamvis enim permissum sit cum tolerato communicare, excommunicatus tamen nequit officia praestare: quare collatio semper fit indigno. Nec inhabilitatem tollit ignorantia, quantumvis innoxia, nisi collator ad cautelam absolvat a censuris ad eum effectum, ut fieri solet. Nota denique, excommunicatum ante beneficium obtentum non facere suos

»

fructus beneficii; qui autem post beneficium acceptum excommunicatur, non privatur fructibus, nisi post judicis sententiam, ut probabilius censeo cum Laym., Tournelyo, et aliis contra Suarium, aliosque.

18. *Quaest.* 13. Quid est communicatio forensis, qua privatur Excommunicatus? R. Hoc nomine venit officium judicis, advocati, procuratoris, item actoris, tabelionis, testis, cet. ita ut reus semper possit excipere contra excommunicatum, etiam post judicis sententiam ante executionem. Actor vero excommunicatus valide agit, donec repellatur; judex autem agit invalide nisi sit toleratus, cum careat jurisdictione. Non peccat autem excomunicatus, si sit toleratus, qui tuetur se, et alios in judicio; vitandus autem non potest alios in judicio defendere, quamvis si id faciat, non teneatur mercedem restituere. Quod ad testes attinet, isti etiam vitandi valide testantur, si non repellantur; tolerati vero et valide, et licite, si ab una partium requirantur. Nemo excommunicatus potest esse tutor, aut curator, aut testamenti executor; si tamen non fiat oppositio, valide exequitur: valide quoque ipse testatur, etsi illicite. Denique contractus omnes ab eo facti illiciti sunt, et ratione eorum non datur actio in foro externo. Validi tamen sunt durante executione, si ab eo fiant ut persona privata, sed non si fiant ab eo tanquam persona publica ratione muneris. et beneficii, quae jurisdictionem requirant.

19. Jurisdictione enim uti prohibetur Excommunicatus; ita ut si non sit toleratus, invalide eligat, conferat, praesentet, ferat leges, sententiam, cet. Qui autem ab eo beneficium accipit, intrusus dicitur, et absque alia sententia tenetur illud renuntiare. Acta vero tolerati ob bonum commune valida censetur; graviter tamen peccat, qui ea sine necessitate exerceat ex c. *Tanta de Exc. Praelat.* Privatur quoque Ex-

communicatus sepultura Ecclesiastica, ita ut si non sit toleratus, nequeat in Ecclesia, vel ejus coemeterio sepeliri. Et si forte sit sepultus, debet exhumari, nec in eo loco possunt Divina peragi ante reconciliationem. Ita *ex c. sacris de sep.* Polluta autem Ecclesia, manet pollutum et coemeterium, sed non contra, ex c. *consuluisti de Consec. Eccl. in* 6. Si vero excommunicatus decessit cum signis poenitentiae, non est exhumandus, sed absolvendus, petita absolutione ab haerede. Peccant autem graviter comitantes vitandum ad sepulturam; sepelientes vero incurrunt excommunicationem majorem ex *Clem.* 1. *de sep.* Id quidem dictum sit de excommunicato non tolerato, nam toleratus licite sepelitur in loco sacro, si cum signis poenitentiae a vita decessit.

20. *Quaest.* 14. Quandonam excommunicatus privetur communione civili fidelium? R In casibus hoc versu comprehensis.

Os, orare, vale, communio, mensa negatur,

ex declaratione Callixti Papae in c. *Excommunicatos* 11. *q.* 3. Dicitur 1. *Os,* per quod intelligitur osculum, et omne colloquium, etiam privatum, etiam per nutum, litteras, vel internuntium, et quodvis signum benevolentiae, ut missio, vel acceptio munerum. Dicitur: 2. *Orare,* id est, omnis communicatio in divinis, de qua supra: 3. *Vale,* quod comprehendit omnem salutationem saltem honorificam verbo, vel signo, vel amplexu, sed non resalutationem, et alia urbanitatis signa, quae censetur solutio debiti, ut probabilior est opinio TT. Hinc multi docent probabiliter contra Suarium, et alios, licitum esse cuipiam exhibere excommunicato signa urbanitatis, aperiendo caput, assurgendo, cet. modo absit animus salutandi, maxime si superior sit, aut persona publica. Resalutare autem verbis excommunicatum, secundum aliquos non

est jure prohibitum; sed probabilius censeo id esse vetitum ab Ecclesia, quamvis contrarium non sit improbabile. Aliud est de rescriptione, quae videtur vera communicatio.

Qui autem Excommunicatum injuriis afficeret, peccaret quidem, sed censuram non incurreret: multo minus qui ei diceret: *Deus te convertat, illuminet*, cet. S. Anton. *p.* 3. *tit.* 25.

21. Dicitur 4. *Communio*, quae comprehendit omne genus contractus, qui tamen, si fiat, validus est, contra ac pauci sentiunt. Comprehendit etiam cohabitationem, cooperationem, societatem, et quicquid censetur communicatio cum illo. Hinc prohibetur quoque communicatio cum excommunicato in eadem *mensa*, hoc est, omnis convictus, et convivium cum eo, etsi quis non vescatur eisdem cibis nec eidem numero mensae accumbat, ut evenire solet in Monasteriis, et Seminariis, in quibus plures sunt mensae in eodem triclinio, sed omnes accumbunt per modum societatis, *Suarius*, *Salm.* alii qui notant, non ideo prohiberi edere cum excommunicato in eodem hospitio, aut diversorio, vel casu fortuito in itinere in eadem domo, vel in eadem mensa.

22. *Quaest.* 15. Quale sit peccatum communicare cum excommunicato non tolerato? R. Communicatio in Divinis est mortale propter gravitatem materiae; in civilibus autem, licet inducat excommunicationem minorem, aliquando tamen erit solum veniale, si secluso contemptu, et sine frequentia fiat. Erit tamen grave peccatum, etiamsi non sit scandalum, vel contemptus, communicare in eodem crimine, vel contumacia, ob quam lata est excommunicatio. Item si ex excommunicatione civili reus sumeret occassionem perseverandi in eodem statu pertinaciae, et in hoc omnes consentiunt. Imo probabilius censeo cum Suar. contra Navarrum, et alios, frequentem

communionem in re civili cum eo nunquam posse excusari a peccato gravi. Ratio est, quia communicatio in civilibus cum vitando ex natura sua videtur materia gravis, ut probatur ex c. *exceptionem* 7. *de Exc.* ubi communicans civiliter cum excommunicato, dicitur *in periculum animae suae communicare*.

23. Quoad poenam vero, communicans cum vitando sive in divinis, sive in humanis, incurrit excommunicationem minorem. Incurrit autem majorem 1. Clericus scienter communicans in divinis cum excommunicato a Papa nominatim denuntiato ex c. *significavit de sent. Exc.* 5. qui communicat cum eo, si sententia lata sit etiam contra participantes; nec potest absolvi nisi ab eo, qui possit absolvere principalem. 3. iis, qui scienter communicat cum vitando in crimine, ut ajunt, *criminoso*, id est, in eo, propter quod lata fuit excommunicatio; et hic absolvendus est tantum ab eo, a quo absolvitur principalis, ex c. *nuper de sent. Exc.* Addunt Salmant. Episcopum excommunicantem, si communicet cum reo in crimine quod causa fuit excommunicationis.

24. *Quaest.* 16. An liceat aliquando communicare cum non tolerato? R. Extra divina, licet in his casibus, qui habentur in c. *quonian multos*, *Can.* 11. *q.* 3. quinque in hoc versiculo continentur.

Utile, lex, humile, res ignorata, necesse.

1. scilicet, cum requirit utilitas vel ipsius excommunicati, vel alterius. Hinc licet ab excommunicato consilium petere, ejus concionem audire, si alius desit idoneus, medicinam ab eo, vel stipem petere, initam prius societatem continuare, sed non licet novos cum eo contractus inire: 2. *lex*, scilicet, matrimonii, per quam licet uxori marito excommunicato communicare, et e contrario, nisi factum sit divortium. Non tamen id permittitur sponsis de futuro. Quod si excom-

municatio lata sit ob dubium de valore matrimonii, vel ob haeresim, id non licet ex c. *decrevit de haeret. in* 6. De cetero licita sunt obsequia conjugi praestita, uti et licent ea filiis quoad parentes. Licet quoque petere, et reddere debitum ad vitandum periculum incontinentiae. *S. Th. in* 4. *d.* 18. *q.* 2. *a.* 4. qui docet, nunquam licere conjugi communicare in Divinis cum conjuge excommunicato.

25. Dicitur 3. *humile*, id est, in casu subjectionis, quomodo possunt fili etiam emancipati, ut probabiliter docent Suar. Navarrus, Soto, et alii. Addunt aliqui etiam adoptivos, imo etiam nepotes, pronepotes, et in eodem genere affines, ut sunt nurus, privigna. cet. Communicare quoque possunt servi, et ancillae domino, si ante excommunicationem erant illius servitio addicti: similiter Religiosi Praelato, non tamen nisi quoad eam communicationem, quae vitari non potest ab habitantibus in eadem familia. Famuli autem excommunicati ejusdem Domini non possunt inter se communicare, nisi quoad opus sit ad serviendum Domino, quem non possunt relinquere. Quod autem de famulis est dictum, convenit quoque filiis, et uxoribus quoad parentes, et conjuges.

26. Dicitur 4. *res ignorata*; quaelibet enim ignorantia, sive juris, sive facti, excusat communicantes cum excommunicato, ex c. *quoniam multos* 11; et quidem probabiliter etiamsi sit culpabilis, et crassa, cum ibi excusentur generatim *ignorantes*. Excusat 5. *necessitas* sive animae, sive corporis, sive propria, sive aliena, modo vera sit, et gravis, ex dicto c. *quoniam multos*, et clarius ex c. *Si vere* 34. *de sent. Excom.* Denique: non est vitandus nisi is, quen moraliter constat vitandum esse, sive id constet per famam publicam, vel testimonio duorum saltem testium fide dignorum. Recte autem monet Tournelyus, non licere Poenitentiae Sacramentum suscipere ab eo, de quo

dubitatur an sit vitandus; ne forte nullum evadat Sacramentum.

CAPUT II.

De Excommunicationibus reservatis.

27. *Quaest.* 1. Quaenam sunt Excommunicationes Episcopis reservatae? R. 1. Est in eos, qui leviter Clericos percutiunt, aut etiam graviter, si sint feminae: 2. in eos, qui a censura in mortis articulo absoluti ab eo, qui alias non poterat, Superiori non se sistunt, si censura reservata erat ab Episcopo: 3. in Fratres minores, si admittant in suis Ecclesiis ad officia Divina Fratres Tertii ordinis: 4. in eos, qui procurant abortum foetus animati efectu secuto, a qua excommunicatione absolvere possunt etiam Regulares: 5. in eos, qui communicant in eodem crimine cum excommunicato ab Episcopo: 6. in eos, qui incurrunt censuras latas ab Episcopo, et sibi reservatas per propria statuta.

28. Cum vero excommunicatio fertur ex monitorio, nemo tenetur ad revelandum crimen, non vergens in alterius damnum, nisi praecedat, infamia, vel rumor ortus ex probis hominibus viciniae, aut Collegii. Quod si delictum cedat in commune damnum, etiam si sit occultum, est revelandum, nisi certa sit spes correctionem profuturam; verum si cedat in damnum privatum, non est manifestandum, nisi probari possit saltem per alium testem, vel aliter malum imminens nequeat impediri. Quando autem in Monitorio non praecipitur denuntiatio, sed testificatio, tenetur quisque testari, si praecedat semiplena probatio, etsi non possit ipse probare. S. Th. Bonav. et communis quae docet, non esse obligationem revelandi crimen emendatum, nisi illud habeat effectum in futurum, vel nisi sit publicum, et emendatio oc-

culta, vel denique sit tale, ut Superior merito intendat reatus punitionem. Qui vero ad revelandum obligatus non revelet, tenetur ad restitutionem, nisi exinde grave damnum alterius oriatur, aut fuerit testis a judice citatus, acceptatione posita tenetur ex justitia revelare.

29. *Quaest.* 2. Quaenam sunt Excommuninicationes reservatae Papae in universum? R. 1. Contra omnes incendiarios c. *tua nos de sent. Exc.* modo sint ab homine excommunicati, et denuntiati, ut notat Cabrin: 2. in habentes litteras Apostolicas, et non destruentes, item in falsarios litterarum Apostolicarum, ex c. *dur. eodem*, et c. *ad falsariorum*: 3. in effrigentes, et spoliantes Ecclesias, c. *conquesti*. 4. in communicantes eodem crimene cum excommunicatis a Papa, c. *nuper eodem*: 5. in vexantes eos, qui censuram in alios tulerunt, c. *quicumque de sent Excomm.*: 6. in absolutos ab excommunicatione sub conditione, et non implentes, c. *eos qui*. 7. in violantes interdictum Papale, *Extrav. estsi de poenit.* 8. in dantes, et recipientes aliquid ex pacto ob admissionem ad Religionem, *Extrav.* 1. *Comm. de Syn.* 9. in simoniacos reales circa ordinem, vel beneficium, *Extrav.* 2. *eodem*: 10. in committentes simoniam confidentialem, ex Bulla Pii IV. et Pii V.

30. Undecima: in impedientes executionem litterarum S. Poenitentiariae, ex Bulla I. Julii III. 12. in dantes, vel recipientes aliquid pro gratia, et justitia apud Sedem Apostollicam *Extrav.* 1. *de Sent. Exc.* et Bulla Bonif. VIII. et Greg. XIII. 13. in commitentes duellum, et ad id cooperantes, suadendo, cet. ex Trid. *Sess.* 25. 14. In mulieres ingredientes monasteria Regularium, *Bulla. S. Pii V.* 15. in rapientes bona Ecclesiae, et exigentes tributa ab Ecclesiasticis. 16. in violantes libertatem Ecclesiasticam, quoad fugientes ab Ecclesia *Bul. Greg. XIV.*

17. in docentes posse fieri confessionem in absentia per literas, Bulla. Clem. VIII. 18. in facientes jurare illicita, et contraria libertati Ecclesiae. *Bulla Greg. XIII.* 19. in damnantes peccati mortalis, vel haereseos alterutram opinionem de Conceptione B. V. item in eos, qui in concionibus, lectionibus, vel conclusionibus asserunt S. Virginem conceptam esse in originali. *Extrav. grave nimis*, et Bulla S. Pii V. 20. in percussores Clericorum, de qua postea. 21 in perseverantes per annum in excommunicatione lata a delegato Papae, c. *quaerenti de off. Deleg.* Sunt et aliae excommunicationes communes omnibus; sed minus frequentes, quae reperiuntur in bullis Pii V. Greg. VIII. Clem. VIII. et aliorum Pontificum, et legi possunt apud Auctores de hoc argumento ex instituto tractantes.

31. *Quaest.* 3. Quaenam sunt Excommunicationes latae contra Clericos, et Regulares? Praecipuae sunt isthaec: 1. in procurantes alienationes Ecclesiarum: 2. in concionatores, qui S. Scripturae sensum a DD. interpretatione alienum circa tempus Anti-Christi, et extremi judicii, aliaque similia praedicant. 3. in parochos non implentes juramentum de residentia factum: 4. in mendicantes sine facultate transeuntes ad alium ordinem praeter Carthusianum: In moniales exeuntes claustris sine licentia: 5. in religiosos, qui sine privilegio, vel speciali facultate Parochi Clericis, aut laicis Sacramentum Eucharistiae, vel Ext. unctionis ministrare, vel matrimoniis solemnibus praesidere audeant: 6. in inducentes ad jurandum de eligenda sepultura in eorum Ecclesiis: 7. in absolventes sub praetextu privilegiorum a casibus Bullae Coenae, vel Ordinario reservatis: 8. in Superiores non denunciantes Inquisitoribus, vel Ordinariis subditos de haeresi suspectos. V. alia apud auctorem. Circa duella et clausura Monialium vide Constitutiones Bened. XIV. al-

teram, quae incipit *detestabilem*, datam 13. Novemb. 1752. alteram *salutare* 1742. Hinc tamen Ligorius varias quaestiones solvit, tum ad duella, tum ad clausuram Monialium pertinentes, quas nos omittimus brevitatis causa, sicuti dissertationem ejus super censuris circa immaculatam B. Virginis Conceptionem.

32. *Quaest.* 4. Quomodo sit intelligenda excommunicatio percussionis Clericorum? R. Verba Concilii Later. II. Can. 15. sunt haec: *Placuit ut si quis suadente diabolo hujus sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum, vel Monachum violentas manus injecerit, anathematis vinculo subjaceat; et nullus Episcoporum illum praesumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui praesentetur, et eius mandatum suscipiat.* Circa quae notanda sunt sequentia: 1. haec censura comprendit omnes cujuscumque sexus, et aetatis, etiam impuberes, modo sint rationis compotes, ex c. 1. *mulieres*, et c. *pueris de sent. Exc.* Sed impuberes posunt absolvi ab Episcopis, etsi post pubertatem absolutionem petant. Comprehendit etiam mandantes, consulentes, et consentientes, si effectus sequatur; pariter ratihabentes percussionem nomine suo factam: item non impedientes, si ex officio, aut justitia teneantur impedire; secus si tantum ex charitate teneantur, ut cum S. Antonino probabilius censeo; quamquam et hos excommunicari, praesertim si ratione officii debeant impedire, probabiliter docent aliqui cum Suario.

33. In nomine *Clerici* veniunt etiam sola tonsura initiati, atque etiam conjugati, modo cum una, eaque virgine; item excommunicati, suspensi, interdicti, et verbo tenus degradati. Non incurrit vero qui percutit Clericum bigamum ex bigamia reali, vel eum, qui habitu Clericali deposito, saecularibus negotiis se ingesserit, nec post tertiam monitionem sui Praelati resipuerit. Dicitur III. *Monachum*, hoc est religiosos

omnes utriusque sexus, etiam novitios sub communi regula viventes atque etiam eremitas, qui sub regula, et obedientia vivunt, edito obedientiae voto, vel paupertatis. Sed eo privilegio non gaudent Eremitae vagi, nulli regulae ex voto addicti, licet vestem propriam habeant, Episcopis subjecti. Ita Fagnan. ex decisione Rotae Romanae.

34. IV. Dicitur: *manus injecerit*. Quod ita est intelligendum ut hac excommunicatione comprehendantur quicumque percutiant Clericum, vel Monachum sive manu, sive gladio, sive baculo, modo percussio sit gravis, et externa, aut graviter injuriosa, licet levis sit percussio. Hujusmodi censetur faciei conspurcatio, pulveris aspersio, et similia, quae gravis injuria ab hominibus aestimantur. Imo etsi quis ita Clericum percutiat, eo consentiente, modo actio sit Ordini Clericali injuriosa. Clericus autem consentiens etiam subest excommunicationi, non tamen latae sententiae, sed ferendae, ex c. *contingit*, nisi ipse consensus injuriam tollat, ut saepe accidit. Si quis se ipsum ex malitia, vel passione feriat, secundum multos subest excommunicationi. Sed merito repugnant huic opinioni Toletus, Barbosa, et alii, quia Canon videtur loqui tantum de altero Clericum percutiente. Certe subjacet huic censurae, qui percutit etiam meritum, si fiat per eum, qui non debet facere, ut si Clericus reus a judice laico puniatur, vel a Praelato per laicum. Conceditur tamen in c. *cum voluntate*, Parentibus punire, *qui aliquos de familia sua, vel propinquos inferiorum graduum, ut cohibeantur a suis insolentiis, duxerit corrigendos*. Itaque licet verberibus afficere correptionis gratia Clericum in minoribus constitutum, et secundum probabiliorem sententiam, etiam in majoribus; modo id fiat moderate a Praelato, vel Parente.

35. Non tamen subest Excommunicationi 1. qui actionem ponit injustam; sed non violentam, veluti

fur clam subripiens crumenam; vel contumeliosis utitur verbis, sed absque actione ulla violenta. 2. qui per jocum, aut fortuito percutit Clericum ex c. 3. *de sent. Exc*: 3. qui percutit eum, quem nesciebat esse Clericum: 4. qui vulnerat Clericum, dum eum deprehendit cum uxore sua turpiter agentem; secus si cum aliena: 5. percutiens re ipsa degradatum, vel bigamum, vel qui publice exercet munus cauponis, macellarii, vel scurrae, et ter monitus non cessavit: 6. qui ferit alium justae defensionis causa cum moderamine inculpata tutelae. Denique pueri, etiam in minoribus constituti, qui se pugnis percutiunt, etiamsi e naribus sanguis effluat, atque etiamsi percussio fuerit gravis, modo haec non fuerit intenta.

36. *Quaest.* 5. Quis possit absolvere a praedicta excommunicatione? R. Triplex distingui solet percussio Clerici: alia dicitur *enormis*, in qua magna intervenit vulneratio, vel magna sanguinis effusio, vel magna saltem injuria. Alia *mediocris*, qua extrahitur v. g. dens, vel capillorum copia evellitur, aut fit sugillatio carnis, qua sanguinis copia effluit, sed absque gravi laesione, vel injuria. Denique alia *levis*, non quidem ita, ut solum includat culpam levem, cum sine gravi crimine non possit esse excommunicatio; sed tamen *levis*, comparata cum praedictis, ut percussio pugni, palmae, pedis, digiti, cet. absque abscissione membrorum, sanguinis multi effusione avulsione capillorum, et similibus. Quod autem respectu unius est percussio levis, potest esse gravis respectu alterius, attenta qualitate personae, loci, cet. Hinc dicunt AA. a percussione levi posse absolvere Episcopos, et eorum Vicarios; a percussione vero enormi, vel mediocri, si publica fuerit, solum Papam, aut eorum Legatos. Si vero fuerit occulta, vel reus sit impeditus, ut Romam adeat, ab ea possunt Episcopi absolvere, et a publica etiam feminas, ex c. *mulieres de Sent. Exc.*

37. *Quaest.* 6. Quaenam sunt Excommunicationes Papae reservatae? R. Praeter dictam Clerici, vel monachi percusionem reservantur Papae casus contenti in Bulla Coenae. Praecipue autem illa versatur circa haereticos, eorumve fautores, et receptores; item circa legentes libros haereticorum, eosque imprimentes, retinentes, vel defendentes. Ut vero quis hic excommunicationi subjaceat, requiritur 1. ut liber sit haeretici: 2. ut de religione tractet, vel haeresim contineat: 3. ut lectio sit in materia notabili. V. dicta Tom. 1. in appendice de librorum prohibitione. Quod attinet ad haereticos, non subest huic censurae nisi haereticus formalis, et pertinax, qui adhaeret suae opinioni, quam novit esse contrariam doctrinae Ecclesiae, *S. Thom.* 1. *p. quaest.* 32. *n.* 4.

38. Hinc excusantur ab Excommunicatione, licet non a gravi culpa, errantes circa fidem ex ignorantia, quamtumvis noxia, et affectata, item dubitans de aliquo fidei articulo, suspendens judicium; nisi dubitet de aliquo articulo, quem sciat esse ab Ecclesia definitum. Ita Lugo, Salmant, Wigant, et alii. Nemo autem subest Excommunicationi nisi errorem suum exterius significet, et quidem verbo, vel actione mortaliter mala, et animo eam haeresim profitendi; alioquin poterit a quolibet Confessario absolvi, sicut et ab excomunicatione illi annexa ex alio jure, nempe ex c. *Christus* et c. *de sent. Excommun.* ubi lata est excommunicatio contra haereticos universim, sed minime reservata.

39. Praeter haereticos excommunicantur in bulla Coenae eorum *fautores*, qui cum possint, et debeant ex officio, omittunt eos capere, punire, cet. aut si ad id non tenentur, peccant, eos laudando, vel adjuvando. *Receptores* qui hospitio recipiunt, vel occultant haereticum, ut haeresis poenas effugiat. *Defensores*, qui eorum haereticorum errores defendunt, etsi aliter ipsi

sentiant, vel adjuvent, ne a judice capiantur, vel puniantur. Probabiliter tamen excusantur ab hac censura parentes, filii, et fratres haereticum recipientes, modo id non faciant ex animo haeresis fovendae.

40. Excommunicationem insuper Bullae Coenae incurrunt, ubi ea sit usu recepta, subripientes inique bona Christianorum naufragantium. 2. imponentes sine privilegio pedagia, id est tributa personarum, sive rerum, aut gabellas: quod non comprehendit Principes, et Magistratus supremos, qui jus habent imponendi subditis tributa, uti et pedagia transeuntibus ad custodiam, et refectionem viarum, pontium, cet. 3. Piratae, interficientes, aut depredantes Christianos in Statu Ecclesiastico: 4. falsificatores Litterarum Apostolicarum: 5. transmittentes arma, vel eorum materiam ad hostes infideles, vel haereticos declaratos: 6. injuste impedientes victualia, vel alia necessaria deferri ad Sedem Apostolicam: 7. eos, qui injuria afficiunt venientes ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedentes, vel in Curia commorantes, si fiat usurpata aliqua potestate, ac si essent judices: 8. interficientes, mutilantes, cet. Romipetas devotionis causa et Romae commorantes, ac recedentes: 9. interficientes, mutilantes, cet. S. R. E. Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae nuntios, vel Legatos. 10. eos, qui occidunt, vel percutiunt, aut bonis spoliant sive per se, sive per alios recurrentes ob sua negotia ad R. Ecclesiam: 11 appellantes sub quovis praetextu ad Curias laicales in causis Ecclesiasticis, ad impediendas litteras Apostolicas: 12. qui auctoritate laica, vel pretextu exemptionis causas spirituales, vel ipsi annexas ad se avocant a judicibus Ecclesiasticis, vel trahunt, vel trahi faciunt personas Ecclesisaticas ad Tribunal Saeculare; vel impediunt judices Ecclesiasticos uti propria jurisdictione: 13. usurpantes jurisdictionem, et fructus beneficiorum; item se interponentes absque jurisdictione in causis criminalibus contra Ecclesiasticos: 14. usurpantes jurisdictionem in Terris Ecclesiae Romanae. Denique incurrunt excommunicationem, et quidem reservatam, omnes qui sine facultate absolvunt ab Excommunicationibus Bullae Caoenae, ubi ipsa vigeat.

CAPUT III.

De Suspensione, degradatione, ac depositione.

41. *Quaest.* 1. Quid est suspensio, et quis suspendi, aut suspendere potest? R. 1. Suspensio est censura, qua Clericus functiones aliquas Ecclesiasticas exercere prohibetur: 2. solus Clericus potest suspendi: 3. suspendere possunt qui possunt ferre censuras. Hinc peccat graviter Clericus suspensus, si exercet actum vetitum per suspensionem, et irregularitatem incurrit. Excusatur tamen, si exercet ordinem non sacrum, vel sacrum, sed non solemniter, ut cum S. Antonino docet Tournelyus contra Suarium, et Navarrum. Pariter excusatur saltem a gravi culpa, si exercet ob ignorantiam, aut metum gravem, aut in parva materia, ut si suspensus a jurisdictione, vel ab ordine actum levem jurisdictionis exerceat, aut benedicat mensam; secus si benedicat aquam, vel fructus juxta solemnitates Ecclesiae. Inservire autem Sacerdoti suspenso, nominantim denunciato, et non tolerato, mortale est; ubi tamen scandalum absit, non est illicitum audire Missam Sacerdoti suspenso. Holzm. Palaus, Salmant. et communis contra alios.

42. *Quaest.* 2. An incurrat irregularitatem Clericus pro tempore suspensus, si exerceat actum, a quo suspensus est? R. Cum distinctione; nam si suspensio lata fuit per modum statuti, aut praecepti ob crimen futurum, vel etiam praeteritum, sed habens tra-

sentiant, vel adjuvent, ne a judice capiantur, vel puniantur. Probabiliter tamen excusantur ab hac censura parentes, filii, et fratres haereticum recipientes, modo id non faciant ex animo haeresis fovendae.

40. Excommunicationem insuper Bullae Coenae incurrunt, ubi ea sit usu recepta, subripientes inique bona Christianorum naufragantium. 2. imponentes sine privilegio pedagia, id est tributa personarum, sive rerum, aut gabellas: quod non comprehendit Principes, et Magistratus supremos, qui jus habent imponendi subditis tributa, uti et pedagia transeuntibus ad custodiam, et refectionem viarum, pontium, cet. 3. Piratae, interficientes, aut depredantes Christianos in Statu Ecclesiastico: 4. falsificatores Litterarum Apostolicarum: 5. transmittentes arma, vel eorum materiam ad hostes infideles, vel haereticos declaratos: 6. injuste impedientes victualia, vel alia necessaria deferri ad Sedem Apostolicam: 7. eos, qui injuria afficiunt venientes ad Sedem Apostolicam, vel ab ea recedentes, vel in Curia commorantes, si fiat usurpata aliqua potestate, ac si essent judices: 8. interficientes, mutilantes, cet. Romipetas devotionis causa et Romae commorantes, ac recedentes: 9. interficientes, mutilantes, cet. S. R. E. Cardinales, Archiepiscopos, Episcopos, Sedisque Apostolicae nuntios, vel Legatos. 10. eos, qui occidunt, vel percutiunt, aut bonis spoliant sive per se, sive per alios recurrentes ob sua negotia ad R. Ecclesiam: 11 appellantes sub quovis praetextu ad Curias laicales in causis Ecclesiasticis, ad impediendas litteras Apostolicas: 12. qui auctoritate laica, vel pretextu exemptionis causas spirituales, vel ipsi annexas ad se avocant a judicibus Ecclesiasticis, vel trahunt, vel trahi faciunt personas Ecclesisaticas ad Tribunal Saeculare; vel impediunt judices Ecclesiasticos uti propria jurisdictione: 13. usurpantes jurisdictionem, et fructus beneficiorum; item se interponentes absque jurisdictione in causis criminalibus contra Ecclesiasticos: 14. usurpantes jurisdictionem in Terris Ecclesiae Romanae. Denique incurrunt excommunicationem, et quidem reservatam, omnes qui sine facultate absolvunt ab Excommunicationibus Bullae Caoenae, ubi ipsa vigeat.

CAPUT III.

De Suspensione, degradatione, ac depositione.

41. *Quaest.* 1. Quid est suspensio, et quis suspendi, aut suspendere potest? R. 1. Suspensio est censura, qua Clericus functiones aliquas Ecclesiasticas exercere prohibetur: 2. solus Clericus potest suspendi: 3. suspendere possunt qui possunt ferre censuras. Hinc peccat graviter Clericus suspensus, si exercet actum vetitum per suspensionem, et irregularitatem incurrit. Excusatur tamen, si exercet ordinem non sacrum, vel sacrum, sed non solemniter, ut cum S. Antonino docet Tournelyus contra Suarium, et Navarrum. Pariter excusatur saltem a gravi culpa, si exercet ob ignorantiam, aut metum gravem, aut in parva materia, ut si suspensus a jurisdictione, vel ab ordine actum levem jurisdictionis exerceat, aut benedicat mensam; secus si benedicat aquam, vel fructus juxta solemnitates Ecclesiae. Inservire autem Sacerdoti suspenso, nominantim denunciato, et non tolerato, mortale est; ubi tamen scandalum absit, non est illicitum audire Missam Sacerdoti suspenso. Holzm. Palaus, Salmant. et communis contra alios.

42. *Quaest.* 2. An incurrat irregularitatem Clericus pro tempore suspensus, si exerceat actum, a quo suspensus est? R. Cum distinctione; nam si suspensio lata fuit per modum statuti, aut praecepti ob crimen futurum, vel etiam praeteritum, sed habens tra-

ctum successivum; tunc illam transgrediens, incurrit irregularitatem. Id colligitur ex c. 1. *de sentent. Excomm. et re judic. in* 6. ubi declaratus fuit irregularis, qui cum ad tempus fuerit suspensus, nihilominus tamen ministravit. Verum si suspensio lata sit ab homine per sententiam ob meram punitionem criminis praeteriti, illam transgrediens non evadit irregularis. Est autem ratio, quia talis suspensio non habet rationem censurae, sed poenae tantum, cum censura sit poena medicinalis, quae nequit ferri ob delictum omnino praeteritum.

43. Incurrit tamen irregularitatem Episcopus suspensus a pontificalibus, qui confirmet, consecret calices, aliave Pontificalia exerceat. Quicquid enim sit de opinione docente, Episcopatum non esse novum Ordinem, sed solam extensionem Sacerdotalis Ordinis, negari tamen non potest, tale exercitium esse functionem propriam Ordinis ita extensi, a qua suspensus est. *Suspensus* tamen *a Pontificalibus, si celebrat in Pontificalibus, non erit irregularis, quia Pontificalia non sunt de substantia celebrationis; nec debemus judicare aliquem irregularem, uisi inveniatur expressum*, inquit D. Anton. 3. p. tit. 27. c. 4.

41. *Quaest.* 3. Quotuplex est suspensio? R. Alia fertur ad certum tempus, quo elapso expirat; alia fertur indefinite, manetque, donec per absolutionem tollatur. Rursus alia est suspensio ab officio, sive id sit ordinis, sive jurisdictionis, alia a beneficio, alia ab utroque. Potest autem quis suspendi ab officio, vel in totum, vel in partem tantum, et pariter a beneficio. Unde suspensus absolute prohibetur ab omni exercitio, ratione officii proveniente, adeoque nequit celebrare, valide excommunicare, cet. Suspensus a jurisdictione, si non sit toleratus, invalide absolvit; secus si sit toleratus, quamvis enim illicite, sed non invalide jurisdictionem exercet. Suspensus ab officio

non intelligitur suspensus a beneficio; potestque fructus ejus percipere, modo per alium suppleat, qui per se nequit. Censetur autem et a beneficio suspensus, si crimen sit enorme, vel per annum contemnat suspensionem, *ex c. cum bonae, de aetate.*

45. Qui ex parte vel ab officio, vel a beneficio suspenditur, potest exercere functiones, a quibus non est suspensus Quamvis autem a beneficio suspensus, eo ipso intelligatur suspensus a percipiendis ejus fructibus, non tamen ab officio sive jurisdictionis, sive ordinis, etiam quod illi convenit ratione beneficii. Unde tenetur recitare horas canonicas, et cetera onera beneficii praestare. Et quamvis fructibus beneficii careat, fruit tamen potest anniversariis stipendis Missarum, quia non sunt fructus beneficii, cum poenae non debeant extendi, quandiu in jure non sunt expressae, et ideo potest etiam fruit juxta multorum sententiam distributionibus quotidianis, maxime si sit pauper. Ratio tamen paupertatis non sufficit, ut possit sibi retinere fructus beneficii, si suspensio lata est ob contumacia; quia non debet Ecclesia subvenire ei, qui sponte ejus disciplinam vilipendit, cum libere possit a contumacia recedere. Ita Suar. Turrianus, alii; aliud tamen est, si suspensio lata sit in poenam criminis omnino praeteriti. V. N. A.

46. Quid si suspensio feratur in Collegium, vel Capitulum, vel Communitatem? R. Ea non afficit singulas personas quoad propria uniuscujusque officia, sed quoad munia, et beneficia totius Communitatis, ut cum D. Th. docent TT. Quod si eorum aliqui exerceant munia, communitati vetita, ipsi non fiunt irregulares; quia prohibitio ejusmodi potius quam censura, est inhabilitas personarum ad talia officia. Quod si suspensio fertur in Communitatem, et singulas ejus personas, ea non afficit innocentes, cum nemo possit excommunicari, aut suspendi pro culpa aliena. Ita

Suar. Navarrus, alii, ex cap. 2. de Const. &c. *de his, quae fiunt. Cum peccata suos auctores tenere debeant, nec poena sit alterius protrahenda, quam delictum fuerit in excedente refertum.* Nota: Cum praelatus solo verbo dicit Sacerdoti: *suspendo te*, haec non tam censura habenda est, quam simplex prohibitio; censura enim non licet ferre, nisi scripto; nec de illo aliter sentiendum est, nisi de ipsius mente constet.

47. *Quaest.* 4. Quaenam sunt juris suspensiones? R. Suspensiones juris communis (nam de particulari jure non est hoc loco agendum) sunt praecipue. 1. In Clericos recipientes sacros Ordines ab alieno, vel a proprio in aliena dioecesi, vel sine aetate legitima, aut dimissoriis, aut titulo, vel extra tempora, aut non servatis interstitiis per saltum, vel in censura, vel denique post matrimonium ratum, qui omnes ipso jure suspensi sunt ab executione suorum ordinum, si cum dolo fecerint; et si ordine utantur, evadunt irregulares. 2. In eos, qui excommunicant, suspendunt, aut interdicunt sine scriptura, et causae expresione; qui remanent suspensi per annum, nisi sint Praelati regulares. 3. In Clericos scienter eligentes Episcopum, vel Parochum indignum; hi autem sunt biennio a beneficiis suspensi. 4. In ordinantem, et ordinatum simoniace; uterque est suspensus ab ordinibus. 5. In Parochos, jungentes sponsos in aliena parochia absque facultate. 6. In gravantes alienis debitis Ecclesias sibi commissas. 7. In occupantes bona Ecclesiae, vel alterius loci pii. 8. In sodomitas, simoniacos, duelli auctores, vel fautores, in raptores, vel eis auxiliantes. 9. In publice disputantes circa Conceptionem B. M. V. 10. In visitatores, accipientes munera, vel pecuniam, qui si Episcopi sint, suspensi ab ingressus Ecclesiae; si inferiores Episcopos, ab officio, et beneficio, donec restituant duplum. 11. Judex Ecclesiasticus (sed non Episcopus) faciens injuriam litiganti, contra conscientiam, et justitiam. Denique renuentes absolutionem nolenti manifestare complicem, subjacent suspensioni ferendae sententiae ex bulla Bened. XIV. *Ubi primum.*

Praeter juris suspensiones, sunt aliae ab homine, quae si sint majores, ab omni officio, et beneficio ferri nequeunt nisi ob culpam mortalem; alias poena non esset proportionata culpae. Potest tamen ob culpam venialem imponi suspensio ex parte, v. g. ab officio tantum, vel a beneficio ad breve tempus; imo ad diem, vel hebdomadam potest quis ab homine suspendi ob veniale tantum. Suar. Layman, et communis. DD.

48. *Quaest.* 5. Quis potest absolvere a suspensione? R. Habens auctoritatem Episcopalem potest absolvere a suspensione non reservata, et Episcopus a quocumque juris suspensione, sedi Apostolicae specialiter non reservata, imo et ab ista, si sit ex delicto occulto, et non deducto ad forum contentiosum. Regulares ex privilegio possunt absolvere in foro conscientiae ab omni suspensione. Cum vero suspensio fertur in Communitatem, is tantum ab illa potest absolvere, qui in eam jurisdictionem habet in foro contentioso. Denique: sine ulla absolutione tollitur suspensio, imposita ad tempus, vel sub conditione; v. g. *donec, vel nisi restituas*, transacto termino, et impleta conditione.

49. *Quaest.* 6. Quid est degradatio? R. Ea proprie censura non est sed privatio executionis officiorum, et beneficiorum absoluta, et ex toto, sine ulla spe restitutionis, facta cum certis solemnitatibus, et privatione privilegii Clericalis tum fori, tum Canonis, per quam reus traditur potestati Saeculari. Degradatus licet privetur privilegiis Ordinis, sed non potest ipso Ordine privari, cum sit indelebilis; unde tenetur ad votum castitatis, si fuit in Sacris; et invalide

matrimonium contraheret, atque valide consecraret hostiam: tenetur quoque ad Horas Canonicas, nisi forte justa de causa impediatur.

50. *Quaest.* 7. Quid est depositio, et a quo fieri potest? R. 1. Differt a degradatione, quia depositio fit verbo tantum, et sine solemnitatibus, relicto privilegio Canonis, et fori. R. 2. Solus Episcopus degradare potest, deponero autem possunt Episcopi loco ejus Vicarii. Id autem fieri nequit, nisi in casibus jure expressis, et delictis enormibus. Cum degradato solus Papa dispensare potest; sed cum deposito etiam Episcopus, si crimen sit levius adulterio.

CAPUT IV.

De Interdicto.

51. *Quaest.* 1. Quid, et quotuplex est interdictum? R. 1. Est censura Ecclesiastica, per quam homo privatur usu Divinorum Officiorum, Sacramentorum aliquorum, et Ecclesiasticae sepulturae, secundum se ipsa. Quae ultima verba adduntur ad distinguendum interdictum ab Excommunicatione, quae privat his bonis sed solum quatenus sunt communicatio cum fidelibus: suspensio vero proprie non usum prohibet, sed impedit exercitium Ecclesiasticae potestatis. R. 2. Dividitur in locale, et in personale, et mixtum: locale est, per quod prohibetur omnibus participatio Sacrorum Officiorum, sed in certo loco tantum: personale vetat officia sacra certis tantum personis in quocumque loco. Mixtum est, quod prohibet celebrationem in tali loco, et talibus personis. Potest quoque esse interdictum generale, quo locus generalis, v. g. Collegium, Civitas, cet. interdicitur; et particulare, quo locus, aut personae particulares sunt interdictae.

52. Itaque interdicta Civitate, interdicuntur etiam suburbia: et interdicta parochia, etiam sacellum, et coemeteria contigua, quia accessorium sequitur principale. Ita ex c. *si licitas de Sent. Exc. in* 6. ubi etiam legitur, interdicta generatim Civitate, pariter interdici Ecclesias Regularium; et hoc interdictum generale servandum esse tum a Clericis, tum a Regularibus, atque etiam ab Episcopo, qui illud tulit. Verum interdicto populo, non interdicuntur ii, qui non sunt pars populi, ut studiosi, peregrini, Clerici, cet. E converso Clero interdicto, non intelliguntur laici ex c. *si sent.* nec Regulares nisi Beneficium, vel officium in illo populo habeant; pariter nec Clerici privilegio fori non gaudentes, uti nec alii qui non habentes beneficium, nec officium, unum cum Clero corpus non constituunt.

53. Notandum est autem, eximi ab interdicto personali generali 1. Episcopos, qui et a generali suspensione eximuntur. 2. Infantes, et amentes, doli incapaces, qui tamen privantur Ecclesiastica sepultura. 3. Innocentes, statim ac alibi domicilium collocant. 4. Exteros etiam si per multum tempus inter cives habitent. Notandum est autem, magnum esse discrimen, cum dicitur *Civitas N. interdicitur*; vel *Cives N. interdicuntur;* nam cum interdictum cadit supra Civitatem, licet civibus, aut incolis, qui causam interdicto non dederunt, alio ire, et ibi Divinis interesse. Quod eis non licet, si cives interdicantur; nisi desinant ibi cives esse, nec causam dederint interdicto.

54. *Quaest.* 2. Quinam sunt effectus interdicti? R. Sunt. 1. Prohibitio Divinorum Officiorum. 2. Sacramentorum, excepto baptismo, confirmatione, et poenitentia. 3. Sepulturae sacrae. 4. Peccatum mortale, quod committitur a violantibus interdictum. Item irregularitas, quae incurritur a Clericis, et excommunicatio a Religiosis. Circa quae sciends sunt

sequentia. 1. Non prohiberi officium B. M. vel Defunctorum, si dicantur privatim, et in loco ad ea non deputato. Prohiberi quidem sacris interesse etiam interdictis ob alienam culpam, Clericis tamen, et Religiosis non interdictis licet clausis januis, sine campanarum sonitu, officia Divina celebrare ex c. *Alma mater de Sent. Exc. in* 6. Permittitur tamen in festis Natalis Domini, Paschae, Pentecostes, Assumptionis B. M. et per Octavam Corporis Christi, ut Divina Officia cantentur solemniter, admissis etiam interdictis, qui et tenentur his diebus audire Missam, dummodo, qui causam interdicto dederunt, altari non appropinquent, nec veniant ad offertorium, vel communionem. Regulares autem possunt admittere ad Divina Officia famulos, Procuratores, et Operarios suos, item eos, qui Tertii Ordinis dicuntur, modo non sint speciatim interdicti, nec causam dederint interdicto.

55. Secundo per prohibitionem Sacramentorum non prohibetur *ex c. Alma Mater* administratio baptismi, etiam solemnis, atque a ministro generatim interdicto; non autem is licet speciatim interdicto. Idem dico de Sacramentis Poenit. et Confirm., quae omnibus permittuntur, iis exceptis qui causam dederint interdicto, etiam auxilio, vel favore, et exceptis speciatim, et nominatim interdictis, nisi prius praestent satisfactionem debitam, si possint; aut si non possint, cautionem saltem juratam. Eucharistia vero potest dari morituris, et deferri cum lumine, et campana, sed non ita Sacramentum Extremae Unctionis, quod tamen Religiosis communiter permittitur tempere interdicti. Est autem valde probabile contra Suarium, et alios, etiam eo tempore posse contrahi matrimonium, quod ab ipsis contrahentibus quoad substantiam administratur.

56. Nota deinde: interdictum, etiam ex injusta sententia latum, si secundum allegata justa sit sententia, servandum esse in foro externo; cessante autem scandalo, possunt audiri sacra, et recipi Sacramenta. Religiosi tamen quando interdictum servatur ab Ecclesia Cathedrali, vel matrice, tenentur illud servare, etiam si illud sit nullum ex quocumque capite. *Clement.* 1. *de Sent. Exc.*

57. Quod attinet ad sepulturam Ecclesiasticam, illa prohibentur interdicti, etiam infantes, et amentes. Excipe Clericos, qui si nominatim interdicti non sunt, possunt sepeliri in Ecclesia, etiam cum Missa, sed sine pompa; in Ecclesia autem specialiter interdicta possunt quidem sepeliri, sed sine Missa. Laici autem, qui tempore interdicti sepulti sint in Ecclesia, exhumari debent, et cessante interdicto, in loco sacro reponi. Violantes interdictum peccant mortaliter, nisi excuset parvitas materiae; Clerici vero exercentes Ordinem Sacrum incurrunt praeterea irregularitatem, si sint specialiter interdicti, vel in loco speciatim interdicto, vel in loco generatim interdicto, januis apertis, et cum solemnitate. Quod si ad Ordines, vel ad alia officia Divina laicos admittant, interdicuntur *ipso facto* ab ingressu Ecclesiae, religiosi autem insuper excommunicantur *ipso facto*. Laici vero peccant graviter si contra interdictum personale recipiant Sacramenta, si vero nominatim interdicti non sunt, violatio interdicti localis, audienda divina officia, erit solum veniale.

58. *Quaest.* 5. Quis potest interdictum ferre, et an ad illum incurrendum requiratur gravis culpa? R. 1. Interdicere possunt iidem, qui excommunicare, et suspendere; nec ad id Episcopi indigent consensu Capituli, quicquid olim in usu fuerit. Praelati quoque Regulares possunt interdicere suos subditos, sed non Ecclesias suas. R. 2. Interdictum personale nequit imponi pro culpa aliena, neque pro culpa levi, nisi ad breve tempus, et in ordine ad aliquem particula-

rem effectum. Interdictum autem locale, vel generale in Communitatem, requirit peccatum valde grave cum contumacia, commissum a capite, vel praecipuis membris, etiam si reliqui culpa vacent.

59. *Quaest.* 4. Quis possit tollere interdictum, et ab illo absolvere? R. 1. Interdicta generalia, lata ab homine non possunt auferri, nisi ab eo, qui tulit. Generalia autem, a jure lata, nec reservata possunt tolli ab Episcopo, vel ab eo qui jurisdictionem habet in Communitatem; non tamen a Regularibus privilegiatis, quia locus, et Communitas foro poenitentiae non subjacent. R. 2. Ab interdicto juris personali non reservato, potest absolvere quivis Sacerdos approbatus. Per privilegium autem absolvendi a censuris non intelligitur potestas tollendi interdictum locale, aut personale Communitatis.

60. *Quaest.* 5. Quid est cessatio a divinis? R. Est ordinatio, Clericis facta, ut abstineant ab officiis Divinis, et ab Ecclesiastica sepultura. Fitque in signum moeroris, vel ad reparandam gravem aliquam injuriam Deo factam. Habet eosdem fere effectus, quos interdictum, sed non est censura, et imponitur ab eisdem, a quibus censura, eosdemque obligat in loco, ubi imponitur. Sacramenta autem, ubi necessitas postulat, administrari possunt ea fere ratione, qua dictum est de tempore interdicti.

CAPUT V.

De irregularitate in genere.

61. *Quaest.* 1. Quid, et quotuplex sit irregularitas? R. Est impedimentum Canonicum, impediens susceptionem Sacrorum Ordinum, et usum eorum. Aliqui voluerunt, eam esse quoque censuram, cum habeat rationem poenae Ecclesiasticae; sed communiter negatur esse censuram, sed solum Canonicum impedimentum, ut habetur in c. *quaerenti de verborum signif.* et saepe contrahitur sine peccato: semper autem a jure est, nunquam ab homine. Duplex autem est; altera scilicet ex defectu, altera ex delicto; utraque autem potest esse vel *totalis*, privans omni ordine suscipiendo, et suscepti exercitio, v. g. homicidium, et bigamia; vel *partialis*, quae tantum privat aliquo ministerio Ordinis, vel solo ascensu ad Superiorem. Sic Sacerdos carens oculis, vel palma, inhabilis est ad Missam, non tamen ad confessiones audiendas; et Diaconus sinistro carens oculo, inhabilis est ad Sacerdotium, in suo tamen ordine ministrare potest.

62. *Quaest.* 2. Quinam sunt effectus irregularitatis? Tres omnino numerantur. 1. Inhabilitare ad ordines. 2. impedire ejercitium ordinum susceptorum. 3. Invalidare collationem beneficii. Quod ad primum attinet, graviter peccat is, qui in irregularitate suscipit, vel exercet ordines, licet ordines ita collati sint validi. Peccat etiam graviter, ita suscipiens primam tonsuram, et Episcopus illam conferens, ut docet Suarez cum communi DD. Sed irregularitas nullo modo privat iis actionibus, quae non requirunt exercitium ordinis, et quas etiam laici exercere possunt, puta recipere Sacramenta, officia canere, sicut et conferre beneficia, quia hoc spectat ad usum jurisdictionis, non Ordinis; item matrimonio assistere, vel facultatem assistendi alteri praebere, dispensare in votis, cet.

63. Quod attinet ad exercitium Ordinis, istud irregulari prohibetur in c. *fin. de temp. Ord.* Unde Sacerdos irregularis approbatus etsi valide, sed illicite absolvit. Prohibetur etiam a Trid. Sess. 22. c. 7. *ut nullo tempore* (irregularis) *ad Sacros ordines promoveri possit, nec illi aliqua Beneficia Ecclesiastica conferri liceat.* Et idem colligitur ex c. *de Cler. non ordin.*

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

et ex aliis locis Canonici juris. Hinc si irregularitas sit totalis, communior DD. sententia affirmat, collationem factam irregulari beneficii, requirentis exercitium ordinis, esse invalidam ipso jure; nam cum beneficium detur propter officium, is qui ad officia sit inhabilis, inhabilis erit quoque ad Beneficia. Suarez, Tournelyus, Cabassutius, alii. Sed non desunt, qui talem collationem velint non esse irritam, sed irritandam, eo quod in jure expressum non habeatur, irregularem esse incapacem Beneficii. Ita Elbel, Layman, Salmant. aliique.

64. Profecto si collatio facta sit ante irregularitatem, is qui postea evadit irregularis, non tenetur dimittere Beneficium, sed tenetur petere dispensationem; verum si ea proveniat ex delicto, poterit a judice privari; sed non si ex infirmitate. Si collatio facta sit ei, qui jam est irregularis, sed ex parte tantum, collatio valida est, et licita; idemque dico, etiamsi beneficium sit simplex, nec habeat sibi injunctum officium, vel exercitium Ordinis sacri, sed tantum onus recitandi horas, aut quidpiam aliud, quod et laici exercere possint.

65. *Quaest.* 3. An in dubio irregularitas incurratur? R. 1. Nisi jure expressa habeatur, nulla incurritur irregularitas, ut constat ex c. *is qui, de sent. Exc.* Unde qui dubitat an sit irregularis, prudentem adhibere debet deligentiam, ut inquirat veritatem; quod si, ea adhibita, nihil inveniat, potest se gerere ut immunem ab irregularitate, quum pro eo stet possessio innocentiae. Excipe dubitantem de homicidio a se patrato; is enim est irregularis ex c. *ad audientiam de homic.* Nec solum in foro externo, ut aliqui volunt, sed etiam in interno, ut communis fert DD. sententia, et colligitur ex ratione in eodem textu allata, quae utrumque forum comprehendit. Sed notant Elbel, Pikler, et alii, id intelligi, cum aliquis est certus de homicidio, et solum dubitat, an ipse actione sua fuerit causa illius; nam si dubitet, an re vera secutum sit homicidium, non censetur irregularis. Talis est Medicus, qui venam aperuit praegnanti, ut abortus sequeretur, et postea dubitat de effectu secuto: verum si remedia adhibita, v. g. ad procurandum abortum sint ex se ita efficacia, ut communiter obtineant effectum, esset irregularis, quia tunc praesumptio stat pro abortu.

66. R. 2. In dubio facti de aliis delictis praeter homicidium, multi putant incurri irregularitatem, et ita sentiunt Tournelyus, Concina et alii ex c. *audientiam*, ubi dicit: *dum in dubiis semitam debeamus eligere tutiorem*, cet. Communis tamen, et verior sententia negat; quia odia sunt restringenda, et nemo in dubio est damnandus ex reg. juris *favorabilioris;* nec ab ea regula est recedendum, nisi contrarium in jure exprimatur; solum autem id expresse constat de homicidio. Atque in materia juris non valet argumentum a simili deductum, nec poena extendenda est ultra casus in jure expressos.

67. *Quaest.* 4. Quid requiritur ad irregularitatem ex delicto? R. Requiritur actio externa, et consummata, quae sit peccatum mortale ex c. 5. *de poenis in* 6., ubi dicitur, poena gravissima non esse infligenda pro culpa levi. Irregularitas autem inter poenas gravissimas numeratur, et praeceptum sub ea obligans certe obligat sub mortali. Debet etiam esse exterior, et quidem in suo genere perfecta, ut de aliis censuris dictum est. Quod si in aliqua bulla aut Canone sit mentio de irregularitate mentali, ibi sermo est de irrigularitate ob crimen externum quidem, sed omnino occultum. Quamvis enim aliqui TT. negent irregularitatem cadere supra crimen occultum, nisi sit homicidium, verior tamen sententia universim affirmat, et constare videtur ex Trid. *Sess.* 24. ubi fa-

cultas datur Episcopis absolvendi ab irregularitatibus, et censuris *occultis;* quo nomine exprimit haeresim, homicidium, et alia crimina, quae licet occulta, modo sint externa, subjacent potestati, et reservationi Ecclesiae.

68. Requiritur etiam ad incurrendam irregularitatem notitia legis Ecclesiae prohibentis. Ita contra Suarium, et Azorium sentiunt communiter TT. cum S. Antonino 3. *p. tit.* 24. *c.* 33. Et probatur ex c. *proposuisti* d. 82. ubi Innoc. I. decrevit, Clericos quosdam incontinentes non esse deponendos juxta Constitutionem Siricii Papae, eo quod eam ignoraverint. Ratio est; quia lex Ecclesiastica poenam imponens super crimine a lege Divina vetito, novum jus condit; qui autem peccat contra legem Divinam, ignorans sine culpa legem Ecclesiae, peccat quidem contra illam, non vero contra istam; unde licet incurrat poenam Divinae legis, sed non poenam legis humanae. Excipe homicidium, quod ideo sub poena irregularitatis prohibetur, quia est actio lenitati contraria, quaeque valde dedecet altaris ministrum, adeoque non decet, ut homicida, etiam inscius poenae sacris operetur. An autem in aliis delictis non solum requiratur scientia legis Ecclesiae, sed etiam notitia irregularitatis, non convenit inter DD.

69. *Quaest.* 5. Quomodo tollitur irregularitas? R. Ea non aufertur per absolutionem, sed per dispensationem hac, vel simili forma: *Dispenso tecum in irregularitate, quam contraxisti ob hanc, vel illam causam.* Extenditur autem dispensatio ad omnes irregularitates, quas ille vult, et potest dispensare. Haec autem potestas non convenit cuicumque confessario, sed ei, qui speciale privilegium habeat dispensandi. Solus Papa dispensare potest in irregularitate quae oritur ex defectu; in ea vero, quae provenit ex delicto possunt quoque Episcopi dispensare ex jure Tridenti-

ni, sed non in homicidio, quod quis directe, et per se voluit; neque in aliis delictis ad forum contentiosum deductis. Praelati regulares ex privilegio S. Pii V. dispensare possunt cum suis subditis in omni irregularitate occulta, etiam homicidio. Hinc admittentes aliquem ad Professionem censetur cum eo dispensare, et per professionem aufertur omnis irregularitas quoad Ordines, sed non quoad praelaturas *ex* c. *de filiis praesbyt.* circa quas tamen dispensare possunt Praelati, saltem in Comitiis Generalibus, vel Provincialibus.

70. Quod attinet ad exteros, docent multi cum Suario, posse Confessarios Regulares ex privilegio Sixti IV. dispensare in omni genere irregularitatum, in quo possunt Episcopi; sed videndum, an et quomodo sit in usu privilegium hujusmodi Minimis concessum, et a Julio II. confirmatum.

CAPUT VI.

De irregularitatibus ex delicto.

71. *Quaest.* 1. Quaenam sunt delicta, quibus irregularitas est affixa? R. Sequentia: 1. Iteratio baptismi: 2. violatio censurae: 3. exercitium Ordinis Sacri ab eo, qui non est ordinatus: 4. mala susceptio Sacri Ordinis: 5. crimina infamia, et notoria: 6. homicidium, et mutilatio injusta. De singulis aliqua sunt sci. tu digna. Ac primo quoad iterationem baptismi non solum est irregularis qui scienter rebaptizat, sed is etiam qui denuo baptizatur. Primum colligitur ex c. *Ex litterarum*, 2. autem expressum est in c. 4. *confirmandum* dist. 50. Si tamen iteratio baptismi sit occulta, vel ex metu sub conditione, vel sine intentione, nulla incurritur irregularitas, ut docet Tournelius cum Suario. Est tamen irregularis, qui absque neces-

sitate baptizatur ab haeretico declarato, ex c. *venium est:* pariter is, qui differt baptizari usque ad mortis periculum, ex c. *Si quis d.* 57.

72. Ex capite violationis censurae subjacet irregularitati, qui censura innodatus actum aliquen Ordinis solemniter exercet, nisi excuset ignorantia invincibilis, aut censura qua ille est irretitus, sit tantum minor Excommunicatio, ex c. *si celebrat. de Cler.* aut actus, quem exercet sit solum Ordinum minorum, etiam solemniter. Excusantur etiam qui sine solemnitate officia majorum Ordinum exequuntur aut actus jurisdictionis exercent, et non Ordinis.

73. Ex tertio capite incurrit irregularitatem Clericus ministrans solemniter, scienter tamen in Ordine sacro, quo caret. An autem id laicos comprehendat, diximus ubi de baptismo. Sacerdos autem simplex excipiendo Confessiones non incurrit irregularitatem quantumvis graviter peccet; cum re vera exerceat actum Ordinis, quem habet, licet careat jurisdictione. Notandum est autem, eum, qui ligatus est duplici censura, et exercet actum Ordinis Sacri, id exprimere debere in petitione dispensationis; quamvis enim non incurrat duplicem irregularitatem, incurrit tamen unam, quae cum duplici comparatur.

74. Quartum caput irregularitatis est indigna susceptio sacrorum Ordinum, scilicet dum quis non examinatus, non admissus, vel alio sui loco ad examen intruso, per dolum sese ingerit inter ordinandos. Constat ex tit. *de eo qui furt.* 1. Pariter fit irregularis, qui post matrimonium, etiam non consummatum sacris Ordinibus initiatur, renuente uxore, ut constat ex *Extrav. antiquo de voto.* Qui autem per saltum suscipit Ordines Sacros, potius suspensionem incurrit, quam irregularitatem, sed ab ea suspensione solus Pontifex dispensare potest, si crimen sit publicum; si autem sit occultum, potest etiam Episcopus, sicut et Regulares

cum suis subditis, imo et cum exteris non minus quam in aliis irregularitatibus ubi vigeat privilegium.

75. *Quaest.* 2. Quaenam sunt gravia, et notoria crimina, quae irregularitatem inducunt? R. Ea quae a jure ipso secum ferunt annexam infamiam, ut adulterium, raptus, incestus, perjurium in judicio, ex c. *infames* 6 *q.* 1. Requiritur autem, ut crimen sit notum vel *juris* fama, vel *facti.* Infamia *juris* habetur per confessionem rei in judicio, vel per sententiam judicis, sin minus damnantem, saltem delictum declarantem. *Facti* autem infamia per factum publicum, et notum majori parti urbis, oppidi, viciniae, vel Communitatis. Crimen vero ut sit infame, debet esse ex eorum numero, quae dicuntur *qualificata*, vel saltem debet esse continuatum, ut adulterium. Potest autem quis incurrere irregularitatem ob delictum alienum, ut filii eorum qui damnati sunt ob delictum laesae Majestatis; filii nati ex meretrice, filii haereticorum (licet de his, ut et de illegitimis neget Viva cum aliis) qui mortui sint in haeresi; sed ad irregularitatem horum omnium requiritur, ut nati sint post delictum.

76. Haec tamen infamia, et irregularitas si sit facti, tollitur absque dispensatione per solam criminis emendationem constantem, et sinceram; secus si sit juris, quamvis eam quoque, perinde ac facti, tolli per baptismum, non sit improbabile. Porro Episcopus nequit dispensare, ut infamis *facto* ad Sacros Ordines ascendat: potest tamen, ut in susceptis ministret, si crimina sint minora adulterio, et reus egerit poenitentiam. Quod si infamia sit per sententiam judicis, potest ab illo tolli irregulatitas per aliam sententiam, qua reo fama restituatur. Irregularitatem vero ob crimen parentum, vel ob officium infame, tolli per ingressum in Religionem, docent Salmanticenses.

77. *Quaest.* 3. Quid de irregularitate ex homicidio injusto, vel mutilatione? R. Haec oritur ab homicidio injusto, quod sit voluntarium vel in se, vel in

causa proxime cum illo conjuncta, et comprehendit eos, qui ad ipsum injuste concurrunt, consulendo, mandando, cet. Idem dicimus de mutilatione voluntaria, per quam membrum aliquod praecipuum a corpore abscinditur, v. g. pes, manus, oculus, auris, cet. ut habetur in *Clem. un. de homic.* Et hoc verum est, etiam si quis se ipsum mutilet, aut quia se ipsum castraret, c. *si quis absciderit;* et qui se ipsum per culpam graviter deformaret, aut digitum, vel partem digiti sibi abscinderet, ex c. *qui partem* d. 55. Non ita vero res esset, si alter abscinderet tibi digitum. Quae omnia locum habent, etiamsi mutilatio, vel homicidium sit fortuitum, modo sit voluntarium saltem in causa, praeviso effectu, et neglecta debita diligentia ad illum impediendum.

78. Hinc circa homicidium notanda sunt sequentia: 1. irregularitatem incurrunt omnes, qui propria actione hominem occidunt: et quidem etiamsi homicida ante mortem facti poeniteat, ut cum Suario docet communis sententia contra paucos; nam qui causam ponit physicam mortis, v. g. lethale vulnus, aut venenum, etiamsi eam retractet, non impedit quominus causa pergat in mortem influere. Idem dicit Suarius de eo qui mandavit, si revocatio mandati forte non pervenit ad occisorem: 2. non incurrit irregularitatem qui lethaliter alium vulneravit, si mors non sequitur; ea enim a jure atribuitur occidenti, non vero conanti tantum occisionem: 3. neque est irregularis, qui primus lethaliter aliquen vulneravit, quem alii postea accedentes necarunt, si nempe primum vulnus tale non fuit, ut mortem causaverit, vel acceleraverit, secus si illud in mortem quodammodo influxerit.

79. Quarto irregularitatem incurrunt omnes homicidium mandantes, vel consulentes ex c. *si quis, dist.* 50. Excusantur tamen, si mors non sequatur, aut constet mortem ex alia causa ortam fuisse. Cum

vero dubitatur, an mandatum, vel consilium fuerit causa homicidii, an non; juxta multos ille qui mandatum, vel consilium dedit, censendus est irregularis; atque haec est communior et verior sententia, quia possidet mandatum, vel consilium, donec constet oppositum, atque ideo in foro externo praesumitur, et damnatur tanquan irregularis. Sed non est improbabilis opinio excusans eum in foro interno; quia jura loquuntur de eo, qui certe sit causa homicidii, sive actione, sive mandato, sive consilio: 5. fiunt irregulares omnes, qui sponte sua cooperantur ad homicidium, vel ut illud celerius, audacius, vel securius fiat, sive adjuvent verbis, sive consiliis, sive armis, vel etiam praesentia. Non tamen sunt irregulares homicidium ab aliis patratum ratihabentes; quamvis enim ratihabitio comparetur mandato quoad culpam, sed non quoad poenam, nisi in jure sit expressum.

80. Denique qui potest impedire homicidium, et tamen non impedit, cum ad id ex charitate obligetur, non est irregularis, ut fatentur omnes. Quod si ad id ex justitia teneatur, ut medicus, advocatus, pater, tutor, dominus, adhuc excusatur a Roncaglia et aliis. Veruntamen eum dicunt irregularem Toletus, Suarius, et Navarrus, cum ipse vere dici possit homicida, utpote moraliter inferens alis mortem. Nec plura de homicidio voluntario: de fortuito vero, seu causali pauca subjungimus.

81. Ac primo incurritur irregularitas ab eo, qui periculum mortis praevidet ex aliqua sua actione, et tamen negligit cavere cum possit, et debeat. Patet ex *Clem. Si furiosus de hom.* Hinc ebrius, qui praevidet ex ebrietate sua fieri facile posse, ut alterum occidat, fit irregularis, si re vera occidit. Sed non ita, si absque gravi culpa negligat impedire mortis alterius periculum, cum ad incurrendam irregularitatem ex delicto requiratur gravis culpa, ut est communis sententia DD.

*

82. Idem fere de mutilatione intelligendum, ut dictum est de homicidio voluntario cum quo in jure comparatur c. 4. *de rapt.* et *c. ult. de homicidio.* Itaque ut eo capite quis evadat irregularis, necesse est, ut injuste membrum abscindat, quod in corpore proprium officium gerat ab aliis distinctum. Unde non est irregularis, qui dentes, capillos, cet. abscindit, et juxta multos neque is qui digitum alterius resecat; secus si proprium. In hac autem irregularitate contracta propter mutilationem dispensare possunt Episcopi ex facultate Trid. a quo solum excipitur irregularitas ob homicidium voluntarium.

83. *Quaest.* 4. Quinam excusantur ab irregularitate in homicidio fortuito? R. 1. Non sunt irregulares, qui aegroto assistunt, eiqui bona fide dant cibum vel potum praebent, vel loco movent, licet inde forte mors celerius sequatur, nisi interveniat culpa lata. Ita etiam non fit irregularis Sacerdos, jubens fieri abscissionem membri praescriptam a Medico, modo ipsa non exequatur. 2. non est irregularis, qui procurat abortum foetus non animati, secus si animatus sit, *ex c. majores* 32. q. 2. Neque est irregularis, qui dat operam rei licitae, et debitam adhibet diligentiam, ne mors sequatur, etiamsi forte accidat; contra si omittat prudentem diligentiam. Dans autem operam rei illicitae, quomodolibet periculosae, incurrit irregularitatem ex quavis culpa, etiam levi, si mors oriatur, secundum multorum opinionem; alii autem probabilius requirunt opus ita periculosum, ut ex eo mors sequatur frequenter, et praeterea debita omittatur diligentia, ne mors oriatur. Hinc non est irregularis Magister, vel parens puerum moderate verberans, etsi casu moriatur; nisi si graviter excedat ex c. *praesbyt. de homic.* Neque is, qui equitando in equo feroci alium ocidit; neque is, qui feram, vel canem ferocem alit, et custodit, si forte ruptis repagulis aliquem interficiat, nisi ex ejus incuria id accidat.

84. Non est irregularis Medicus bona fide praebens aegroto pharmacum dans illi mortem sine ulla ipsius culpa, saltem gravi, modo sit peritus, etiamsi sit Clericus, vel Monachus, et modo Clericus nulla utatur incisione, vel adustione, quae illi prohibetur sub poena irregularitatis, sicut et monachis. Denique non est irregularis, qui ad sui defensionem alium occidit, vel mutilat, servato moderamine inculpatae tutelae ex *c. significasti* 18. Textus autem Tridentini, qui in contrarium afferri solet, est intelligendus de eo, qui in sui defensionem non utitur moderamine ex decl. S. Cong. 1. Oct. 1688. Alios casus circa fortuitum homicidium vide apud auctorem.

CAPUT VII.

De irregularitatibus ex defectu.

85. *Quaest.* 1. Quinam sunt irregulares ex defectu animae, vel rationis? R. Sunt 1. Amentes, Doemoniaci, et Epilleptici. 2. Illiterati. 3. Neophyti. Circa amentes notandum est, eos non posse ordinari, si amentia ortum habuit ex causa permanenti, fundata, ut ait Suarius, in laesione organorum, vel humorum, quia isti facile in eundem morbum relabuntur; hinc statuitur in c. *maritum* 2. dist. 33. *non ordinandum....qui in furiam aliquando insanivit.* Verum amentia orta ex vi febris, vulneris, irae, aut alterius passionis transeuntis, non impedit ordinationem. Quod si amentia ordinato superveniat, non potest in ordine suscepto ministrare, quandiu ea duret, vel ejus periculum judicio Episcopi, vel Praelati. Quod dictum est de amentibus, intellectum volumus de epilepticis, seu lunaticis, et doemoniacis, ut patet ex tota *dist.* 33, et praesertim ex c. *Communiter.*

82. Idem fere de mutilatione intelligendum, ut dictum est de homicidio voluntario cum quo in jure comparatur c. 4. *de rapt.* et *c. ult. de homicidio.* Itaque ut eo capite quis evadat irregularis, necesse est, ut injuste membrum abscindat, quod in corpore proprium officium gerat ab aliis distinctum. Unde non est irregularis, qui dentes, capillos, cet. abscindit, et juxta multos neque is qui digitum alterius resecat; secus si proprium. In hac autem irregularitate contracta propter mutilationem dispensare possunt Episcopi ex facultate Trid. a quo solum excipitur irregularitas ob homicidium voluntarium.

83. *Quaest.* 4. Quinam excusantur ab irregularitate in homicidio fortuito? R. 1. Non sunt irregulares, qui aegroto assistunt, eiqui bona fide dant cibum vel potum praebent, vel loco movent, licet inde forte mors celerius sequatur, nisi interveniat culpa lata. Ita etiam non fit irregularis Sacerdos, jubens fieri abscissionem membri praescriptam a Medico, modo ipsa non exequatur. 2. non est irregularis, qui procurat abortum foetus non animati, secus si animatus sit, *ex c. majores* 32. q. 2. Neque est irregularis, qui dat operam rei licitae, et debitam adhibet diligentiam, ne mors sequatur, etiamsi forte accidat; contra si omittat prudentem diligentiam. Dans autem operam rei illicitae, quomodolibet periculosae, incurrit irregularitatem ex quavis culpa, etiam levi, si mors oriatur, secundum multorum opinionem; alii autem probabilius requirunt opus ita periculosum, ut ex eo mors sequatur frequenter, et praeterea debita omittatur diligentia, ne mors oriatur. Hinc non est irregularis Magister, vel parens puerum moderate verberans, etsi casu moriatur; nisi si graviter excedat ex c. *praesbyt. de homic.* Neque is, qui equitando in equo feroci alium ocidit; neque is, qui feram, vel canem ferocem alit, et custodit, si forte ruptis repagulis aliquem interficiat, nisi ex ejus incuria id accidat.

84. Non est irregularis Medicus bona fide praebens aegroto pharmacum dans illi mortem sine ulla ipsius culpa, saltem gravi, modo sit peritus, etiamsi sit Clericus, vel Monachus, et modo Clericus nulla utatur incisione, vel adustione, quae illi prohibetur sub poena irregularitatis, sicut et monachis. Denique non est irregularis, qui ad sui defensionem alium occidit, vel mutilat, servato moderamine inculpatae tutelae ex *c. significasti* 18. Textus autem Tridentini, qui in contrarium afferri solet, est intelligendus de eo, qui in sui defensionem non utitur moderamine ex decl. S. Cong. 1. Oct. 1688. Alios casus circa fortuitum homicidium vide apud auctorem.

CAPUT VII.

De irregularitatibus ex defectu.

85. *Quaest.* 1. Quinam sunt irregulares ex defectu animae, vel rationis? R. Sunt 1. Amentes, Doemoniaci, et Epilleptici. 2. Illiterati. 3. Neophyti. Circa amentes notandum est, eos non posse ordinari, si amentia ortum habuit ex causa permanenti, fundata, ut ait Suarius, in laesione organorum, vel humorum, quia isti facile in eundem morbum relabuntur; hinc statuitur in c. *maritum* 2. dist. 33. *non ordinandum....qui in furiam aliquando insanivit.* Verum amentia orta ex vi febris, vulneris, irae, aut alterius passionis transeuntis, non impedit ordinationem. Quod si amentia ordinato superveniat, non potest in ordine suscepto ministrare, quandiu ea duret, vel ejus periculum judicio Episcopi, vel Praelati. Quod dictum est de amentibus, intellectum volumus de epilepticis, seu lunaticis, et doemoniacis, ut patet ex tota *dist.* 33, et praesertim ex c. *Communiter.*

86. Sunt etiam irregulares *illiterati*, qui non sunt praediti doctrina necessaria tam ad ordines suscipiendos, quam ad exercendos, ut constat ex c. *illiteratus dist.* 36. et ex Trid. Sess. 23. c. 4. Tales autem censentur, qui ita ignorant latinam linguam, ut nesciant praestare ea, quae pertinent ad ordinis exercitium. Sunt quoque irregulares neophyti, seu recenter ad fidem conversi; possunt autem ab Episcopo ordinari post decennium, ut Toletus ait, imo antea, si judicet illos bene in moribus profecisse. De cetero irregulares ex defectu animae non sunt capaces dispensationis, cum tales ex Divino jure sint inhabiles; quandiu autem dubia sit irregularitas dispensari potest ab Episcopis; cesante vero causa irregularitatis, v. g. amentia, judicio Medici poterunt Episcopi dispensare.

87. *Quaest.* 1. Quinam sunt irregulares ex defectu corporis? R. Ii, quorum defectus impedit exercitium Ordinis, vel gravem affert deformitatem. Hinc sunt irregulares caecus, surdus, claudus, mutus, valde in corpore deformes, ut leprosi, enormiter gibbi, pigmaei, sive nani, eunuchi, qui a se ipsis tales sunt, alique monstrosi. De singulis aliqua notanda sunt; ac primo caecus visu omnino carens est irregularis *ex c. ult. dist.* 55. Quod si post ordinationem caecus factus sit, poterit a R. Pontifice dispensari, ut sacris operetur, modo non sit periculum errandi. Orbus uno tantum oculo, nempe sinistro, communiter censetur irregularis; verum si cum dextro possit Canonem legere absque deformitate, est locus dispensationi. Qui vero visu debilis est, aut caecutiens non est irregularis, nisi talis sit, ut legere nequeat Missale, etiam adjutus conspicillis.

88. *Surdus* ex utraque aure, non tamen surdaster, sed surditas ordinationi superveniens non impedit facultatem celebrandi. *Mutus* quoque est irregularis, sed non blaesus, sive balbutiens, etiamsi cum aliqua dificultate verba proferat. *Claudus* etiam, qui sine baculo nequit ire ad altare ex c. *nullus Episcopus* 57. *de consec.* Hoc tamen explicat Glossa: *Si sine baculo non possit in altari sustentari.* Est quoque irregularis, qui pede ligneo est instructus; dedecet enim cum ea deformitate celebrare; verum si non sit magna deformitas, vel ea suppleri possit, judicio Episcopi potest dispensari. Inter irregulares numeratur *in* c. *ult. de corp. vit.* carens una manu, aut digitis omnibus, vel saltem pollice. Item is, qui caret tribus posterioribus digitis; non tamen carens uno, vel altero digito minori. Notat autem Tournelyus, cum, qui caret indice, posse obtinere dispensationem.

89. Quod ad morbos attinet, hanc regulam tradunt DD. eum tantummodo morbum afferre irregularitatem, qui vel exercitium Ordinis impediat, vel grave scandalum afferat, aut indecentiam. Tales sunt paralysis continua, et gravis, tussis pariter continua cum periculo evomendi sanguinem, et his similia. Ratione quoque deformitatis corporis sunt irregulares, qui aut omnino carent naso, vel illum habent graviter inhonestum; qui privati sunt oculo sive dextro, sive sinistro, nisi per vitreum oculum ea deformitas suppleri possit; qui carent auriculis, nisi capillis, vel aliter id vitium tegatur.

90. Leprosi quoque sunt irregulares ex c. *Tua nos de Cler. aegroto*, ubi interdicitur leproso celebrare *pro scandalo, et abominatione populi;* unde si scandalum absit, celebrare poterit in privato sacello. Sunt quoque irregulares, laborantes morbo gallico, qui foras erumpat, uti et habentes faciem faede maculatam, vel labia abscisa, aut corrosa cum gravi deformitate. Idem dico de enormiter gibbis, pigmaeis, vel aliter monstrosis. Sunt pariter irregulares hermaphroditi, etiamsi in eis sexus virilis praevaleat, qui tamen defectus, ait Toletus, non parit irregularitatem, si omnino sit occultus; haec tamen distinctio aliis non arridet.

91. Quid vero de Eunuchis? R. Qui propter infirmitatem, vel alterius injuriam ab aliis facti sunt Eunuchi, non sunt irregulares, ut patet ex c. *siqais de Medicis*. Contra vero sentiendum est de iis, qui se ipsos abscindunt, ex c. *Si quis* 4. *dist.* 55., et idem dicendum de eo, qui permittit se ab alio amputari, ut colligitur ex c *si quis* 9. d. 55. Idem putat Suarius de eo, qui causam dederit alteri, ut virilia sibi invito abscindantur, quem tamen Toletus negat esse irregularem. Quae sententia valde probabilis est, ut et opinio eorum, qui censent non esse irregularem, qui permittit amputari sibi testiculos ad vocem conservandam.

92. *Quaest.* 3. Quinam sunt irregulares ex defectu natalium? R. Omnes filii illegitimi, quia ratione originis viles reputantur. Ita *ex c.* 1. *et fin. de fil. Presb.* Et hoc etiamsi sint occulti. Tales autem reddantur legitimi per subsequens matrimonium inter eorum parentes, modo hi fuerint liberi ad ineundum matrimonium eo tempore, quo fuere concepti filii. Constat *ex c. tanta, qui filii sint legitimi.* Imo juxta Doctores aliquos sufficit, quod parentes fuerint liberi tempore natalis filiorum, ut isti pro legitimis habeantur; sed alii contrarium docent cum Suario, adeoque rem in medio relinquit Bened. XIV. in responsione ad Episcopum S. Dominici, in qua quaestionem aliam ita solvit: *Sed cum certum est matrimonium inter illius parentes contractum, incertum vero tempus, quo filius conceptus, et in lucem editus fuerit, filium hunc legitimum censemus, cum judex in dubio debeat in bonum, et commoda prolis propensus esse.*

93. Habentur quoque pro legitimis filii nati ex matrimonio re vera nullo, sed quod bona fide validum existimatur. Patet ex *c. cum inter* 2. *qui filii sint legitimi c. ex tenore*, et aliis. Non ita res se habet, si matrimonium fuerit nullum ob impedimentum aliquod dirimens, etiamsi ab illis ignoratum, si conjuges contra-

xerint absque denuntiationibus, et facultate Episcopi, ut exprimitur in *c. Cum inhibitio.* 3. Legitimantur quoque filii per professionem Religiosam, non tamen quoad dignitates Ordinis obtinendas, ex bulla Greg. XIII. Quamvis aliunde Praelati Regulares possint cum illis dispensare in irregularitate natalium vi aliorum privilegiorum.

94. *Quaest.* 4. Quis potest dispensare in irregularitate ex defectu natalium? R. 1. Papa non solum potest dispensare, sed praebere legitimitatem, quae auferat omnem irregularitatem quoad omnes effectus. R. 2. Episcopus dispensare potest quoad suscipiendos minores Ordines, et Beneficium simplex ex c. 1. et 2. *de fil. presb.* Pariter quoad obtinendos Canonicatus in Collegiatis, vel ad portiones non integras in Catedralibus, atque alia beneficia, quibus non est annexus Ordo Sacer; non tamen ad Canonicatus in Cathedrali Ecclesia, quicquid dicat Pontas: quod verum censeo, etiamsi defectus sit occultus; facultas enim Episcopis a Tridentino concessa versatur tantum circa irregularitates ex delicto occulto, sed non ex defectu. Filii autem expositi quorum parentes omnino ignorantur, ab aliquibus habentur pro illegitimis, ab aliis censentur legitimi, atque his favet declaratio Greg. XIV. an. 1501. in favorem Sodalitatis pro Expositis, quos ait non esse reputandos illegitimos, nisi tales probentur.

95. *Quarta* irregularitas oritur ex defectu aetatis; nam qui ante legitimam aetatem ordinatur, evaditur irregularis, et suspensus ab exercitio Ordinis. *Quinta* ex defectu Sacramenti, sive significationis Sacramenti matrimonii, eo quod bigamus non repraesentet perfecte unionem Christi cum Ecclesia, quippe qui carnem divisit in plures uxores. Jam vero triplex distinguitur bigamia. 1. est vera, cum quis verum cum duabus matrimonium successive contraxit, ex c. *praecipimus*, et *c. dubium de bigamia.* Debet autem es-

se consummatum, ut colligitur ex eodem capite, ubi ad bigamiam petitur conjugium commixtione corporum perfectum: 2. bigamia est *interpretativa*, cum quis ex juris interpretatione censetur bigamus, quamvis revera cum duabus non contraxerit. Hujusmodi sunt 1. quid ducit viduam ab alio cognitam, etiam si ducat invalide, secus, si a nemine cognitam *ex. c. debitum:* 2. qui ducit mulierem ab alio corruptam, *ex c. ult.* d. 51. non est tamen bigamus, ducens mulierem a se prius corruptam: 3. cognoscens uxorem, postquam illa adulterium commisit. A duabus autem his ultimis irregularitatibus non excusat bona fides, ut communiter DD. affirmant, quia proveniunt ex defectu.

96. Alia bigamia dicitur *similitudinis*, ea scilicet, qua quis post solemnem professionem, aut post sacrum Ordinem susceptum attentavit matrimonium, etiam cum Virgine, et cum ea copulam habuit; constat *ex c.* 4. *de bigamia*, et ex Can. *quotquot* 27. q. 1. Est autem ratio, quia qui voto solemni adstrictus est, censetur esse Christo conjunctus spirituali quodam matrimonio. Unde si conjugatur alteri per matrimonium attentatum, quantum in se est duo celebrat matrimonia, saltem quoad similitudinem, estque similis bigamo, adeoque irregularis.

97. *Sexta* irregularitas oritur ex infamia sive juris, sive facti. Infamia juris oritur ex delicto proprio, vel parentum, quod annexam habet poenam infamiae, atque etiam ex vili conditione personae. *Facti* autem infamia ex enormi delicto, si sit publicum; occultum enim, nisi sit homicidium, et violatio censurae non parit irregularitatem infamiae. *Septima* oritur ex defectu libertatis, ob quam sunt irregulares omnes servi proprie dicti, et secundum Laymanum, etiam originis Servi, donec plenam consequantur libertatem. Quam illi adipiscuntur, ex quo tonsura initiantur. Domino non repugnante, aut per annum integrum disimulante; quod si, invito Domino ordinentur, remanent servi in iis saltem functionibus, quae cum novo statu non pugnant: ex *c. si servus*, et c. *nulli dist.* 54.

98. Ex capite defectus libertatis sunt irregulares etiam conjugati, nisi uxores consentiant, et castitatem voveant. Pariter Curiales, id est, saeculari curiae adstricti juramento, vel stipendio, ut judices, advocati, cet. quandiu talia officia exercent, nisi specialem habeant dispensationem aut alicubi consuetudo id ferat in causis civilibus.

99. Septima irregularitas oritur ex defectu *lenitatis*, quam incurrit quicumque voluntarie, et proxime, etiam juste concurrit ad mortem alterius, vel ejus accelerationem, vel mutilationem efectu secuto. Ita eim statuit Ecclesia, ut Sacerdos, qui gerit personam Christi, imitetur ejus lenitatem, et mansuetudinem, et sese in omnibus gerat tanquam ministrum pacis, unionis et vivificationis. Hinc est irregularis 1. judex ferens sententiam mortis, vel mutilationis: 2. assessores judicis, scribae, notarii, testes, accusator, advocatus, procurator, satellites, et omnes denique proxime ad sententiam mortis concurrentes: 3. qui in bello justo offensivo occidit, est irregularis; non vero si alii occidant; in bello defensivo neque ipse occidens. In bello vero injusto si unus moriatur, omnes sunt irregulares, ut docent Theologi cum D. Thoma 2. 2. q. 64.

100. Notat autem Bened. XIV. *Notif.* 102. Clericum, qui militans in conflictu, scoplum adhibuerit, esse irregularem, etiamsi juramentum praestet se nullum occidisse; modo fuerit sacris initiatus, aut beneficiatus. Qui vero hortatur alios ad occidendum in genere in bello justo, non est irregularis; erit vero, si hortetur ad occidendum aliquem in particulari; quamvis aliqui etiam eum eximant ab irregularitate, quia textus non loquitur expresse nisi de occidente, vel mutilante. Universim autem loquendo non est irregularis, qui non nisi remote ad mortem alterius concurrat,

ut qui gladios acuit, aut vendit, legislator capitales leges ferens, aut suadens Principi, ut legem ferat, concionator dicens, in genere puniendos esse malefactores, Confesarius interrogatus de reo, an mortem mereatur, si respondeat, judicem sine acceptione personarum fungi debere suo munere. Contra aliqui sentiunt de Confessario, vel alio, qui consultus a judice in particulari de aliquo reo, respondeat esse occidendum. Quamquam et hunc non esse irregularem, probabilius censent Holzm. Salmant. Laymanus, et alii. Addit etiam Tournelyus, nec fieri irregularem Confessarium, si moneat carnificem, ut suo munere fungatur. Imo valde probabilis est eorum sententia, qui censent ex justo homicidio neminem evadere irregularem, nisi ad illud concurrat ut publicus minister justitiae, sive ad causae probationem, sive ad sententtae executionem V. Tournelyum.

101. Excusantur etiam ab irregularitate, qui solum *passive* concurrunt ad alterius mortem, ut Confessarius hortans reum ad fatendam veritatem, vel ad acquiescendum sententiae justae. Pariter ii, qui licet adjuvent quedammodo ad mortem, sed in illam non influunt, ut ferentes ligna, ut comburatur is qui jam antea fuerat suffocatus; assistentes supplicio etiam Clerici, si praesentia sua non influant in mortem; quamvis olim Clericis prohibitum fuerit hujusmodi suppliciis interesse, c. *sententiam*. Canon enim hic vel est abrogatus, ut nonnulli putant, vel non obligat saltem sub gravi. Confessarius, et qui reum comitantur ad supplicium, non fiunt irregulares, etiamsi forte jumentum stimulent, ut properet, vel jubeant reum scalam ascendere, vel quid simile operentur.

102. Denique nec sunt irregulares judices Ecclesiastici degradatum tradentes brachio saeculari, nec Clerici accusantes reum in causa criminali, modo expresse protestentur sese non intendere, ut puniatur poena sanguinis, sed tantum ut sibi, vel suis satisfiat,

vel impediantur mala sibi imminentia. Possunt quoque aliquando ab irregularitate excusari ad mortem proxime cooperantes ex defectu deliberationis aut advertentiae, quia irregularitas requirit actum humanum plene voluntarium, ac deliberatum. Hinc legitur in *Clement. de homic. Si furiosus aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.* V. A.

Nota. *Ea fere omnia, in quibus ab auctore dissentimus, peculiari charactere, aut virgulis distincta reperies. praeter accessiones aliquas, et leves castigationes, quas interdum insertas animadvertet qui in Ligorii scriptis versatus fuerit.*

APPENDIX.

De damnatis ab Ecclesia propositionibus.

Quamquam omnes fere ab Ecclesia damnatae theses suis quaeque locis secundum rerum ordinem insertae reperiantur in hac Epitome, visum est tamen in utilitatem studiosae Juventutis eas simul colligere ad calcem hujus operis, ut eas quisque possit, cum res exigat, sub oculis habere, et consulere. Doctrinam vero proscriptam, quae ad mores per se non spectat, ut minus necessariam omnino praetermittemus.

Propositiones damnatae ab Alex. VII. die 30 *Januarii* 1659.

1. Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut Saecularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum in Galia receptum non sit, praeterquam in decisionibus fidei, neque etiam Bulla Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata.

2. Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non

ut qui gladios acuit, aut vendit, legislator capitales leges ferens, aut suadens Principi, ut legem ferat, concionator dicens, in genere puniendos esse malefactores, Confesarius interrogatus de reo, an mortem mereatur, si respondeat, judicem sine acceptione personarum fungi debere suo munere. Contra aliqui sentiunt de Confessario, vel alio, qui consultus a judice in particulari de aliquo reo, respondeat esse occidendum. Quamquam et hunc non esse irregularem, probabilius censent Holzm. Salmant. Laymanus, et alii. Addit etiam Tournelyus, nec fieri irregularem Confessarium, si moneat carnificem, ut suo munere fungatur. Imo valde probabilis est eorum sententia, qui censent ex justo homicidio neminem evadere irregularem, nisi ad illud concurrat ut publicus minister justitiae, sive ad causae probationem, sive ad sententtae executionem V. Tournelyum.

101. Excusantur etiam ab irregularitate, qui solum *passive* concurrunt ad alterius mortem, ut Confessarius hortans reum ad fatendam veritatem, vel ad acquiescendum sententiae justae. Pariter ii, qui licet adjuvent quedammodo ad mortem, sed in illam non influunt, ut ferentes ligna, ut comburatur is qui jam antea fuerat suffocatus; assistentes supplicio etiam Clerici, si praesentia sua non influant in mortem; quamvis olim Clericis prohibitum fuerit hujusmodi suppliciis interesse, c. *sententiam*. Canon enim hic vel est abrogatus, ut nonnulli putant, vel non obligat saltem sub gravi. Confessarius, et qui reum comitantur ad supplicium, non fiunt irregulares, etiamsi forte jumentum stimulent, ut properet, vel jubeant reum scalam ascendere, vel quid simile operentur.

102. Denique nec sunt irregulares judices Ecclesiastici degradatum tradentes brachio saeculari, nec Clerici accusantes reum in causa criminali, modo expresse protestentur sese non intendere, ut puniatur poena sanguinis, sed tantum ut sibi, vel suis satisfiat,

vel impediantur mala sibi imminentia. Possunt quoque aliquando ab irregularitate excusari ad mortem proxime cooperantes ex defectu deliberationis aut advertentiae, quia irregularitas requirit actum humanum plene voluntarium, ac deliberatum. Hinc legitur in *Clement. de homic. Si furiosus aut infans, seu dormiens hominem mutilet, vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit.* V. A.

Nota. *Ea fere omnia, in quibus ab auctore dissentimus, peculiari charactere, aut virgulis distincta reperies. praeter accessiones aliquas, et leves castigationes, quas interdum insertas animadvertet qui in Ligorii scriptis versatus fuerit.*

APPENDIX.

De damnatis ab Ecclesia propositionibus.

Quamquam omnes fere ab Ecclesia damnatae theses suis quaeque locis secundum rerum ordinem insertae reperiantur in hac Epitome, visum est tamen in utilitatem studiosae Juventutis eas simul colligere ad calcem hujus operis, ut eas quisque possit, cum res exigat, sub oculis habere, et consulere. Doctrinam vero proscriptam, quae ad mores per se non spectat, ut minus necessariam omnino praetermittemus.

Propositiones damnatae ab Alex. VII. die 30 *Januarii* 1659.

1. Concilium Tridentinum non obligat Regulares in Gallia ad obtinendas approbationes ab Episcopis, ut Saecularium confessiones audire possint, neque ex illius Concilii auctoritate privilegia Regularium restringi possunt, cum in Galia receptum non sit, praeterquam in decisionibus fidei, neque etiam Bulla Pii IV. pro confirmatione illius Concilii promulgata.

2. Ubi Concilium Tridentinum est receptum, non

possunt Episcopi restringere, vel limitare approbationes, quas Regularibus concedunt ad Confessiones audiendas, neque illas ulla ex causa revocare. Quinimo Ordinum mendicantium Religiosi ad eas approbationes obtinendas non tenentur, etsi ab Episcopis Religiosi non probentur, rejectio illa tantumdem valet, ac si approbatio concessa fuisset.

3. Regulares Ordinum mendicantium semel approbati ab uno Episcopo ad confessiones audiendas in sua Dioecesi, habentur pro approbatis in alliis dioecesibus, nec nova Episcoporum indigent approbatione. Regulares habent potestatem absolvendi a peccatis Episcopo reservatis, etiamsi ab Episcopo auctoritas ipsis indulta non fuerit.

4. Nullus in foro conscientiae parochiae suae interesse tenetur, nec ad annuam confessionem, nec ad missas parochiales, nec ad audiendum verbum Dei, divinam legem, fidei rudimenta, morumque doctrinam, quae ibi in catechesibus annuntiantur, et docentur.

5. Talem legem in hac materia nec Episcopi, nec Concilia provinciarum, vel nationum sancire, nec delinquentes aliquibus poenis, vel Ecclesiasticis censuris multare possunt.

6. Regulares mendicantes petere possunt licite a judicibus saecularibus, ut injungant Episcopis, quatenus ipsis mandata concedant ad praedicandum in Adventu, et quadragesima: quod si renuant facere, Episcopi decretum judicum Saecularium tantumdem valet, ac si permissio dictis Religiosis concessa fuisset.

Propositiones damnatae ab Alex. VII. die 24 *Septembris anni* 1665.

1. Homo nullo unquam vitae suae tempore tenetur elicere actum fidei, spei, et charitatis ex vi praeceptorum divinorum ad eas virtutes pertinentium.

2. Vir equestris, ad duellum provocatus, potest illud acceptare, ne timiditatis notam apud alios incurrat.

3. Sententia asserens, Bullam Coenae solum prohibere absolutionem haeresis, et aliorum criminum, quando publica sunt, et id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est, anno 1629. 28. Julii in Consistorio S. Cong. Emin. Cardinalium visa, et tolerata est.

4. Praelati regulares possunt in foro conscientiae absolvere quoscumque Saeculares ab haeresi occulta, et ab excommunicatione propter eam incursa.

5. Quamvis evidenter tibi constet Petrum esse haereticum, non teneris denunciare, si probare non possis.

6. Confessarius, qui in Sacramentali confessione tribuit poenitenti chartam postea legendam, in qua ad venerem incitat, non censetur sollicitasse in confessione, ac proinde non est denunciandus.

7. Modus evadendi obligationem denunciandae sollicitationis est, si sollicitatus confiteatur cum sollicitante; hic potest ipsum absolvere absque onere denunciandi.

8. Duplicatum stipendium potest Sacerdos pro eadem Missa licite accipere, applicando petenti partem etiam specialissimam fructus ipsimet celebranti correspondentem, idque post decretum Urbani VIII.

9. Post decretum Urbani potest Sacerdos, cui Missae celebrandae tradantur per alium satisfacere, collato illi minori stipendio, alia parte stipendii sibi retenta.

10. Non est contra justitiam pro pluribus sacrificiis stipendium accipere, et sacrificium unum offerre: neque etiam est contra fidelitatem etiamsi promittam, promissione etiam jurata, danti stipendium, quod pro nullo alio offeram.

11. Peccata in confessione omissa, seu oblita ob

instans periculum vitae, aut ob aliam causam, non tenemur in sequenti confessione exprimere.

12. Mendicantes possunt absolvere a casibus Episcopo reservatis, non obtenta ad id Episcoporum facultate.

13. Satisfacit praecepto annuae confessionis, qui confitetur Regulari, Episcopo praesentato, sed ab eo injuste reprobato.

14. Qui facit confessionem voluntarie nullam, satisfacit praecepto Ecclesiae.

15. Poenitens propria auctoritate substituere sibi alium potest, qui loco ipsius poenitentiam adimpleat.

16. Qui beneficium curatum habent, possunt sibi eligere in confessarium simplicem Sacerdotem, non approbatum ab Ordinario.

17. Est licitum Religioso, vel Clerico calumniatorem gravia crimina de se vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius modus defendendi non suppetit, vel suppettere non videtur, si calumniator sit paratus, vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publice, et coram gravissimis viris praedicta impingere, nisi occidatur.

18. Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam judicem, a quo iniqua certo imminet sententia, si alia via non potest innocens damnum evitare.

19. Non peccat maritus occidens propria auctoritate uxorem in adulterio deprehensam.

20. Restitutio a Pio V. imposita Beneficiariis non recitantibus, non debetur in conscientia ante sententiam declaratoriam judicis, eo quod sit poena.

21. Habens Capellaniam collativam, aut quodvis aliud Beneficium Ecclesiasticum, si studio litterarum vacet, satisfacit suae obligationi, si officium per alium recitet.

22. Non est contra justitiam beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa

beneficia Ecclesiastica, pecunia interveniente, non exigit illam pro collatione beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.

23. Frangens jejunium Ecclesiae, ad quod tenetur, non peccat mortaliter, nisi ex contemptu, vel inobedientia hoc faciat, puta, quia non vult se subjicere praecepto.

24. Mollities, sodomia, et bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimae, ideoque sufficit dicere in confessione se procurase pollutionem.

25. Qui habuit copulam cum soluta, satisfacit confessionis praecepto, dicens: *Commisi cum soluta grave peccatum contra castitatem*, non explicando copulam.

26. Quando litigantes habent pro se opiniones aeque probabiles, potest judex pecuniam accipere pro ferenda sententia in favorem unius prae alio.

27. Si liber sit alicujus junioris, et moderni, debet opinio censerit probabilis, dum non constet rejectam esse a Sede Apostolica tanquam improbabilem.

28. Populus non peccat, etiamsi absque ulla causa non recipiat legem a Principe promulgatam.

Propositiones damnatae ab eodem Alex VII. die 18 *Martii* 1666.

29. In die jejunii, qui saepius modicum quid comedit, etsi notabilem quantitatem in fine comederit, non frangit jejunium.

30. Omnes Officiales, qui in Republica corporaliter laborant, sunt excusati ab obligatione jejunii, nec debent se certificare, an labor sit compatibilis cum jejunio.

31. Excusantur absolute a praecepto jejunii illi, qui iter agunt equitando, utcumque iter agant, etiamsi iter necessarium non sit, et etiamsi iter unius diei conficiant.

32. Non est evidens, quod consuetudo non come-

dendi ova, et lacticinia in Quadragesima obliget.

33. Restitutio fructuum ob omissionem Horarum suppleri potest per quascumque eleemosynas, quas antea Beneficiatus de fructibus sui beneficii fecerit.

34. In die Palmarum recitans Officium Paschale satisfacit praecepto.

35. Unico Officio potest quis satisfacere duplici praecepto, pro die praesenti, et crastino.

36. Regulares possunt in foro conscientiae uti privilegiis suis, quae sunt expresse revocata por Concilum Tridentinum.

37. Indulgentiae concessae Regularibus, et revocatae a Paulo V. hodie sunt revalidatae.

38. Mandatum Tridentini, factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate cum peccato mortali, confitendi quam primum, est consilium, non praeceptum.

39. Illa particula *quamprimum* intelligitur, cum Sacerdos suo tempore confitebitur.

40. Est probabilis opinio, quae dicitur esse tantum veniale osculum habitum ob delectationem carnalem, et sensibilem, quae ex osculo oritur, secluso periculo consensus, et pollutionis ulterioris.

41. Non est obligandus concubinarius ad ejiciendam concubinam, si haec nimis utilis esset ad oblectamentum concubinarii, vulgo *regalo*, dum deficiente illa nimis aegre ageret vitam, et aliae epulae taedio magno concubinarium afficerent, et aliae famulae nimis difficile invenirentur.

42. Licitum est mutuanti aliquid ultra sortem exigere, si se obligat ad non repetendam sortem usque ad certum tempus.

43. Annuum legatum pro anima relictum non durat plusquam per decem annos.

44. Quoad forum conscientiae, reo correcto, ejusque contumacia cessante, cessant censurae.

45. Libri prohibiti donec expurgentur possunt retineri, usque dum adhibita diligentia corrigantur.

Propositiones damnatae ab Innocentio XI. die 2 Martii 1679.

1. Non est illicitum in Sacramentis conferendis sequi opinionem probabilem de valore Sacramenti, relicta tutiori, nisi id vetet lex, conventio, aut periculum gravis damni incurrendi. Hinc sententia probabili tantum utendum non est in collatione baptismi, Ordinis Sacerdotalis, aut Episcopalis.

2. Probabiliter existimo, judicem posse judicare juxta opinionem etiam minus probabilem.

3. Generatim dum probabilitate sive intrinseca, sive extrinseca, quantumvis tenui, modo a probabilitatis finibus non exeatur, confisi aliquid agimus, semper prudenter agimus.

4. Ab infidelitate excusabitur infidelis non credens, ductus opinione minus probabili.

5. An peccet mortaliter qui actum dilectionis Dei semel tantum in vita eliceret, condemnare non audemus.

6. Probabile est, ne singulis quidem rigorose quinquenniis per se obligare praeceptum charitatis erga Deum.

7. Tunc solum obligat, quando tenemur justificari, et non habemus aliam viam, qua justificari possimus.

8. Comedere, et bibere usque ad satietatem ob solam voluptatem, non est peccatum, modo non obsit valetudini, quia licite potest appetitus naturalis suis actibus frui.

9. Opus conjugii ob solam voluptatem exercitum, omni penitus caret culpa ac defectu veniali.

10. Non tenemur proximum diligere actu interno, et formali.

11. Praecepto proximum diligendi satisfacere possumus por solos actus externos.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

12. Vix in saecularibus invenies, etiam in Regibus, superfluum statui. Et ita vix aliquis tenetur dare eleemosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statui.

13. Si cum debita moderatione facias, potes absque peccato mortali de vita alicujus tristari, et de illius morte naturali gaudere, illam inefficaci affectu petere, ac desiderare, non quidem ex displicencia personae, sed ob aliquod temporale emolumentum.

14. Licitum est absoluto desiderio cupere mortem patris, non quidem ut malum patris, sed ut bonum cupientis, quia nimirum ei obventura est pinguis haereditas.

15. Licitum est filio gaudere de parricidio parentis a se in ebrietate perpetrato, propter ingentes divitias ex haereditate consecutas.

16. Fides non censetur cadere sub praeceptum speciale, et secundum se.

17. Satis est actum fidei semel in vita elicere.

18. Si a potestate publica quis interrogetur, fidem ingenue confiteri, ut Deo, et fidei gloriosum, consulo; tacere, ut peccaminosum per se non damno.

19. Voluntas non potest efficere, ut assensus fidei in se ipso sit magis firmus, quam mereatur pondus rationum ad assensum impellentium.

20. Hinc potest quis prudentur repudiare assensum, quem habebat supernaturalem.

21. Assensus fidei supernaturalis, et utilis ad salutem stat cum notitia solum probabili revelationis: imo cum formidine, qua quis formidet, ne non sit locutus Deus.

22. Non nisi fides unius Dei necessaria videtur necessitate medii, non autem explicita Remuneratoris.

23. Fides late dicta ex testimonio Creaturarum, similive motivo ad justificationem sufficit.

24. Vocare Deum in testem mendacii levis, non

est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem.

25. Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.

26. Si quis vel solus, vel coram aliis, sive interrogatus, sive propria sponte, sive recreationis causa, sive quocumque alio fine, juret se non fecisse aliquid, quod re vera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum, re vera non mentitur, nec est perjurus.

27. Causa justa utendi his amphibologiis est, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis occultatio censeatur tunc expediens, et studiosa.

28. Qui mediante commendatione, vel munere ad magistratum, vel officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali praestare juramentum, quod de mandato Regis a similibus solet exigi, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.

29. Urgens metus gravis est causa justa Sacramentorum administrationem simulandi.

30. Fas est viro honorato occidere invasorem, qui nititur calumniam inferre, si aliter haec ignominia vitari nequit: idem quoque dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat, et post impactam alapam, vel ictum fustis fugiat.

31. Regulariter occidere possum furem pro conservatione unius aurei.

32. Non solum licitum est defendere defensione occisiva, quae actu possidemus, sed etiam ad quae jus inchoatum habemus, et quae nos possesuros speramus.

33. Licitum est tam haeredi, quam legatario contra injuste impedientem, ne vel haereditas adeatur,

vel legata solvantur, se taliter defendere: sicut et jus habenti in cathedram, vel praebendam contra eorum possessionem injuste impedientem.

34. Licet procurare abortum ante animationem foetus, ne puella deprehensa gravida occidatur, aut infametur.

35. Videtur probabile, omnem foetum, quandiu in utero est, carere anima rationali, et tunc primum incipere eandem habere, cum paritur: ac consequenter dicendum erit in nullo abortu homicidium committi.

36. Permissum est furari non solum in extrema necessitate, sed etiam in gravi.

37. Famuli, et famulae domesticae possunt occulte heris suis surripere ad compensandam operam suam, quam majorem judicant salario, quod recipiunt.

38. Non tenetur quis sub poena peccati mortalis restituere, quod ablatum est per pauca furta, quantumcumque sit magna summa totalis.

39. Qui alium movet, aut inducit ad inferendum grave damnum tertio, non tenetur ad restitutionem istius damni illati.

40. Contractus mohatra licitus est etiam respectu ejusdem personae, et cum contractu retrovenditionis praevie inito, cum intentione lucri.

41. Cum numerata pecunia pretiosior sit numeranda, et nullus sit, qui non majoris faciat pecuniam presentem quam futuram, potest creditor aliquid ultra sortem a mutuatario exigere, et eo titulo ab usura excusari.

42. Usura non est, dum ultra sortem aliquid exigitur, tanquam ex benevolentia, et gratitudine debitum, sed solum si exigatur tanquam ex justitia debitum.

43. Exinde non nisi veniale sit, detrahentis auctoritatem magnam sibi noxiam falso crimine elidere.

44. Probabile est non peccare mortaliter, qui imponit falsum crimen alicui, ut suam justitiam, et honorem defendat. Et si hoc non sit probabile, vix ulla erit opinio probabilis in Theologia.

45. Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam praetium, sed dumtaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.

46. Et id quoque locum habet, etiamsi temporale sit principale motivum dandi spirituale: imo etiamsi sit finis ipsius rei spiritualis, sic ut illud pluris aestimetur, quam res spiritualis.

47. Cum dicit Concilium Tridentinum, eos alienis peccatis communicantes mortaliter peccare, qui nisi quos digniores, et Ecclesiae magis utiles ipsi judicaverint, ad Ecclesias promovent, Concilium vel primo videtur per hoc *digniores*, non illud significare velle, nisi dignitatem eligendorum, sumpto comparativo pro positivo, vel secundo locutione minus propria ponit digniores, ut excludat indignos, non vero dignos; vel tandem loquitur tertio, quando fit concursus.

48. Tam clarum videtur, fornicationem secundum se nullam involvere malitiam, et solum esse malam, quia interdicta, ut contrarium omnino rationi dissonum videatur.

49. Mollities jure naturae prohibita non est: unde si Deus eam non interdixisset, saepe esset bona: et aliquando obligatoria sub mortali.

50. Copula cum conjugata, consentiente marito, non est adulterium; ideoque sufficit in confessione dicere se esse fornicatum.

51. Famulus, qui submissis humeris scienter adjuvat herum suum ascendere per fenestras ad stuprandam virginem, et multoties eidem subservit, deferendo scalam, aperiendo januam, aut quid simile cooperando, non peccat mortaliter, si id faciat metu notabilis detrimenti, puta ne a domino male tractetur, ne torvis aspiciatur, ne domo expellatur.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

52. Praeceptum servandi festa non obligat sub mortali, seposito scandalo, et si absit contemptus.

53. Satisfacit praecepto Ecclesiae de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imo quatuor simul a diversis celebrantibus audit.

54. Qui non potest recitare matutinum, et laudes, potest autem reliquas horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.

55. Praecepto Communionis annuae satisfit per sacrilegam Domini manducationem.

56. Frequens Confessio, et Communio etiam in his, qui gentiliter vivunt, est nota praedestinationis.

57 Probabile est sufficere attritionem naturalem, modo honestam.

58. Non tenemur Confessario interroganti fateri peccati alicujus consuetudinem.

59. Licet sacramentaliter absolvere dimidiate tantum confessum, ratione magni concursus poenitentium, qualis v. g. potest contingere in die magnae alicujus festivitatis, aut indulgentiae.

60. Poenitenti habenti consuetudinem peccandi contra legem Dei, naturae, aut Ecclesiae, etsi emendationis spes nulla appareat, nec est neganda, nec differenda absolutio; dummodo ore proferat se dolere, et proponere emendationem.

61. Potest aliquando absolvi, qui in proxima occasione peccandi versatur, quam potest, et non vult omittere; quinimo directe, et ex proposito quaerit, aut ei se ingerit.

62. Proxima occasio peccandi non est fugienda, quando causa aliqua utilis, aut honesta non fugiendi occurrit.

63. Licitum est quaerere directe occasionem proximam pecandi pro bono spirituali, vel temporali nostro, vel proximi.

64. Absolutionis capax est homo, quantumvis laboret ignorantia mysteriorum fidei, et etiamsi per negligentiam, etiam culpabilem, nesciat mysterium SS. Trinitatis, et Incarnationis Domini N. J. Christi.

65. Sufficit illa mysteria semel credidisse.

Propositiones duae, damnatae diversis temporibus.

1. Scientia ex confessione acquisita uti licet, modo fiat sine directa, aut indirecta revelatione, et gravamine poenitentis, nisi aliud multo majus ex non usu sequatur, in cujus comparatione prius merito contemnatur.

2. Licet per litteras, seu internuntium confessario absenti peccata sacramentaliter confiteri, et ab eodem absente absolutionem obtinere.

Propositiones duae ab Alex. VIII. damnatae 24. *Agusti* 1690.

1. Bonitas objectiva consistit in convenientia objecti cum natura rationali: formalis vero in conformitate actuum cum regula morum. Ad hoc sufficit, ut actus moralis tendat in suum finem ultimum interpretative, hunc homo non tenetur amare neque in principio nec in decursu vitae suae mortalis.

2. Peccatum philosophicum, seu morale est actus humanns disconveniens naturae rationali, et rectae rationi. Theologicum vero, et morale est transgressio libera Divinae legis. Philosophicum quantumvis grave in illo, qui Deum vel ignorat, vel de Deo actu non cogitat, est grave peccatum; sed non offensa Dei, neque peccatum mortale disolvens amicitiam Dei, neque aeterna poena dignum.

Propositiones ab eodem Alexandro VIII. damnatae die 7 *Decembris* 1690.

1. In statu naturae lapsae ad peccatum formale, et demeritum sufficit illa libertas, qua voluntarium,

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

ac liberum fuit in causa sua, peccato originali, et libertati Adami peccantis.

2. Tametsi detur ignorantia invincibilis juris naturae, haec in statu naturae lapsae operantem ex ipsa non excusat a peccato formali.

3. Non licet sequi opinionem vel inter probabiles probabilissimam.

4. Dedit semetipsum pro nobis oblationem Deo, non pro solis electis, sed pro omnibus, et solis fidelibus.

5. Pagani, Judaei, Haeretici, aliique hujus generis nullum omnino accipiunt a J. Christo influxum, adeoque hinc recte inferes, illis esse voluntatem nudam, et inermem, sine omni gratia sufficienti.

6. Gratia sufficiens statui nostro non tam utilis, quam perniciosa est, sic ut proinde merito possimus petere: *a gratia sufficienti libera nos, Domine.*

7. Omnis humana actio deliberata est Dei dilectio, vel mundi: si Dei, charitas Patris est; si mundi, concupiscentia carnis, hoc est, mala est.

8. Necesse est infidelem in omni actu peccare.

9. Re vera peccat, qui odio habet peccatum mere ob ejus turpitudinem, et disconvenientiam cum natura rationali, sine ullo ad Deum offensum respectu.

10. Intentio, qua quis detestatur malum, et prosequitur bonum, mere ut coelestem obtineat gloriam, non est recta, nec Deo placens.

11. Omne quod non est ex fide Christiana supernaturali, quae per dilectionem operatur, peccatum est.

12. Quando in magnis peccatoribus deficit omnis amor, deficit etiam fides, et etiamsi videantur credere, non est fides Divina, sed humana.

13. Quisquis etiam aeternae mercedis intuitu Deo famulatur, charitate, si caruerit, vitio non caret, quoties intuitu licet beatitudinis operatur.

14. Timor gehennae non est supernaturalis.

15. Attritio, quae gehennae, et poenarum metu

concipitur, sine dilectione benevolentiae Dei propter se, non est bonus motus, ac supernaturalis.

16. Ordinem praemittendi satisfactionem absolutioni induxit non politia, nec institutio Ecclesiae, sed ipsa Christi lex, et praescriptio, natura rei id ipsum quodammodo dictante.

17. Per illam praxim mox absolvendi, ordo poenitentiae est inversus.

18. Consuetudo moderna quoad administrationem Sacramenti Poenitentiae, etiamsi eam plurimorum hominum sustentet auctoritas, et multi temporis diuturnitas confirmet, nihilominus ab Ecclesia non habetur pro usu, sed abusu.

19. Homo debet agere tota viva poenitentiam pro peccato originali.

20. Confessiones apud Religiosos factae plerumque vel sacrilegae sunt, vel invalidae.

21. Parochianus potest suspicari de mendicantibus, qui eleemosynis communibus vivant, de imponenda nimis levi, et incongrua poenitentia, seu satisfactione ob quaestum, seu lucrum subsidii temporalis.

22. Sacrilegi sunt judicandi, qui jus ad communionem percipiendam praetendunt, antequam condignam de delictis suis poenitentiam egerint.

23. Similiter arcendi sunt a sacra Communione, quibus nondum inest amor Dei purissimus, et omnis mixtionis expers.

24. Oblatio in templo, quae fiebat a B. Virgine Maria in die Purificationis suae per duos pullos columbarum, unum in holocaustum, et alterum pro peccatis, sufficienter testatur, quod indiguerit purificatione, et quod filius, qui offerebatur, etiam macula Matris maculatus esset, secundum verba legis.

25. Dei Patris sedentis simulacrum nefas est Christiano in templo collocare.

26. Laus, quae defertur Mariae, ut Mariae, vana est.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

27. Valuit aliquando baptismus sub hac forma collatus: *In nomine Patris*, cet praetermissis illis, *ego te baptizo*.

28. Valet baptismus collatus a Ministro, qui omnem ritum externum, formamque baptizandi observat, intus vero in corde suo apud se resolvi: *non intendo facere, quod facit Ecclesia*.

29. Futilis, et toties convulsa est assertio de Pontificis Romani supra Concilium Œcumenicum auctoritate, atque in fidei quaestionibus decernendis infalibilitate.

30. Ubi quis invenerit doctrinam in Augustino clare fundatam, illam absolute potest tenere, non respiciendo ad ullam Pontificis Bullam.

31. Bulla Urbani VIII. *In eminenti* subreptitia.

Propositiones quinque de duello a Bened. XIV. damnatae Const. edita an. 1752.

1. Vir militaris, qui nisi offerat vel acceptet duellum, tanquam formidolosus, timidus, abjectus, et ad officia militaria ineptus haberetur: indeque officio, quo se, suosque sustentat, privaretur, vel promotionis alias sibi debitae, ac promeritae, spe perpetuo carere deberet, culpa, et poena vacaret, sive offerat, sive acceptet duellum.

2. Excusari possunt etiam, honoris tuendi, vel humanae vilipensionis vitandae gratia, duellum acceptantes, vel ad illud provocantes, quando certo sciunt pugnam non esse secuturam, utpote ab aliis impediendam.

3. Non incurrit in Ecclesiasticas poenas, ab Ecclesia contra duellantes latas, Dux, vel Officialis Militae, acceptans duellum, ex gravi metu amissionis famae, et officii.

4. Licitum est in statu hominis naturali acceptare, et offerre duellum ad servandas cum honore fortunas, quando alio remedio eorum jactūra propulsari nequit.

5. Asserta licentia pro statu naturali applicari etiam potest statui Civitatis male ordinatae, in qua nimirum vel negligentia, vel malitia Magistratus, justitia aperte denegatur.

DECRETA APOSTOLICA,

Ad materiam morum spectantia, in compendium redacta.

De Jejunio.

Bened. XIV. in spistola encyclica, data Romae die 30. mensis Maji, quae incipit: *Non ambigimus*, praescribit, a jejunio Quadragesimali nemini sine legitima causa, et de utriusque Medici consilio concedendam esse dispensationem: multitudini vero, veluti populo, aut civitati integrae, non nisi gravissima, et urgente necessitate cum debita Apostolicae Sedis reverentia et facultate. Cum autem ab Ecclesia sic fuerit dispensatum, servandam esse unicam comestionem, et licitas, atque interdictas epulas promiscue non esse usurpandas.

Idem Bened. XIV.

In epistola encyclica 22. *Augusti ejusdem anni.*

Declarat, unicam comestionem servandam esse, et licitas, et interdictas epulas non esse apponendas non solum cum integro populo justis de causis conceditur jejunii dispensatio, sed etiam cum ob peculiares causas singulis, vel alicui permittitur usus carnium, ovorum, cet.

Idem Bened. XIV.

In ep. encyclica, quae incipit: *Libentissime*, data 10 Junii 1745. late agit de conservanda, vel redinte-

granda ecclesiastici jejunii disciplina, et de dispensationibus generalibus pro oppidis, vel dioecesibus integris non nisi certa ratione, et gravibus de causis concedendis. Deinde inserit epistolam ipsius encyclicam ad Archiepiscopum Compostellae, cujus initium est: *Si fraternitas tua*, 7. Junii 1744. in qua circa jejunium varias sibi propositas quaestiones dirimit. In ea vero declarat sequentia.—

1. Eos, qui facultatem habent vescendi carnibus tempore vetito, sub gravi teneri ad servandas geminas has conditiones, videlicet unicae in diem comestionis, et non permiscendarum epularum.

2. Sic dispensatos ab abstinentia carnium non posse uti carne in vespertina refectiuncula, sed eo tantum cibo eaque potione, quibus utuntur jejunantes meticulosae conscientiae.

3. Illis horam jejunantibus praescriptam servandam esse.

4. Epulas *licitas* pro iis, quibus permissum est carnes comedere, esse carne ipsas; epulas *interdictas* esse pisces; adeoque utrumque simul adhiberi non posse. Piscibus tamen edendis non interdicuntur ii, quibus datur tantum facultas adhibendi ova, et lacticinia.

5. Praeceptum de utroque epularum genere non permiscendo, complecti etiam dies Dominicos Quadragesimales.

6. Duo haec praecepta, scilicet unicae comestionis, et carnes piscibus non permiscendi, urgere extra Quadragesimam.

Decretum Bened. XIV. de Usuris, aliisque injustis quaestionibus.

Bened. XIV. in Constitutione, quae incipit. *Vix pervenit*, Romae data die 1. Novemb. 1745. habita prius Cardinalium, et Theologorum Congregatione, sequentes propositiones probavit, et omnibus probandas decrevit.

1. *Usurae* peccatum in eo positum est, quod ultra sortem aliquid lucri exigatur, vel accipiatur ratione solius mutui. Itaque quicquid eo solum titulo sortem superat, illicitum, et usurarium est.

2. Ab eo peccato non excusat, quod lucrum sit moderatum, vel exiguum, neque quod is, a quo lucrum ratione solius mutui deposcitur, non pauper, sed dives existat: nec quod ille, cui pecunia mutua datur, eam in magnam sui utilitatem sit impensurus, cum ratio mutui in dati, et accepti aequalitate versetur. Hinc quicquid accipitur contra legem mutui supra sortem, restitutioni est obnoxium.

3. Non ideo negatur, posse quandoque una cum mutui contractu inesse alios titulos, sed mutuo extrinsecos, ex quibus justa oriatur causa quidpiam ultra sortem accipiendi: sicut et potest saepe pecunia ab unoquoque sua ad honestum mercaturam, et negotiationem per alios contractus recte collocari.

4. Licet in his contractibus usura non sit, eo quod omne mutuum tam opertum, quam apertum absit, possunt esse alia injustitiae genera, quae maxime cavenda sunt Christianis hominibus, qui ex oraculo Divino sciunt: *Justitia elevat gentes, miseros autem facit populos peccatum* Prov. 14. 24.

5. Falso sibi, et temere quisquam persuasum erit, praesto semper esse hos titulos legitimos, quibus vel cum mutuo, vel secluso mutuo licite possit auctarium ultra sortem integram recipere. Nec ignorare Christianus debet, multis in casibus teneri ad mutuandum, Christo Domino edocente: *volenti mutari a te, ne avertaris, Matth.* 5. 42.

De Missa Parochiali, et Conventuali.

Idem Bened. XIV. in epistola encyclica, cujus initium est: *Cum semper*, data XIX. Aug. 1744. decernit.

1. Omnes, et singulos animarum Pastores, sive

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

Parochi sint, sive Vicarii etiam Regulares, Missam pro populo sibi credito applicare debere saltem singulis Dominicis, et aliis diebus festis de praecepto.

2. Nomine festorum dierum venire etiam eos, in quibus licitum est vacare operibus servilibus, sed cum obligatione audiendi sacrum.

3. In praedictis diebus non licet Parochis pro Missa stipendium accipere, sed si illi vere pauperes sint, ab Episcopis posse dispensari, ut aliquibus festis diebus congruam eleemosynam Missae accipiant, et pro eam offerente sacrificium applicent. Sed ea tamen conditione, ut tot Missas infra hebdomadam pro populo applicent, quod in diebus festis ejusdem hebdomadae pro alio Benefactore obtulerint.

4. Missam Conventualem, quae in Cathedralibus, vel Collegiatis Ecclesiis singulis diebus cani solet, pro earumdem Benefactoribus quotidie applicari debere.

5. Reprobat abusum aliquorum Canonicorum, qui se munus suum satis implesse putant, dum choro praesentes assistunt, nec cantu aliis sese adjungunt, contra praescriptum Trident. *Sess.* 24. *c.* 12.

Epistola Encyclica Bened. XIV. an. 1741.

Prohibetur in ea sub poena suspensionis, ne quilibet Sacerdos eleemosynam majoris pretii pro sacrificio accipiens, retenta sibi parte ejusdem stipendii, alteri Sacerdoti eleemosynam minoris pretii pro eadem celebranda tradat, etiamsi Sacerdoti Missam celebranti, & consentienti se majoris pretii stipendium accepisse indicasset. Prohibetur etiam laicis sub poena excommunicationis, ne retenta sibi parte eleemosynarum, quas pro missis accepere, Sacerdoti celebranti aliam tantum partem eleemosynae tradant.

De Matrimoniis secretis.

Epistola Encyclica Bened. XIV. 17. *Nov.* 1741.

In ea renovat decretum Tridentini praescribentis,

ut antequam matrimonium contrahatur á proprio contrahentium parocho, tribus continuis diebus festis in Ecclesia inter Missarum solemnia publice denuntietur: quae denuntiationes non nisi gravi de causa judicio Episcopi sunt omittendae. Nec nisi urgenti de causa secreta Matrimonia a parocho permittenda, vel contra voluntatem Parentum. Denique monentur Parochi, ut in libro, distincto a libro baptizatorum nomina contrahentium adnotentur.

Decretum I. Bened. XIV.

Contra sollicitantes, & complices peccati turpis, editum anno 1741.

Renovat poenas a Greg. XIII. & Praedecessoribus impositas contra quoscumque Sacerdotes, qui vel in actu Sacramentalis Confessionis, vel ante, vel immediate post confessionem, aut praetextu confessionis, vel etiam extra occasionem Confesionis, in Confessionali, sive in alio loco ad confessiones audiendas destinato, aut electo, simulatione audiendi ibidem confessionem, ad inhonesta, & turpia sollicitare, vel provocare, sive verbis, sive signis, sive nutibus, sive tactu, sive per scripturam, aut tunc, aut post legendam tentaverint, aut cum eis illicitos, & inhonestos sermones, vel tractatus temerario ausu habuerint.

Monet Confessarios, ne poenitentibus, quos noverint ab alio Confessario sollicitatos, Sacramentalem absolutionem impertiant, nisi prius delinquentem ad Ordinarium, vel ad Inquisitorem denuntiaverint, vel saltem promiserint sese, cum primum poterunt, delaturos.

Eos autem, qui innoxios Sacerdotes per calumniam denuntiant, tanquam sollicitationis reos, declarat non posse absolvi nisi a R. Pontifice, extra mortis articulum.

Denique decernit, ne ullus Confessarius extra casum extremae necessitatis, nimirum in ipsius mortis

articulo, et deficiente quocumque alio Sacerdote, qui confessarii munus obire possit, Confessionem Sacramentalem personae complicis in peccato turpi, atque inhonesto contra sextum Decalogi praeceptum commisso, excipere audeat, sublata propterea illi ipso jure quacumque auctoritate, & jurisdictione ad qualemcumque personam ab hujusmodi culpa absolvendam. Sacerdos autem ita absolvens et invalide omnino absolvit, et incurrit poenam majoris Excommunicationis Papae reservatae.

Decretum II. ejusdem Bened. XIV.

Contra eosdem Complices die 8. *Feb* 1745.

Declaratur, ad absolutionem complicis perinde esse, nullum adesse Sacerdotem praeter complicem, ac revera eum tantum adesse; cum quo poenitens non possit confiteri sine infamiae suae apud alios periculo. Itaque ad removendum scandalum potest Sacerdos complicem absolvere in periculo mortis constitutum. Quod si Sacerdos scandalum effingat, aut infamiam, dum potest, non antevertat, valida quidem erit absolutio, sed incidet in poenas in praecedenti decreto inflictas.

Decretum III. Bened. XIV.

Contra sollicitantes, et sacrificio Missae abutentes, coram Cong. S. R. E. Cardinalium.

Renovantur poenae contra praedictos statutae a Sixto V. et Greg. XIII. et insuper declaratur, abutentes Missae sacrificio ad sortilegia, sicut et sollicitantes in Confessione inhabilitatem incurrere ad S. Sacrificii celebrationem.

Decretum IV. Bened. XIV.

Contra Confessarios exquirentes nomen complicis, anno 1746.

Confirmatur ejusdem constitutio, incipiens: *Supre-*

ma omnium Ecclesiarum, in qua damnatur perniciosa quorundam Confessariorum praxis, qui a poenitentibus socii in peccato nomen exquiruntur, imo et locum habitationis ejus, quoque detestabilius est, etiam denuntiata ipsis, nisi revelent, absolutionis denegatione. Decernitur, ad saerum Tribunal Inquisitionis esse denuntiandos Confessarios ejusmodi, dummodo tamen hujusmodi interrogandi, ac denegandi actus talibus circumstantiis conjuncti sint, quae sic agentem Confessarium de adhaesione ad praedictam reprobatam praxim, tanquam ad licitam, vel alio quovis modo de prava credulitate suspectum reddant.

Quod si interogatio ita nuda, simplexque fuerit, ut Confessarium pravum quidem, sed haeresis suspectum minime faciat, ejus delictum Inquisitoris cognitioni subjectum non erit, sed ab Episcopo puniendum.

Constitutio Clem. XIII. 20. *Dec.* 1759.

Confirmat ea, quae circa jejunium praescripta sunt a Bened. XIV. „Deinde vetat ne ii, qui ab abstinen„tia carnium sunt dispensati, potiones lacte permixtas „sumere possint extra unicam comestionem, qua ex„cepta, vult illos in omnibus aequiparari iis, qui nullo „pacto sunt dispensati."

FINIS.

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

INDEX

LIBRORUM, TRACTATUUM, ET CAPITUM SECUNDI VOLUMINIS.

LIBER IV.

De specialibus obligationibus uniuscujusque Status

TRACTATUS I.

De Statu Religioso.

CAPUT I. *De natura, et obligationibus status Religiosi*..... 3
CAP. II. *De votis Religiosis*..... 7
CAP. III. *De iis, qui possunt ingredi Religionem, et de Apostatis, et ejectis*..... 17

TRACTATUS II.

Da Statu Clericorum.

CAPUT. I. *De Beneficio Ecclesiastico*..... 24
CAP. II. *Quae dotes requirantur in eo, cui Beneficium confertur?*..... 30
CAP. III. *Quot modis Beneficia amittantur?*... 36
CAP. IV. *De Horis Canonicis*..... 39
CAP. V. *De dispositione fructuum Beneficiorum*..... 53
CAP. VI. *De aliis obligationibus Clericorum*.. 55

TRACTATUS III.

De Officio Judicis, Advocati, et aliarum personarum ad judicium spectantium.

CAP. I. *De potestate, et officio Judicis*..... 58
CAP. II. *De Officio advocati*..... 63
CAP. III. *De Officiis Referentis, Secretarii, Notarii, et Procuratoris*..... 64
CAP. IV *De Accusatore*..... 66
CAP. V. *De Testibus*..... 69
CAP. VI. *De Reo*..... 71
CAP. VII. *De Medico, Chirurgo, et Pharmacopola*..... 76

LIBER V.

De Actibus humanis, et de peccatis.

TRACTATUS I.

De Actibus humanis.

CAP. I. *De natura, et divisione humanorum actuum*..... 78
CAP. II. *De vi, metu, et concupiscentia*..... 83
CAP. III. *De libertate humanorum actuum*.... 86
CAP. IV. *De principiis moralitatis*..... 88

TRACTATUS II.

De peccatis.

CAP. I. *De peccato in genere*..... 91
CAP. II. *De peccatis dissidii, et delectationis*. 97
CAP. III. *De distinctione peccatorum*..... 100
CAP. IV. *De peccato mortali et veniali*..... 104
CAP. V. *De peccatis capitalibus, ac nominatim de superbia et avaritia*..... 106
CAP. VI. *De aliis quinque peccatis capitalibus.* 109

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

LIBER VI.

De Sacramentis.

TRACTATUS. I.

De Sacramentis in generc.

CAP. I. *De natura Sacramenti novae legis*.... 116
CAP. II. *De necessariis, ut Minister licite conficiat Sacramentum*..... 121
CAP. III. *De suscipiente Sacramentum*..... 130

TRACTATUS II.

De Baptismo et Confirmatione.

CAP. I. *De baptismi essentia, et conditionibus*. 134
CAP. II. *De ministro Baptismi*..... 141
CAP. III. *De suscipiente baptismum*..... 143
CAP. IV. *De effectibus baptismi, et ritibus ab Ecclesia praescriptis*..... 149
CAP. V. *De Sacramento Confirmationis*..... 152
CAP. VI. *De Ministro Confirmationis, et subjecto ejusdem*..... 157

TRACTATUS III.

De Eucharistia.

CAP. I. *De natura, et essentia Eucharistiae*... 160
CAP. II. *De Ministro, et subjecto Eucharistiae*. 169
CAP. III. *De corporis dispositionibus ad Eucharistiam, et de ipsius effectis*..... 177
CAP. IV. *De Misae Sacrificio*..... 181
CAP. V. *De violatione Ecclesiae, reconciliatione, et execratione*..... 187
CAP. VI. *De Missae applicatione, et stipendio*. 192
CAP. VII. *De iis, quae ad celebrandum requiruntur*..... 199

TRACTATUS IV.

De Sacramento Poenitentiae.

CAP. I. *De essentia Sacramenti Poenitentiae*.. 205
CAP. II. *De Contritione*..... 209
CAP. III. *Reliqua de dolore, et proposito*..... 221
CAP. IV. *De Confessione*..... 234
CAP. V. *De Satisfactione*..... 246
CAP. VI. *De Satisfactione per indulgentias*.. 258
CAP. VII. *De Ministro Sacramenti Poenitentiae*..... 263
CAP. VIII. *De peccatorum reservatione*..... 268
CAP. IX. *De Sigillo Confessionis*..... 278
APPENDIX *De sollicitatione*..... 285

TRACTATUS V.

De Extrema Unctione, et Ordine.

CAP. I. *De Sacramento Extremae unctionis*... 290
CAP. II. *De Sacramento Ordinis*..... 295
CAP. III. *De Ministro Ordinis*..... 300
CAP. IV. *De iis, quae in Ordinando requiruntur*..... 302

TRACTATUS VI.

De Sacramento Matrimonii.

CAPUT. I. *De Sponsalibus*..... 305
CAP. II. *De dissolutione sponsalium*..... 314
CAP. III. *De natura matrimonii secundum se*. 319
CAP. IV. *De usu matrimonii*..... 325
CAP. V. *De cohabitatione, et divortio conjugum*.. 330
CAP. VI. *De impedimentis Matrimonii, et praescritim de impedientibus tantum*..... 337
CAP. VII. *De impedimentis matrimonium dirimentibus*..... 342
CAP. VIII. *De revalidando matrimonio, et impedimenti dispensatione*..... 358

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN ® DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

LIVER VII.

De Censuris Ecclesiasticis, et irregularitate.

TRACTATUS I.

De Censuris in genere.

CAP. I. *Quid et quotuplex est censura, et quis, et in quos eam ferre possit*..... 367
CAP. II. *De absolutione a censuris*..... 376

TRACTATUS II.

De Censuris in particulari.

CAP. I. *De Excommunicatione*..... 381
CAP. II. *De Excommunicationibus reservatis*.. 397
CAP. III. *De Suspensione, degradatione, ac depositione* 405
CAP IV. *De interdicto*..... 410
CAP. V. *De Irregularitate in genere* 414
CAP. VI. *De Irregularitatibus ex delicto*..... 419
CAP. VII. *De Irregularitatibus ex defectu*.... 425
APENDIX. *De damnatis ab Ecclesia propositionibus* 433
Decreta Apostolica ad mores spectantia in compendium redacta..... 440

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS